

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Θετικών και Εφαρμοσμένων Επιστημών

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στη Διαχείριση και
Προστασία Περιβάλλοντος**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Βαθμός Ωριμότητας ως προς την Ενσωμάτωση των 17
Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, στο επίπεδο της
Κύπρου**

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΣΙΑΚΑΛΛΗΣ

**Επιβλέπων Καθηγητής
ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΟΡΠΑΣ**

Μάιος 2020

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Θετικών και Εφαρμοσμένων Επιστημών

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στη Διαχείριση και
Προστασία Περιβάλλοντος**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Βαθμός Ωριμότητας ως προς την Ενσωμάτωση των 17
Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, στο επίπεδο της
Κύπρου**

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΣΙΑΚΑΛΛΗΣ

**Επιβλέπων Καθηγητής
ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΟΡΠΑΣ**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών
Στην Διαχείριση και Προστασία Περιβάλλοντος
από τη Σχολή Θετικών και Εφαρμοσμένων Επιστημών
του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάιος 2020

Περίληψη

Η Ατζέντα 2030 για την Αειφόρο Ανάπτυξη, περιλαμβάνει ένα σύνολο με 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και 169 υποστόχους. Οι στόχοι αποτελούν ουσιαστικά τον οδικό χάρτη για ένα καλύτερο και βιώσιμο μέλλον για ολόκληρη την ανθρωπότητα με ορίζοντα υλοποίησης τους από το 2016 μέχρι το 2030. Η παρούσα διατριβή εξετάζει τον βαθμό ωριμότητας της Κύπρου ως προς την ενσωμάτωση των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών καθώς και την υφιστάμενη κατάσταση στην τοπική κοινωνία.

Αρχικά γίνεται μια ιστορική αναφορά στην Ατζέντα 2030 και τη σημασία της βιώσιμης ανάπτυξης για την προστασία του πλανήτη. Αναλύονται οι 17 στόχοι, ο τρόπος και η σημασία υλοποίησης τους από τα κράτη. Καταγράφεται η υφιστάμενη κατάσταση και ποιος είναι ο υπεύθυνος φορέας υλοποίησης τους. Αναφέρονται οι προτεραιότητες όπως έχουν τεθεί από την Κυπριακή Δημοκρατία και σε ποιο βαθμό έχουν επιτευχθεί μέχρι στιγμής. Γίνεται σύγκριση των αποτελεσμάτων της Κύπρου με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με άλλες χώρες ανά το παγκόσμιο μέσω των εθελοντικών αξιολογήσεων που έχουν υποβληθεί μέχρι στιγμής και καταγράφεται το τι υπολείπετε να γίνει από πλευράς κράτους.

Ακολούθως παρουσιάζεται η μεθοδολογική προσέγγιση που επιλέχθηκε αλλά και οι τρόποι επιλογής δείγματος μέσα από ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Καταγράφονται ερευνητικά ερωτήματα όπως, πως αξιοποιούνται οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης από το κράτος για ανάπτυξη της κοινωνίας, ποια αποτελέσματα προκύπτουν, τι έχει επιτευχθεί μέχρι στιγμής και τι υπολείπεται να γίνει, αλλά και το ρόλο του κράτους και των οργανισμών.

Αναλύονται τα αποτελέσματα και συγκρίνονται με άλλες χώρες ανά το παγκόσμιο. Δίνονται παραδείγματα δράσεων και καλών πρακτικών τόσο σε τοπικό επίπεδο από δήμους, αλλά και από πόλεις του εξωτερικού. Αναλύονται τα δυνατά και αδύνατα σημεία, καθώς και οι ευκαιρίες και απειλές της Κύπρου ως προς την επίτευξη των στόχων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας, κατέδειξαν πως το 40 % των ερωτηθέντων δεν γνωρίζει ή δεν έχει ενημερωθεί για το θέμα. Από τις υπόλοιπες απαντήσεις, διαφάνηκε πως αναγνωρίζεται η σημασία και η σημαντικότητα της Βιώσιμης Ανάπτυξης για βελτίωση της ποιότητας ζωής. Το κράτος αποτελεί τον ρυθμιστή για εφαρμογή στρατηγικής, νομικού πλαισίου και δράσεων και σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα, θα πρέπει να κάνουν εκείνες τις δράσεις ώστε να ανεβάσουν το ποσοστό της χώρας και μέχρι το 2030 να καταφέρουν να υλοποιήσουν τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Λέξεις κλειδιά

Βιώσιμη Ανάπτυξη, 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, Ατζέντα 2030, Κύπρος, Κυβερνητική πολιτική, Εθνική Πολιτική Αξιολόγησης, Αξιοποίηση της αξιολόγησης

Summary

The UN 2030 Agenda regarding the sustainable development, includes 17 main goals and other 169 targets. The 17 main goals of the Sustainable Development are formed as a road map that will bring a better future for the whole humanity, with an implementation from 2016 up to 2030. This thesis will examine the degree of the mature of Cyprus in order to integrate the 17 goals of the Sustainable Development of the United Nations as well as the existing situation.

At first, a historical report is done to the 2030 Agenda and the importance of the sustainable development in order to protect the planet. Then, the 17 goals are analyzed, as well as the way and the importance of the implementation of all the countries. It is recorded the current situation in Cyprus and refers to which department is the responsible for the implementation. The priorities that Cyprus Government set are referred, and at which grade they have been achieved until now. Through the volunteer evaluations what have been submitted until now, a comparison between the results of Cyprus with the other European Countries and the other global countries is recorded. Also is it recorded what is missing to be done for Cyprus.

Then, it is presented the methodology approach that was selected as well as the ways of choosing the samples through questionnaires and interviews from the public and the private business sector. Research questions are being recorded such as how the targets of the Sustainable Development and being utilized by the government in order to develop the society, which results come up, what is being achieved up to now, what is missing and the affection of the government and the organizations.

The results are analyzed and compared to other global countries. Examples of actions and good practices are given, from the local level (municipalities) and from other abroad cities. The (SWOT), strengths and weaknesses points are analyzed as well as the opportunities and threats of Cyprus in order to achieve the targets.

The results of this research showed that 40% is not aware or not informed about this subject. From the rest of the answers, it was showed that it is recognized the significant importance of the sustainable development in order to improve our life quality.

In order to upgrade the percentage of Cyprus and until 2030 to be ready to adopt all the goals of the sustainable development, the government is the regulator for applying the

strategy, the legal frame and the actions in cooperation with the private sector and make all the actions needed.

Keywords

Sustainable development, 17 Sustainable Development Goals, 2030 Agenda, Cyprus, Government Policy, National evaluation policy, Utilization of evaluation

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέπων καθηγητή μου Δρ. Αντώνη Ζορπά, για την εμπιστοσύνη που έδειξε αρχικά στο πρόσωπο μου για ανάθεση της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής. Η συνεχής, άμεση και πολύτιμη βοήθεια που στην συνέχεια μου προσέφερε, αποτέλεσε βασικό συστατικό για την επιτυχή ολοκλήρωση της.

Θέλω επίσης να ευχαριστήσω όσους βοήθησαν στην προσπάθεια συλλογής των δεδομένων και ιδιαίτερα τους συμμετέχοντες στην λήψη των συνεντεύξεων και την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στην οικογένεια που είναι πάντα δίπλα μου και μου συμπαραστέκεται σε κάθε προσπάθειά μου.

Περιεχόμενα

Περίληψη	iii
Summary	v
Ευχαριστίες	vii
Περιεχόμενα	viii
1 Εισαγωγή	1
1.1 Εισαγωγή	1
1.2 Σημασία και Αναγκαιότητα Μελέτης	2
1.3 Σκοποί και Στόχοι	3
1.4 Αρκτικόλεξο	3
2 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση – Θεωρητικό Πλαίσιο	5
2.1 Η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης	5
2.2 Ιστορική εξέλιξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης	6
2.3 Προστασία του Πλανήτη	14
2.4 Ατζέντα Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη	19
2.5 Ποιοι είναι οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών	23
2.6 Γιατί να υιοθετηθούν οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης από τις διάφορες χώρες	25
2.7 Πως μπορούν να επιτευχθούν οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης	27
2.8 Σχέση βαθμού βιώσιμης ανάπτυξης και Στόχων	28
2.9 Υφιστάμενη κατάσταση στην Κύπρο	29
2.10 Ποιος είναι υπεύθυνος για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης στη Κύπρο	32
2.11 Ποιες είναι οι προτεραιότητες της Κύπρου για επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης	34
2.12 Σε ποιο βαθμό έχουν υιοθετηθεί από την κυπριακή κοινωνία οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης	37
2.13 Πως μπορεί η Κύπρος να υιοθετήσει τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης	39
2.14 Αξιολόγηση της Κύπρου και σύγκριση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο	43
2.15 Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης	45
2.16 Επισκόπηση της προόδου Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως προς τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης	51
2.17 Αξιολόγηση ΕΕ σε σύγκριση με το Παγκόσμιο	55
2.18 Εθελοντική αξιολόγηση της Κύπρου σε σχέση με την επίτευξη των ΣΒΑ	55
2.19 Σύγκριση Κύπρου με άλλες χώρες σε σχέση με την επίτευξη των ΣΒΑ	58
3 Μεθοδολογία	61
3.1 Σκοπός- στόχοι	62
3.2 Ερευνητικά ερωτήματα	67
3.3 Ερευνητική Μέθοδος - Ερευνητικά εργαλεία	67
3.4 Δειγματοληψία. Πληθυσμός – δείγμα	69
3.5 Περιοχές Μελέτης	70
3.6 Μέθοδος συλλογής των δεδομένων	71
3.7 Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων	71
3.8 Εγκυρότητα	72
3.9 Θέματα ηθικής δεοντολογίας	73
3.10 Προσδοκώμενα αποτελέσματα	73
4 Αποτελέσματα	74
4.1 Προφίλ Συνεντευξιαζόμενων	74
4.2 Διαδικασία – Πορεία Έρευνας	77
4.3 Θεματική Ανάλυση Δεδομένων	78
4.4 Αποτελέσματα Δήμων	93
4.4.1 Δήμος Στροβόλου – Κύπρος	93
4.4.2 Δήμος Αθηνών – Κύπρος	94

4.4.3	Δήμος Ύψωνα – Κύπρος	101
4.4.4	Περιφέρεια Κρήτης – Ελλάδα	105
4.4.5	Δήμος Αγίου Δημητρίου Αττικής – Ελλάδα	106
4.4.6	Δήμος Κοπεγχάγης – Δανία	108
4.4.7	Δήμος Φρανκφούρτης – Γερμανία	110
4.4.8	Πόλη Πόρτλαντ – Ηνωμένες Πολιτείες	112
4.4.9	Νέα Υόρκη – Ηνωμένες Πολιτείες	113
4.4.10	Τόκιο – Ιαπωνία	114
4.4.11	Κάλαμπαρ – Νιγηρία	116
4.5	Τι υπολείπεται να γίνει για εκπλήρωση των ΣΒΑ εκ μέρους της Κύπρου	117
4.6	Καλές Πρακτικές Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης	121
4.7	SWOT Analysis Κύπρου	125
5	Συζήτηση – Συμπεράσματα – Εισηγήσεις	128
5.1	Περιορισμοί μελέτης	128
5.2	Συμπεράσματα	128
5.3	Εισηγήσεις	130
	Παραρτήματα	133
A	Ερωτηματολόγιο	133
B	Συνέντευξη	138
Γ	17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης	139
	Βιβλιογραφία	157

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

1.1 Εισαγωγή

Η Ατζέντα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης και οι 169 υποστόχοι υιοθετήθηκαν στα πλαίσια της 70^{ης} Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών στις 25 Σεπτεμβρίου 2015. Οι ΣΒΑ είναι παγκόσμιου χαρακτήρα και γενικής εφαρμογής με ορίζοντα εφαρμογής το 2030. Αφορούν δεσμεύσεις προς υλοποίηση για όλες ανεξαιρέτως τις χώρες, ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τις ξεχωριστές εθνικές ιδιομορφίες, το επίπεδο ανάπτυξης, τις προτεραιότητες και τις πολιτικές κάθε χώρας. Μέσω της Ατζέντας 2030, προωθείται η ενσωμάτωση και των τριών διαστάσεων βιώσιμης ανάπτυξης, κοινωνική – περιβαλλοντική – οικονομική, σε όλους τους τομείς πολιτικής προάγοντας παράλληλα τη διασύνδεση και τη συνοχή των σχετικών με τους ΣΒΑ νομοθεσιών και πολιτικών πλαισίων.

Περιέχουν καλύτερη κάλυψη και ισορροπία μεταξύ των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών διαστάσεων της αιεφόρου ανάπτυξης και παρέχουν την ευκαιρία να προκαλέσουν συστημικές αλλαγές προς ένα βιώσιμο μέλλον (Costanza *et al.*, 2016). Κάθε κυβέρνηση αποφασίζει πώς αυτοί οι φιλόδοξοι και παγκόσμιοι στόχοι θα ενσωματωθούν στο εθνικό πλαίσιο, στις αναπτυξιακές πολιτικές και στρατηγικές προτεραιότητες.

Μέσω της Ατζέντας 2030 προσφέρονται επιχειρήματα για πράσινη και δίκαιη ανάπτυξη. Απαιτείται συνοχή των πολιτικών για επίτευξη των Στόχων από τον σχεδιασμό έως την υλοποίηση. Επιβάλλεται η συνεργασία δημόσιου, ιδιωτικού και κοινωνικού τομέα και η διαβούλευση με κοινωνικούς εταίρους, τοπική αυτοδιοίκηση, ακαδημαϊκή κοινότητα και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Ιδανική προσέγγιση, από κάτω προς τα πάνω μέσω συνεργειών και καλύτερης διακυβέρνησης.

Η Κύπρος, αναγνωρίζει τη σημαντική συμβολή των ΣΒΑ στην προαγωγή, μεταξύ άλλων, της εξάλειψης της φτώχειας, της κοινωνικής ευημερίας και της δίκαιης ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς για κανέναν. Μέσω αυτών των δεδομένων για την Κύπρο, αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον και σημασία η κινητοποίηση των δυνάμεων της προκειμένου να

οριοθετήσει τις προτεραιότητες της για την Ατζέντα 2030. Να μπορέσει να εφαρμόσει και να επιτύχει τους ΣΒΑ μέσα από την ιδανικότερη και ομαλότερη προσαρμογή τους στις εθνικές ανάγκες, προτεραιότητες και δράσεις.

1.2 Σημασία και αναγκαιότητα της μελέτης

Η εξέλιξη της τεχνολογίας, η αλλαγή τρόπου ζωής και οι νέες απαιτήσεις δημιούργησαν προσδοκίες για έναν κόσμο δικαιότερο, για έναν πλανήτη απαλλαγμένο από μολύνσεις, καυσαέρια, εγκληματικότητα. Οι βιώσιμοι Στόχοι που έθεσε ο ΟΗΕ μέσω της Ατζέντας 2030 προσβλέπουν προς την εκπλήρωση αυτής της προσδοκίας.

Στην παρούσα διατριβή διερευνάται ο βαθμός ωριμότητας ως προς την ενσωμάτωση των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Κύπρο καθώς και η υφιστάμενη κατάσταση στην τοπική κοινωνία. Έγινε προσπάθεια κατανόησης και επεξεργασίας της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης μέσα από το πρίσμα των συμμετεχόντων και εξετάστηκε ο βαθμός εναρμόνισης των οργανισμών – επιχειρήσεων και του δημόσιου τομέα με τους 17 στόχους. Για τις ανάγκες της έρευνας επιλέχθηκαν τυχαία άλλες χώρες ώστε να συγκριθούν τα μεταξύ τους αποτελέσματα.

Για την κατανόηση των εννοιών της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της εφαρμογής των 17 στόχων πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση ενώ ιδιαίτερη μνεία δίνεται στο Οικουμενικό Σύμφωνο του ΟΗΕ, βάση του οποίου οι επιχειρήσεις – οργανισμοί υποχρεώνονται να ευθυγραμμίσουν τις δραστηριότητές τους με τις παγκόσμια αποδεκτές αρχές.

Χρησιμοποιήθηκαν συνεντεύξεις και ερωτηματολόγια προκειμένου να διερευνηθεί και να αναλυθεί ο βαθμός εφαρμογής των βιώσιμων στόχων στην κυπριακή κοινωνία τόσο από τον δημόσιο φορέα όσο και από τον ιδιωτικό. Οι καλές πρακτικές που ακολουθήθηκαν με βάση τους στόχους καθώς και η αποτελεσματικότητα που οι στόχοι έχουν στην οικονομία, κοινωνία, περιβάλλον.

Έχουν εντοπιστεί κενά στην έρευνα στην υπάρχουσα βιβλιογραφία και προτείνονται πιθανές μελλοντικές κατευθύνσεις για περαιτέρω έρευνα στον τομέα της υιοθέτησης και ενσωμάτωσης των ΣΒΑ στα κράτη.

1.3 Σκοποί και Στόχοι

Σκοπός της διατριβής αυτής, πέραν από τη διακρίβωση του βαθμού ωριμότητας ως προς την ενσωμάτωση των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, στο επίπεδο της Κύπρου, είναι και η ανάδειξη των δυνατοτήτων, αδυναμιών, απειλών και ευκαιριών που αντιμετωπίζει. Κατόπιν ανάλυσης του πιο πάνω ερωτήματος, θα εξαχθούν συμπεράσματα, θα δοθούν εισηγήσεις και θα προταθούν λύσεις όπου κρίνεται αναγκαίο με στόχο την ενίσχυση και εκσυγχρονισμό της υφιστάμενης στρατηγικής που εφαρμόζει η χώρα με γνώμονα πάντα τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της εκπλήρωσης των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών. Με την ολοκλήρωση της, η υφιστάμενη διατριβή έχει ως στόχο να ενισχύσει την ελλιπή βιβλιογραφία που υπάρχει αυτή τη στιγμή όσον αφορά τον βαθμό υιοθέτησης των 17 ΣΒΑ για την Κύπρο. Επίσης, στόχο έχει να καταστεί ένα ιδιαίτερα ευέλικτο και χρήσιμο εργαλείο αναφοράς σε επαγγελματικό αλλά και ακαδημαϊκό επίπεδο. Να αποτελέσει δηλαδή ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο τόσο για την κυβέρνηση, τις τοπικές αρχές και επιχειρήσεις, όσο και για την κοινωνία των πολιτών γενικότερα ως προς τον τρόπο σκέψης και ενεργειών. Τέλος, στόχος της παρούσας διατριβής είναι να αποτελέσει τον προπομπό αναφορικά με την αναθεώρηση και εκσυγχρονισμό της στρατηγικής της Κυπριακής Δημοκρατίας ως προς την επίτευξη των ΣΒΑ μέσα στο προκαθορισμένο χρονικό περιθώριο, 2030.

1.4 Αρκτικόλεξα

ΗΕ - Ηνωμένα Έθνη

ΒΑ - Βιώσιμη Ανάπτυξη

ΣΒΑ - Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

ΟΗΕ - Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Γ.Δ ΕΠΣΑ - Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Συντονισμού και Ανάπτυξης

ΕΕ - Ευρωπαϊκή Επιτροπή

SDGs - Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

ΑΑ - Αειφόρος Ανάπτυξη

ΓΓ - Γενικός Γραμματέας

ΜΚΟ - Μη Κυβερνητικός Οργανισμός

ΟΟΣΑ - Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

WCED - Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη

ΑΕΠ - Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν

HLPF - High Level Political Forum on Sustainable Development

SDGs - Sustainable Development Goals

SDSN - Sustainable Development Solution Network

IEEP - Ινστιτούτου Ευρωπαϊκής Περιβαλλοντικής Πολιτικής

CREF - Ερευνητικό και Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κύπρου

UNSDSN - Δίκτυο Επίλυσης Προβλημάτων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών

ΕΦ - Εθνική Φρουρά

ΠΣ - Πράσινη Συμφωνία

ΗΠ - Ηνωμένες Πολιτείες

ΝΥ - Νέα Υόρκη

ΑΠΕ - Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

ΥΠΑΜ - Υπουργείο Άμυνας

ΚΔ - Κυπριακή Δημοκρατία

ΥΠ.ΕΞ - Υπουργείο Εξωτερικών

ΑΝΕΛ - Αναπτυξιακή Εταιρεία Λευκωσίας

ΕΕ - Ευρωπαϊκή Ένωση

Κεφάλαιο 2

Βιβλιογραφική Ανασκόπηση - Θεωρητικό Πλαίσιο

2.1. Η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Βιώσιμη Ανάπτυξη, μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για ολόκληρη την ανθρωπότητα του 21^{ου} αιώνα (Moglia *et al.*, 2018). Μια έννοια που τα τελευταία χρόνια έχει εξελιχθεί σε διεθνές επίπεδο, ως ιδιαίτερα σημαντική προτεραιότητα για τις κυβερνήσεις, τους οργανισμούς, τις επιχειρήσεις αλλά και της κοινωνίας των πολιτών (Omri and Ben Mabrouk, 2020). Πρέπει όλοι να αντιληφθούν πόσο σύνθετα, πολύπλοκα και αλληλεξαρτώμενα είναι τα θέματα που τίθενται (Kozar *et al.*, 2019), έτσι ώστε να εφαρμοστούν οι βέλτιστες λύσεις, να υπάρχει η δέσμευση για συγκεκριμένες ενέργειες, είτε σε ατομικό, είτε σε συλλογικό επίπεδο (Visaria, 1989).

Ο πιο γνωστός ορισμός της Βιώσιμης Ανάπτυξης ο οποίος έχει καθιερωθεί, έχει δοθεί από την Gro Harlem Brundtland, Πρωθυπουργό της Νορβηγίας, η οποία ως πρόεδρος της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (WCED), στην αναφορά της το 1987 κατά την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών με τίτλο (Brundtland, 2017) «Το Κοινό μας Μέλλον» (Schubert and Láng, 2005) γνωστή και ως «Brundtland Report» (Redclift, 1989) ορίζεται ως «Η Ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενιάς, χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες» (Huetting, 1990: 115), (Ueta, 2014).

Σήμερα, έχει γίνει αντιληπτό στη συνείδηση του κόσμου πως το κλασικό μοντέλο οικονομικής μεγέθυνσης που χρησιμοποιείτο στις δυτικές κοινωνίες και αντιμετώπιζε τους φυσικούς πόρους, ως ανεξάντλητους, και μόνιμα διαθέσιμους ως ξεπερασμένο και λανθασμένο (Morseletto, 2020). (<https://www.kemel.gr/articles/viosimi-anaptyxi>) (Κέντρο Εθελοντών Μάνατζερ Ελλάδος). Για να είναι βιώσιμη η οικονομική ανάπτυξη, απαιτείται να είναι ισορροπημένη και παράλληλα να συνοδεύεται από πρόοδο (Grunwald, 2020). Πρόοδο σε ολόκληρο τον πληθυσμό, χωρίς κανέναν αποκλεισμό (Kemfert, 2019) σε όλους τους τομείς που προσδιορίζουν στην ολότητα τους την

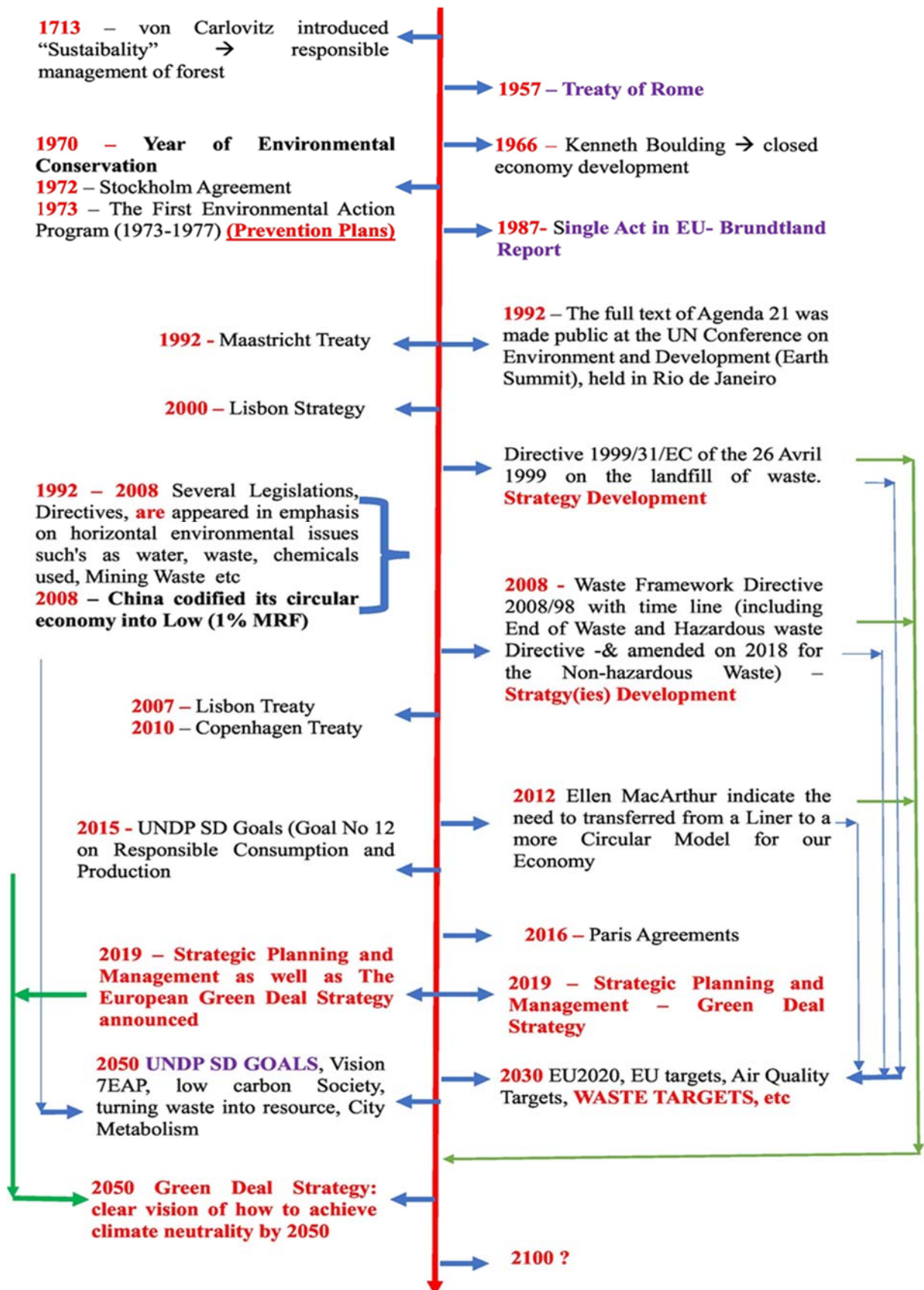
ανθρώπινη διάσταση συμπεριλαμβανομένης της σωστής αντιμετώπισης προς τον πλανήτη που μας φιλοξενεί. Μια χώρα για να έχει καλές επιδόσεις στη Βιώσιμη Ανάπτυξη, θα πρέπει να διαθέτει μια υγιή και σταθερή οικονομία. Χωρίς την σταθερότητα της οικονομίας, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα η χώρα να μην μπορέσει να εκπληρώσει τους στόχους της (Costanza *et al.*, 2017). Η υγιής κοινωνία συνήθως επιτυγχάνει καλές επιδόσεις και στους δύο τομείς.

Εάν συσχετιστεί το ποσοστό για κάλυψη των 17 ΣΒΑ από μια χώρα, με το κατά κεφαλήν εισόδημα και το ποσοστό για κάλυψη του στόχου που αφορά την οικονομία (Στόχος 8), τότε διαφαίνεται πως μια ισορροπημένη ανάπτυξη σχετίζεται με μεγαλύτερη αύξηση στο κατά κεφαλήν εισόδημα απ' ό τι στην οικονομική βελτίωση μόνο (Meurs, Seidelmann and Koutsoumpa, 2019). Αυτό δείχνει πως η επιδίωξη και των άλλων στόχων, που δεν αφορούν την οικονομία, σε μια πορεία οικονομικής ανάπτυξης θα παρουσιάζουν θετική επίδραση σε ότι αφορά το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της χώρας (Drupp *et al.*, 2020).

2.2. Ιστορική Εξέλιξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Η φράση του Χανς Καρλ φον Κάρλοβιτς το 1713 «θα πρέπει κάθε φορά να κόβονται τόσα δένδρα στα δάση όσα θα μπορούσαν να αναπτυχθούν ξανά» (Wu, 1974), παρουσίασε τη σημασία της βιώσιμης ανάπτυξης μέσα από τη σωστή διαχείριση των αποθεμάτων των δασών (Sannigrahi *et al.*, 2020). Αργότερα ο Τόμας Μάλθους στο σύγγραμμά του «AnEssay on the Principle of Population» (1798) έδειξε πως ο πληθυσμός στον πλανήτη μας δεν είναι βιώσιμος αφού (Tal and Kerret, 2020) ο ρυθμός αύξησης του είναι πολύ μεγαλύτερος από τους διαθέσιμους πόρους (González-Val and Pueyo, 2019) (<https://parallaximag.gr/parallax-view/i-gennisi-ke-i-exelixa-tis-viosimis-an>).

Από τα πιο πάνω πέρασαν σχεδόν διακόσια πενήντα χρόνια και χρειάστηκε να βιώσει η ανθρωπότητα στην ιστορική πορεία της δυο Παγκόσμιους πολέμους, τη βιομηχανική επανάσταση και τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, με σημαντικότερες αρνητικές επιπτώσεις για το φυσικό περιβάλλον, ώστε να γίνει αντιληπτή η σημασία της ΒΑ (Rowley, 1989). Μέσα από το (διάγραμμα 1), παρουσιάζεται η εξέλιξη των διαφόρων συμφωνιών – στρατηγικών. Από το 1957, κατά τη συνθήκη της Ρώμης, όπου η οικονομική ανάπτυξη στηριζόταν στο γραμμικό μοντέλο παίρνω – χρησιμοποιώ – απορρίπτω, όπου η μοναδική δήλωση που αφορούσε το περιβάλλον και την προστασία

Διάγραμμα 1. Ιστορική εξέλιξη στρατηγικών από τη Συνθήκη της Ρώμης για την επίτευξη των στόχων που τέθηκαν μέχρι το 2050 (Zorpas A, 2020)

του, ήταν η «εναρμόνιση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και η ομοιομορφία στην καταπολέμηση ορισμένων μορφών ενίσχυσης, ώστε να μην προκύψουν τεχνικά εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων λόγω των διαφορετικών εθνικών δεσμών» (Stajano, 2006). Το 1972, στην τροποποίηση της συμφωνίας της Στοκχόλμης (UN, 1972), ειπώθηκε πως για προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, απαιτείται όπως όλα τα κράτη αξιοποιούν την υφιστάμενη τεχνολογία και τεχνογνωσία. Το 1973 θεσπίστηκε κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική μέσα από την οποία αναδείχθηκε το 1^ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον όπου είχε διάρκεια μέχρι το 1977.

Στη Συνθήκη της Λισαβόνας, το 2000, διαγράφηκε μια ανταγωνιστική οικονομία, όπου μέσω της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης θα δημιουργούνταν περισσότερες θέσεις εργασίας αλλά και αυξημένη κοινωνική συνοχή. Με τον τρόπο αυτό ικανοποιείτο ο κοινωνικός πυλώνας της αειφορίας. Οι στόχοι όμως της συνθήκης της Λισαβόνας δεν είχαν αρχειοθετηθεί μέχρι και το 2010. Μέχρι τη στιγμή εκείνη πέραν των 1200 αποφάσεων, οδηγιών και νομοθεσιών είχαν δημοσιοποιηθεί όπως για παράδειγμα η οδηγία 2008/98 που αφορούσε την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα καθώς και βασικούς ορισμούς και έννοιες για τη διαχείριση αποβλήτων. Στο διάστημα αυτό διευκρινίζεται πως τα απόβλητα, σταματούν να θεωρούνται απόβλητα, καθιστώντας τα ως δευτερογενείς πρώτες ύλες διαχωρίζοντας τα απόβλητα από τα υποπροϊόντα. Ακόμη, τα κράτη μέλη αναγκάστηκαν μέσα από την οδηγία 2008/98 να αναπτύξουν διάφορες στρατηγικές δίνοντας έμφαση στη διαχείριση των αποβλήτων, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην προστασία του περιβάλλοντος και τη δημόσια υγεία. Μέσα από την οδηγία αυτή, είχαμε και την εισαγωγή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» καθώς και την «ευθύνη του παραγωγού» (Hansen et al., 2002).

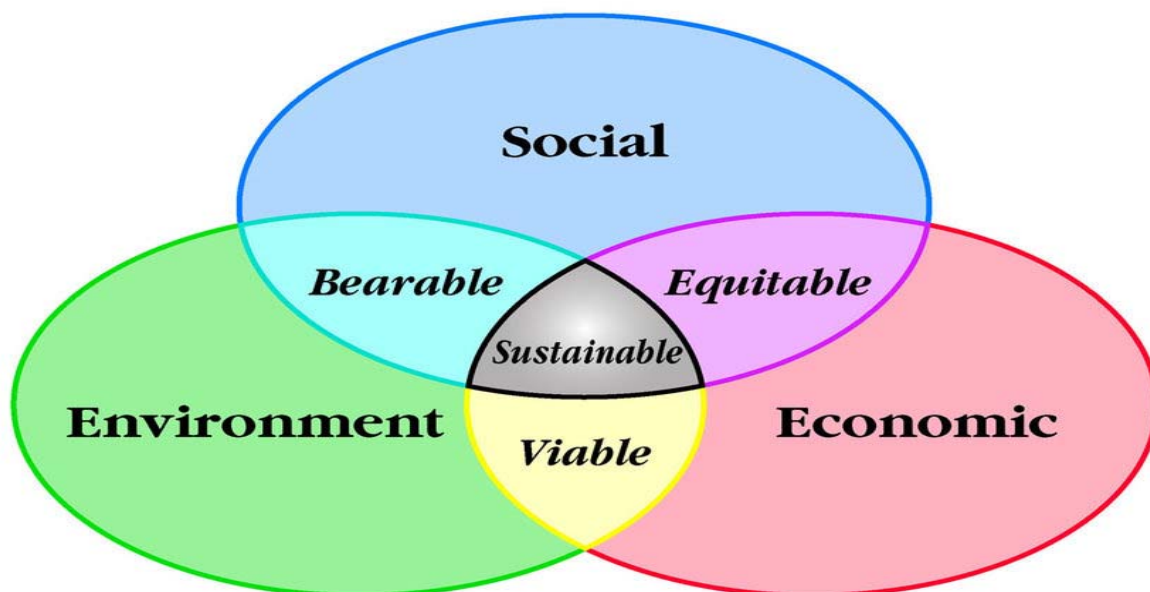
Με αφορμή την αναφορά της Νορβηγού Πρωθυπουργού κατά την Γενική Συνέλευση των ΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, στην Διεθνή Συνδιάσκεψη του Ρίο το 1992 ('Keeping Track of Our Changing Environment - From Rio to Rio +20 (1992-2012)', 2012), σκιαγραφήθηκαν επίσημα για πρώτη φορά οι Αρχές της ΒΑ. Εκεί, δόθηκε ο ορισμός για τη ΒΑ ως: «Η ανάπτυξη που παρέχει μακροπρόθεσμα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη (Suárez-Eiroa *et al.*, 2019), φροντίζοντας τις ανάγκες της παρούσας και των μελλοντικών γενεών» (Voukkali, Pantelitsa and Zorpas, 2014). Ακολούθως, μέσω της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992, όπου είχε ως κύριο άξονα την οικονομική διάσταση της Ευρώπης χωρίς να καθοριστεί οποιοσδήποτε στόχος για την προστασία του περιβάλλοντος. Κατά την Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997 και της

Διεθνής Συνδιάσκεψης του Γιοχάνεσμπουργκ το 2002, εγκαταλείπεται η ιδέα για μονομερή περιβαλλοντική προσέγγιση που διατυπώθηκε στη Διάσκεψη της Στοκχόλμης το 1972 για το ανθρώπινο περιβάλλον, την Έκθεση «Το Κοινό μας Μέλλον» (Hák *et al.*, 2018) της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1987 και του Ρίο το 1992 επιβεβαιώνοντας με αυτόν τον τρόπο την τεράστια ανάγκη για βιωσιμότητα. Έτσι καθιερώνεται η ΒΑ τόσο στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και διεθνώς.

Με την πάροδο των χρόνων, φτάνοντας στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στο Γκέτεμποργκ το 2001, η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε για πρώτη φορά τη στρατηγική της ΒΑ όπου αναπτύχθηκε και δόθηκε μια πιο εμπειριστατωμένη ορολογία: «Η Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι μία συνεχής πορεία αλλαγής και προσαρμογής, και όχι μία στατική κατάσταση, με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών του παρόντος, χωρίς όμως να μειώνεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν και τις δικές τους ανάγκες (Curren, 2011), μέσα από την ισόρροπη και ισότιμη επιδίωξη και των τριών πυλώνων της Βιώσιμης Ανάπτυξης: Οικονομία – Περιβάλλον – Κοινωνία» (Lightfoot, 2012). Για να γίνει πραγματικότητα ο πιο πάνω στόχος πρέπει να συνδυαστεί η οικονομική ανάπτυξη με την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική συνοχή, όπως απεικονίζεται στο ισόπλευρο τρίγωνο της ΒΑ (διάγραμμα 2) (Eigner, von Hauff and Schäfer, 2011). Χρειάζεται ο συντονισμός πολλών αστάθμητων πολύ-επίπεδων παραγόντων, χρονικός συντονισμός παραγόντων (He *et al.*, 2020), συνδυασμός ενδιαφερομένων αλλά και συμφερόντων όπου συγκρούονται μεταξύ τους (Kleine and von Hauff, 2009). Καθορισμός πλαισίου λειτουργίας και θέσπιση κανονισμών λειτουργίας μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών για σωστή επικοινωνία, διάλογο και διαβούλευσης (Groumpos, 2013).

Ιδιαίτερη στιγμή στην εξέλιξη της ΒΑ και της οικολογικά ευαίσθητης ανάπτυξης αποτελεί το πρωτόκολλο του Κιότο, που υπογράφηκε το 1997, συμπληρώνοντας τη Σύμβαση Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Μεταβολές του 1992 (Oliver, 2005) και άρχισε όμως να μπαίνει σε μερική εφαρμογή το 2005. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B5%CE%B9%CF%86%CF%8C%CF%81%CE%BF%CF%82_%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7 (4/12/2019). Το 2011, στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το κλίμα στο Ντερμπάν της Νότιας Αφρικής, κατέληξαν την τελευταία στιγμή σε συμφωνία για δέσμευση από ορισμένες ανεπτυγμένες χώρες για μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (Hens and Pimentel,

2011). Απώτερος στόχος ήταν μια συνολική συμφωνία το 2015 όπου θα τίθετο σε ισχύ το 2020, αφού θα είχαν καθοριστεί και τα νομικά ζητήματα της συμφωνίας.

Διάγραμμα 2. Τρίγωνο Βιώσιμης Ανάπτυξης (Open learn, 2019)

Το 2012, μετά από είκοσι χρόνια από τη Διάσκεψη της Γης, έλαβε χώρα η Διάσκεψη του Ρίο +20. Εκεί η παγκόσμια κοινότητα καλείτο να διασφαλίσει μια συμφωνία για μετατόπιση των παγκόσμιων οικονομιών, προς τη βιωσιμότητα (Danilov-Danil'yan and Reyf, 2018). Ακολούθησε η 20^η Διάσκεψη των Μερών για το κλίμα αλλά και η 10^η Συνάντηση των Μερών για το Πρωτόκολλο του Κιότο. Αυτές πραγματοποιήθηκαν τον Δεκέμβριο του 2014 στη Λίμα του Περού. Μέχρι σήμερα όμως, και παρόλες της προσπάθειας της παγκόσμιας κοινότητας για να επιφέρει την απαιτούμενη αρμονία, δεν έχει επιτευχθεί καμία νομικά δεσμευτική συμφωνία αναφορικά με την κλιματική αλλαγή. Η ανάγκη μετάβασης από την γραμμική στην κυκλική οικονομία με συγκεκριμένους στόχους είναι απαραίτητη (Nadeem, Garza-Reyes and Glanville, 2018) πριν το 2035. Η κυκλική στρατηγική οικονομίας σχετίζεται άμεσα τόσο με τον σχεδιασμό, όσο και τη διάρκεια ζωής των προϊόντων (Zorpas *et al.*, 2015). Παράδειγμα αποτελούν, μέτρα για αντιμετώπιση των απορριμμάτων στις θάλασσες αλλά και τα απορρίμματα από τα τρόφιμα έναντι δεσμεύσεων (Zorpas *et al.*, 2018).

Ακολούθησε στο Παρίσι, στις 12 Δεκεμβρίου 2015 η συμφωνία των Παρισίων για την κλιματική αλλαγή. Πρόκειται για μια συμφωνία που αποτελείται ουσιαστικά από ένα

σχέδιο δράσης για συγκράτηση της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη (Morgan *et al.*, 2017), κάτω από 2° C (Rose *et al.*, 2017) καλύπτοντας την περίοδο από το 2020. Η συμφωνία των Παρισίων τέθηκε σε εφαρμογή μετά από την υπογραφή της από 193 χώρες στις 4 Νοεμβρίου 2016. Η Ατζέντα 2030 για τη ΒΑ υιοθετήθηκε το 2015 (Delli Paoli, Addeo and Mangone, 2020) με στόχο την ολοκλήρωση όσων στόχων δεν είχαν επιτευχθεί από τη διακήρυξη των στόχων ανάπτυξης της χιλιετίας. Αποτελείται από τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης οι οποίοι εξειδικεύονται σε 169 επιμέρους υποστόχους (Mjimba and Odularu, 2020). Οι στόχοι καθώς και οι υποστόχοι είναι μετρήσιμοι και αξιολογείται η κάθε χώρα με βάση τα αποτελέσματα και τη βαθμολογία επίτευξης τους (Mabuzza, 2020). Οι στόχοι έχουν ένα ευρύ φάσμα και αφορούν τον πλανήτη, τους ανθρώπους, την παγκόσμια ειρήνη, την ευημερία και τη συνεργασία. Για τον πλανήτη, οι ενέργειες έχουν ως στόχο την προστασία του περιβάλλοντος από την υποβάθμιση μέσω διαφόρων δράσεων για το κλίμα, την υπεύθυνη παραγωγή και κατανάλωση ώστε να μην επηρεάζονται οι ανάγκες των σημερινών αλλά και των μελλοντικών γενιών (Morita, Okitasari and Masuda, 2020). Για τον άνθρωπο, οι ενέργειες σκοπό έχουν την πλήρη εξάλειψη της φτώχειας, της πείνας αλλά και την εξασφάλιση μιας αξιοπρεπούς ζωής σε ένα υγιές περιβάλλον. Η ατζέντα 2030 αφορά ένα σχέδιο δράσης όπου στοχεύει στην παγκόσμια ειρήνη, σε ένα γενικότερο πλαίσιο ελευθερίας. Ιδιαίτερα σημαντική πρόκληση της είναι ο μηδενισμός – εξάλειψη της φτώχειας σε όλες τις πιθανές μορφές, κυρίως της απόλυτης (στόχος 2).

Στα πλαίσια της αναθεώρησης της στρατηγικής της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Δεκεμβρίου 2019 ανακοίνωσε την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (European Commission, 2019). Μια συμφωνία που θέτει ως στόχο να καταστεί η ΕΕ κλιματικά ουδέτερη έως το 2050 (Kemfert, 2019). Η Συμφωνία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της στρατηγικής της Επιτροπής για την εφαρμογή της Ατζέντας των ΗΕ για το 2030 και των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης (Rajput and Datta, 2020). Επαναπροσανατολίζει τη διαδικασία μακροοικονομικού συντονισμού για ενσωμάτωση των στόχων των ΗΕ για την αειφόρο ανάπτυξη (Gibbs, 2020), τη βιωσιμότητα και την ευημερία των πολιτών χωρίς κανείς να μείνει στο περιθώριο (Kostopoulos, 2020). Την Άνοιξη του 2020, θα προταθεί η πολιτική αυτή δέσμευση, σε νομική υποχρέωση (Jacobson *et al.*, 2019).

Οι τρεις παράμετροι που επιβάλλεται να εκδηλωθούν ταυτόχρονα στην πράσινη συμφωνία αφορούν:

- Αλλαγή της παραγωγικής διαδικασίας στην ΕΕ με στόχο την μείωση εκπομπών των ρύπων του θερμοκηπίου με ταυτόχρονη επαναχρησιμοποίηση υλικών καθώς και σωστή διαχείριση αποβλήτων.
- Μηδενικό ανθρακικό αποτύπωμα μέσω της αλλαγής του ενεργειακού μίγματος από όλα τα κράτη μέλη.
- Άμεση αλλαγή του υφιστάμενου καταναλωτικού μοντέλου.

Η ΕΕ έχει θέσει εννέα βασικά σημεία στην Πράσινη Συμφωνία (Διάγραμμα 3):

1. *Κλιματικά Ουδέτερη Ευρώπη:* Αποτελεί το κυριότερο σημείο της Πράσινης Συμφωνίας καθώς η ΕΕ στοχεύει στον μηδενισμό των ρύπων μέχρι το 2050. Η επιτυχία περνά μέσα από τη νέα νομοθεσία για το κλίμα (Climate Law), που αναμένεται στα μέσα του 2020 με βάση τον προγραμματισμένο οδικό χάρτη υλοποίησης της ΠΣ.
2. *Καθαρή, προσιτή και ασφαλή ενέργεια:* Απαιτείται να μειωθεί στο ελάχιστο η χρήση άνθρακα μέχρι το 2030 στο ενεργειακό σύστημα ανά το παγκόσμιο και εντελώς μέχρι το 2050 αφού αποτελεί την κυριότερη πηγή ρύπανσης της ατμόσφαιρας. Για να γίνει αυτό εφικτό, επιβάλλεται η πλήρης διασύνδεση και ψηφιοποίηση της Ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας. Για να μπορέσει να εκπληρωθεί ο στόχος, θα πρέπει όλα τα κράτη να αναθεωρήσουν τα σχέδια τους μέχρι το 2020 για την ενέργεια και το κλίμα.
3. *Κυκλική οικονομία:* Μέχρι το καλοκαίρι του 2020, αναμένεται να υιοθετηθεί η στρατηγική για τη βιομηχανία από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με στόχο την αντιμετώπιση της πρόκλησης του μετασχηματισμού της. Πέραν από τη στρατηγική για τη βιομηχανία, αναμένετε ένα νέο πλάνο δράσης για την κυκλική οικονομία το οποίο θα βοηθήσει στον εκσυγχρονισμό της οικονομίας της ΕΕ. Το πλάνο για την κυκλική οικονομία, στοχεύει στην πολιτική «αειφόρων προϊόντων», όπου θα υποστηρίζει ένα νέο σχεδιασμό βάσει μιας κοινής μεθοδολογίας.
4. *Ανακαίνιση κτιρίων:* Σήμερα, το ποσοστό ανακαίνισης κτιρίων φτάνει περίπου το 1 %. Βασική επιδίωξη, το ποσοστό αυτό να τριπλασιαστεί. Εντός του 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα υλοποιήσει σχέδιο συνεργασίας στα εμπλεκόμενα μέρη για την ανακαίνιση κτιρίων. Το σχέδιο θα περιλαμβάνει μια πλατφόρμα διαλόγου για να μπορέσουν να

καταγραφούν και να επιλυθούν οποιαδήποτε εμπόδια διαφανούν για την ανακαίνιση κτιρίων.

5. *Βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα*: Με βάση τη νέα στρατηγική, πρέπει να τερματιστούν οποιεσδήποτε επιδοτήσεις δίνονται στη χρήση ορυκτών καυσίμων. Η ΕΕ υποχρεούται να αναπτύξει άμεσα την παραγωγή εναλλακτικών καυσίμων (υδρογόνο, βιοκαύσιμα) προωθώντας τα κυρίως στις μεταφορές. Μέχρι το 2025, αναμένεται να απαιτηθούν ένα εκατομμύριο σταθμοί επαναφόρτισης και ανεφοδιασμού ηλεκτρικών οχημάτων για τις ανάγκες των δεκατριών εκατομμυρίων ηλεκτρικών οχημάτων που υπολογίζονται να κινούνται στους ευρωπαϊκούς δρόμους.

6. *Διατροφή*: Η ευρωπαϊκή παραγωγή προϊόντων επιβάλλεται να αποτελεί πρότυπο βιωσιμότητας παγκοσμίως αφού αναμένεται να υπάρξουν πληθώρα ευκαιριών για όλους τους φορείς στην αλυσίδα αξίας των τροφίμων. Μέσω των νέων τεχνολογιών, αλλά και των ανακαλύψεων από τους επιστήμονες και της ευαισθητοποίησης του κοινού, θα αυξηθούν τη ζήτηση βιώσιμων τροφίμων. Εντός του 2020, αναμένεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η νέα στρατηγική «από τον παραγωγό στον καταναλωτή» με στόχο την περαιτέρω επίτευξη της κυκλικής οικονομίας.

7. *Διατήρηση και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας*: Εντός του 2020 αναμένεται και η στρατηγική για διατήρηση και αποκατάσταση οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας η οποία θα περιλαμβάνει δεσμεύσεις από την ΕΕ προς αντιμετώπιση των κυριότερων αιτιών της απώλειας βιοποικιλότητας με βάση της σημερινές καταγραφές.

8. *Μηδενική ρύπανση*: Ενδυνάμωση της υφιστάμενης νομοθεσίας για την ποιότητα του αέρα με νέες διατάξεις και σχέδια παρακολούθησης της ποιότητας του αέρα, για να μπορέσει να πραγματοποιηθεί μέχρι το 2050 ο στόχος για ένα περιβάλλον μηδενικής μόλυνσης.

9. *Έρευνα και καινοτομία*: Τεράστια σημασία για να επιτευχθεί ο στόχος της ΠΣ αποτελούν οι βιώσιμες λύσεις και η νέες τεχνολογίες. Μέσα από ένα προϋπολογισμό €100 δις, την επταετία (2021 – 2027) του προγράμματος Horizon Europe, αναμένεται να βοηθήσει ιδιαίτερα. Το 35 % του ποσού, θα δοθεί στην έρευνα για φιλικότερες προς το περιβάλλον και το κλίμα λύσεις.

Διάγραμμα 3. Βιώσιμες Δραστηριότητες Πράσινης Συμφωνίας (CSR EUROPE, 2020)

2.3 Προστασία του Πλανήτη

Οι Ευρωπαίοι έχουν ιδιαίτερη ανησυχία για την κλιματική αλλαγή (Mayerhofer *et al.*, 2001). Οι κλιματικές αλλαγές αυξάνουν τους κινδύνους αστάθειας διαφόρων μορφών επαναπροσδιορίζοντας τον κόσμο (Runhaar *et al.*, 2018). Τα τελευταία είκοσι χρόνια, έχουν καταγραφεί οι 18 πιο θερμές χρονιές (Kalkstein, 2019). Αυτό προσδιορίζει την τάση, άρα θα πρέπει να ληφθούν άμεσα δραστικές λύσεις για τον πλανήτη και το κλίμα (Johnson, Matloff and Bangs, 2010).

Το περιβάλλον μεταμορφώνεται από την υπερθέρμανση του πλανήτη, (διάγραμμα 4), με αποτέλεσμα την αύξηση τόσο της συχνότητας όσο και της έντασης (Roshan, Ranjbar and Orosa, 2010) των ακραίων πλέον καιρικών φαινομένων. Την τελευταία πενταετία υπάρχουν έντονα κύματα καύσωνα στην Ευρώπη. Αναλύοντας τις τελευταίες θερμοκρασίες στον Αρκτικό Κύκλο, διαφαίνεται πως έχουν αυξηθεί κατά 5° (Herbert and Burton, 1999) τα τελευταία δυο χρόνια σε σχέση με παλαιότερα. Πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, ιδιαίτερα στην Ανατολική και Κεντρική, Ευρώπη έχουν πληγεί από μεγάλες πλημύρες αλλά και μακρές περιόδους ξηρασίας (Estrela and Vargas, 2012). Τυφώνες,

δασικές πυρκαγιές, ξαφνικές μπόρες και πλημμύρες, έχουν ως τραγικό αποτέλεσμα φυσικές καταστροφές, απώλειες σε υποδομές ανθρώπινες ή και σε ζώα (Lu et al., 2017). Παράδειγμα οι κυκλώνες στη Καραϊβική το 2017 (Irma, Maria) ή ακόμη και την καταιγίδα Leslie που προκάλεσε μεγάλες καταστροφές (Zhang et al., 2018) στην Ισπανία και την Πορτογαλία το 2018.

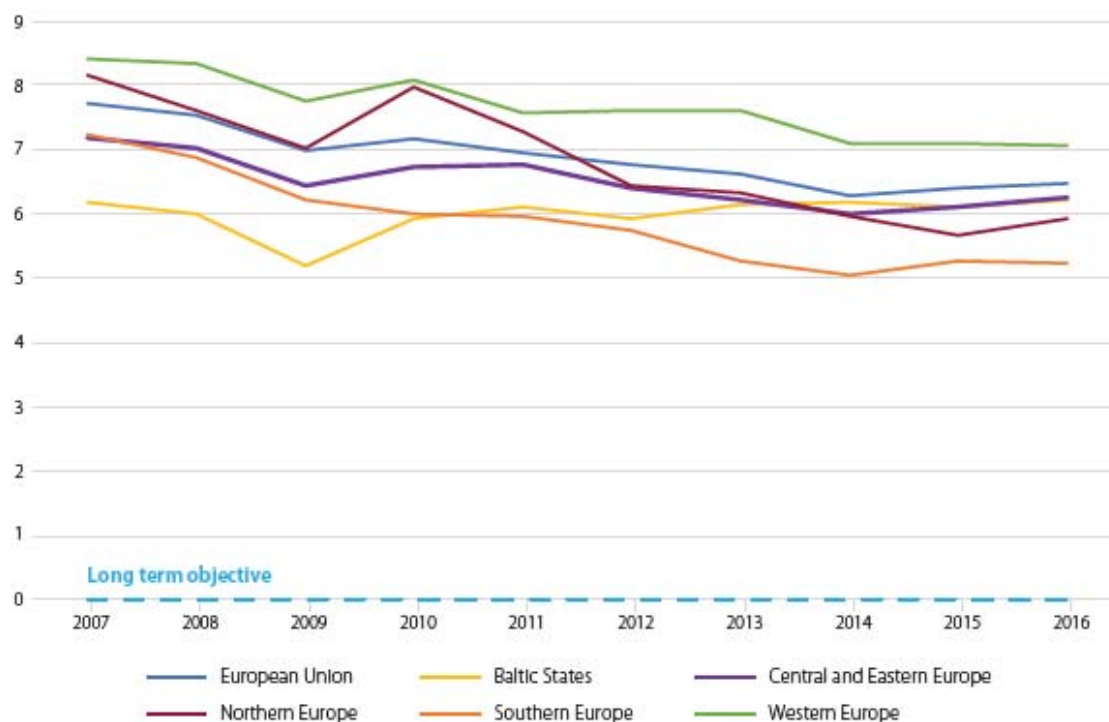

Διάγραμμα 4. Επιπτώσεις Κλιματικής Αλλαγής στην Ευρώπη (Eurostat 2018)

Τον Οκτώβριο του 2018, εκδόθηκε η ειδική έκθεση για τις επιπτώσεις από την υπερθέρμανση του πλανήτη κατά $1,5^{\circ}\text{C}$ σε σχέση με την προ βιομηχανική περίοδο από την Διακυβερνητική Επιτροπή για την κλιματική αλλαγή (IPCC) καθώς και οι μέθοδοί που μπορούν να χρησιμοποιηθούν (Jonas et al., 2019) ώστε να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Αποδεδειγμένα, μέσω επιστημονικών αναφορών, η υπερθέρμανση του πλανήτη έχει ξεπεράσει τον 1°C από την προ βιομηχανική περίοδο ενώ έχει ανοδική τάση $0,2^{\circ}\text{C}$ ανά δεκαετία λόγω ανθρωπίνων δραστηριοτήτων (You et al., 2019). Απαιτούνται άμεσες και δραστικές δράσεις σε διεθνές επίπεδο για συγκράτηση αύξησης της θερμοκρασίας που θα μπορούσε να φτάσει τους 2°C μέχρι το 2050 με ανοδική πορεία.

Αυτή η εξέλιξη θα μετέτρεπε τον πλανήτη σε ένα «θερμαινόμενο θερμοκήπιο» (διάγραμμα 5) με πολύ δυσμενείς συνέπειες για ολόκληρη την ανθρωπότητα (See, 2001), καθώς και για οποιονδήποτε άλλο ζωντανό οργανισμό πάνω στη γη. Μέσα από την έκθεση, διαφαίνεται ότι περίπου 4 % από το συνολικό έδαφος θα μετασχηματίσει τα οικοσυστήματα εάν αυξηθεί η θερμοκρασία κατά 1°C , ενώ το ποσοστό θα ανέλθει στο 13 % εάν φτάσει τους 2°C . Ενδεικτικό παράδειγμα οι κοραλλιογενείς ύφαλοι, οι οποίοι

θα εξαφανιστούν κατά 99% ανά το παγκόσμιο εάν η θερμοκρασία ανεβεί κατά 2 ° C (Scorélitis *et al.*, 2011). Επίσης εάν η υπερθέρμανση του πλανήτη φτάσει μεταξύ 1,5 ° C – 2 ° C θα προκαλέσει μια τεράστια απώλεια στο στρώμα πάγου της Γροιλανδίας η οποία δεν θα είναι αναστρέψιμη. Αυτό όμως θα είχε ως αποτέλεσμα, η στάθμη της θάλασσας να ανέβει κατά επτά περίπου μέτρα με ολέθριες συνέπειες ανά το παγκόσμιο τόσο σε παράκτιες περιοχές, όσο και σε αρκετές περιοχές που βρίσκονται σε υψόμετρο χαμηλότερο από την επιφάνεια της θάλασσας (Handel and Risbey, 1992).

Διάγραμμα 5. Πορεία Αερίων του Θερμοκηπίου (Eurostat 2019)

Όλα αυτά θα έχουν τεράστιες αρνητικές συνέπειες στην οικονομία της Ευρώπης (Ekins, 1995) σε διάφορους τομείς όπως τις υποδομές, την παραγωγικότητα, την υγεία (Patz, 2016), τη βιοποικιλότητα αλλά και γενικότερα την κοινωνική και πολιτική σταθερότητα (Bradley, 2019). Μόνο κατά την περσινή χρονιά (2019), οι οικονομικές ζημιές από καιρικά φαινόμενα στοίχισαν € 283 δισεκατομμύρια. Καταστροφές όπως αυτές είναι πιθανό να πλήξουν τα δύο τρίτα του πληθυσμού μέχρι το 2100 στην Ευρώπη σε σχέση με το 5 % που ανέρχεται σήμερα (Watkins, 2015). Σήμερα για παράδειγμα, μόνο από την υπερχειλίση των ποταμών στην Ευρώπη, το ετήσιο κόστος ανέρχεται στα € 5 δισεκατομμύρια ετησίως ενώ είναι πιθανό να φτάσει τα € 112 δισεκατομμύρια. Είναι πολύ πιθανό το 16 % της σημερινής μεσογειακής ζώνης να καταστεί άγονη γη μέχρι το

τέλος του αιώνα ενώ και η παραγωγικότητα στην ύπαιθρο αναμένεται να μειωθεί κατά 12 % – 15 % σε σύγκριση με σήμερα.

Όλα αυτά είναι πιθανό να υπονομεύσουν τόσο την ασφάλεια, όσο και την ευημερία παγκόσμια καταστρέφοντας τα οικονομικά συστήματα των κρατών (Al Yammahi, Pereira and Temouri, 2019), να επιφέρει τον επισιτισμό, προβλήματα στον τομέα της ενέργειας, της ύδρευσης δημιουργώντας περισσότερα κύματα μετανάστευσης. Χωρίς μέτρα για το κλίμα, κινδυνεύει η αειφόρος ανάπτυξη ολόκληρης της Ευρώπης (Stein *et al.*, 2016) και όχι μόνο και δεν θα μπορέσει κανένα κράτος να ανταποκριθεί στους ΣΒΑ των ΗΕ (Centobelli, Cerchione and Esposito, 2020).

Περιοχή Αρκτικού κύκλου

- Μεγαλύτερη αύξηση θερμοκρασίας σε σχέση με τη μέση παγκόσμια
- Μείωση παγοκάλυψης στον Αρκτικό Ωκεανό
- Μείωση στρώματος πάγου στη Γροιλανδία
- Μείωση των μόνιμα παγωμένων περιοχών
- Τεράστια αύξηση κινδύνου απώλειας βιοποικιλότητας
- Ορισμένες νέες ευκαιρίες για την εκμετάλλευση φυσικών πόρων και θαλάσσιων μεταφορών
- Κίνδυνοι για το βιοτικό επίπεδο των αυτόχθονων πληθυσμών

Περιοχή Ατλαντικού

- Αύξηση φαινομένων έντονων βροχοπτώσεων
- Αυξημένη ροή ποταμών
- Αύξηση κινδύνου υπερχείλισης ποταμών
- Αύξηση κινδύνου ζημιών χειμερινών καταγίδων
- Μείωση ζήτησης ενέργειας για θέρμανση
- Αύξηση πολυδιάστατων κλιματικών κινδύνων

Ορεινές περιοχές

- Μεγαλύτερη αύξηση θερμοκρασίας σε σχέση με τη μέση παγκόσμια
- Μείωση έκτασης και όγκου παγετώνων
- Μετακίνηση φυτικών και ζωικών ειδών προς τα ορεινά

- Ψηλός κίνδυνος εξαφάνισης ειδών
- Αύξηση κινδύνου επιβλαβών οργανισμών για τα δάση
- Αύξηση κινδύνου κατολισθήσεων
- Αλλαγές στο δυναμικό υδροηλεκτρικής ενέργειας
- Μείωση τουρισμού για σκι

Παράκτιες ζώνες και περιφερειακές θάλασσες

- Άνοδος στάθμης της θάλασσας
- Αύξηση θερμοκρασιών στην επιφάνεια της θάλασσας
- Αύξηση οξύτητας ωκεανών
- Μετανάστευση θαλάσσιων ειδών Βόρεια
- Κίνδυνοι και ευκαιρίες στην αλιεία
- Αλλαγές στις κοινότητες φυτοπλαγκτόν
- Αυξανόμενος αριθμός νεκρών θαλάσσιων ζωνών
- Αυξανόμενος κίνδυνος υδατογενών νόσων

Βόρεια περιοχή

- Αύξηση φαινομένων έντονων βροχοπτώσεων
- Μείωση χιονιού και παγοκάλυψης ποταμών και λιμνών
- Αυξημένες βροχοπτώσεις και ροών ποταμών
- Αύξηση δυνατότητας ανάπτυξης δασών
- Αύξηση κινδύνου επιβλαβών οργανισμών για τα δάση
- Αυξημένος κίνδυνος ζημιών από καταιγίδες
- Αύξηση της σοδειάς
- Μείωση ζήτηση ενέργειας για θέρμανση
- Αύξηση δυνατότητας υδροηλεκτρικής ενέργειας
- Αύξηση θερινού τουρισμού

Ηπειρωτικές περιοχές

- Αυξημένες θερμοκρασίες
- Μείωση θερινών βροχοπτώσεων
- Αύξηση κινδύνου υπερχείλισης ποταμών
- Αύξηση κινδύνου δασικών πυρκαγιών

- Μείωση οικονομικής αξίας των δασών
- Αύξηση ζήτησης ενέργειας για ψύξη

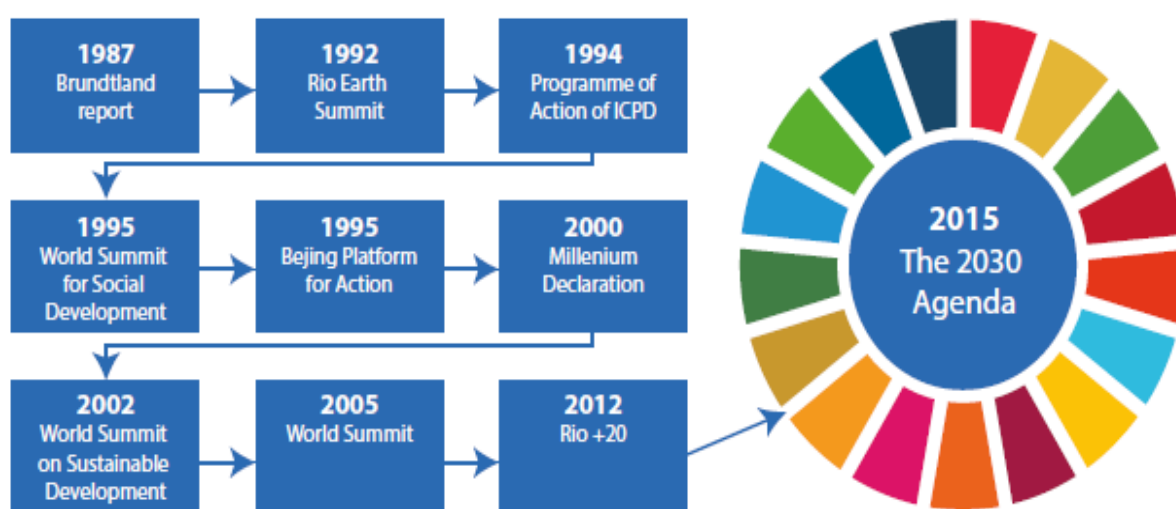
Περιοχή Μεσογείου

- Αύξηση ακραίων ψηλών θερμοκρασιών
- Μείωση βροχοπτώσεων και ροής ποταμών
- Αυξημένος κίνδυνος ξηρασίας
- Αυξημένος κίνδυνος απώλειας βιοποικιλότητας
- Αυξημένος κίνδυνος δασικών πυρκαγιών
- Αύξηση ανταγωνισμού μεταξύ διαφόρων χρηστών υδάτων
- Αυξημένη ζήτηση νερού για γεωργικούς σκοπούς
- Μείωση σοδειάς
- Μείωση παραγωγή ζώων
- Αύξηση θνησιμότητας λόγω καύσωνα
- Εξάπλωση οικοτόπων για νότιους φορείς νόσων
- Μείωση δυναμικού για παραγωγή ενέργειας
- Αυξημένη ζήτηση ενέργειας για ψύξη
- Μείωση καλοκαιρινού τουρισμού και πιθανή αύξηση σε άλλες εποχές
- Αύξηση πολλαπλών κλιματικών κινδύνων
- Τεράστιες αρνητικές επιπτώσεις σε πολλούς οικονομικούς τομείς
- Ψηλή ευαισθησία σε δευτερογενείς συνέπειες της κλιματικής αλλαγής εκτός Ευρώπης

2.4 Ατζέντα Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η ατζέντα 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη «μετασχηματίζοντας τον κόσμο μας», https://imegsevee.gr/wp-content/uploads/2019/09/%CE%95%CE%A3_Agenda-2030_9-2019.pdf υιοθετήθηκε το Σεπτέμβριο του 2015 από 193 αρχηγούς κρατών στο πλαίσιο της 70^{ης} Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ και τέθηκε σε εφαρμογή την πρώτη Ιανουαρίου 2016. Για να εξελιχθεί η κατάσταση μέχρι εδώ όμως, προστέθηκε ο ορισμός της ΒΑ για πρώτη φορά, στην έκθεση Brundtland με τον ορισμό «η ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των

μμελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες» από την Παγκόσμια Επιτροπή για την Περιβαλλοντική Ανάπτυξη (WCED) το 1987. Ακολούθησε η δήλωση του Ρίο το 1992 για την περιβαλλοντική ανάπτυξη, το 1995 η Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την κοινωνική ανάπτυξη, το 1994 το Πρόγραμμα δράσης της Διεθνούς Διάσκεψης για το περιβάλλον και τον πληθυσμό, το 1995 η πλατφόρμα στο Πεκίνο για τη δράση. Το 2002 πραγματοποιήθηκε η Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, το 2005 η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την αειφόρο ανάπτυξη. Ακολούθως το 2012 το Ρίο +20, ένα τεράστιας σημασίας ορόσημο διεθνώς, όπου ήταν και η αιτία για την μελλοντική πορεία προς την ατζέντα 2030 (διάγραμμα 6).

Διάγραμμα 6. Σημαντικά χρονικά ορόσημα προς το δρόμο για την Ατζέντα 2030 (Eurostat 2019)

Η ατζέντα περιλαμβάνει ουσιαστικά τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και οριοθετείτε περαιτέρω από τους 169 υπό-στόχους που είναι συνδεδεμένοι με αυτούς (Bennich, Weitz and Carlsen, 2020) ως αναπόσπαστο μέρος της Ατζέντας Αειφόρου Ανάπτυξης του 2030. Αφορά τους ΣΒΑ που είναι παγκόσμιου χαρακτήρα (Nhamo and Mjimba, 2020) και γενικής εφαρμογής έχοντας ως χρονοδιάγραμμα εφαρμογής τους το 2030.

Η βιώσιμη ανάπτυξη ή όπως αλλιώς λέγεται, αειφόρος ανάπτυξη σχετίζεται με κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά θέματα που έχουν να αντιμετωπίσουν τα κράτη μέσω των κυβερνήσεων τους, των οργανισμών (Muff, Kapalka and Dyllick, 2017) αλλά και των ίδιων των πολιτών τους. Η ουσιώδης και κρίσιμη διαφορά της διαδικασίας αυτής είναι ότι προτάσσει την ταυτόχρονη ικανοποίηση της εξυπηρέτησης των στόχων

και των τριών διαστάσεων, δηλαδή της Κοινωνικής, της Περιβαλλοντικής και της Οικονομικής, που είναι οι τρεις πυλώνες ανάπτυξης. Έτσι γίνεται κατανοητό ότι «ανάπτυξη» δεν σημαίνει μόνο οικονομική, αλλά τίθεται γενικότερα σε ένα πλαίσιο εξυπηρέτησης του ανθρώπου, του περιβάλλοντος και της κοινωνίας γενικότερα, λαμβάνοντας υπόψη τις αλληλεπιδράσεις είτε θετικές, είτε αρνητικές μεταξύ των τριών αυτών πυλώνων.

Οι τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης (διάγραμμα 7):

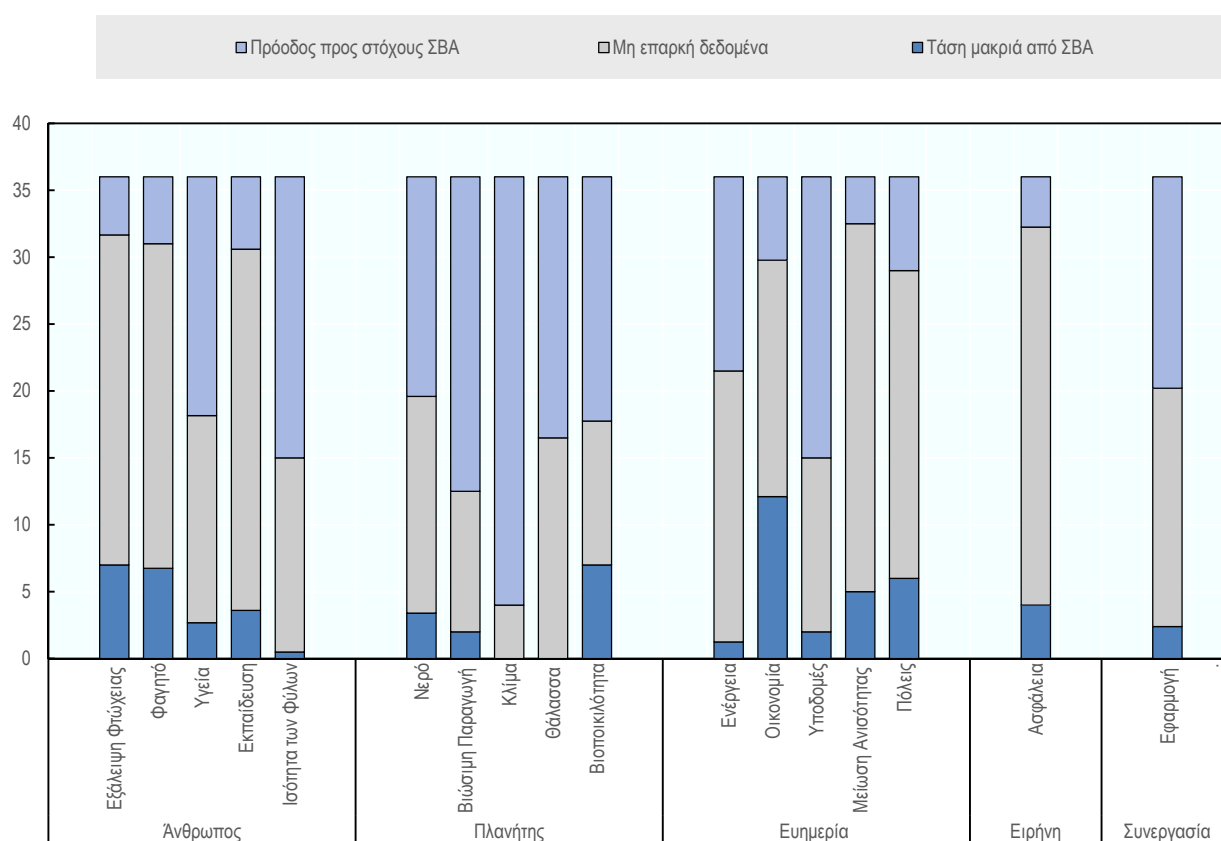
- Η Κοινωνική Βιωσιμότητα αφορά τη δυνατότητα ενός κοινωνικού συνόλου όπως για παράδειγμα ένας οργανισμός ή μια χώρα να λειτουργήσουν μέσα από ένα επ'άριστο προκαθορισμένο επίπεδο κοινωνικής αρμονίας και ευημερίας. Ενώ ένα σύστημα μη βιώσιμο αντιμετωπίζει διάφορα σοβαρά προβλήματα όπως το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, η ενδημική φτώχεια, η αδικία, οι πόλεμοι.
- Η Περιβαλλοντική Βιωσιμότητα αφορά την ικανότητα του περιβάλλοντος να υποστηρίξει όχι μόνο έως ένα επίπεδο περιβαλλοντικής ποιότητας αλλά και των ποσοστών των φυσικών πόρων επ'άριστο. Αυτό αποτελεί και το ουσιαστικό πρόβλημα στην υφήλιο αφού δεν φαίνεται να υπάρχει άμεση λύση.
- Η Οικονομική Βιωσιμότητα αφορά την ικανότητα μιας οικονομίας να μπορεί να στηρίξει επ'άριστο ένα ικανοποιητικό επίπεδο οικονομικής παραγωγής.

Διάγραμμα 7. Οι Τρεις Πυλώνες Βιώσιμης Ανάπτυξης

Σε πέντε μεγάλες θεματικές ενότητες χωρίζονται οι τομείς δράσης όπως: Οι ανθρώπινες ανάγκες που περιλαμβάνουν τον τομέα της εκπαίδευσης, της ισότητας των φύλων, της υγείας και της φτώχειας (Bibri, 2018). Ο τομέας του πλανήτη της Γης που περιλαμβάνουν τις θάλασσες, την βιοποικιλότητα, το κλίμα, το νερό και τη βιωσιμότητα. Ο τομέας της ευημερίας που περιλαμβάνει την οικονομία, την ενέργεια, τις πόλεις, τις υποδομές και τις ανισότητες. Ο τομέας της ειρήνης που περιλαμβάνει την ασφάλεια και ο τομέας της συνεργασίας που παρέχει τα μέσα για εφαρμογή των πολιτικών προς τη βιώσιμη ανάπτυξη (διάγραμμα 8).

Διάγραμμα 8. Μέσος αριθμός χωρών του ΟΟΣΑ κατά τύπους τάσεων, ανά στόχο

Σκοπός είναι να δοθεί μια νέα διάσταση στις προσπάθειες που γίνονται σε παγκόσμιο επίπεδο για να επιτευχθεί η ΒΑ. Ανεξαρτήτως αν μια χώρα θεωρείται ανεπτυγμένη ή αναπτυσσόμενη, έχει από κοινού την ευθύνη για να επιτευχθούν οι ΣΒΑ (Kurz, 2020). Οι τρεις διαστάσεις της ΒΑ, οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική, ενσωματώνονται με ένα ισορροπημένο τρόπο και για πρώτη φορά διαγράφεται μια συναίνεση αλλά και μια κοινή επιδίωξη από όλες τις χώρες για τους στόχους της ασφάλειας, της δικαιοσύνης, της

ειρήνης, της κοινωνικής ένταξης για όλους (Cheong, 2017) όπου αλληλοενισχύονται στο πλαίσιο της Ατζέντας 2030. Όπως ανέφερε και ο Γενικός Γραμματέας των ΗΕ Antonio Guterres, «Η Ατζέντα 2030 αποτελεί τη συλλογική προσπάθεια οικοδόμησης δίκαιης παγκοσμιοποίησης». Για να είναι σε θέση τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν τους 17 ΣΒΑ αλλά και τους 169 υπό - στόχους, ενθαρρύνονται να διεξάγουν τακτικές και περιεκτικές ανασκοπήσεις προόδου σε εθνικό και επίπεδο. Μέσω των εθελοντικών εθνικών ανασκοπήσεων και αναθεωρήσεων θα μπορούν να γίνονται ανταλλαγές εμπειριών, μεταξύ των οποίων και επιτυχιών, συμπερασμάτων και διδαγμάτων μεταξύ των κρατών για ευκολότερη και γρηγορότερη εφαρμογή των στόχων ΒΑ του 2030.

2.5 Ποιοι είναι οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών

Η συνεχόμενη υποβάθμιση του περιβάλλοντος, οι κοινωνικές εντάσεις αλλά και οι οικονομικές πιέσεις των δυο τελευταίων δεκαετιών, οδήγησαν σε μια συμφωνία, ιστορική για την αειφόρο ανάπτυξη των ΗΕ (Pedersen, 2018). Οι 17 ΣΒΑ (διάγραμμα 9) αποτελούν ουσιαστικά έναν οδικό χάρτη για ένα καλύτερο και βιώσιμο μέλλον για ολόκληρη την ανθρωπότητα (Παράρτημα Γ) με ορίζοντα υλοποίησης τους από το 2015 μέχρι το 2030. Αντικατέστησαν τους στόχους ανάπτυξης για την χιλιετία, που είχαν ως καταλυτικό ορίζοντα το 2015. Επιδίωξη είναι η όσο το δυνατόν καλύτερη αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων μέσω αυτής της σχέσης χωρίς αποκλεισμούς για κανέναν. Οι ΣΒΑ παρουσιάζουν μια νέα αντίληψη, όπου επιβάλλει η ανάπτυξη να ενσωματώνει την κοινωνική ευημερία, την προστασία του περιβάλλοντος και την οικονομική μεγέθυνση. Ισορροπούνται οι τρεις διαστάσεις ΒΑ και σε συνδυασμό με τους 169 υποστόχους, προτρέπουν άμεση ανάληψη δράσεων στη βάση των πιο κάτω αξόνων:

- Άνθρωποι (People)
- Πλανήτης (Planet)
- Ευημερία (Prosperity)
- Ειρήνη (Peace)
- Συνεργασία (Partnership)

Όλοι οι στόχοι είναι αλληλένδετοι και αδιαίρετοι μεταξύ τους με αποτέλεσμα οι δράσεις για επίτευξη ενός στόχου να επιδρούν καταλυτικά και σε άλλους.

Διάγραμμα 9. 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (Ηνωμένα Έθνη, 2016)

- Στόχος 1 Μηδενική Φτώχεια - Τερματισμός της φτώχειας σε όλες τις μορφές της, παντού
- Στόχος 2 Μηδενική Πείνα - Τερματισμός της πείνας, επίτευξη επισιτιστικής ασφάλειας και βελτίωση της διατροφής, καθώς και προώθηση της αειφόρου γεωργίας.
- Στόχος 3 Καλή Υγεία και Ευημερία - Διασφάλιση υγιούς ζωής και προώθηση της καλής υγείας για όλους και για όλες τις ηλικίες.
- Στόχος 4 Ποιοτική Εκπαίδευση - Διασφαλίζουμε την ελεύθερη, ισότιμη και ποιοτική εκπαίδευση προάγοντας τις ευκαιρίες για δια βίου μάθηση.
- Στόχος 5 Ισότητα των φύλων - Επίτευξη ισότητας των φύλων και ενδυνάμωση όλων των γυναικών και των κοριτσιών.
- Στόχος 6 Καθαρό νερό και Αποχέτευση - Διασφάλιση της πρόσβασης σε ύδρευση και αποχέτευση για όλους

- Στόχος 7 Φθηνή και καθαρή ενέργεια - Διασφάλιση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, αξιόπιστες, βιώσιμες και σύγχρονες μορφές ενέργειας για όλους.
- Στόχος 8 Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη - Προώθηση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της αξιοπρεπούς εργασίας για όλους.
- Στόχος 9 Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές - Δημιουργία ευέλικτων υποδομών, προώθηση της βιώσιμης εκβιομηχάνισης και προώθηση της καινοτομίας.
- Στόχος 10 Λιγότερες Ανισότητες - Τη μείωση των ανισοτήτων εντός και μεταξύ των χωρών.
- Στόχος 11 Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες - Κάντε τις πόλεις χωρίς αποκλεισμούς, ασφαλείς, διαλλακτικές και βιώσιμες.
- Στόχος 12 Υπεύθυνη κατανάλωση & παραγωγή - Διασφάλιση προτύπων βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής.
- Στόχος 13 Δράση για το κλίμα - Ανάληψη επείγουσας δράσης για την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος και τις επιπτώσεις της.
- Στόχος 14 Ζωή στο νερό - Διατήρηση και αειφόρος χρήση των ωκεανών, των θαλασσών και των θαλάσσιων πόρων.
- Στόχος 15 Ζωή στη στεριά - Βιώσιμη διαχείριση των δασών, καταπολέμηση της απερίμωσης, την ανάσχεση και αντιστροφή της υποβάθμισης του εδάφους, ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας
- Στόχος 16 Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί - Προώθηση δίκαιων, ειρηνικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών.
- Στόχος 17 Συνεργασία για τους στόχους - Αναζωογόνηση της παγκόσμιας συνεργασίας για την αειφόρο ανάπτυξη.

2.6 Γιατί να υιοθετηθούν οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης από τις διάφορες χώρες

Οι ΣΒΑ έχουν αποκτήσει παγκόσμια δυναμική και αποτελούν το κοινό όραμα της ανθρωπότητας για να μπορέσει να σωθεί ο πλανήτης μας, να κυριαρχήσει η ειρήνη στον κόσμο, να τερματιστεί η φτώχεια, η πείνα, οι ανισότητες. Πρόκειται για μια ιδιαίτερα

φιλόδοξη προσπάθεια που βρίσκεται σε εξέλιξη και συνεχώς μεταβάλλεται αφού έχουν απομείνει μόλις δέκα χρόνια για να επιτευχθεί ο στόχος του 2030. Επιβάλλεται η κινητοποίηση όλων των κρατών και κυβερνήσεων, καθώς και περισσότερων οργανισμών και επιχειρήσεων με απώτερο σκοπό, η υιοθέτηση των στόχων από ολόκληρη την ανθρωπότητα κάνοντας τους βίωμα τους και παράλληλα και δικούς τους (Acuti, Bellucci and Manetti, 2020). Έχουν γίνει αρκετά και έχει σημειωθεί πρόοδος σε πολλά μέρη. Η συνολική εικόνα όμως, αποτυπώνει μια χαμηλή ταχύτητα προώθησης δράσεων προς επίτευξη των Στόχων 2030. Σε αυτή τη δεκαετία, απαιτείται εντατικότερη ανάληψη δράσεων και βιώσιμων λύσεων για όλες τις μεγάλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα. Από την ανισότητα των φίλων και τη φτώχεια, μέχρι την κλιματική αλλαγή, την εκπαίδευση και τη συνεργασία. Μέσα στην επερχόμενη δεκαετία, όλα τα κράτη θα πρέπει να κινητοποιήσουν τους πολίτες τους, να προσφέρουν ιδέες και λύσεις στα προβλήματα τους αλλά και να απαιτήσουν άμεσες δράσεις προς επίτευξη των στόχων. Με επίδειξη σωστού πνεύματος, η ανθρώπινη προσπάθειας και ικανότητα αναμένεται να επιτύχει τους σκοπούς και στόχους που έχουν τεθεί. Η Ατζέντα 2030 αποτελεί ένα ιδανικό σχέδιο δράσης για ένα κόσμο που όλη η ανθρωπότητα επιθυμεί να υπάρχει. Οι Στόχοι, όπως έχουν τεθεί αποτελούν την μεγαλύτερη ελπίδα για την ανθρωπότητα και τον πλανήτη μας. Για την ειρήνη, την ευημερία αλλά και τις εταιρικές σχέσεις.

Οι ΣΒΑ πρέπει να υιοθετηθούν από όλες τις χώρες για να αντιμετωπιστούν πολλά προβλήματα σε παγκόσμιο επίπεδο όπως:

- 821 εκατομμύρια υποσιτισμένα άτομα το 2017 σε σχέση με 785 το 2015 ανά το παγκόσμιο με τα 2/3 των ατόμων αυτών να βρίσκονται στην Ν. Ασία και την Αφρική.
- 750 εκατομμύρια ενήλικες το 2016 παραμένουν αναλφάβητοι (66 % γυναίκες) με το 50 % του πληθυσμού αυτού να βρίσκεται στην Ν. Ασία και το 25 % στη Αφρική.
- 1/3 των δημοτικών σχολείων το 2016 δεν διέθετε πόσιμο νερό και αποχετεύσεις.
- 397 δολοφονίες σε 41 κράτη σημειώθηκαν κατά ακτιβιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- 2 δισεκατομμύρια άτομα δεν έχουν πρόσβαση σε υποδομές και συλλογή απορριμμάτων.
- Το 2050 ο όγκος απορριμμάτων αναμένεται να διπλασιαστεί.

- Από το 1970 – 2017 έχει παρατηρηθεί αύξηση στην κατανάλωση υλικών και φυσικών πόρων κατά 254 %.
- Μεταξύ του 2000 – 2015 πάνω από το 20% της γης υποβαθμίστηκε λόγω της ανθρώπινης δραστηριότητας.
- 785 εκατομμύρια άτομα δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες διαχείρισης πόσιμου νερού.
- 700 εκατομμύρια άνθρωποι μέχρι το 2030 αναμένεται να μεταναστεύσουν λόγω έλλειψης πόσιμου νερού

2.7 Πως μπορούν να επιτευχθούν οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

Η εφαρμογή αλλά και η επίτευξη των ΣΒΑ στηρίζεται στην υιοθέτηση συγκεκριμένων πολιτικών, την υλοποίηση διαφόρων δράσεων, την υλοποίηση προγραμμάτων αλλά και τη χρήση πόρων, τόσο σε επίπεδο κρατών όσο και σε διεθνές επίπεδο για τη ΒΑ. Το κάθε κράτος έχει την αποκλειστική ευθύνη για παρακολούθηση στην πρόοδο εφαρμογής των ΣΒΑ. Για την επίτευξη των ΣΒΑ απαιτείται ένα τεράστιο ποσό για χρηματοδότηση. Η χρηματοδότηση που απαιτείται για υλοποίηση των ΣΒΑ έχει προβλεφθεί μέσα από την Ατζέντα Δράσης της Αδδής Αμπέμπα¹ τον Ιούλιο του 2015 (Saner, Yiu and Kingombe, 2019), όπου προσφέρει ένα παγκόσμιο πλαίσιο χρηματοδότησης της ΒΑ μέσω ολοκληρωμένων πολιτικών δράσεων και διαφόρων μέτρων που προσβλέπουν στην επίτευξη των ΣΒΑ αλλά και των υποστόχων τους. Καθορίστηκε ένα καινούργιο μοντέλο ΒΑ, όπου επίκεντρο του είναι η χρηστή διακυβέρνηση καθορίζοντας σε όλους ανεξαιρέτως αρμοδιότητες.

Ο κάθε ένας από τους 17 ΣΒΑ είναι ιδιαίτερα φιλόδοξος και αποτελούν τεράστια πρόκληση για να επιτευχθούν, μέχρι το 2030. Επίσης είναι πολύ δύσκολο να παρθούν αποφάσεις ως προς τον τρόπο υλοποίησής τους, αλλά και η ακριβής μέτρηση προόδου τους, αφού κάθε ΣΒΑ έχει άμεση σύνδεση με αρκετούς από τους υποστόχους. Οι 169 υποστόχοι, απαιτούν συγκεκριμένες δεσμεύσεις και για την υλοποίηση κάθε υποστόχου πρέπει να εκπληρωθούν οι αντίστοιχοι δείκτες μέτρησης ως προς την υλοποίησή του. Ένας κατάλογος από 232 δείκτες για παρακολούθηση των ΣΒΑ έχει καταρτιστεί από τον ΟΗΕ κατά την 48^η Σύνοδο της Στατιστικής Επιτροπής των ΗΕ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EL/COM-2016-810-F1-EL->

MAIN-PART-1.PDF, ενώ αντίστοιχα η ΕΕ δημιούργησε τον δικό της, ο οποίος αποτελείται από 100 δείκτες. Οι δείκτες αυτοί αναπτύχθηκαν από μια ομάδα εργασίας της υπηρεσίας της ΕΕ στις 25 Απριλίου 2017.

Τα ΗΕ, μέσω του Πολιτικού Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου για την ΒΑ (HLPF), παρακολουθούν τη πρόοδο εφαρμογής των ΣΒΑ σε Παγκόσμιο επίπεδο κάθε χρόνο. Επίσης διάφορες χώρες ετοιμάζουν εθελοντικές Εθνικές Αξιολογήσεις. Ταυτόχρονα, σε παγκόσμιο επίπεδο, η διαδικασία κατά την οποία παρακολουθούνται οι ΣΒΑ προϋποθέτει μια ετήσια έκθεση προόδου όπου ετοιμάζεται από τον ΓΓ των ΗΕ σε συνεργασία μια ανεξάρτητη ομάδα επιστημόνων που ετοιμάζουν την τετραετή Παγκόσμια Έκθεση ΒΑ.

2.8 Σχέση βαθμού βιώσιμης ανάπτυξης και Στόχων

Οι ΣΒΑ παρέχουν ένα κοινό σχέδιο για την ειρήνη και την ευημερία του πλανήτη και των ανθρώπων σήμερα αλλά και στο μέλλον (Giannetti *et al.*, 2020) σύμφωνα με τα ΗΕ. Γίνεται κατανοητό, πως ο τερματισμός στερήσεων αλλά και γενικότερα της φτώχειας, επιβάλλεται να συμβαδίζει με δράσεις όπως βελτίωση της υγείας, της παιδείας, της οικονομικής ανάπτυξης, μείωσης στις ανισότητες. Τα πιο πάνω πρέπει να γίνουν, ενώ ήδη υφίσταται το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής, η προσπάθεια διατήρησης των δασών και των θαλασσών (Chams and García-Blandón, 2019). Όλα αυτά έχουν τεράστια σημασία για το όραμα μια ισχυρής βιωσιμότητας όπου:

- Αναγνωρίζεται ο ρόλος των ανθρώπων και του πλανήτη.
- Αναγνωρίζεται ο παράγοντας χρόνος, ο οποίος αποτελεί μια σημαντική μεταβλητή όπου όλες οι πολιτικές και ενέργειες που απαιτούνται είτε βραχυπρόθεσμες, είτε μεσοπρόθεσμες ή ακόμη και μακροπρόθεσμες επιβάλλεται να προγραμματιστούν κάτω από μια σωστή στρατηγική.
- Αναγνωρίζεται η οικονομία, το περιβάλλον και η κοινωνία ως πολύ σημαντικοί παράγοντες που συσχετίζονται με τη βιωσιμότητα.

Η καινοτομίας και η μακροπρόθεσμη ανάπτυξης με βάση διάφορες έρευνες έδειξαν πως επηρεάζουν (Segerstrom, 1991) άμεσα την οικονομική ανάπτυξη (Bayarçelik and Tazel, 2012), (Freeman, 2002).

Το Υπουργείο Εξωτερικών της Κύπρου, μετά από υιοθέτηση της πρότασης του από το Υπουργικό Συμβούλιο, το 2016, άρχισε τη διαδικασία αξιολόγησης του «θεματολογίου 2030». Στόχος, ο εντοπισμός σημείων όπου απαιτείτο να εστιάσει την προσοχή της η Κύπρος για σχεδιασμό της βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα αλλά και μακροπρόθεσμα πολιτικής για υλοποίηση των στόχων. Στη διαδικασία αυτή, προβλεπόταν η στήριξη όλων των θεσμών και όχι μόνο της κοινωνίας. Μέσω της σύμπραξης αλλά και της ενεργής συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, του κράτους, της Βουλής, της ακαδημαϊκής κοινότητας σηματοδοτήθηκε η αρχή της διαβούλευσης και συνεργασίας για να επιτευχθούν οι στόχοι της Δημοκρατίας.

Το Υπουργείο Εξωτερικών σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου διοργάνωσαν από κοινού το 2017, διαδικτυακή έρευνα με θέμα «Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης: Αξιολόγηση προόδου και καθορισμός των προτεραιοτήτων της Κυπριακής Δημοκρατίας». Στόχος της έρευνας, ήταν η παράθεση απόψεων των Κυπρίων πολιτών για τις προτεραιότητες που έπρεπε να λάβει υπόψη το Κυπριακό κράτος για εκπλήρωση των ΣΒΑ. Ένας άλλος στόχος της έρευνας, αφορούσε την άποψη των Κυπρίων πολιτών ως προς τον βαθμό που θεωρούν ότι το κράτος οδεύει προς την πρόοδο και την ευημερία. Κύρια στοιχεία κατά το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και της γνώμης του κοινού που εξήχθησαν από την έρευνα για επίτευξη των καθορισμένων στόχων περιλάμβαναν την υγεία, την ισότητα των φύλων, την εκπαίδευση, την προστασία του περιβάλλοντος, την στήριξη των επιχειρήσεων και κυρίως των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη προστασία των θεσμών, την καταπολέμηση της διαφθοράς και παράλληλα την διασφάλιση της ασφάλειας και της ειρήνης. Τα πιο πάνω αποτελέσματα της έρευνας συμπεριλήφθηκαν στην Εθελοντική Έκθεση Προόδου της Κυπριακής Δημοκρατίας για τους ΣΒΑ και παρουσιάστηκε ενώπιον του πολιτικού φόρουμ υψηλού επιπέδου του ΟΗΕ.

2.9 Υφιστάμενη κατάσταση στην Κύπρο

Στην Κύπρο, υπεύθυνοι για εφαρμογή της Ατζέντας 2030 για τους 17 στόχους ΒΑ, είναι η Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Συντονισμού και Ανάπτυξης που υπάγεται στο Υπουργείο Οικονομικών της Κύπρου. Έχει οριστεί από το 2018 ως εθνικός συντονιστικός φορέας για την υλοποίηση των ΣΒΑ. Ήδη το 2017 είχε διεξάγει με πρωτοβουλία του Υπουργείου Εξωτερικών η πρώτη Εθελοντική Έκθεση Προόδου υλοποίησης των ΣΒΑ στην Κύπρο στην οποία περιγραφόταν η τότε κατάσταση. Έκτοτε

η ΓΔ ΕΠΣΑ έχει ξεκινήσει μια διαδικασία χαρτογράφησης των εθνικών πολιτικών, διαφόρων στρατηγικών και σχεδίων δράσης που σχετίζονται με την επίτευξη των ΣΒΑ, καθώς επίσης και την αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων κάθε Υπουργείου και κυβερνητικής υπηρεσίας σχετικά με τους ΣΒΑ.

Η σημαντικότερη εξέλιξη όμως, αφορά την τροχοδρόμηση υλοποίησης μιας φιλόδοξης μελέτης για παροχή εμπειρογνωμοσύνης για τον τρόπο ενσωμάτωση των ΣΒΑ στις εθνικές πολιτικές. Η μελέτη θα διεξαχθεί από το Ινστιτούτο Κατάρτισης και Έρευνας των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Institute for Training and Research – UNITAR), το οποίο επιλέχθηκε λόγω εξειδίκευσης και εμπειρίας στο συγκεκριμένο θέμα, όντας και υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών στην οποία ανήκει η πρωτοβουλία της Ατζέντας 2030. Τα κύρια παραδοτέα της μελέτης αυτής, θα είναι η ανασκόπηση των εθνικών πολιτικών σε σχέση με τους ΣΒΑ, η χαρτογράφηση της παρούσας κατάστασης στην Κύπρο καθώς και ο εντοπισμός και καταγραφή όλων των φορέων που εμπλέκονται στη διαδικασία είτε αφορά κρατικών, ιδιωτικών ή και κοινωνικών φορέων. Ακόμη, η δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης της υλοποίησης και αξιολόγησης πιθανών επιπτώσεων και η κατάρτιση μιας γενικής στρατηγικής για τη ΒΑ. Η μελέτη θα διεξαχθεί με παροχή τεχνικής βοήθειας από την Γενική Διεύθυνση Υποστήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία και ενέκρινε σχετική πρόταση που καταρτίστηκε και υποβλήθηκε από την ΓΔ ΕΠΣΑ.

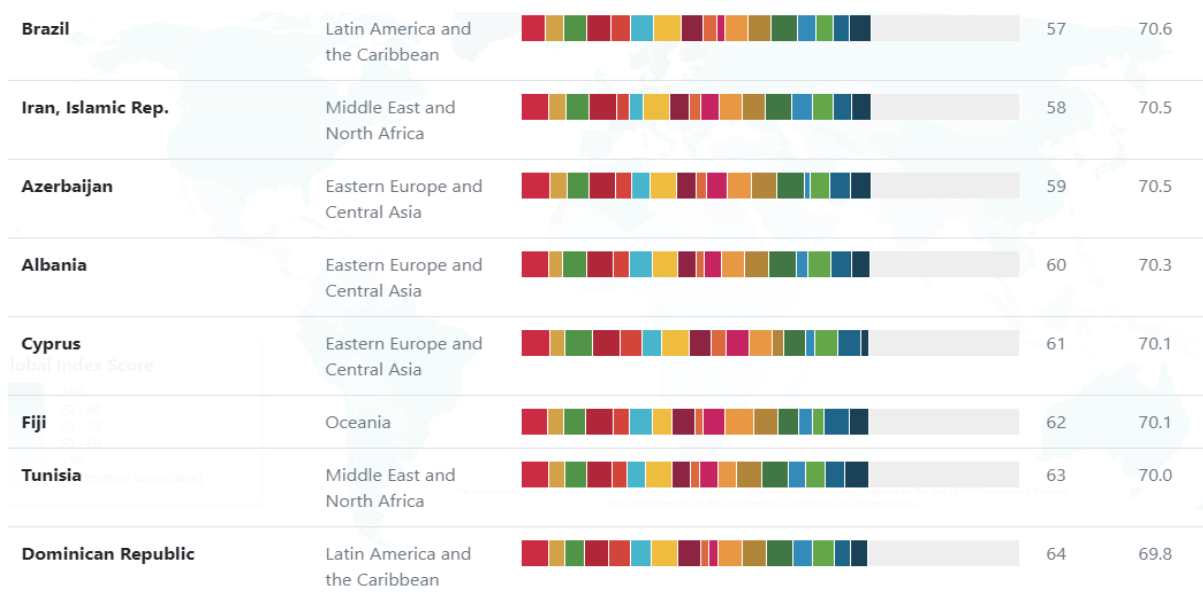
Δόθηκε μια γενική καθοδηγητική γραμμή από το ΥΠ.ΕΞ. για κάθε έναν ξεχωριστά από τους 17 στόχους. Τέλος του 2016, άρχισε η διαδικασία χαρτογράφησης, με σκοπό τον καθορισμό των ενδιαφερομένων μερών, των στρατηγικών σε επίπεδο κράτους, αλλά και τον στρατηγικών όπως έχουν καθοριστεί από την ΕΕ ανά στόχο και ανά περίπτωση. Παράλληλα η Στατιστική Υπηρεσία κατάφερε να συγκεντρώσει όλους τους διαθέσιμους δείκτες. Η κυβέρνηση της Κύπρου, καθόρισε τις δικές της προτεραιότητες και εστιάστηκε σε οριζόντιους τομείς όπως η νεολαία.

Υπάρχουν διάφορες και σημαντικές προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν στην Κυπριακή Δημοκρατία για να μπορέσει να φτάσει στο επιθυμητό επίπεδο. Είναι γεγονός πως αναφορικά με την αποδοχή, την παρούσα στιγμή η Κύπρος βρίσκεται αρκετά μακριά. Οι προκλήσεις και τα κενά εστιάζονται κυρίως στον τομέα του περιβάλλοντος και της ενέργειας, όπου είναι οι περισσότερες αδυναμίες. Λιγότερες αλλά εξίσου σημαντικές αδυναμίες υπάρχουν σε κοινωνικά θέματα όπως η ισότητα των φύλων, η εκπαίδευση, η υγεία κ.α. Γι' αυτό εξάλλου, έχει κινητοποιηθεί η υπηρεσία για να

διορθώσει τις αδυναμίες και τα κενά που υπάρχουν και να μπορέσουν να υλοποιηθούν οι στόχοι. Η προσπάθεια είναι ειλικρινής και υπάρχει τόσο η πολιτική θέληση όσο και το αίσθημα ευθύνης από όσους εξυπηρετούν τον σκοπό αυτό για να γίνει κατορθωτό.

Με βάση την Πρώτη Εθελοντική Έκθεση Προόδου της Κύπρου για την Εφαρμογή της Ατζέντας 2030 των ΗΕ, όπου η Κύπρος κατετάγη 61^η με βαθμολογία 70.1 (διάγραμμα 10) δίνεται ξεκάθαρα η εικόνα ότι οι βραχυπρόθεσμες προσπάθειες πολιτικής εστιάστηκαν κυρίως στην οικονομική και κοινωνική διάσταση. Αυτό ήταν φυσικό επακόλουθό, αφού υπήρχαν μεγάλες και άμεσες δυσκολίες σε πολλές ομάδες ανθρώπων που είχαν επηρεαστεί από την βαθιά οικονομική κρίση που είχε περιέλθει η χώρα. Μέσω Εθνικών αλλά και Ευρωπαϊκών στρατηγικών, έχουν ήδη καθοριστεί πολιτικές και νομοθεσίες για τους περισσότερους ΣΒΑ. Πέραν από αυτό, έγιναν μεταρρυθμίσεις θεσμικές και διορθωτικές σε τομείς όπως το δημόσιο και η υγεία με στόχο την βελτιστοποίηση της διακυβέρνησης, της ανταγωνιστικότητας, της χρηστής διαχείρισης, της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης όπως επίσης και της όσο το δυνατόν καλύτερης παροχής υπηρεσιών στους πολίτες.

Μέσω της χαρτογράφησης, διαφαίνεται η απουσία μιας οριζόντιας στρατηγικής κάλυψης και των τριών διαστάσεων ΒΑ. Εν αντιθέσει, υπάρχει ένας μεσοπρόθεσμος στρατηγικός σχεδιασμός που όμως δεν καλύπτουν όλους, αλλά τους περισσότερους στόχους. Η ΚΔ, μέσω της χαρτογράφησης διαφαίνεται πως έδωσε προτεραιότητά κυρίως στους στόχους 1,3,4,7,8,9,14.

Διάγραμμα 10. Παγκόσμια Κατάταξη Κύπρου στα Ηνωμένα Έθνη για 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (sdgindex, 2020)

Υπάρχουν δήμοι και κοινότητες της Κύπρου όπως Δήμος Στροβόλου, Ύψωνα, Αγίας Νάπας, Αθηνού Σωτήρας, Λουβαρά που έχουν ξεκινήσει είτε από μόνοι, είτε με τη βοήθεια του ιδιωτικού τομέα την αυτό-αξιολόγηση τους σε σχέση με τους 17 ΣΒΑ. Σε δήμους που έχουν ολοκληρωθεί οι μελέτες παρουσιάζονται τα αποτελέσματα στο τέταρτο κεφάλαιο. Στόχος, η ολιστική μελέτη του δήμου μέσα από μετρήσιμα αποτελέσματα, μέσω προσωπικών συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων για να διαπιστωθεί η υφιστάμενη κατάσταση, να καταγραφούν δυνατά και αδύνατα σημεία. Πλεονεκτήματα και μειονέκτημα. Μέσω της ανάλυσης του, ο κάθε δήμος, είναι σε θέση να λάβει τις κατάλληλες αποφάσεις και να σχεδιάσει τη στρατηγική του σε όλα τα επίπεδα. Η αστική βιωσιμότητα, διαδραματίζει πρωταρχικό και καθοριστικό ρόλο, αρχικά στη λήψη αποφάσεων και ακολούθως στην επιλογή και σχεδιασμό κατάλληλων στρατηγικών, σε όλα τα επίπεδα προκειμένου στη συνέχεια να αποφασιστεί η καταλληλότερη πρακτική για επίτευξη της ΒΑ και πιο συγκεκριμένα, να καταλήξει στο ποιοι δείκτες είναι σημαντικοί για την τοπική κοινωνία, ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες και αντιλήψεις των κατοίκων.

Η εφαρμογή στρατηγικών σχεδιασμών που αποβλέπουν στη ΒΑ σχετίζονται με τη χρήση των φυσικών πόρων και ενεργειακών αποθεμάτων αλλά και με την επίδραση ανθρωπογενών δραστηριοτήτων στο περιβάλλον των δήμων. Καταγράφοντας και αναλύοντας την σημερινή κατάσταση και διενεργώντας συγκριτική αξιολόγηση των δεικτών της βιώσιμη ανάπτυξης, σε σχέση με τα ευρήματα της καταγραφής, η πόλη, θα έχει την δυνατότητα ενός εξειδικευμένου σχεδιασμού και προγράμματος, που θα τον μετατρέψει σε βιώσιμη πόλη. Ο κοινωνικός διάλογος που προωθείται μέσω της μελέτης, δίνει προστιθέμενη αξία στη συμμετοχή των πολλαπλών κοινών, καθώς μία διευρυμένη ομάδα Κοινωνικών Εταίρων - Θεσμικοί Φορείς, Ακαδημαϊκή Κοινότητα, Επιχειρήσεις, μέσα ενημέρωσης, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Κοινωνία των Πολιτών, ενημερώνεται για τις πρωτοβουλίες και τις δράσεις. Τις αξιολογεί βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, καταθέτει τις απόψεις της με στόχο την περαιτέρω βελτίωσή τους και ενθαρρύνει παράλληλα και άλλους οργανισμούς να εμπνευστούν από αυτές.

2.10 Ποιος είναι υπεύθυνος για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης στη Κύπρο

Η ΚΔ έχει ενσωματώσει τους ΣΒΑ χαράσσοντας δημόσια πολιτική μέσω ενός συγκεκριμένου σχεδίου δράσης. Από το 2012, η Κύπρος είχε θεσπίσει αναθεωρημένο σχέδιο δράσης, για να μπορεί να συμμετέχει στην προσπάθεια της ΕΕ για προώθηση των πράσινων δημόσιων συμβάσεων. Προς επίτευξη των ΣΒΑ, διατίθενται εθνικοί πόροι, πόροι από τα διαρθρωτικά ταμεία, πόροι από το πρόγραμμα LIFE και από τα σχέδια αγροτικής ανάπτυξης LEADER. Ως προς την υλοποίηση του σχεδίου δράσης για τις πράσινες δημόσιες συμβάσεις, υπάρχει σε εθνικό επίπεδο ειδικός συντονισμός όπου οι δήμοι επιβάλλεται να εκπονήσουν τα δικά του τοπικά σχέδια δράσης, με βάση όμως πάντα το Εθνικό σχέδιο δράσης.

Το Υπουργείο Εξωτερικών ανέλαβε το συντονισμό για την ετοιμασία της πρώτης έκθεσης για υλοποίηση των 17 ΣΒΑ για την Κύπρο. Το 2015 υπήρχε εκτεταμένη προώθηση ποικίλων διαστάσεων της αειφορίας για τους κατοίκους της Κύπρου. Μια συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Εξωτερικών με το Υπουργείο παιδείας και Πολιτισμού, αλλά και πολλών ΜΚΟ, την κοινωνία των πολιτών και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, διοργάνωσαν πάρα πολλά προγράμματα για προώθηση είτε μεμονωμένων, είτε για όλους τους ΣΒΑ. Μέσα από τις ενέργειες προώθησης της ΕΚΕ, ιδιωτικές εταιρείες, Οργανισμοί αλλά και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη δεσμεύτηκαν για διάφορες δράσεις προώθησης των ΣΒΑ. Παρούσα στη συζήτηση για προώθηση των ΣΒΑ ήταν και η Επιτροπή Περιβάλλοντος της Βουλής των Αντιπροσώπων της Κύπρου, μέσα από συναντήσεις με το Υπουργείο Εξωτερικών ως συντονιστή των ΣΒΑ, και βοηθώντας από τη δική της πλευρά στη πρόοδο της ΚΔ ως προς την εκπλήρωση των στόχων. Πέραν από τη Κυπριακή Βουλή, ακολούθησε και η ενεργή εμπλοκή στη διαδικασία και των Τοπικών Αρχών.

Με βάση την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με αριθμό 85.050 και ημερομηνίας 30.05.2018, η Γ.Δ ΕΠΣΑ καθορίστηκε ως υπεύθυνη για συντονισμό και παρακολούθηση υλοποίησης των δεσμεύσεων που αναλογεί στην ΚΔ αναφορικά με την επίτευξη των Στρατηγικών ΣΒΑ 2030 όπως έχουν συμφωνηθεί στα ΗΕ. Ενημερώνει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και το Εθνικό Συμβούλιο για την πρόοδο υλοποίησης, συντάσσοντας σε ετήσια βάση, έκθεση προόδου. Διαβουλεύεται με ενδιαφερόμενα μέρη όπως την Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων, τους Επιτρόπους Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Περιβάλλοντος, Εθελοντισμού, Ισότητας των φύλων, περιβαλλοντικές οργανώσεις, συνδικαλιστικές ομοσπονδίες, τη Βουλή των Αντιπροσώπων και Συμβούλια νεολαίας. Η Γ.Δ. ΕΠΣΑ συντάσσει και αποστέλλει σε ετήσια βάση, στην Ευρωπαϊκή

Επιτροπή, την έκθεση προόδου της χώρας, ενώ παράλληλα, η έκθεση αυτή αποστέλλεται και στα ΗΕ.

Είναι μέλος της αρμόδιας ομάδας εργασίας του Συμβουλίου της ΕΕ και συμβάλλει με τον τρόπο αυτό στην προετοιμασία της Κύπρου για συμμετοχή στη Σύνοδο των ΗΕ. Συμμετέχει στο ετήσιο πολιτικό φόρουμ υψηλού επιπέδου των ΗΕ για την ΑΑ (HLPF 2019) υπό την αιγίδα του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου των ΟΗΕ (ECOSOC).

Ο ρόλος του Κυπριακού κράτους προκειμένου να επιτευχθούν οι ΣΒΑ είναι εξόχως σημαντικός, καθώς έχει την ευθύνη συντονισμού όλων των εμπλεκόμενων φορέων, την ευθύνη και τη δυνατότητα λήψης πολιτικών αποφάσεων, έγκρισης και υλοποίησης νομοθεσιών, κινητοποίησης των εθνικών πόρων και χρηματοδότησης αλλά και υποστήριξης προς όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη από την κοινωνία και την οικονομία που δύνανται να συνεισφέρουν προς την κατεύθυνση. Επίσης το κράτος διαθέτει την ευθύνη ελέγχου των φορέων που οι δραστηριότητες τους έχουν εκ των πραγμάτων επιρροή σε όλες τις διαστάσεις π.χ. επιχειρήσεις.

2.11 Ποιες είναι οι προτεραιότητες της Κύπρου για επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης

Ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ Νίκος Αναστασιάδης, σε ομιλία του στην 73η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, στη Νέα Υόρκη, ανέφερε μεταξύ άλλων ότι «Όσον αφορά στη μεταρρύθμιση του Πυλώνα Ανάπτυξης, επαναλαμβάνουμε την πλήρη δέσμευσή μας για ενίσχυση της δυνατότητας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών να καταστεί πιο αποτελεσματικός και διαφανής, με στόχο την εφαρμογή της Ατζέντας 2030 για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Μια Ατζέντα που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των προσπαθειών μας για να βοηθήσουμε όλους τους λαούς να ζουν με αξιοπρέπεια. Παράλληλα, υπάρχει ανάγκη για ανάληψη περαιτέρω δράσης για την αντιμετώπιση της αδυναμίας των κρατών σε σχέση με την κλιματική αλλαγή, ιδίως των μικρών νησιωτικών κρατών, ενώ πρέπει επίσης να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση και να επιταχυνθούν οι προσπάθειες για την υλοποίηση των Στόχων της Αειφόρου Ανάπτυξης».

Η Παγκόσμια οικονομική κρίσης το 2008, σε συνδυασμό με τις δυσκολίες που αντιμετώπισε η Κυπριακή οικονομία το 2013 επέφεραν στη χώρα τεράστιες επιπτώσεις τόσο στον προγραμματισμό, όσο και στην πρόοδο της προς την αειφορική ανάπτυξη. Η

αύξηση της ανεργίας, της φτώχειας, η σημαντική μείωση των ρυθμών ανάπτυξης και οι δυσκολίες ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου, ανάγκασαν την πολιτική ηγεσία της Κύπρου να λάβουν ιδιαίτερα σκληρά μέτρα για αντιμετώπιση της κρίσης μετατοπίζοντας την προσοχή τους προς αυτή την κατεύθυνση. Παράλληλα, ψηφίστηκαν από την Κυπριακή Βουλή οι απαραίτητες νομοθεσίες και κανονισμοί που απαιτούνταν για επίτευξη των στόχων.

Ακολούθως, πρωταρχική προσπάθεια της Κυβέρνησης ήταν η ανάκαμψη και σταθεροποίηση της οικονομίας σε συνδυασμό με την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πολιτών. Ενεργοποιώντας συλλογικά την προσπάθεια επανεκκίνησης της οικονομίας και εφαρμόζοντας διορθωτικά μέτρα, νέες θέσεις εργασίας θα δημιουργούνταν αυξάνοντας το ρυθμό ανάπτυξης με ευόμιες προοπτικές για το μέλλον. Η προσήλωση προς τον στόχο αυτό, άφησε σε δεύτερη μοίρα την δημιουργία μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής για αειφόρο ανάπτυξη. Το 2016 καταρτίστηκε το σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη αλλά και το Εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων «Ευρώπη 2020». Το σχέδιο είχε ως στόχο την στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης σε τομείς όπως οι επενδύσεις, η επιχειρηματικότητα, ο εκσυγχρονισμός του κράτους, η προώθηση διαδικασιών ως κράτος πρόνοιας, η μείωση της ανεργίας, η βελτίωση του συστήματος υγείας και εκπαίδευσης χωρίς κανέναν αποκλεισμό. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη χρηστή διοίκηση και διακυβέρνηση, στη διοίκηση επιχειρήσεων αλλά και στη δημιουργία κλίματος αλλά και διαδικασιών διαφάνειας στη λήψη αποφάσεων στο δημόσιο τομέα.

Λόγο αυξημένων αναγκών κοινωνικής στήριξης από το οικονομικό περιβάλλον, οι αλλαγές στη μεταρρύθμιση τόσο της κοινωνικής, όσο και της πολιτικής ήταν πρώτιστη προτεραιότητα. Δημιουργώντας μια καινούργια πολιτική που στηρίζεται στην αρχή της εξασφάλισης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών του και στηρίζοντας τους άνεργους για εξασφάλιση θέσης στην αγορά εργασίας. Παραδείγματα αυτού του μέτρου ήταν η εισαγωγή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, η ενιαία κοινωνική πρόνοια για όλους καθώς και η διασφάλιση των κοινωνικών παροχών. Αυτός ήταν και ο λόγος της έγκρισης της στρατηγικής κοινωνικής πολιτικής της Κύπρου για την περίοδο 2014 -2020. Η εν λόγω στρατηγική, είχε ως στόχο την ευημερία των παιδιών, την ενεργό ενσωμάτωση αλλά και την βελτίωση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας. Η Εισαγωγή καινοτόμων μέτρων και πολιτικών για προώθηση της παραγωγής και την παροχή υπηρεσιών, δραστικών αλλαγών όπως η μείωση της ρύπανσης, των αποβλήτων, του ΑΕΠ αλλά και η

διασφάλιση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του οικοσυστήματος (<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/15886Cyprus.pdf>).

Οι τομείς προτεραιότητας της Κύπρου για τους 17 ΣΒΑ όπως έχουν τεθεί είναι:

- Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής στον τομέα του τουρισμού, η προώθηση στον τομέα της ναυτιλίας και των υποδομών, αλλά και ο εκσυγχρονισμός των προσφερόμενων υπηρεσιών καλύπτοντας κυρίως το στόχο 8 και 9, αλλά και τον στόχο 12 και 14.
- Ενδυνάμωση ανταγωνιστικότητας στον πρωτογενή και δευτερογενή γεωργικό τομέα δίνοντας παράλληλα κίνητρα για ενδυνάμωση της υπαίθρου συνδέοντας τον έτσι με τον στόχο 2. Μέσα από το σχέδιο αγροτικής ανάπτυξης 2014 – 2020 δίνονται τα εργαλεία για εκπλήρωση των στόχων στο τομέα της γεωργίας. Μεταξύ άλλων, στοχεύετε η αύξηση της βιολογικής καλλιέργειας, της προσέλκυσης πληθυσμού νεαρών ηλικιών μέσω κινήτρων, τη μείωση της ρύπανσης από την παραγωγική διαδικασία και την προώθηση της βιώσιμης παραγωγικότητας.
- Δημιουργία νέων πράσινων θέσεων εργασίας προωθώντας την πράσινη ανάπτυξη. Δράσεις όπως η ανακύκλωση, η μείωση των αερίων του θερμοκηπίου, η σωστή διαχείριση των αποβλήτων, η προσαρμογή στη κλιματική αλλαγή οδηγούν προς μια πράσινη οικονομία. Μια οικονομία όπου χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους διαθέσιμους πόρους, παράγει και καταναλώνει ορθολογιστικά στοχεύοντας προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Το σχέδιο δράσης στοχεύει στη συνέργεια των περιβαλλοντικών και οικονομικών μέτρων για τη γεωργία, τη βιοποικιλότητα, τους υδάτινους πόρους, την ενέργεια, τα δάση, τις μεταφορές, τα απόβλητα, τη βιομηχανία, τον τουρισμό, την κλιματική αλλαγή συνδέοντας τα με τους στόχους 9,11,12,13,14.
- Δημιουργία εθνικής πολιτικής για τη βιομηχανία, ούτως ώστε να ενισχυθεί ο τομέας, να ενταθούν οι ψηφιακές ικανότητες και να προωθηθούν νέες τεχνολογίες, να επενδυθούν χρήματα στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης νέων καινοτόμων προϊόντων και τεχνολογιών αυξάνοντας την παραγωγικότητα και την εξαγωγική ικανότητα. Τα πιο πάνω συνδέονται με το στόχο 7,8,9 και 12.
- Η προσήλωση στους νέους, στοχεύει στο στόχο 4. Μέσα από την Εθνική Στρατηγική Νεολαίας (NYS) για την περίοδο 2017 – 2022 ορίζεται για πρώτη φορά η βούληση του κράτους για τη νεολαία. Η Κυπριακή κυβέρνηση δεσμεύτηκε να εφαρμόσει δράσεις με σκοπό την καλύτερευση της ποιότητας ζωής αλλά και τις προσφερόμενες

ευκαιρίες στη νεολαία εξασφαλίζοντας την ενεργό εμπλοκή των νέων μέσα στην κοινωνία παρέχοντας τους όλα τα απαραίτητα εφόδια που απαιτούνται. Η στρατηγική προσφέρει ακόμη ένα μηχανισμό ελέγχου της διαδικασίας, τόσο κατά τον σχεδιασμό, όσο και στην εφαρμογή και παρακολούθηση της διαδικασίας εξασφαλίζοντας έτσι το επιθυμητό αποτέλεσμα μεσοπρόθεσμα αλλά και μακροπρόθεσμα για τη νεολαία.

Γενικότερα, η κυβέρνηση έχει θέσει συγκεκριμένους στόχους και έχει αποφασίσει συγκεκριμένα μέτρα σε τομείς που πηγάζουν από την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη νεολαία όπως: εκπαίδευση, κατάρτιση, επιχειρηματικότητα, απασχόληση, ευεξία, υγεία, εθελοντισμός και συμμετοχή. Αυτό δείχνει πως μέρος της Ατζέντας 2030 καλύπτεται από υφιστάμενες πολιτικές της κυβέρνησης αλλά και της ΕΕ. Προτεραιότητα των μέτρων αυτών αλλά και ο καταμερισμός τους ανάλογα με το στόχο όπως έχουν καθοριστεί αναλύεται ως εξής:

- Στόχος 1 – Τερματισμός της φτώχειας σε όλες τις μορφές της παντού ορίζεται ως συντονιστής το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- Στόχος 4 – Εξασφαλισμένη και δίκαιη εκπαίδευση καθώς και προώθηση της δια βίου μάθησης χωρίς αποκλεισμούς για όλους με συντονιστή το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.
- Στόχος 7 – Διασφάλιση πρόσβασης σε αξιόπιστη, φθηνή και καθαρή ενέργεια για όλους με συντονιστή το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας.
- Στόχος 9 – Προώθηση καινοτομίας, συμμετοχής και αειφόρου εκβιομηχάνισης δημιουργώντας ασφαλής και ανθεκτικές υποδομές με συντονιστή το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας.
- Στόχος 14 – Διατήρηση ωκεανών και βιώσιμη χρήση των θαλάσσιων πόρων με συντονιστή το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.

2.12 Σε ποιο βαθμό έχουν υιοθετηθεί από την κυπριακή κοινωνία οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης

Μέχρι τώρα, παρατηρείται πρόοδος είτε μικρή, είτε μεγάλη σε όλους τους στόχους (πίνακας 1) <https://dashboards.sdgindex.org/#/CYP>. Σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε για

τους περισσότερους στόχους ο προγραμματισμός πολιτικών που είχε γίνει, ειδικότερα για τους στόχους που είχαν τεθεί προτεραιότητες. Ένας στόχος έχει επιτευχθεί 100 %. Πρόκειται για το στόχο 3, όπου περιλαμβάνει την δωρεάν παροχή και εύκολα προσβάσιμη εκπαίδευση σε όλους χωρίς καμιά διάκριση, την παροχή πόσιμου νερού άριστης ποιότητας σε όλους τους καταναλωτές. Την ψήφιση και τις προσπάθειες εφαρμογής μιας νέας νομοθεσίας που αφορά την καταπολέμηση εμπορίας προσώπων μέσω παραχώρησης αυξημένων αρμοδιοτήτων στην αστυνομία. Η Κυπριακή δημοκρατία προωθεί σε μεγάλο βαθμό την συνεργασία σε διάφορους τομείς όπως η προστασία από τη ρύπανση των θαλασσών και η προστασία πολιτιστικών αγαθών. Υπάρχουν τομείς όπου η Κύπρος σημειώνει θετική πορεία όπως η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ενώ πολλά ανοδικά βήματα γίνονται και στον τομέα του βιώσιμου τουριστικού προϊόντος.

Υπάρχουν τεράστιες προσπάθειες που πρέπει να υλοποιηθούν έτσι ώστε να επιτευχθεί η πλήρης εφαρμογή της Ατζέντας 2030 για την Κύπρο. Υπάρχουν και πολλές καίριες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν με τον καλύτερο τρόπο, όπως η αντιμετώπιση του ψηλού δημοσιονομικού χρέους σε συνάρτηση με το ψηλό ποσοστό ανεργίας μετά την δύσκολη οικονομική κρίση που πέρασε η χώρα. Η εξάρτηση στον τομέα της ενέργειας από εισαγωγές πετρελαιοειδών, η πολύ μικρή συμβολή του τομέα της γεωργίας στο ΑΕΠ, η ανάγκη για μεγαλύτερη εκπροσώπηση του γυναικείου φύλου τόσο στην πολιτική αλλά και στη δημόσια ζωή. Η ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη πολιτικής κατανάλωσης, το ανησυχητικά ψηλό ποσοστό μη επαρκούς ικανότητας στα μαθήματα της επιστήμης, των μαθηματικών και της ανάγνωσης καθώς και η ανάγκη για αύξηση της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας προς επίτευξη όσο το δυνατόν ψηλότερου επιπέδου.

Πίνακας 1. Ποσοστό Προόδου ανά Στόχο (UN, 2019)

Στόχοι	Ποσοστό Επίτευξης
1,3,47	> 90 %
5,6,8,10,11,13,15,16	70 - 90 %
2,9,12	50 - 70 %
14, 17	< 33 %

2.13 Πως μπορεί η Κύπρος να υιοθετήσει τους ΣΒΑ

Η εφαρμογή ενός αποτελεσματικού μηχανισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιπτώσεων και της αποτελεσματικότητας των διάφορων πολιτικών και μέτρων είναι καθοριστικής σημασίας. Θα βελτιώσει τη λήψη αποφάσεων βάσει τεκμηρίωσης, την αποδοτική και αποτελεσματική χρησιμοποίηση των πόρων και τον συντονισμό μεταξύ των κρατικών υπηρεσιών.

Η Κύπρος επιβάλλεται, μέσω και της καθοδήγησης της ΕΕ, να μεταβεί σε ένα μοντέλο δίκαιης και βιώσιμης ανάπτυξης ακολουθώντας τις αρχές των ΣΒΑ. Πρόκειται για μια διαδικασία απαιτητική και πολυδιάστατη όπου σε βάθος χρόνου πρέπει να πραγματοποιηθούν σημαντικές αλλαγές σε διάφορους τομείς όπως τις επιχειρήσεις, το κράτος, τους εργαζόμενους ώστε να αυξηθεί η παραγωγικότητα και κατ' επέκταση η οικονομία της χώρας. Αυτό μπορεί να γίνει με αναθεώρηση πολιτικών σε οριζόντια κλίμακα, αλλά και στοχευμένες δράσεις. Μέσω των κατευθύνσεων της ΕΕ, απαιτείται ο συνδυασμός οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής διάστασης.

Ο ΟΗΕ όταν προχώρησε στην θέσπιση των 17 στόχων για την βιώσιμη ανάπτυξη, προϋπόθετε συνεργασίες μεταξύ κυβερνήσεων, δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αλλά και των πολιτών. Ο ιδιωτικός τομέας μπορεί και όσες φορές έχει συνεργαστεί με το δημόσιο τομέα έφερνε πάντα ικανοποιητικά αποτελέσματα. Μπορούν να προσφερθούν κίνητρα τόσο από πλευράς κράτους όσο και από επενδυτές στη δημιουργία νέων οικολογικών επιχειρήσεων και κτιρίων που δε θα επιβαρύνουν περαιτέρω το περιβάλλον. Τα σωστά κίνητρα θα ωθήσουν τον ιδιωτικό τομέα σε καινοτόμες και πρωτοπόρες ιδέες. Επίσης η φορολογία θα πρέπει να διαφέρει από ιδιώτες που επιβαρύνουν και από αυτούς που συνεισφέρουν στο έργο αυτό.

Φορείς όπως το Γραφείο Επιτρόπου Εθελοντισμού και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, εμπλέκετε σε δράσεις για διάδοση και εμπέδωση των 17 ΣΒΑ του ΟΗΕ. Πιο συγκεκριμένα, συνεργάζεται στενά με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, για να δημιουργηθεί έντυπο υλικό για τους 17 Στόχους, με στόχο την ενημέρωση των μαθητών. Επίσης, πραγματοποιεί συναντήσεις με τη ΓΔ ΕΠΣΑ για συζήτηση πιθανών συνεργειών. Θεωρεί πως η κατάσταση στην Κυπριακή Δημοκρατία είναι ενθαρρυντική και εξελίσσεται θετικά. Σημαντικότερος στόχος για το Γραφείο Επιτρόπου Εθελοντισμού και ΜΚΟ είναι ο στόχος 17. Ανάμεσα σε άλλα, ο στόχος 17, επιβάλλει την ενθάρρυνση και προώθηση των αποτελεσματικών συμπράξεων του

δημόσιου, του δημόσιου - ιδιωτικού τομέα και της Κοινωνίας των Πολιτών, με βάση την εμπειρία και τις στρατηγικές άντλησης πόρων που παρέχουν οι συμπράξεις. Ως Γραφείο, συνεργάζεται με αρμόδιους φορείς του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, καθώς και με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, έχοντας ως γνώμονα την επίτευξη των 17 ΣΒΑ. Επιπρόσθετα, ανταποκρίνεται με μεγάλη προθυμία σε προτάσεις για σύμπραξη και βασίζεται στις συνέργειες για την υλοποίηση των πολιτικών όπως είναι η ενίσχυση της Κοινωνίας των Πολιτών, η ενθάρρυνση της Ενεργού Πολιτικότητας από μικρή ηλικία, η καλλιέργεια του εθελοντισμού σε όλο τον ενεργό πληθυσμό και η στήριξη των εθελοντικών και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Το Γραφείο Επιτρόπου Περιβάλλοντος αποτελεί, ίσως, τον μοναδικό φορέα του κράτους που εργάζεται σε επίπεδο βάσης της κοινωνίας, προωθώντας την Ατζέντα 2030 και επεξηγώντας τη σημασία της ώστε συντονισμένα όλοι οι φορείς διακυβέρνησης να βλέπουν προς την ίδια κατεύθυνση. Η βιώσιμη/αιφόρος ανάπτυξη αποτελεί τον φιλοσοφικό, τεχνοκρατικό και επιστημονικό άξονα όλων των απόψεων, ενεργειών και δράσεων του Γραφείου. Συνεργάζεται με το Υπουργείο Παιδείας και μέσω παρουσιάσεων, εκπαιδεύονται κάθε χρόνο, κατά μέσο όρο, 15.000 μαθητές και 1.700 εκπαιδευτικοί σε θέματα όπως:

- Πλαστικό: Ο ύπουλος εχθρός της Γης
- Οικιακή κομποστοποίηση
- Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων
- Πράσινα επαγγέλματα
- Παιδί – Δέντρο: Αλληλένδετη πορεία
- Νερό και Διαχείριση Υδάτινων Πόρων
- Φύση και βιοποικιλότητα
- Προστασία και ευημερία των ζώων
- Ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία/Μη ιονίζουσα Ακτινοβολία
- Εξοικονόμηση ενέργειας / ΑΠΕ
- Καλλιέργεια και χρήση βοτάνων
- Κλιματική αλλαγή

Ακόμη συμμετέχει σε προγράμματα για τη θαλάσσια ρύπανση, βιώσιμη κινητικότητα, τη μείωση εκπομπών αερίων, ανάπτυξη δημόσιων μεταφορών, επεξεργασία λυμάτων, ενεργειακή απόδοση, θόρυβο κα.

Μεγάλοι οργανισμοί και επιχειρήσεις, όπως η Τσιμεντοποιία Βασιλικού, έχουν εντάξει τους ΣΒΑ μέσα στη στρατηγική τους, αναλαμβάνοντας τολμηρά και μεταρρυθμιστικά βήματα προς μια σταθερά βελτιωτική πορεία. Ανώτερος στόχος, να αποτελούν μια επιτυχημένη εταιρεία με αυξανόμενη αξία, λειτουργώντας σε καθεστώς πλήρους διαφάνειας και με σεβασμό στον άνθρωπο. Η Τσιμεντοποιία Βασιλικού ανέπτυξε δράσεις και καλές πρακτικές σε πολλές κατευθύνσεις κυρίως μέσω της εταιρικής κοινωνικής της ευθύνης. Το 2018, στο πλαίσιο στήριξης των εργαζομένων της για ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και ταυτόχρονα στήριξης των γειτονικών κοινοτήτων, άρχισε τη λειτουργία του πρώτου Θερινού Σχολείου στην περιοχή Ζυγίου για απασχόληση των παιδιών εργαζομένων, καθώς και γειτονικών κοινοτήτων, ηλικίας 6 μέχρι 12 χρόνων. Επιπλέον, η στήριξη οργανισμών όπως το Καραϊσκάκειο Ίδρυμα, το Ίδρυμα Σοφία για τα Παιδιά, τα Μωρά Θαύματα, η Reaction Cyprus, το ΚΥ.Κ.Π.Ε.Ε και το Ίδρυμα Θεοτόκος αποτέλεσαν για την Εταιρεία τους μέρος της κουλτούρας τους, αναδεικνύοντας ένα κοινωνικά ευαίσθητο πρόσωπο προς τις ευπαθείς ομάδες, προσφέροντας με τις δράσεις της στήριξη και χαμόγελα. Άλλες δράσεις που αναπτύχθηκαν τα τελευταία χρόνια είναι το ερευνητικό πρόγραμμα για το περιβάλλον, πρωτοβουλίες δένδροφυτεύσεις, δράσεις αποκατάστασης και στήριξης προγραμμάτων όπως το «Let's Do It Cyprus».

Ένα ακόμα πρόγραμμα που στηρίζει η εταιρεία τους είναι εκείνο της «Terra Cypria», που αφορά ενημέρωση και εκπαίδευση των παιδιών σε θέματα αναγνώρισης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, μέσω διαφόρων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Η Τσιμεντοποιία Βασιλικού υιοθέτησε και πραγματοποιεί κάθε χρόνο, από το 2013, την Ακαδημία Ταλέντων που αφορά πρόσληψη ανέργων πτυχιούχων και μη, με σκοπό την απόκτηση εργασιακής πείρας σε μία από τις πιο βαριές βιομηχανίες του τόπου.

Ανέπτυξαν συνεργασίες με τα Γραφεία Επιτρόπων Περιβάλλοντος και Εθελοντισμού. Έχουν στήριξη και συνεργασία με τα ανάλογα Υπουργεία και φορείς ώστε να μπορέσουν και άλλες Κυπριακές επιχειρήσεις να εφαρμόζουν πρακτικές τέτοιες που να καλύπτουν τους στόχους ΑΑ για το κοινό καλό.

Το Υπουργείο Άμυνας, στα πλαίσια της εφαρμογής των 17 ΣΒΑ έχει εφαρμόσει:

1. Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης σε έξι στρατόπεδα της Εθνικής Φρουράς, σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό EMAS.

2. Σύστημα Ενεργειακής Διαχείρισης σε ένα Στρατόπεδο της Εθνικής Φρουράς, σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο ISO:50001.
3. Προγράμματα Ανακύκλωσης σε συνεργασία με την GREEN DOT CYPRUS σε δεκαεπτά Στρατόπεδα της ΕΦ.
4. Συστήματα βιολογικής επεξεργασίας αστικών αποβλήτων σε επτά στρατόπεδα της ΕΦ και χρήση του ανακυκλωμένου νερού για σκοπούς άρδευσης.
5. Διενέργεια παρουσιάσεων σε στρατόπεδα για διαχείριση αποβλήτων και κομποστοποίηση σε συνεργασία με το Γραφείο Επιτρόπου Περιβάλλοντος και το Τμήμα Περιβάλλοντος.

Πρωθεί τη ΒΑ σε όλους τους τομείς όπως για παράδειγμα την ανάληψη δράσης για την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος και τις επιπτώσεις της με σειρά σχεδίων δράσης και μέτρων. Έχει ενεργό συμμετοχή στο Εθνικό Σχέδιο Πράσινων Δημόσιων Συμβάσεων και εφαρμόζει πράσινα εργαλεία σε στρατόπεδα της ΕΦ. Θεωρεί ως τον σημαντικότερο στόχο για το Υπουργείο του, τη δράση για το κλίμα και έχει υιοθετήσει αρχές της εταιρικής υπευθυνότητας όπως προστασία του περιβάλλοντος, προαγωγή του πολιτισμού, διατήρηση άριστων εργασιακών πρακτικών, βελτιστοποίηση εταιρικής διακυβέρνησης, διατηρεί αρμονικές σχέσεις με τους κοινωνικούς εταίρους και ευθυγραμμίζει τους επιχειρηματικούς του στόχους με την κοινωνική πρόοδο και αλληλεγγύη.

Εταιρείες όπως η Αναπτυξιακή Εταιρεία Λευκωσίας, βρίσκονται σε διαρκή επικοινωνία με τους 9 δήμους μέλη της ώστε να καταγράφονται οι υφιστάμενες ανάγκες οι οποίες λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό για ενέργειες αντίστοιχα, στο πλαίσιο των τριών αξόνων ΒΑ. Στόχος της ANEA είναι η βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη ικανοποίηση αυτών των αναγκών είτε με εξειδικευμένη τοπική προσέγγιση στο σχεδιασμό για τις ιδιαίτερες τοπικές ανάγκες, είτε μέσω ολοκληρωμένου σχεδιασμού εκεί που διαπιστώνεται ότι οι ανάγκες είναι κοινές. Το σχεδιασμό ακολουθεί η διαδικασία εξεύρεσης πόρων (από Ευρωπαϊκές και άλλες πηγές χρηματοδότησης), ώστε να υλοποιηθούν οι ενέργειες που προτείνονται μέσα από το σχεδιασμό. Επίσης παρέχουν ενημέρωση στους δήμους μέλη τους σε σχέση με τους ΣΒΑ όπως αυτοί προωθούνται από τον ΟΗΕ και μέσω των αντίστοιχων πολιτικών της ΕΕ.

Θεωρεί πως το κράτος θα πρέπει να έχει επιτελικό ρόλο στην επίτευξη των ΣΒΑ. Ο ρόλος του πρέπει να περιορίζεται στον προσδιορισμό και προώθηση κατευθύνσεων προς τα

κατώτερα επίπεδα διακυβέρνησης και εφαρμογής (π.χ. τοπική αυτοδιοίκηση, ιδιωτικός τομέας). Μπορεί επίσης να παρέχει κίνητρα για υλοποίηση σχετικών ενεργειών από τους φορείς των κατώτερων επιπέδων, μέσω στοχευμένων χρηματοδοτικών εργαλείων. Φυσικά αυτό εξαρτάται για την κάθε χώρα από το μοντέλο διακυβέρνησης που εφαρμόζει και αντιστοίχως, από το επίπεδο αποκέντρωσης που ισχύει. Συνεργάζεται στενά με όλα τα Υπουργεία του κράτους. Αποτελεί το σύνδεσμο μεταξύ του κράτους και των δήμων που είναι μέλη της όσον αφορά τη μεταφορά της κεντρικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο και την ανάπτυξη/εφαρμογή αντίστοιχων δράσεων. Από την άλλη, μεταφέρει τις τοπικές ανάγκες που διαπιστώνει στους κρατικούς θεσμούς ώστε να λαμβάνονται υπόψη κατά τον κεντρικό σχεδιασμό. Η συνεργασία είναι ανεπτυγμένη σε πολύ υψηλό βαθμό, ειδικά με συγκεκριμένα Υπουργεία και Τμήματα του κράτους που σχετίζονται άμεσα με τις πολιτικές που αφορούν τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Θεωρούν την κατάσταση στην Κυπριακή Δημοκρατία πως ακόμη βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο το όλο εγχείρημα. Έχουν γίνει αρκετές ενημερωτικές ενέργειες μέχρι σήμερα, κυρίως εκ μέρους του κράτους, όσον αφορά τους ΣΒΑ, εντούτοις δεν φαίνεται να έχουν ακόμη γίνει πλήρως αντιληπτοί από τους διάφορους φορείς που δραστηριοποιούνται σε εκτελεστικό επίπεδο. Ιδιαίτερα σε σχέση με τις δημοτικές αρχές παρατηρούνται αρκετές διαδικασίες, έργα και ενέργειες που θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι εντάσσονται στο πλαίσιο των ΣΒΑ, εντούτοις αυτά εκτελούνται αποσπασματικά, χωρίς να αποτελούν μέρος ενός τεκμηριωμένου σχεδιασμού που στοχεύει αποκλειστικά στην επίτευξη των ΣΒΑ. Ο ιδιωτικός τομέας είναι ακόμη πιο αποστασιοποιημένος και θα πρέπει να έχει ενεργότερη εμπλοκή (Brunelli and Ranalli, 2020).

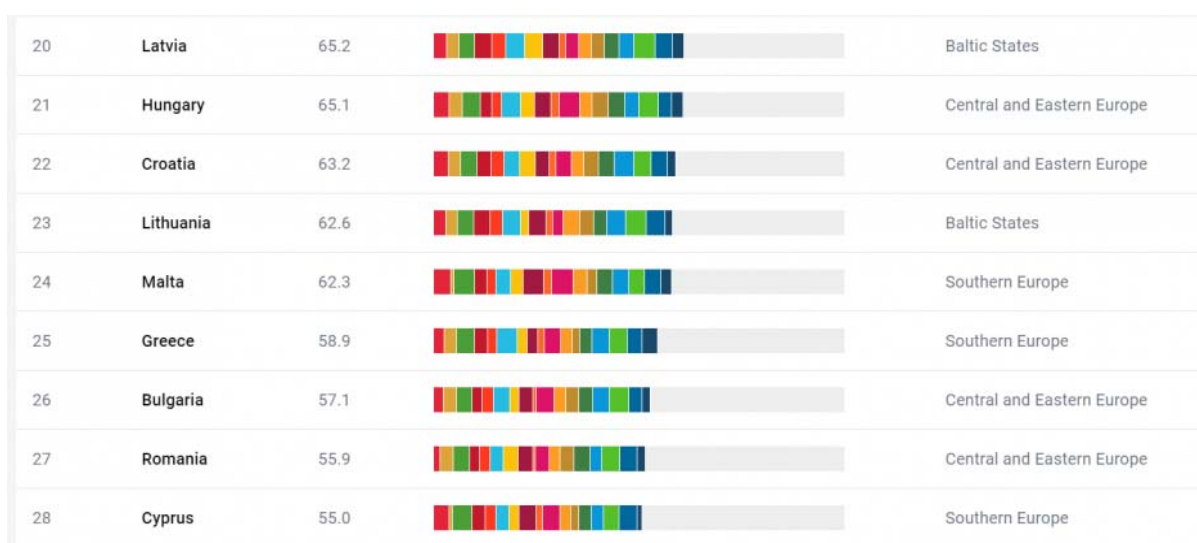
2.14 Αξιολόγηση της Κύπρου και σύγκριση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Υπάρχουν χώρες-πρότυπα με ιστορική εμπειρία στον τομέα της ΒΑ όπως η Φινλανδία και η Γερμανία. Από χώρες όπως αυτές, μπορεί η Κύπρος να παραδειγματιστεί και να μάθει πολλά καθώς είναι πρωτοπόρες. Οι δύο αυτές χώρες διατηρούν εδώ και αρκετά χρόνια ανεξάρτητα συμβούλια βιώσιμης ανάπτυξης και έχουν ολοκληρωμένους και αποτελεσματικούς μηχανισμούς αξιολόγησης επιπτώσεων των διάφορων πολιτικών και φυσικά, αυστηρούς κανόνες. Δεν είναι οι μοναδικές, υπάρχουν διάφορα παραδείγματα καλών πρακτικών, όπως και παραδείγματα για το αντίθετο, όμως θα γίνει εκτεταμένη

εξέταση για καλές πρακτικές από άλλες χώρες στη μελέτη που αναφέρθηκε πιο πάνω (Tosun and Leininger, 2017). Η πρωτοβουλία in action του QualityNet Foundation στην Ελλάδα, η οποία έχει βραβευτεί από την Ευρωπαϊκή επιτροπή στα European Sustainability Awards 2019 που σκοπό έχει την διάδοση και ευαισθητοποίηση των ΣΒΑ σε όλους τους εμπλεκόμενους.

Οι χώρες της ΕΕ είναι πρωτοπόρες σε παγκόσμιο επίπεδο αναφορικά με τους στόχους βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης. Παρόλα αυτά όμως δεν υπάρχει καμιά από αυτές που να οδεύει στο σωστό δρόμο για επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί για το 2030 (Nhamo and Mjimba, 2020). Υπάρχει μια ομάδα χωρών που αποτελούνται από τη Δανία, τη Σουηδία και τη Φιλανδία όπου προοδευτικά βρίσκονται σε μια σωστή κατεύθυνση προς επίτευξη των στόχων. Με βάση την ετήσια έκθεση για την επίτευξη των στόχων ΒΑ σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, η Κύπρος καταλαμβάνει την τελευταία θέση ανάμεσα στις 28 χώρες που αξιολογούνται ενώ πολύ κοντά της βρίσκονται και οι χώρες της Βουλγαρίας και Ρουμανίας.

Παρόλο που η Κύπρος βρίσκεται στη τελευταία θέση (διάγραμμα 11), με τα ποσοστά της να ανέρχονται (πίνακας 2), όπως εξήγγειλε και ο Πρόεδρος της κατά την 74^η Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, ανέλαβε πρωτοβουλία για αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Το Ινστιτούτο Κύπρου αλλά και το Ερευνητικό και Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κύπρου (CREF), ηγούνται στην καθιέρωση και εγκαθίδρυση για το Κυπριακό παράρτημα του Δικτύου Επίλυσης Προβλημάτων Βιώσιμης Ανάπτυξης των ΗΕ (UNSDSN). Στον (πίνακα 3) φαίνεται αναλυτικά το ποσοστό επίτευξης για κάθε στόχο ξεχωριστά.

Διάγραμμα 11. Κατάταξη Κύπρου ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat, 2019)

Πίνακας 2. Ποσοστό επίτευξης Κύπρου ανά στόχο (UN,2019)

Στόχος	Ποσοστό
Στόχος 1	99 %
Στόχος 2	52.50 %
Στόχος 3	92.80 %
Στόχος 4	97 %
Στόχος 5	71.30 %
Στόχος 6	70.10 %
Στόχος 7	92.20 %
Στόχος 8	74.50 %
Στόχος 9	54.30 %
Στόχος 10	77.40 %
Στόχος 11	77.70 %
Στόχος 12	41.70 %
Στόχος 13	72.20 %
Στόχος 14	32.80 %
Στόχος 15	77.50 %
Στόχος 16	81.20 %
Στόχος 17	27.20 %

2.15 Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η πολιτική της ΕΕ είχε ως κύριο γνώμονα την βιώσιμη ανάπτυξη για αρκετό καιρό μέσα στις διάφορες Ευρωπαϊκές της Συνθήκες. Η ατζέντα 2030 όπως έχει εγκριθεί από τη Γενική Συνέλευση των ΗΕ, για την βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη, έδωσε μια νέα

ευκαιρία ώστε να ενταθούν οι παγκόσμιες προσπάθειες προς επίτευξη των στόχων αυτών. Η ΕΕ δεσμεύτηκε να διαδραματίσει ένα ενεργό ρόλο προς την επίτευξη όσο το δυνατό μεγαλύτερης προόδου προς την κατεύθυνση των ΣΒΑ και όπως αναφέρει και η ανακοίνωση της «Επόμενα βήματα για ένα βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον» <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52016DC0739>. Προσηλωμένη σε μια ανάπτυξη που θα καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των επερχόμενων γενεών να μπορούν να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες είναι η πολιτική της ΕΕ (Gusmão Caiado *et al.*, 2018). Αποτελεί την πεμπτουσία της αιφόρου ανάπτυξης και έχει θέσει ως στόχο της να απολαμβάνουν όλοι οι πολίτες, μια αξιοπρεπή ζωή μέσα στον πλανήτη που ζουν, να υπάρχει συμβιβασμός μεταξύ της οικονομικής ευημερίας και της αποδοτικότητας, να μπορούν να συνυπάρχουν ειρηνικά όλες οι κοινωνίες, την ευθύνη του κάθε πολίτη απέναντι στο περιβάλλον, την όσο το δυνατό ομαλότερη ένταξη του κάθε πολίτη στην κοινωνία.

Οι κοινωνίες εντός της ΕΕ αντιμετωπίζουν τεράστιες προκλήσεις για διάφορους τομείς όπως η αιφορία, η κλιματική αλλαγή, η γήρανση του πληθυσμού, η ανεργία που αντιμετωπίζουν οι νέοι, η ρύπανση, η μετανάστευση, η βιώσιμη ενέργεια. Όλες αυτές τις προκλήσεις οφείλει να αντιμετωπίσει η ΕΕ, αλλά και να μπορέσει να προετοιμαστεί για το μέλλον προσαρμοζόμενη στην πολυπλοκότητα και τους ρυθμούς που απαιτούνται λόγω των αλλαγών ανά το παγκόσμιο. Η επένδυση στη νεολαία, η προαγωγή της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς, η αντιμετώπιση στις ανισότητες, και η διαχείριση του μεταναστευτικού προβλήματος απαιτείται για να μπορέσει η ΕΕ να διατηρήσει το κοινωνικό της μοντέλο και την κοινωνική της συνοχή. Η βιωσιμότητα των συντάξεων αλλά και του συστήματος υγεία μπορεί να ενισχυθεί μέσω υπεύθυνης εφαρμογής δημοσιονομικών πολιτικών και μεταρρυθμίσεων. Για να πραγματοποιηθούν όλα αυτά απαιτείται να διατηρηθεί το φυσικό κεφάλαιο αλλά και να επιτευχθεί η μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, η αποδοτικότερη χρήση των πόρων και η μείωση της έκθεσης στην κλιματική αλλαγή. Απαιτείται ακόμη ισχυρή προσήλωση στην έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία για να μπορούν όλες αυτές οι προκλήσεις να μετατραπούν σε ευκαιρίες για νέες καινοτόμες θέσεις εργασίας αλλά και για δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

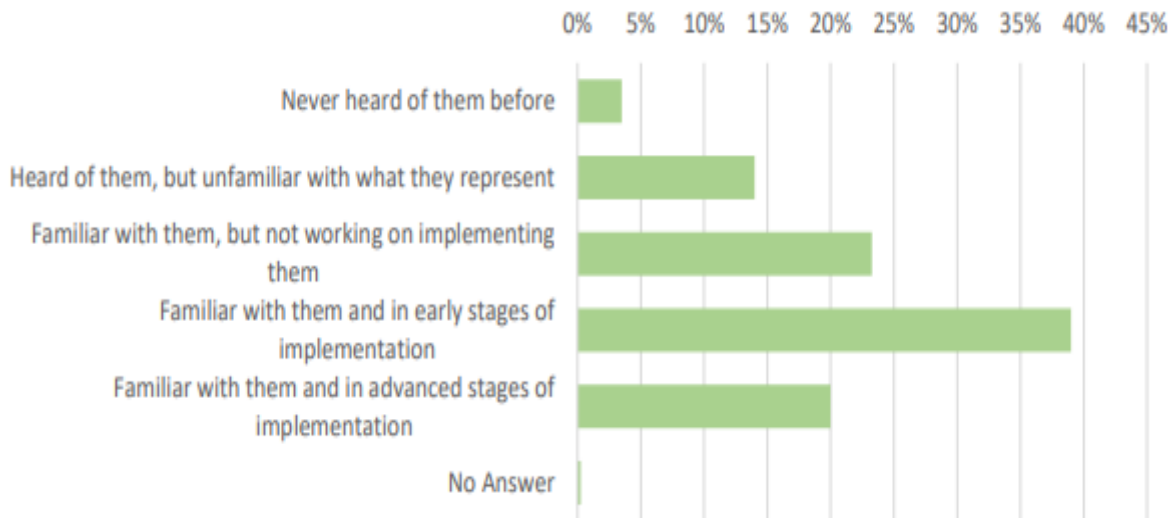
Επιτροπές της ΕΕ όπως της ECON (Οικονομικής και Νομισματικής Πολιτικής) και INTA (Διεθνούς Εμπορίου) έχουν καταφέρει να ψηφιστούν προτάσεις και εισηγήσεις που αφορούν την εξάλειψη της φτώχειας. Επιπλέον διάφορες πολιτικές ομάδες του

Κοινοβουλίου, έχουν ως κύριο κριτήριο μεταξύ άλλων, την αιεφόρο ανάπτυξη και την πράσινη οικονομία για οποιαδήποτε έγκριση ψηφίσματος. Την καταπολέμηση της φτώχειας, των κοινωνικών ανισοτήτων και της δράσης για το κλίμα. Αρχικά ως ευρωβουλευτές καλούνται να πάρουν αποφάσεις και να λάβουν θέσεις σε κρίσιμα ζητήματα πριν παρθούν οι αποφάσεις σε εθνικό και κρατικό επίπεδο. Η πιο προσωπική συμβολή υπήρξε στην ανάληψη της θέσης του εισηγητή για την έκθεση για την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, θέτοντας ως κύρια δράση της την πράσινη ανάπτυξη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών πραγματοποίησε έρευνα σχετικά με τη «Βασική συμβολή των περιφερειών και των πόλεων στην αιεφόρο ανάπτυξη» σε συνεργασία με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) <https://cor.europa.eu/el/events/Pages/making-SDGs-happen.aspx>. Η συγκεκριμένη έρευνα (Διάγραμμα 12) απευθυνόταν σε εκπροσώπους τοπικών αρχών και άλλων ενδιαφερομένων μερών, πέραν των 400 ατόμων εκπροσωπούσαν μεγάλες ή και μεσαίες πόλεις (80 % των ερωτηθέντων) για ανάδειξη των καλών πρακτικών τους για εκπλήρωση των ΣΒΑ.

Τα κύρια αποτελέσματα της έρευνας ήταν:

- Το 59 % δήλωσαν εξοικειωμένοι και εργάζονται για επίτευξη των ΣΒΑ.
- Το 58 % δήλωσαν πως έχουν ήδη καθορίσει και τους τοπικούς τους δείκτες για μέτρηση της προόδου τους.
- Το 50 % ανέδειξαν την έλλειψη συνείδησης και υποστήριξης από εκπαιδευμένο προσωπικό ώστε να εφαρμοστούν οι ΣΒΑ.
- Το 18 % δεν ήταν εξοικειωμένο, είτε αγνοούσε τους ΣΒΑ.
- Πέραν του 90 % θεώρησε επιβεβλημένη την χάραξη μιας μακροπρόθεσμης συνολικής στρατηγικής από την ΕΕ για συντονισμό σε όλους τους τομείς πολιτικής.

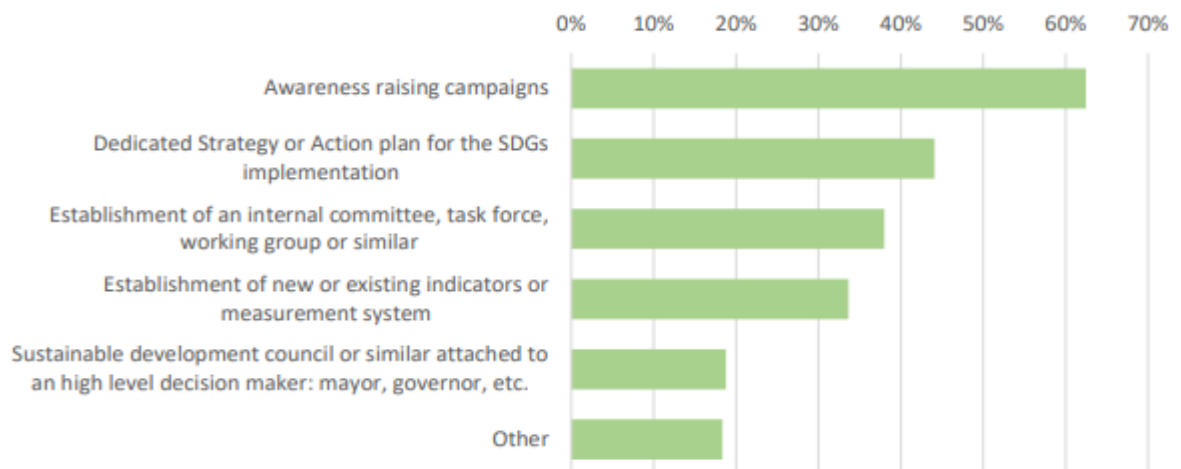
How familiar are you with the framework and processes of implementation of the 17 SDGs?

Διάγραμμα 12. Επίπεδο γνώσης ΣΒΑ από εκπροσώπους πόλεων (European Committee of the Regions,2019)

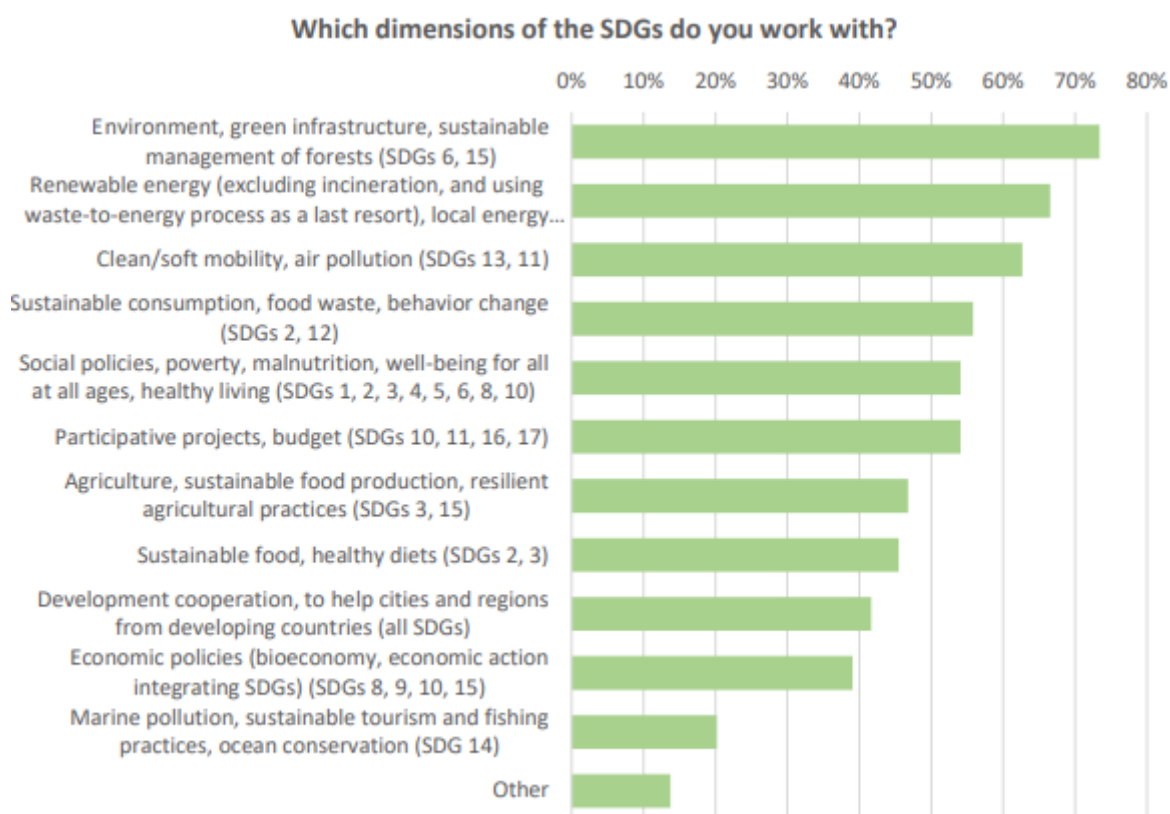
Μεταξύ μεγάλων ή μεσαίων δήμων σε σχέση με μικρούς δήμους έχει καταγραφεί τεράστια διαφορά. Από 87 % - 83 % σε μεγάλους και μεσαίους, ενώ το ποσοστό φτάνει μόλις στο 37 % για τους μικρούς δήμους. Αυτό δείχνει πως οι μεγάλοι φορείς, διαθέτουν καλύτερα εφόδια για να εφαρμόσουν τους στόχους. Οι περισσότεροι φορείς ξεκίνησαν με εκστρατείες ενημέρωσης, 60 % των ερωτηθέντων όπως φαίνεται και στο (διάγραμμα 13). Ακολούθησε το σχέδιο δράσης 44 % και η δημιουργία δεικτών 34 %.

Which of these policies and actions have your organisation adopted for the implementation of the SDGs?

Διάγραμμα 13. Δράσεις για εφαρμογή των ΣΒΑ (European Committee of the Regions,2019)

Ανάμεσα στις απαντήσεις για τους διάφορους τομείς διάγραμμα 14, το 73 % αφορούσε το περιβάλλον και την πράσινη υποδομή (στόχος 6 και 15), 67 % αφορούσε την ενέργεια, 63 % την κινητικότητα (στόχος 11 και 13). Στους λιγότερο δημοφιλείς τομείς είναι η βίο - οικονομία 39 % (στόχος 8, 9, 10 και 15), η θαλάσσια ρύπανση και ο βιώσιμος τουρισμός με 20 % (στόχος 14).

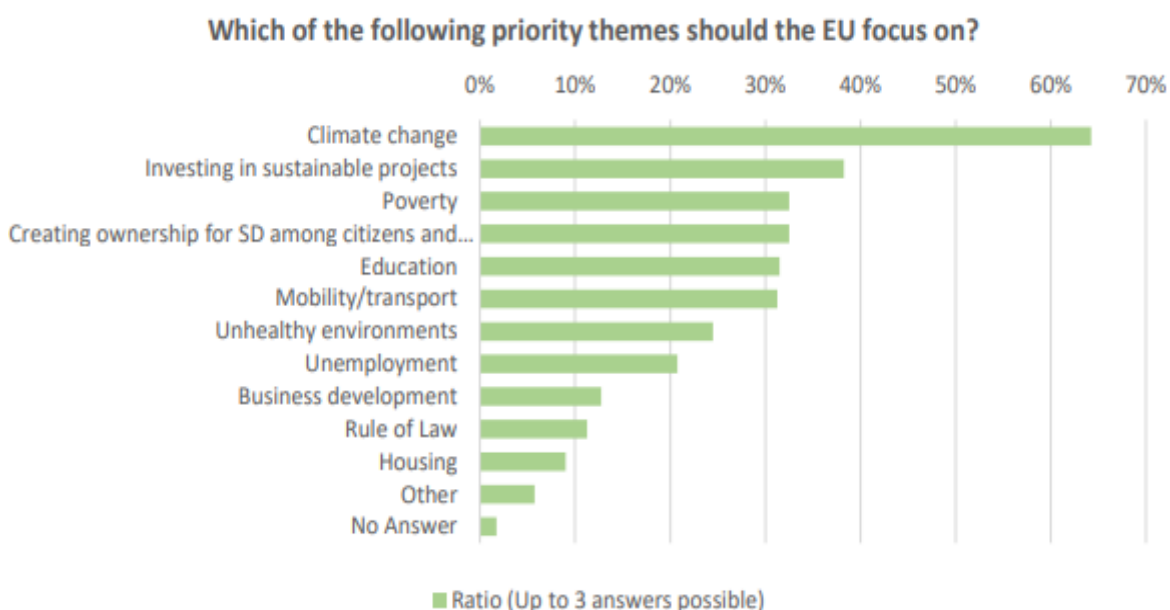

Διάγραμμα 14. Τομείς προτεραιότητας για εφαρμογή των ΣΒΑ (European Committee of the Regions, 2019)

Μέσα από την έρευνα, δόθηκε και η απάντηση για το τι περιμένουν να κάνει η ΕΕ για εκπλήρωση των ΣΒΑ. Όπως η δημιουργία μιας ενιαίας συνολικής στρατηγικής όπου θα εξασφαλίζει την συνοχή των πολιτών, την ενσωμάτωση διαφόρων πολιτικών για ανάπτυξη και υποστήριξη οικονομική στα διάφορα έργα. Ένα ποσοστό μεταξύ 85%-95% των απαντήσεων κατέληξαν στα πιο κάτω συμπεράσματα:

- Χάραξη μιας ενιαίας μακροπρόθεσμης στρατηγικής για εκπλήρωση όλων των ΣΒΑ καθώς και συντονισμό μεταξύ των πολιτικών που θα ακολουθήσει ο κάθε ενδιαφερόμενος.
- Δημιουργία πλαισίου για πολιτική συνοχή.
- Ενσωμάτωση στις εσωτερικές διαδικασίες όλων των ΣΒΑ.
- Χρηματοδότηση της ΕΕ προς βιώσιμα έργα.
- Οι δαπάνες να επικεντρωθούν σε αειφόρα έργα.

Ποσοστό 66 % ευνοεί τη δημοσιονομική μεταρρύθμιση, ίσως και ένα κοινοτικό φόρο όπου θα στήριζε τη βιωσιμότητα. Ένα ποσοστό 25 % δεν απάντησε στην ερώτηση. Ποσοστό 91 % θεωρεί απαραίτητη την συμμετοχή της Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών σε μακροπρόθεσμο βαθμό ώστε να βοηθήσει στην ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών μεταξύ των πόλεων ή φορέων. Ακόμη, 86 % συμφωνεί της σύμπραξης δήμων και οργανισμών για ανάπτυξη δράσεων και ανταλλαγής πληροφοριών. Ένας τομέας που θεωρείται προτεραιότητα για τους ερωτηθέντες (2/3) είναι η κλιματική αλλαγή. Άλλοι τομείς αφορούσαν επενδύσεις σε έργα αειφορίας, δημιουργία βιώσιμης ανάπτυξης, στην κινητικότητα αλλά και την εκπαίδευση (διάγραμμα 15).

Διάγραμμα 15. Προτεραιότητες επικέντρωσης ΕΕ για εφαρμογή των ΣΒΑ(European Committee of the Regions,2019)

Μέσα από την έρευνα, αναδείχθηκαν και καλές πρακτικές υλοποίησης των ΣΒΑ σε περιφερειακό επίπεδο. Μια καλή πρακτική από την πόλη Mannheim της Γερμανίας στην οποία διοργανώθηκαν διαβουλεύσεις με την κοινωνία των πολιτών για τον τρόπο εφαρμογή των ΣΒΑ σε τοπικό επίπεδο. Συγκεντρώθηκαν πέραν των 1500 απαντήσεων οι οποίες αποτέλεσαν τη βάση για εφαρμογή όπου θα υποστήριζαν διάφοροι τοπικοί εταίροι και τα αποτελέσματα θα αξιολογούνταν και θα αναθεωρούνταν ετησίως. Μια άλλη πρακτική αφορούσε το Στρασβούργο. Χαρτογραφήθηκε ο προϋπολογισμός της πόλης μέσω του πλαισίου των ΣΒΑ, όπου εντοπίστηκαν πρωτεύον και δευτερεύον διαδικασίες και οι δαπάνες που απαιτούνταν για επίτευξη του κάθε στόχου. Στην πόλη Μπρίστολ του ΗΒ, δημοσιεύθηκε το «Σχέδιο της Πόλης», ως ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο που θα χρησιμοποιήσει τους ΣΒΑ για να καθοδηγηθεί στο που θέλει να φτάσει μέχρι το 2030. Ανέπτυξαν επίσης ένα τοπικό σύστημα μετρήσεων προς επίτευξη των ΣΒΑ. Η Καταλονία, ένας αναλυτής ανέλυσε τον τρόπο εφαρμογής των ΣΒΑ μέσω της έκθεσης εμπειρογνομώνων το 2016 καταγράφοντας όλα τα στοιχεία για επίτευξη των στόχων. Η κυβέρνηση χρησιμοποίησε όλα τα στοιχεία της έκθεσης για να υιοθετήσει ένα πλάνο δεσμεύοντας Υπουργεία και άλλους φορείς ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι.

2.16 Επισκόπηση της προόδου Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως προς τους 17 ΣΒΑ

Μέσα από τα δεδομένα της έκθεσης, διαπιστώνεται η έλλειψη μιας ενιαίας Ευρωπαϊκής πολιτικής για όλα όσα σχετίζονται με την ΒΑΑ. Μέσα από την έλλειψη μια συνολικής πολιτικής, διαπιστώνονται τεράστιες αρνητικές επιπτώσεις τόσο στα κράτη-μέλη, όσο και σε πολλές άλλες χώρες ανά το παγκόσμιο, λόγω μη χρήσης και παραγωγής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τα υπέρ-κέρδη των τραπεζικών ιδρυμάτων μέσω της ανάπτυξης ενός αθέμιτου ανταγωνισμού, της αλόγιστης εμπορίας όπλων, του χαμηλού βιοτικού επιπέδου σε πολλές χώρες, των τεράστιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα με αποτέλεσμα τα αέρια του θερμοκηπίου, με καταστροφικές συνέπειες για την βιοποικιλότητα.

Η ΕΕ έχει την υποχρέωση να εστιάσει, με βάση τα συμπεράσματα του εξάγονται, σε μια πολιτική προώθησης στρατηγικού μακρόπνοου οράματος για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, αποδεικνύοντας πώς η Ευρώπη μπορεί και πρέπει να ανοίξει τον δρόμο για την κλιματική ουδετερότητα, όπου θα υπάρχει μια οικονομία με μηδενικό

ισοζύγιο εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου συμπεριλαμβανομένων και τομέων όπως οι μεταφορές, της βιομηχανίας και των κατασκευών. Επιβάλλεται η προώθηση της κυκλικής οικονομίας από πλευράς ΕΕ, αλλά και η ενίσχυση του βιοτικού επιπέδου όλων των κρατών μελών. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία κουλτούρας και υποδομών για επαναχρησιμοποίηση πόρων, την μείωση των αποβλήτων, την προστασία της βιοποικιλότητας μέσα από την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης πολιτικής, της όσο το δυνατόν καλύτερης αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και των φαινομένων της, προώθησης της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης στον τομέα της ενέργειας, της βέλτιστης χρήσης της γης μέσω ανανεώσιμων συστημάτων στη γεωργία και στα τρόφιμα με παράλληλη επένδυση στον τομέα της εκπαίδευσης και αξιοποιώντας με τον καλύτερο τρόπο την ψηφιακή τεχνολογία μέσα από έξυνες και καινοτόμες λύσεις.

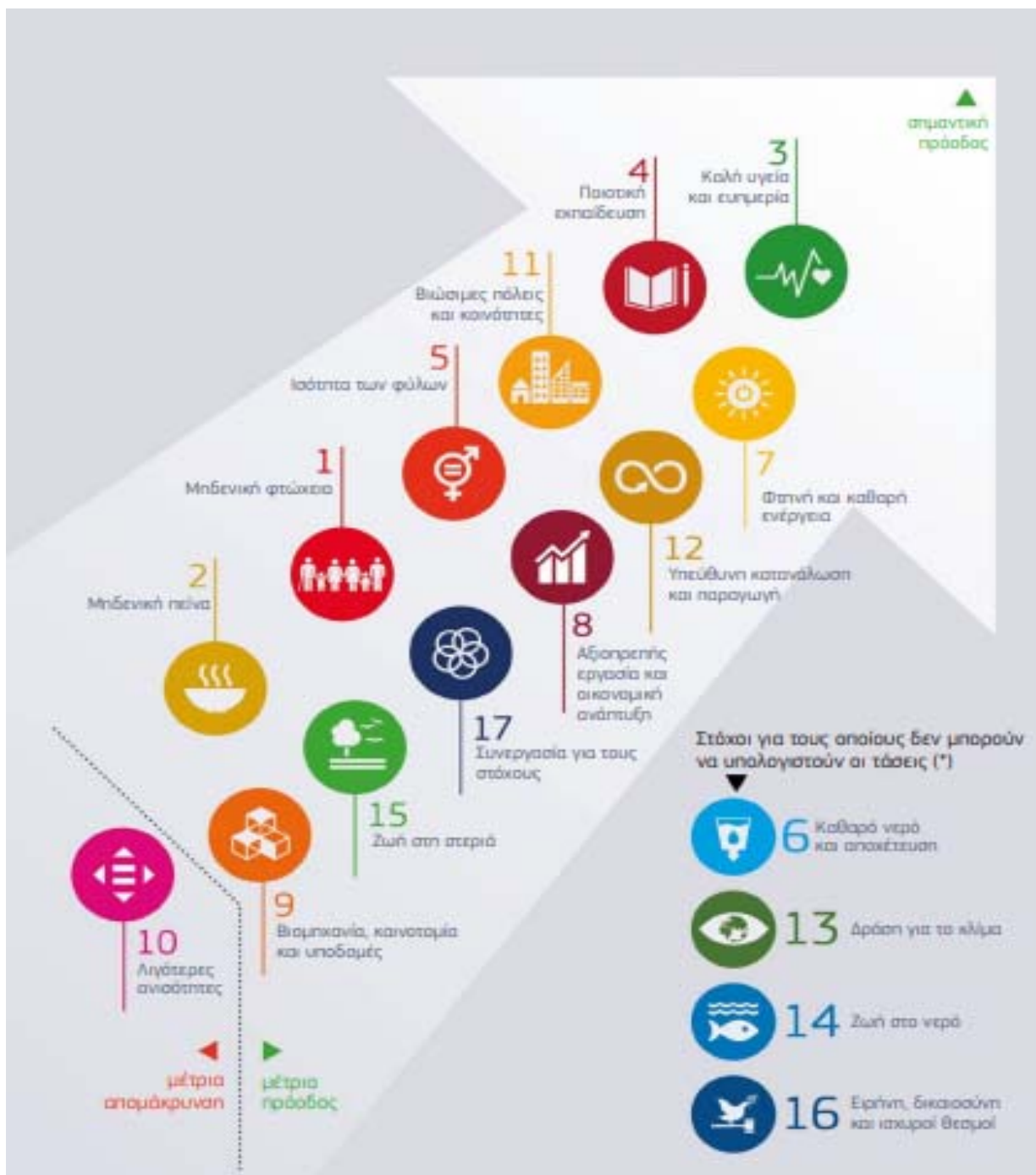
Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που κρίνεται άμεση ανάγκη της ΕΕ είναι η ενεργότερη συμμετοχή της στη διεθνή διπλωματία, με ταυτόχρονη στενή παρακολούθηση των διεθνών εξελίξεων αλλά και τον αντίκτυπο των εξελίξεων αυτών στην προώθηση της ΒΑΑ και σε άλλες χώρες, πέραν αυτών που ανήκουν στην ΕΕ. Έχοντας έναν εντονότερο ρόλο σε διεθνή επίπεδο, και λαμβάνοντας μέρος στις αποφάσεις διεθνών περιβαλλοντικών συμβάσεων, αλλά παράλληλα και εκπονώντας σχεδιασμούς για προσέλκυση κεφαλαίων και επενδύσεων έτσι ώστε να προωθήσουν την ΑΑ.

<https://www.brief.com.cy/oikonomia/kypros/ee-i-kypros-stis-teleytaies-theseis-tis-biosimis-aeiforoy-anaptyx>

Με βάση τα στοιχεία των τελευταίων πέντε χρόνων, κατά μέσο όρο η ΕΕ σημείωσε πρόοδο σε όλους σχεδόν τους στόχους (διάγραμμα 16). Σε κάποιους στόχους υπήρχαν καλύτερα και γρηγορότερα αποτελέσματα σε σχέση με άλλους στόχους. Επίσης σε κάποιους στόχους διαφάνηκε απομάκρυνση από κάποιους υποστόχους. Γενικότερα σημειώθηκε ικανοποιητική πρόοδος αναφορικά με τη βελτίωση συνθηκών διαβίωσης στους πολίτες της εντός ΕΕ. Η βελτίωση αυτή αφορούσε κυρίως τον τομέα της υγείας (στόχος 3), τη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (στόχος 1) αλλά και της αύξησης της ποιότητας ζωής των πολιτών στις πόλεις τους (στόχος 11). Μια εξήγηση της τάσης αυτής δικαιολογείται από τη καλυτέρευση της οικονομικής κατάστασης εντός της ΕΕ τα τελευταία πέντε χρόνια μέσα και από το θετικό κλίμα στην αγορά εργασίας (στόχος 8).

Παρόλη την αυξημένη οικονομική δραστηριότητα εντός της ΕΕ, αυτό δεν συνοδεύεται από την ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων. Με αποτέλεσμα οι αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις να αυξάνονται όλο και πιο πολύ (στόχοι 7,12,13,15).

Η εκπαίδευση (στόχος 4) αποτελεί ένα τομέα όπου η ΕΕ εκπλήρωσε δυο από τα έξι ορόσημα για το 2020. Αυτό αφορά την προσχολική φροντίδα παιδιών και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Βρίσκεται πολύ κοντά ώστε να εκπληρώσει άλλους δυο υποστόχους. Την απασχόληση νέων πτυχιούχων και των ατόμων που εγκαταλείπουν

Διάγραμμα 16. Επισκόπηση της προόδου προς την επίτευξη των ΣΒΑ στο πλαίσιο της ΕΕ (Eurostat,2019)

πρώωρα την εκπαίδευση. Ένας άλλος τομέας που η ΕΕ σημειώνει πρόοδο είναι για την υποστήριξη μέσω χρηματοδότησης, των αναπτυσσόμενων χωρών (στόχος 17).

Στους τομείς των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (στόχος 2) και της βιώσιμης γεωργικής παραγωγής, οι τάσεις ήταν ανάμικτες. Αμφίρροπα ήταν τα αποτελέσματα και για τις άλλες μορφές ανισοτήτων (στόχος 10) αλλά και για την ισότητα των φύλων (στόχος 5). Στους τομείς της καινοτομίας, των μεταφορών (στόχος 9) παρατηρήθηκε απομάκρυνση από τους υποστόχους.

Στους στόχους όπως καθαρό νερό και αποχέτευσης (στόχος 6), της ζωής στο νερό (στόχος 16), ειρήνης και δικαιοσύνης αλλά και των θεσμών, δεν μπορούν να υπολογιστούν οι τάσεις λόγω περιορισμένων δεδομένων.

Η συνεισφορά της ΕΕ ήταν καθοριστική στη διαμόρφωση της Ατζέντας 2030. Δεσμεύτηκε μαζί με τα κράτη μέλη της, να πρωτοπορήσει στην εφαρμογή της υποστηρίζοντας παράλληλα μέσω της πολιτικής της και άλλα κράτη εκτός ΕΕ. Ο προϋπολογισμός της για την περίοδο 2021 – 2027 στηρίζεται στις αρχές της ευημερίας, ασφάλειας, αλληλεγγύης και βιωσιμότητας. Η έννοια της ΒΑ βρίσκεται στο επίκεντρο των προτάσεων αυτών. Αυτός είναι και ο λόγος που ενσωματώνεται και προωθείται σε όλα τα χρηματοδοτικά εργαλεία https://hellenicaid.mfa.gr/media/images/docs/Agenda_2030.pdf. Για να μπορέσουν να επιτευχθούν οι ΣΒΑ χρειάζεται να γίνουν δράσεις σε διάφορους τομείς όπως:

1. Η βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση απαιτεί να ενθαρρύνουν και να προωθήσουν τις αλυσίδες εφοδιασμού.
2. Πλήρης εφαρμογή του πυλώνα Ευρωπαϊκών κοινωνικών δικαιωμάτων μέσω της επένδυσης στην έρευνα και καινοτομία και τον ανθρώπινο παράγοντα.
3. Οι στόχοι να είναι συνυφασμένοι με τους στόχους για την ενέργεια και το κλίμα για περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας μέχρι 1,5 ° σε σύγκριση με την προ βιομηχανική περίοδο.
4. Εξασφάλιση της ανθρώπινης υγείας αλλά και προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος μέσω των επενδύσεων στη γεωργία.

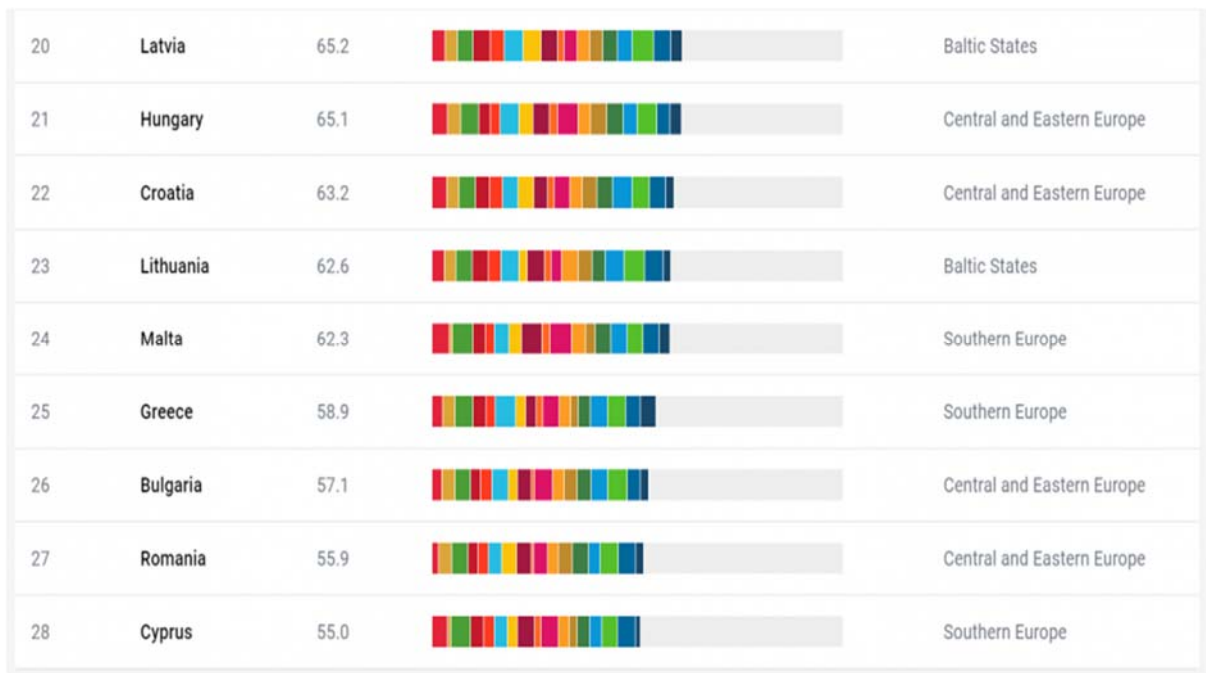
2.17 Αξιολόγηση ΕΕ σε σύγκριση με το Παγκόσμιο

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα της ΕΕ σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο, παρατηρείτε πως επτά από τα κράτη μέλη της συγκαταλέγονται ανάμεσα στα δέκα κορυφαία στην παγκόσμια κατάταξη του δείκτη για τους ΣΒΑ. Ανάμεσα στις πενήντα από τις εκατό εξήντα πέντε χώρες που αξιολογήθηκαν, τα είκοσι επτά κράτη μέλη της ΕΕ συγκαταλέγονται στις κορυφαίες πενήντα. Στο σύνολο της, η ΕΕ έχει σημειώσει πρόοδο τα τελευταία πέντε χρόνια ως προς την επίτευξη όλων σχεδόν των ΣΒΑ.

Ο στόχος τρία, που αφορά την διασφάλιση μιας υγιούς ζωής και προαγωγής της ευημερίας για ολόκληρο τον κόσμο ανεξαρτήτως ηλικίας σημείωσε τη μεγαλύτερη πρόοδο. Αναφορικά με τον στόχο 4, για διασφάλιση ελεύθερης, ισότιμης, διά βίου μάθησης και ποιοτικής εκπαίδευσης για όλους, σε παγκόσμια κατάταξη βρίσκονται μεταξύ των τριών κορυφαίων ΣΒΑ των κρατών μελών της ΕΕ. Στο στόχο 1, για εξάλειψη της φτώχειας παντού και σε όλες τις μορφές της, τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν κατά μέσο όρο την υψηλότερη βαθμολογία στην παγκόσμια κατάταξη. Στο στόχο 10, για μείωση της ανισότητας τόσο εντός αλλά και μεταξύ των χωρών, έχει απομακρυνθεί η ΕΕ σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο ενώ την ίδια στιγμή υφίστανται μεγάλες διαφορές ανάμεσα στα κράτη μέλη. Υπάρχουν στόχοι, όπως ο στόχος δώδεκα που αναφέρεται στην υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή, όπου τα κράτη μέλη κατέχουν τη δεύτερη χαμηλότερη μέση βαθμολογία στην παγκόσμια κατάταξη. Επίσης στο στόχο δεκατέσσερα, που αναφέρεται στη προστασία και χρήση του νερού από τους ωκεανούς, τις θάλασσες, και τους θαλάσσιους πόρους με βιώσιμο τρόπο, τα κράτη μέλη έχουν την χαμηλότερη βαθμολογία κατά μέσο όρο στην παγκόσμια κατάταξη και υπολείπονται να γίνουν πολλά ακόμη.

2.18 Εθελοντική αξιολόγηση της Κύπρου σε σχέση με την επίτευξη των ΣΒΑ

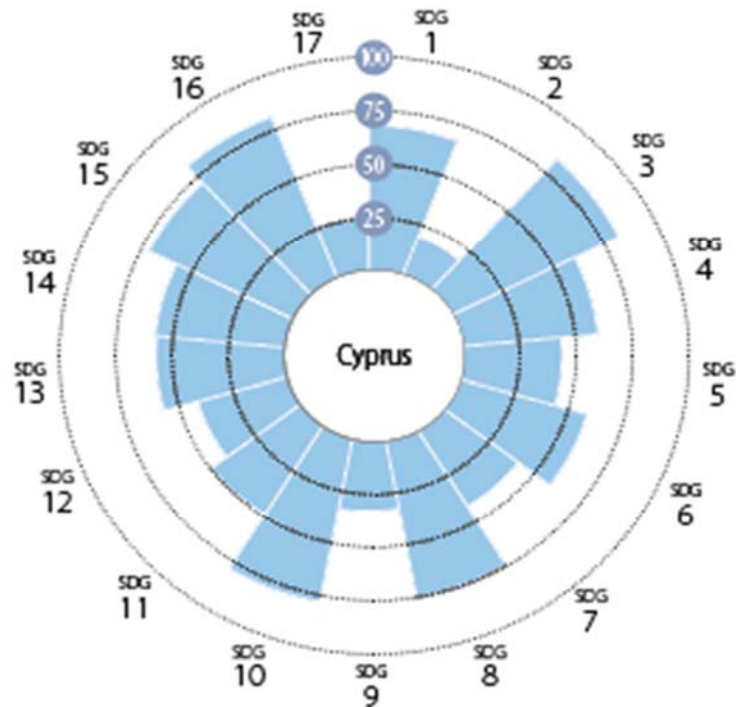
Το 2019, εκδόθηκε η πρώτη ετήσια έκθεση του Δικτύου για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (SDSN) και του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκής Περιβαλλοντικής Πολιτικής (IEEP) αναφορικά με την επίτευξη των ΣΒΑ στην Ευρώπη όπως έχουν καθοριστεί από τα ΗΕ στην Ατζέντα 2030. Η Κύπρος, με βαθμολογία 55/100 (διάγραμμα 17), κατετάγη στην τελευταία θέση από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ με μέσο όρο το 70,01.

Διάγραμμα 17. Κατάταξη Κύπρου στην πρώτη ετήσια έκθεση του Δικτύου για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Eurostat, 2019)

Τα κράτη μέλη είχαν δεσμευτεί να σημειώσουν πρόοδο σε 17 τομείς – στόχους ως προς την επίτευξη ευημερίας. Υπάρχουν 11 τομείς όπου καταγράφονται μεγάλες προκλήσεις όπου σε κανέναν από αυτούς δεν έχει επιτευχθεί εντελώς (διάγραμμα 18). Τα πιο σημαντικά κενά για την Κύπρο καταγράφονται στο στόχο που αφορά την Ισότητα των Φύλων όπου καταλαμβάνει την 25^η θέση, τον στόχο που αφορά τη Μηδενική Πείνα όπου καταλαμβάνει την 27^η θέση και τον στόχο που αφορά το κλίμα όπου καταλαμβάνει την τελευταία, 28^η θέση. Την ίδια στιγμή διαφαίνεται πως στον τομέα του κλίματος σημειώνεται πισωγύρισμα, το οποίο φανερώνει και την μελλοντική τάση.

Στους έντεκα από τους 17 στόχους, η Κύπρος βρίσκεται στο κόκκινο χρώμα (διάγραμμα 19). Αυτό δείχνει την μεγάλη απόκλιση που έχει η χώρα προς επίτευξη των στόχων αυτών, αλλά και οι μεγάλες προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει σε αυτούς τους τομείς. Υπάρχουν τομείς, τρεις τον αριθμό, όπου η χώρα βρίσκεται σε στασιμότητα ή με το ποσοστό τους να μην υπερβαίνει το 50 %. Οι τομείς αυτοί αφορούν την Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη, την Ισότητα των Φύλων και την Υγεία. Σε άλλους δυο τομείς, της Μηδενικής Φτώχειας και της Ειρήνης και Δικαιοσύνης με Δυνατούς Θεσμούς, υπάρχουν ακόμα προκλήσεις που πρέπει να ικανοποιηθούν. Ακόμη στον τομέα της Μείωσης των Ανισοτήτων, δεν υπάρχουν στοιχεία για τη χώρα.

Διάγραμμα 18. Απόδοση Κύπρου ανά στόχο (Eurostat, 2019)

Τα πιο πάνω αποτελέσματα, από το Ινστιτούτο Ευρωπαϊκής Περιβαλλοντικής Πολιτικής, εξάχθηκαν σε μια μεταβατική περίοδο για την Ευρώπη, αφού το νέο-εκλεγέν Συμβούλιο δεσμεύτηκε ήδη ως προς την Πράσινη Ευρωπαϊκή Συμφωνία και τους απαιτούμενους στόχους για κλιματική ουδετερότητα μέχρι το 2050. Ακόμη η ΕΕ, έχει δεσμευτεί πως τα κράτη μέλη της θα εντάξουν την ΒΑ στις οικονομικές τους πολιτικές και θα διασφαλίσουν την επίτευξη των στόχων των ΗΕ για αειφόρο ανάπτυξη ορίζοντας το Κολλέγιο των Επιτρόπων ως υπεύθυνο αρμόδιο σώμα για την υλοποίηση των στόχων.

Οι 17 στόχοι, αποτελούν τους ίδιους για όλα τα κράτη μέλη των ΗΕ όπως και για τα κράτη μέλη της ΕΕ. Μέσα από στους στόχους αυτούς, συμφωνήθηκε να συνδυαστεί η κοινωνική ενσωμάτωση και η οικονομική ευημερία με την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την ειρήνη σε όλα τα κράτη μέλη. Με βάση τα αποτελέσματα, τα κράτη μέλη σημειώνουν τις χειρότερες επιδόσεις στους τομείς της αειφόρου γεωργίας, της εξάλειψης της πείνας, του κλίματος, της υπεύθυνης παραγωγής και κατανάλωσης και της βιοποικιλότητας. Τα κράτη μέλη, τα τελευταία χρόνια έχουν επιτύχει πρόοδο και αυτό μπορεί να αποτελεί την απαρχή για επίτευξη τεράστιας μεταμόρφωσης στις κοινωνίες μέχρι το 2030. Όμως,

μέχρι σήμερα κανένα κράτος μέλος δεν πέτυχε σε όλους τους τομείς «πράσινη» βαθμολογία.

<https://eu-dashboards.sdgindex.org/>

Διάγραμμα 19. Αξιολόγηση της Κύπρου (EU SDG Index, 2019)

2.19 Σύγκριση Κύπρου με άλλες χώρες σε σχέση με την επίτευξη των ΣΒΑ

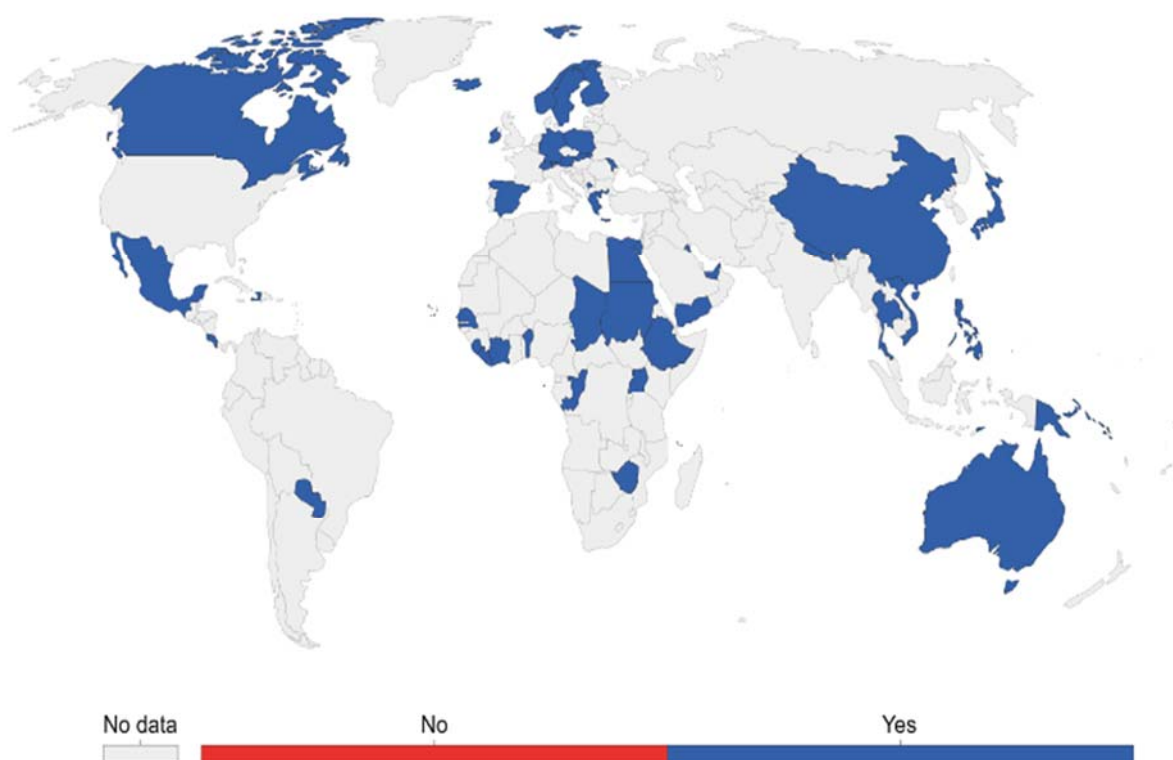
Το κάθε κράτος έχει ακολουθήσει διαφορετικές μεθόδους. Για παράδειγμα στη Σιγκαπούρη αναγκάζουν τους δήμους να αυξάνουν το πράσινο σε κάθε γειτονία, η Ισλανδία προσφέρει κάθε χρόνο περισσότερο ποσοστό του ΑΕΠ της για να βοηθήσει τις αναπτυσσόμενες οικονομίες κυρίως στο κομμάτι της πείνας και της φτώχειας. Στην Νέα Ζηλανδία, ενώνουν τον πρωτογενή τομέα με νέα τεχνολογικά μέσα για να ενσωματώσουν

καλύτερα τις διάφορες πηγές εσόδων της χώρας, και να καλύψουν ευρύτερο πληθυσμό αστικό και της υπαίθρου, ντόπιους και μετανάστες. Στον Καναδά και την Ελβετία έχει ήδη τεθεί στόχος στις επόμενες εκλογές οι μισές έδρες να κατανέμονται σε γυναίκες. Κράτη πρότυπα, όπως αποκαλούνται.

Υπάρχουν χώρες που παρέδωσαν την αναφορά τους το 2017, άλλες το 2018 και άλλες που δεν την παρέδωσαν <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/>. Με βάση τα στοιχεία όπως φαίνονται στην (διάγραμμα 20) <https://ourworldindata.org/grapher/progress-in-multistakeholder-monitoring-frameworks>. Η έκθεση των ΗΕ για τους ΣΒΑ του 2019 καταγράφει πρόοδο σε ορισμένους σημαντικούς τομείς με θετικές τάσεις. Τομείς όπως, η ακραία φτώχεια έχουν σε μεγάλο βαθμό μειωθεί, οι θάνατοι κάτω των πέντε χρονών μεταξύ του 2000 και του 2017 έχουν μειωθεί κατά 49% ενώ πρόσβαση σε ηλεκτρική ενέργεια έχει η μεγαλύτερη πλειοψηφία του πληθυσμού ανά το παγκόσμιο. Πολλές χώρες έχουν αρχίσει δράσεις προστασίας του πλανήτη όπως: διπλασιασμός θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών από το 2010, συνεργασία χωρών για εξάλειψη της παράνομης αλιείας, επικύρωση της Συμφωνίας του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή. Δημιουργία εθνικών πολιτικών από περισσότερες από 150 χώρες για την αστικοποίηση. Πέραν των χωρών της ΕΕ, άλλες 71 χώρες δημιούργησαν δράσεις στήριξης της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης. Έχουν δημιουργηθεί μεγάλες προοπτικές επίτευξης των στόχων αφού η πλειοψηφία των οργανισμών, επιχειρήσεων, η κοινωνία των πολιτών, επιστήμονες αλλά και τοπικές κοινότητες δραστηριοποιούνται προς το σκοπό αυτό. Παράλληλα, τα ΗΕ επεξεργάζονται το δικό τους σχέδιο ώστε να είναι έτοιμα να ανταποκριθούν στις διάφορες ανάγκες από πλευράς κρατών.

Υπάρχουν όμως και τομείς όπου επιβάλλεται προσοχή από όλα τα κράτη. Οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον αυξάνονται με γοργό ρυθμό αφού η στάθμη της θάλασσας ανεβαίνει, οι ωκεανοί γίνονται όλο και πιο όξινοι (Costa-Pierce, 2012), η θερμοκρασία ανεβαίνει επικίνδυνα, πέραν του ενός εκατομμυρίου φυτών και ζώων κινδυνεύουν άμεσα με αφανισμό αφού η ανεξέλεγκτη χρήση της γης επηρεάζει δυσμενώς. Περίπου το 50 % του πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες υγείας. Στο ίδιο ποσοστό και τα παιδιά που δεν πληρούν τα πρότυπα σωστής εκπαίδευσης ανάγνωσης και μαθηματικών. Οι γυναίκες στις περισσότερες χώρες του κόσμου υπόκεινται σε διακρίσεις ενώ μόνο το 28 % από τα άτομα που αντιμετωπίζουν σοβαρή αναπηρία λαμβάνει χρηματική βοήθεια.

Επιβάλλεται γρηγορότερη, εντονότερη και με όραμα αντίδραση για τις απαραίτητες αλλαγές που απαιτούνται ώστε να επιτευχθούν μέχρι το 2030 οι ΣΒΑ. Μέσω της προόδου που έχει επιτευχθεί, διαφαίνεται πως η πρόοδος είναι αισθητή. Επομένως, τομείς όπως χρηματοδότηση, ελαστικότητα, ανάπτυξη οικονομίας χωρίς αποκλεισμούς, δράσεις σε τοπικό επίπεδο, αξιοποίηση επιστήμης, χρήση τεχνολογίας και άλλα μπορούν να οδηγήσουν προς την επίτευξη των 17 ΣΒΑ. Όλα τα πιο πάνω πρέπει να έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό τη συλλογικότητα, χωρίς κανένας να αποκλείεται, τη συνεργασία σε διεθνές επίπεδο προλαμβάνοντας διάφορες πιθανές κρίσεις. Μέσω των επερχόμενων διασκέψεων, τα κράτη θα έχουν την ευκαιρία να αρχίσουν τη νέα δεκαετία με δράσεις και μέτρα μέσα από πνεύμα συνεργασίας. Μέχρι το τέλος του 2020, επιβάλλεται όλα τα κράτη να έχουν ψηφίσει και δρομολογήσει όλες τις απαιτούμενες νομοθεσίες που χρειάζονται, αλλά και το τι δράσεις πρέπει να ολοκληρώνονται κάθε χρόνο. Να υπάρχει συνεχής αξιολόγηση έτσι ώστε να αξιολογούνται συνεχώς οι δράσεις για να μπορέσουν να επιτευχθούν οι στόχοι στο σύνολο τους αλλά και μέσα στα προβλεπόμενα χρονοδιαγράμματα όπως έχουν τεθεί.

Διάγραμμα 20. Χώρες που έδωσαν(μπλε) και χώρες που δεν έδωσαν αναφορά (UN dashboards, 2019)

Κεφάλαιο 3

Μεθοδολογία

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται η μεθοδολογική προσέγγιση που επιλέχθηκε καθώς και οι λόγοι της συγκεκριμένης επιλογής. Επιπλέον, καταγράφονται οι τρόποι επιλογής του δείγματος που συμμετείχε στην συγκεκριμένη έρευνα, τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν και τέλος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα με βάση την ανάλυση των δεδομένων.

Η μεθοδολογία γενικά, αναφέρεται στην ερευνητική προσέγγιση που επιλέγεται κάθε φορά προκειμένου να διεξαχθούν συμπεράσματα και αποτελέσματα για το υπό έρευνα αντικείμενο και πιο συγκεκριμένα στις τεχνικές, στις μεθοδολογικές προσεγγίσεις, στις μεθόδους, και τα μέσα συγκέντρωσης των δεδομένων που θα βοηθήσουν στην ερμηνεία και εξήγηση τους (Δημητρόπουλος 2004). Σήμερα, υπάρχουν πλήθος ερευνητικών μεθόδων που μπορούν να επιλεγούν και να χρησιμοποιηθούν ανάλογα με το αντικείμενο της έρευνας που διεξάγεται. Η επιλογή λοιπόν της καταλληλότερης ερευνητικής μεθόδου είναι καίριας σημασίας για την διεξαγωγή της έρευνας και εξαρτάται από τους στόχους και τα ερευνητικά ερωτήματα που έχει θέσει ο εκάστοτε ερευνητής.

Η παρούσα διατριβή αφορά τη διερεύνηση των απόψεων παραγόντων του κρατικού και του δημόσιου τομέα, της τοπικής αρχής, οργανισμών, καθώς και του κοινού όσο αφορά τον προσδιορισμό του βαθμού ΒΑ και την εφαρμογή των 17 ΣΒΑ στη Κύπρο.

Σε πρώτο στάδιο, πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση και θεωρητική διερεύνηση των όρων και εννοιών της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Στη συνέχεια διερευνήθηκε μέσα επίσης από την βιβλιογραφική ανασκόπηση η υφιστάμενη κατάσταση στην Κύπρο, στην ΕΕ αλλά και σε άλλες χώρες ανά το παγκόσμιο. Χρησιμοποιήθηκαν μελέτες περιπτώσεων συγκεκριμένων περιοχών όπως του Δήμου Αθένου και Ύψωνα, εκθέσεις υπουργείων, δήμων, κυβερνητικών τμημάτων και οργανισμών, καθώς και στατιστικά δεδομένα από την στατιστική υπηρεσία Κύπρου προκειμένου να υπάρχουν έγκυρα στοιχεία.

3.1. Διατύπωση Σκοπού - Στόχων

Τα ερωτήματα, οι σκοποί και οι στόχοι προκύπτουν από την ανάγκη των κοινωνικών ατόμων να διερευνήσουν, να ερμηνεύσουν και να αναλύσουν ό,τι τους περιβάλλει, να εξαγάγουν αποδείξεις και να εντοπίσουν τις αιτίες που τα προκαλούν (Cohen, Manion & Morrison, 2011).

Σκοπός της παρούσας διατριβής εκτός από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης που συναντάμε στην Κυπριακή Δημοκρατία, είναι επίσης, η διερεύνηση και ο προσδιορισμός βαθμού ΒΑ στην Κύπρο με βάση τους στόχους που έχουν τεθεί από τα ΗΕ. Επιπλέον, μέσα από την διατριβή αυτή έγινε προσπάθεια αξιολόγησης των υφιστάμενων αποτελεσμάτων στην κυπριακή κοινωνία σχετικά με την επίτευξη των ΣΒΑ, τον ρόλο του κράτους αλλά και των τοπικών οργανισμών, κυβερνητικών και μη (πίνακας 3). Επιχειρείται με άλλα λόγια, η διεξόδυση σε τοπικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο άλλων χωρών ώστε να συγκριθούν και να αναλυθούν στοιχεία και αποτελέσματα του εσωτερικού μηχανισμού λειτουργίας των δομών και της κοινωνικής πραγματικότητας. Καθώς η κοινωνία δεν είναι στατική, αλλά απεναντίας έχει δυναμική λειτουργία, αλλάζει, εξελίσσεται και προσαρμόζεται στις νέες πραγματικότητες και συνθήκες. Οι απόψεις, η γνώση, οι ερμηνείες αλλά πρωτίστως οι εμπειρίες των ανθρώπων που ζουν και δραστηριοποιούνται, αποτελούν στοιχεία πολυσήμαντα και απαραίτητα για την διεξαγωγή της έρευνας και την εξαγωγή συμπερασμάτων και αποτελεσμάτων. Η σκιαγράφηση των χαρακτηριστικών που προβάλλουν μέσα από τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις των δράσεων των κοινωνικών ατόμων τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο χωρών, δίνει την δυνατότητα κατανόησης της πραγματικότητας και χάραξης πολιτικής ώστε η ΒΑ να βρίσκει ανταπόκριση σε κάθε τομέα μέσα από την υιοθέτηση των 17 στόχων.

Πίνακας 3. Ερωτήματα Αξιολόγησης των Δήμων

Αέρας

- Η πόλη σας διαθέτει ενεργό σύστημα μέτρησης της ποιότητας του;
- Δημοσιεύετε σε πραγματικό χρόνο οι μετρήσεις ποιότητα του αέρα;
- Διαθέτετέ σχέδιο δράσης για τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα;

- Υπάρχουν μεσοπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι στόχοι βελτίωσης της ποιότητας του αέρα;
- Αξιολογείτε και αναθεωρείτε τις δράσεις σας;
- Τι κονδύλια διαθέτετε για δράσεις βελτίωσης της ποιότητας του αέρα;

Κινητικότητα

- Έγιναν μετρήσεις χρήσης ιδιωτικών οχημάτων και μέσων μαζικής μεταφοράς;
- Αναλύσατε πιθανές ανάγκες δημοτών;
- Έχετε στρατηγική μείωσης χρήσης οχημάτων;
- Προωθείτε το βάδισμα και την ποδηλασία ως τρόπους μετακίνησης στην πόλη;
- Διαθέτετε σχέδιο για τον τρόπο λειτουργίας των συστημάτων μεταφοράς, μεταξύ άλλων τους φορείς μεταφορών, χρήσης γης και χωροταξίας, κοινωνικών υπηρεσιών, ενέργειας, υγείας, εκπαίδευσης, επιβολής και αστυνόμευσης;

Ενέργεια

- Συγκεντρώνετε στοιχεία κατανάλωσης ενέργειας από ιδιώτες, επιχειρήσεις, δήμο;
- Έχετε προβλέψει μελλοντικές εξελίξεις στη ζήτηση ενέργειας;
- Έχετε θέσει συγκεκριμένους στόχους για αύξηση της ενεργειακής απόδοσης/μείωση της ζήτησης ενέργειας σε:- Ιδιωτικές κατοικίες/νοικοκυριά;
- Έχετε θέσει στόχους μείωσης ενέργειας;
- Διαθέτετε στρατηγική ή σχέδιο για αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και/ή των πηγών ενέργειας με χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές;

Κλιματική Αλλαγή

- Αναλάβετε εκπόνηση μελέτης σχετικά με την ευπάθεια στην κλιματική αλλαγή;
- Αναλάβετε ανάλυση των ευαίσθητων ζωνών και κοινωνικών ομάδων και συστημάτων;
- Έχετε σχέδιο προσαρμογής για την κλιματική αλλαγή;
- Αναθεωρείται και αξιολογείτε την στρατηγική σας;

- Υπογράψατε το Σύμφωνο των Δημάρχων για το κλίμα και την ενέργεια/την πρωτοβουλία «Δήμαρχοι για την Προσαρμογή»;

Φύση και Βιοποικιλότητα

- Διαθέτετε κάποια βάση δεδομένων σχετικά με τη φύση και τη βιοποικιλότητα στην πόλη (π.χ. χάρτη, σπάνια και απειλούμενα είδη, δείκτες ειδών);
- Έχετε συγκεκριμένους και μετρήσιμους στόχους σχετικά με την προστασία της βιοποικιλότητας;
- Διαθέτετε ειδική πολιτική, στρατηγική ή σχέδιο δράσης για τη φύση και τη βιοποικιλότητα;
- Καθορίσατε ρόλους και χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του σχεδίου;
- Διοργανώνεται δράσεις ευαισθητοποίησης των πολιτών;
- Προωθείτε λύσεις που βασίζονται στη φύση: (π.χ. μέσω νομικών ή οικονομικών υποχρεώσεων, όπως φόροι και επιδοτήσεις, συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα κ.λπ.)- «Πράσινες στέγες» «Πράσινοι τοίχοι»;

Θόρυβος

- Συλλέγετε δεδομένα για την «ποιότητα του ηχητικού περιβάλλοντος» σε διαφορετικές ώρες της ημέρας;
- Πληροφορείται το κοινό για τα επίπεδα και την κατανομή του θορύβου;
- Έχετε πολιτική για προστασία των ευαίσθητων περιοχών από τον θόρυβο (π.χ. νοσοκομεία, σχολεία, κατοικίες, πάρκα);
- Διαθέτετε επικαιροποιημένο σχέδιο δράσης για μείωση των επιπέδων θορύβου;
- Προγραμματίσατε δράσεις για μείωση των επιπέδων θορύβου, καθώς και χρονοδιάγραμμα και προϋπολογισμό για την επίτευξη των στόχων;

Διακυβέρνηση

- Διαθέτετε ολοκληρωμένο πλαίσιο περιβαλλοντικής πολιτικής, περιβαλλοντικό όραμα ή σχέδιο διαχείρισης;
- Καταγράψατε βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέτρα για υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης διαχείρισης της περιβαλλοντικής πολιτικής;

- Το περιβαλλοντικό όραμα της πόλης σας αντανακλάται στις διάφορες στρατηγικές και τα σχέδια δράσης;
- Διοργανώνετε εκστρατείες ευαισθητοποίησης σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα;
- Συνεργάζεστε με άλλες αρχές και οργανισμούς για περιβαλλοντικά θέματα;
- Παρέχετε τη δυνατότητα στους πολίτες σας να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους σε περιβαλλοντικά θέματα και στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη;

Νερό

- Συγκεντρώνετε στοιχεία κατανάλωσης νερού από ιδιώτες, επιχειρήσεις, δήμο;
- Διαθέτετε στόχους μείωσης κατανάλωσης;
- Εφαρμόζετε μέτρα μείωσης κατανάλωσης;
- Κατασκευάσατε ή αναβαθμίσατε έργα ανακύκλωσης οικιακών λυμάτων;
- Υπάρχει σχέδιο για τη μείωση των απωλειών μέσω του συστήματος υδροδότησης;
- Διοργανώνετε δράσεις για πρόληψη της ρύπανσης του υδροφόρου ορίζοντα;

Μετριασμός Επιπτώσεων από την Κλιματική Αλλαγή

- Συγκεντρώνετε στοιχεία εκπομπών CO₂;
- Ενημερώνετε τα αποτελέσματα στο κοινό;
- Διαθέτετε σχέδιο ή στρατηγική μετριασμού της κλιματικής αλλαγής;
- Συνδέετε ενεργά με άλλες πολιτικές, στρατηγικές, σχέδια ή έργα, σε τομείς όπως η ενέργεια, ο χωροταξικός σχεδιασμός, οι μεταφορές κ.λπ.;
- Προωθείτε σχέδιο ανακαινίσεων κτιρίων με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας;

Πράσινη Ανάπτυξη και Καινοτομία

- Αναλάβετε πρωτοβουλίες ενθάρρυνσης της ανάπτυξη και της υιοθέτησης τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον;
- Αναλάβετε πρωτοβουλίες για την προαγωγή της δημιουργικής πράσινης βιομηχανίας;

- Καθορίσατε και υλοποιήσατε έργα ή δράσεις για αύξηση των πράσινων δεξιοτήτων ή θέσεων εργασίας και της προαγωγή της κυκλικής οικονομίας;
- Διοργανώνετε προγράμματα ή δράσεις για κατάρτιση των άνεργων πολιτών;
- Ακολουθείτε την πράσινη ανάπτυξη και/ή την οικολογική καινοτομία;

Χρήσεις Γης

- Διαθέτετε λεπτομερή χάρτη των διάφορων χρήσεων γης;
- Καταγράφετε αλλαγές που σημειώνονται με την πάροδο του χρόνου στους ανοιχτούς χώρους;
- Καταγράφετε τα επίπεδα αστικής εξάπλωσης;
- Διαθέτετε χωροταξική πολιτική ή στρατηγική που στοχεύει συγκεκριμένα στη διατήρηση και την προσαρμογή των ανοιχτών χώρων με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών;
- Προβάλλετε τους χώρων πρασίνου στους πολίτες και τους επισκέπτες;

Απόβλητα

- Συλλέγετε συστηματικά στοιχεία σχετικά με την παραγωγή, τη συλλογή και την επεξεργασία αποβλήτων από ιδιωτικές κατοικίες και επιχειρήσεις;
- Προβλέψατε μελλοντικές αυξήσεις παραγωγής αποβλήτων;
- Θέσατε στόχους ανακύκλωσης για τα οικιακά ή αστικά απόβλητα;
- Εφαρμόζετε πολιτική για τη διαχείριση των βιοαποδομήσιμων αστικών αποβλήτων;
- Γίνετε χωριστή συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών;
- Έχετε βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων με κατάλληλα και συγκεκριμένα ποιοτικά ή ποσοτικά κριτήρια;
- Έχετε πρόγραμμα πρόληψης σπατάλης τροφίμων;
- Οργανώσατε καινοτόμα μέτρα που προωθούν την έννοια της κυκλικής οικονομίας;

3.2 Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που διερευνώνται και απαντώνται χωρίζονται σε τρεις θεματικές που σχετίζονται και με τους τρεις βασικούς πυλώνες της ΒΑ, Οικονομία, Κοινωνία, Περιβάλλον. Συγκεκριμένα, με βάση τις απόψεις των κοινωνικών ατόμων και των τοπικών αρχών, ερευνάται:

- πως οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης έχουν αξιοποιηθεί από το κράτος ώστε να προκύψει η επιθυμητή ανάπτυξη στην κοινωνία;
- ποια αποτελέσματα προκύπτουν από την προσπάθεια εφαρμογής των ΣΒΑ;
- Με βάση τους τρεις βασικούς πυλώνες, Οικονομία – Κοινωνία - Περιβάλλον, τι έχει επιτευχθεί σε τοπικό επίπεδο;
- μέσα από ποιες «διαδρομές» η Κύπρος προσπαθεί να φτάσει στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης;
- Ποιος είναι ο ρόλος του κράτους για την επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος;
- Ποιος είναι ο ρόλος των οργανισμών;

3.3 Ερευνητική Μέθοδος - Ερευνητικά Εργαλεία

Στην κοινωνική έρευνα, διακρίνουμε ανάλογα με το είδος των εμπειρικών δεδομένων που ακολουθεί ο κάθε ερευνητής την ποιοτική προσέγγιση και την ποσοτική. Οι διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις του κοινωνικού φαινομένου οδηγούν και στην επιλογή διαφορετικών μεθόδων και τεχνικών της κοινωνικής έρευνας, (Αθανασίου, Λ., 2007) ενώ ο συνδυασμός των δύο αυτών προσεγγίσεων ονομάζεται μεικτή.

Η ποιοτική έρευνα είναι μια διεργασία μέσω της οποίας ο ερευνητής – παρατηρητής τοποθετείται μέσα στον κόσμο που μελετά. Δημιουργεί ένα πλέγμα πρακτικών (νατουραλιστικών, ερμηνευτικών) που μεταβάλλουν και μετασχηματίζουν τον κόσμο σε ένα ορατό πεδίο (Denzin & Lincoln, 2005).

Σύμφωνα με την (Willing, 2001), οι ερευνητές που ασχολήθηκαν με την ποιοτική έρευνα ενδιαφέρθηκαν κυρίως να διερευνήσουν νοήματα, απόψεις, γνώμες για τα κοινωνικά φαινόμενα που μας διέπουν και να ανακαλυφθούν οι τρόποι που τα ίδια τα κοινωνικά άτομα βιώνουν τα γεγονότα αυτά καθώς και στην περιγραφή της συμπεριφοράς.

Η ποσοτική έρευνα αποσκοπεί στα μετρήσιμα, στατιστικά αποτελέσματα και αναζητεί τα αίτια μέσα από την «θετικιστική» παράδοση. Για το λόγο αυτό οι ποσοτικές έρευνες παράγουν τυποποιημένα αποτελέσματα (Ιωσηφίδης, Θ., 2008).

Δεδομένου ότι η συγκεκριμένη διατριβή μελετά όχι μόνο απόψεις και γνώμες που προκύπτουν από το δείγμα αλλά και κοινωνικά φαινόμενα που σχετίζονται, επηρεάζονται και αλληλοεπιδρούν με το στόχο και τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί, η ερευνητική μέθοδος που επιλέχθηκε βασίστηκε σε πραγματικές και όχι τεχνικές, πειραματικές και ελεγχόμενες συνθήκες. Έγινε οντολογική και επιστημολογική προσέγγιση ώστε να ερμηνευτούν τόσο η φύση των φαινομένων της κοινωνικής πραγματικότητας όσο και το τι αποτελεί η γνώση αυτών που μελετήθηκαν. Με βάση τους στόχους και τα ερευνητικά ερωτήματα, επιλέχθηκε η ποιοτική έρευνα, μιας και ζητούμενο ήταν η καταγραφή των απόψεων και στάσεων εκπροσώπων του κρατικού μηχανισμού αλλά και ατόμων της τοπικής κοινωνίας. Η ποιοτική έρευνα είναι η καταλληλότερη για να μελετήσουμε το άτομο και τα κοινωνικά φαινόμενα στον πραγματικό κόσμο. Η πιο αρμόζουσα μέθοδος ποιοτικής έρευνας στην προκειμένη περίπτωση είναι η ημι - δομημένη συνέντευξη, (Παράρτημα 2) (Bryman, A. 2008 & Πούρκος, Μ. ; Δαφέρμος, Μ 2010).

Συμπληρωματικά, και για να υπάρξει μια πληρέστερη και σφαιρική ερευνητική προσέγγιση ώστε να εξαχθούν έγκυρα και αξιόπιστα αποτελέσματα πραγματοποιήθηκε και ποσοτική έρευνα. Με στόχο να αξιολογηθεί η υφιστάμενη κατάσταση σε ολόκληρη την επικράτεια της Κύπρου και να μελετηθεί το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον των οργανισμών αλλά και των κρατικών υπηρεσιών γίνεται ανάλυση SWOT. Συγκεκριμένα δίνονται ερωτηματολόγια (Παράρτημα 1) με ανοικτού τύπου ερωτήσεις (Ζορπάς, 2015). Μέσα από την πρακτική αυτή, αλλά και την ετήσια «έκθεσης χώρας» της Κύπρου προς την ΕΕ καταγράφονται οι δράσεις και το ποσοστό υλοποίησης (<https://eu-dashboards.sdginde.org/>) σε σχέση με τους ΣΒΑ (πίνακας 10). Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν για την υποστήριξη των στόχων, οι απόψεις σχετικά με το τι θα χρειαζόταν να γίνει προκειμένου να έχουν καλύτερα και βιώσιμα αποτελέσματα και τι

τελικά υπολείπεται να γίνει, ώστε να φτάσει η χώρα γενικότερα στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Ακόμη, μέσα από τις ετήσιες εκθέσεις της Γ.Δ ΕΠΣΑ, τα ερωτήματα αυτό-αξιολόγησης των δήμων (πίνακας 3), τις συνεντεύξεις, τα ερωτηματολόγια, στοιχεία από ενδιαφερόμενα μέρη, τοπικές αρχές και βιβλιογραφία, αποτυπώνουν την ανάλυση SWOT, δίνοντας μια πιο σφαιρική κάλυψη των δράσεων.

3.4 Δειγματοληψία. Πληθυσμός – Δείγμα

Δειγματοληψία, αναφέρεται στη διαδικασία μέσω της οποίας επιλέγεται ο αριθμός των ατόμων που θα συμμετάσχουν στην έρευνα καθώς και το προφίλ αυτών. Το προφίλ των ατόμων καθορίζει και το δείγμα που αφορά τις κοινωνικές ομάδες μέσω των οποίων θα διεξαχθεί η έρευνα. Υπάρχουν περισσότεροι από μία μέθοδοι μέσω των οποίων μπορεί κανείς να επιλέξει το δείγμα και τις στρατηγικές που κάθε φορά ακολουθούνται για την επιλογή του και ποικίλουν ανάλογα με την έρευνα (Mason J, 2003, σ.182)

Για τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας επιλέχθηκαν με την μέθοδο της σκόπιμης δειγματοληψίας Ευρωβουλευτής, οι Επίτροποι εθελοντισμού και Περιβάλλοντος, η πρώην Επίτροπος Περιβάλλοντος, της Γ.Δ ΕΠΣΑ, ο δήμαρχος Στροβόλου, διευθυντές και ανώτερα στελέχη του κρατικού και ιδιωτικού τομέα, επικεφαλής ΕΚΕ οργανισμών όπως της Cyta και Τσιμεντοποιία Βασιλικού, επικεφαλής ΜΚΟ, Προέδροι Συμβουλίων, όπου πραγματοποιήθηκαν οι 16 συνεντεύξεις καθώς και οι στόχοι που καλύπτει η κάθε οντότητα (πίνακας 5). Όλοι οι πιο πάνω, αλλά και άλλοι φορείς αποτελούν ενδιαφερόμενα μέρη ως προς την επίτευξη των ΣΒΑ. Μέσω των ετήσιων εκθέσεων τους, ενημερώνουν για τις διάφορες δράσεις που έχουν προβεί. Μέχρι σήμερα δεν συντονίζονται από κάποιο φορέα αλλά ούτε και τη Γ.Δ ΕΠΣΑ. Μοναδική σύνδεση τους, αποτελεί η ζήτηση απόψεων ξεχωριστά από τον καθένα μια φορά τον χρόνο, όταν ετοιμάζεται η ετήσια έκθεση της Γ.Δ ΕΠΣΑ προς την ΕΕ από την Γ.Δ ΕΠΣΑ.

Σχετικά με τα ερωτηματολόγια, δόθηκαν με τυχαία δειγματοληψία σε άνδρες και γυναίκες ανεξαρτήτου ηλικίας που εργάζονται σε δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς κυβερνητικούς και μη. Η επιλογή της σκόπιμης δειγματοληψίας έγινε γιατί στόχος ήταν να υπάρχουν τυπικές περιπτώσεις και ομοιογενή δείγματα, (διευθυντές και ανώτερα στελέχη) ώστε τα αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα. (Mason J, 2003,σ.183). Ο κρατικός

τομέας κρίθηκε αναγκαίος στην συμμετοχή στην έρευνα αφού βάση και της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, διαδραματίζει τον σημαντικότερο ρόλο στην διαδικασία λήψης αποφάσεων.

3.5 Περιοχές Μελέτης

Για το σκοπό της έρευνας έχουν επιλεγεί περιοχές μελέτης τόσο από δήμους της Κύπρου και της Ελλάδας, όσο και από την Ευρώπη, Αμερική και Ασία. Η έκταση και ο πληθυσμός του ποικίλει σύμφωνα και με τον (πίνακα 4). Στην Κύπρο επελέγησαν δήμοι από τρεις διαφορετικής πόλεις για καλύτερη αποτύπωση των αποτελεσμάτων, καλύπτοντας παράλληλα το μεγαλύτερο μέρος του νησιού. Οι δυο δήμοι, Στροβόλου και Ύψωνα αποτελούν τους δεύτερους μεγαλύτερους δήμους της Λευκωσία και Λεμεσού αντίστοιχα. Ενώ ο Δήμος Αθηνών αποτελεί ένα μεσαίου μεγέθους δήμο. Ο Δήμος Αγίου Δημητρίου είναι αντίστοιχος με του Στροβόλου. Δήμοι όπως η περιφέρεια Κρήτης, η Φρανκφούρτη, το Πόρτλαντ είναι λίγο μικρότεροι από την επικράτεια της Κύπρου. Ενώ οι υπόλοιποι είναι πολύ μεγαλύτεροι από την Κύπρο. Η περιφέρεια Κρήτης και η Αττική σε σύγκριση με τους επιλεγμένους δήμους της Κύπρου διαθέτουν παρόμοια χαρακτηριστικά τόσο οικονομικής ανάπτυξης, όσο και γεωγραφικά αλλά και ως κουλτούρα του λαού. Ένας άλλος λόγος επιλογής των πιο πάνω δήμων, είναι πως όλοι έχουν αναγνωρίσει την σπουδαιότητα των ΣΒΑ και έχουν προβεί σε πρωτοπόρες δράσεις στις χώρες τους ως προς την επίτευξη των ΣΒΑ.

Πίνακας 4. Πληθυσμού και Έκταση Δήμων

Δήμος	Πληθυσμός	Έκταση
Στρόβολος - Κύπρος	70.000	25,30 km ²
Αθηνών - Κύπρος	12.000	64,40 km ²
Ύψωνας - Κύπρος	40.000	32,37 km ²
Περιφέρεια Κρήτης - Ελλάδα	635.000	8,33 km ²
Άγιος Δημήτριος Αττικής- Ελλάδα	70.000	4,50 km ²
Κοπεγχάγη - Δανία	1.295.686	88,25 km ²
Φρανκφούρτη - Γερμανία	753 056	248,3 km ²
Πόρτλαντ - Ηνωμένες Πολιτείες	653.115	375,5 km ²
Νέα Υόρκη - Ηνωμένες Πολιτείες	8.400.000	783,8 km ²
Τόκιο - Ιαπωνία	13.513.734	622 km ²
Κάλαμπαρ - Νιγηρία	371.022	406 km ²

3.6 Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων

Στις κοινωνικές επιστήμες και γενικά στον ερευνητικό χώρο η συνέντευξη αποτελεί τον πιο διαδεδομένο τρόπο για την συλλογή των ερευνητικών δεδομένων. Διακρίνουμε τρεις τύπους συνεντεύξεων, μη δομημένες, ημιδομημένες, πλήρως δομημένες (Μ. Πούρκος, Φ. Ίσαρη 2015 σ. 96-100). Μέσω της συνέντευξης επιτυγχάνεται η καλύτερη επικοινωνία του ερευνητή με το δείγμα, όπου παρατηρούνται, ερμηνεύονται και αναλύονται νοήματα εκφράσεων και λέξεων που θεωρούνται απαραίτητα στοιχεία για την διεξαγωγή της έρευνας (Mason, 2009 σ.100-106).

Ανάλογα με τις επιστημολογικές αρχές επιλέγονται και διαφορετικοί τύποι συλλογής δεδομένων, όπως παρατήρηση, συνέντευξη, ερωτηματολόγια κ.α. (Adler & R. Clark, A. Χράπαλος, Τζιόλας, 2018 σ. 150-166).

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι αυτά που θα οδηγήσουν και θα καθορίσουν την μέθοδο. Έτσι και στην παρούσα έρευνα επιλέχθηκε η συνέντευξη και η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων για την διεξαγωγή της.

3.7 Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων

Στα πλαίσια της επιστημολογικής έρευνας γίνεται ανάλυση των δεδομένων προκειμένου να αποδοθεί το νόημα και μέσα από αυτό να απαντηθούν τα αρχικά ερευνητικά ερωτήματα (Willig 2015).

Η ανάλυση των δεδομένων στην ποιοτική έρευνα γίνεται είτε με την παραγωγική μέθοδο όπου αρχικά στηρίζεται στη βιβλιογραφία για εξεύρεση των δεδομένων και στη συνέχεια μέσα από τη βιβλιογραφία προβαίνει στην ανάλυση των δεδομένων, είτε με την παραγωγική μέθοδο όπου τα δεδομένα αναλύονται χωρίς να χρειάζεται η ύπαρξη θεωρητικού πλαισίου ενώ τα εμπειρικά δεδομένα είναι αυτά που οδηγούν στην ανάλυση. Πιο συχνά από τους ερευνητές χρησιμοποιείται η επαγωγική μέθοδος. Είναι ευκολότερη στη χρήση και λιγότερο χρονοβόρα. Μέσα στο πλαίσιο της επαγωγικής υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις που μπορεί κάποιος να χρησιμοποιήσει προκειμένου να αναλυθούν τα δεδομένα. Η πιο δημοφιλής είναι η θεματική ανάλυση (RITCHIE J, LEWIS J. , 2004).

Η θεματική ανάλυση βασίζεται κατά κύριο λόγο στην συστηματική οργάνωση επαναλαμβανόμενων μοτίβων τα οποία κωδικοποιούνται, κατηγοριοποιούνται και αναλύονται (Braun και Clarke 2012, σ. 57). Στο στάδιο αυτό, ο ερευνητής νοηματοδοτεί και θεωρητικοποιεί τα ερευνητικά του δεδομένα και μέσω αυτών δίνει απαντήσεις στα ερευνητικά του ερωτήματα (Ιωσηφίδης 2008. Σ. 172).

Η ανάλυση των δεδομένων αναφορικά με αυτή την έρευνα, έγινε με την μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Αφού πρώτα απομαγνητοφωνήθηκαν όλες οι συνεντεύξεις, αναζητήθηκαν θέματα που προέκυψαν από τα δεδομένα, οργανώθηκαν σε κεντρικά θέματα και υποθέματα. Καταγράφηκαν λέξεις επαναλαμβανόμενες, έννοιες και φράσεις που έδειχναν τις σκέψεις των συμμετεχόντων, ομοιότητες και διαφορές με βάση τα λεγόμενά τους για ένα θέμα. Η επανάληψη ενός θέματος και η συχνότητα αναφοράς σε αυτό είναι σημαντικά στοιχεία για την ανάλυση των δεδομένων μας. Τα δεδομένα κωδικοποιήθηκαν και κατηγοριοποιήθηκαν. Επιπλέον, καταγράφηκαν αντιθέσεις απόψεων και στάσεων προκειμένου να βρεθούν οι λύσεις που δημιουργούν τέτοια φαινόμενα.

Επιπλέον ακολουθήθηκε ανάλυση δεδομένων με τη μέθοδο SWOT, όπου αναζητήθηκαν τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία κάθε οργανισμού ή υπηρεσίας. Η ανάλυση SWOT αποτελεί μοντέλο συστηματοποίησης και ανάλυσης δεδομένων με στόχο την διευκόλυνση και διαμόρφωση στη λήψη αποφάσεων (Zorpas and Voukali, 2015). Με άλλα λόγια είναι ένα στρατηγικό εργαλείο μέσω του οποίου εντοπίζονται και εξετάζονται τα δυνατά, αδύνατα σημεία ενός περιβάλλοντος εξωτερικά και εσωτερικά και με βάση αυτά καταγράφονται πιθανές απειλές αλλά και λύσεις που μπορεί να δοθούν ώστε να διαμορφωθούν νέες πιο ρεαλιστικές και λιγότερο επιζήμιες ευκαιρίες και προτάσεις (Zorπας 2015).

Έγινε ποσοτικοποίηση των δεδομένων, ώστε να αποτυπωθεί όσο το δυνατόν καλύτερα και πιο ρεαλιστικά η υφιστάμενη κατάσταση. Η «ποσοτικοποίηση» έγινε μέσω διαγραμμάτων και ανάρτηση πινάκων.

3.8 Εγκυρότητα - Αξιοπιστία

Για να διασφαλιστεί η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της έρευνας, πραγματοποιήθηκε τριγωνοποίηση ως προς τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις. Δηλαδή, έγινε ποιοτική έρευνα, ημι-δομημένες συνεντεύξεις καθώς και συμπλήρωση ερωτηματολογίων.

3.9 Θέματα Ηθικής Δεοντολογίας

Στα ερωτηματολόγια όλων των ερωτώμενων καταγράφηκαν ψευδώνυμα έτσι ώστε να διατηρηθεί η ανωνυμία τους. Επίσης το περιεχόμενο των συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκε αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της έρευνας. Όλοι οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για την ανωνυμία τους, για τους σκοπούς της έρευνας και τα αποτελέσματα.

3.10 Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

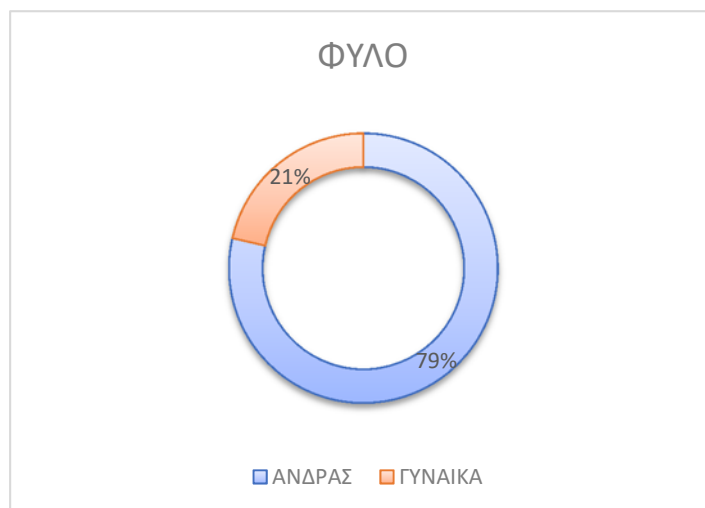
Με βάση τη βιβλιογραφική αναφορά αναμένεται μέσα από τις συνεντεύξεις που θα πραγματοποιηθούν και τα ερωτηματολόγια που θα συμπληρωθούν να προκύψουν τα εξής αποτελέσματα: σε σχέση με το ρόλο του κρατικού τομέα και της τοπικής αυτοδιοίκησης, ο ρόλος τους είναι καταλυτικός, αφού η κύρια πηγή χρηματοδότησης εξαρτάται αποκλειστικά και μόνο από αυτούς (Saner, Yiu and Kingombe, 2019). Επίσης, σε σχέση με το άτομα ως μονάδα αναμένεται να έχουν κατανοήσει την σημαντικότητα της υλοποίησης των ΣΒΑ για την κοινωνία στο σύνολό της. Όσο αφορά το κυπριακό συγκείμενο, με βάση την ετήσια έκθεση αναμένεται η θέση της σε σχέση με άλλες χώρες να είναι χαμηλή παρόλη την προσπάθεια που έχουν καταβάλει δημόσιος και ιδιωτικός τομέας. Να αποτυπωθούν μέσω της ανάλυσης SWOT τα δυνατά και αδύνατα σημεία καθώς και οι ευκαιρίες και κίνδυνοι της Κύπρου ως προς την επίτευξη των στόχων. Να καταγραφούν οι δράσεις που υλοποιήθηκαν αλλά και οι δράσεις που υπολείπεται να γίνουν ώστε να φθάσει η Κύπρος στην επίτευξη των ΣΒΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

4.1 Προφίλ Συνεντευξιαζόμενων

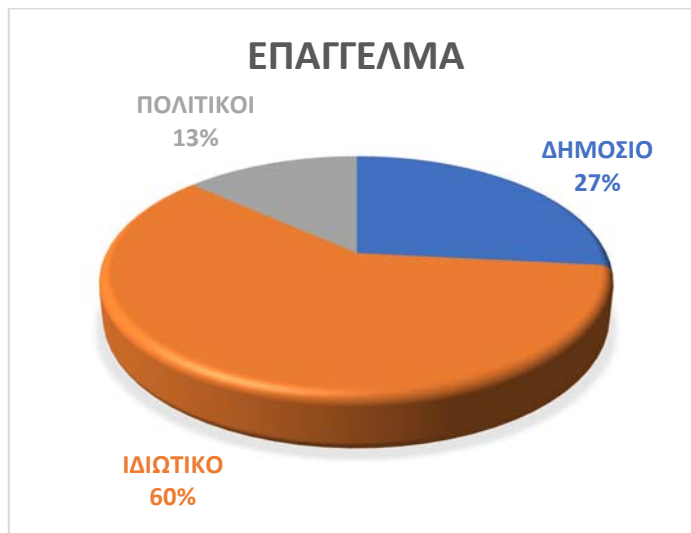
Για την διεξαγωγή της έρευνας πραγματοποιήθηκαν συνολικά 16 συνεντεύξεις (πίνακας 5) σε Ευρωβουλευτή, στους Επίτροπους Εθελοντισμού και Περιβάλλοντος, την πρώην Επίτροπος Περιβάλλοντος, λειτούργο της ομάδας εφαρμογής των ΣΒΑ της Γ.Δ ΕΠΣΑ, το δήμαρχο Στροβόλου, διευθυντές και ανώτερα στελέχη του κρατικού και ιδιωτικού τομέα, επικεφαλής ΕΚΕ οργανισμών, επικεφαλής ΜΚΟ, Προέδροι Συμβουλίων. Συγκεκριμένα οι 5 κατέχουν κυβερνητικές θέσεις (διάγραμμα 22) και οι 9 είναι ανώτερα στελέχη επιχειρήσεων και ΜΚΟ ενώ οι δύο πολιτικοί. Από αυτούς οι 13 είναι άνδρες και οι 3 γυναίκες (διάγραμμα 21). Στον πίνακα 5 αποτυπώνονται επίσης και οι στόχοι που αντιπροσωπεύει ο κάθε συνεντευξιαζόμενος.

Διάγραμμα 21. Φύλο συνεντευξιαζόμενων

Πίνακας 5. Πίνακας Συνεντεύξεων και Καλυπτόμενοι Στόχοι

A/A	Φορέας - Οργανισμός	Καλυπτόμενοι Στόχοι
1	Ευρωβουλευτής	1,2,3,4,6,7,9,11,12,13,15,17
2	Επίτροπος Περιβάλλοντος	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17
3	Επίτροπος Εθελοντισμού	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17
4	Υπουργείο Άμυνας	3,4,5,6,7,9,10,12,13,16
5	Πρώην Επίτροπος Περιβάλλοντος - Διευθύντρια ακαδημαϊκού ιδρύματος	4,5,7,8,9,10,13,16,17
6	Γενική Διεύθυνση ΕΠΣΑ	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17
7	Ενεργειακό Γραφείο Κύπρου	3,4,6,7,8,9,11,12,13,17
8	Παγκύπριο Συντονιστικό Συμβούλιο Εθελοντισμού	1,2,3,4,5,8,10,12,13,16,17
9	Αναπτυξιακή Εταιρεία Λευκωσίας	3,4,6,7,9,11,13,15,16,17
10	Green Dot	4,6,9,11,12,13,17
11	CYTA	3,4,5,7,8,9,10,12,13,16,17
12	Τσιμεντοποιία Βασιλικού	3,4,5,6,7,8,9,10,12,13,17
13	Δήμος Στροβόλου	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17
14	ΑΚΤΗ (ΜΚΟ)	3,4,6,10,11,12,13,14,17
15	Together Cyprus (ΜΚΟ)	3,4,5,6,8,10,11,12,13,14,15,17
16	ΣΥΜΕΡΑ (ΜΚΟ)	3,4,5,6,9,12,13,14,17

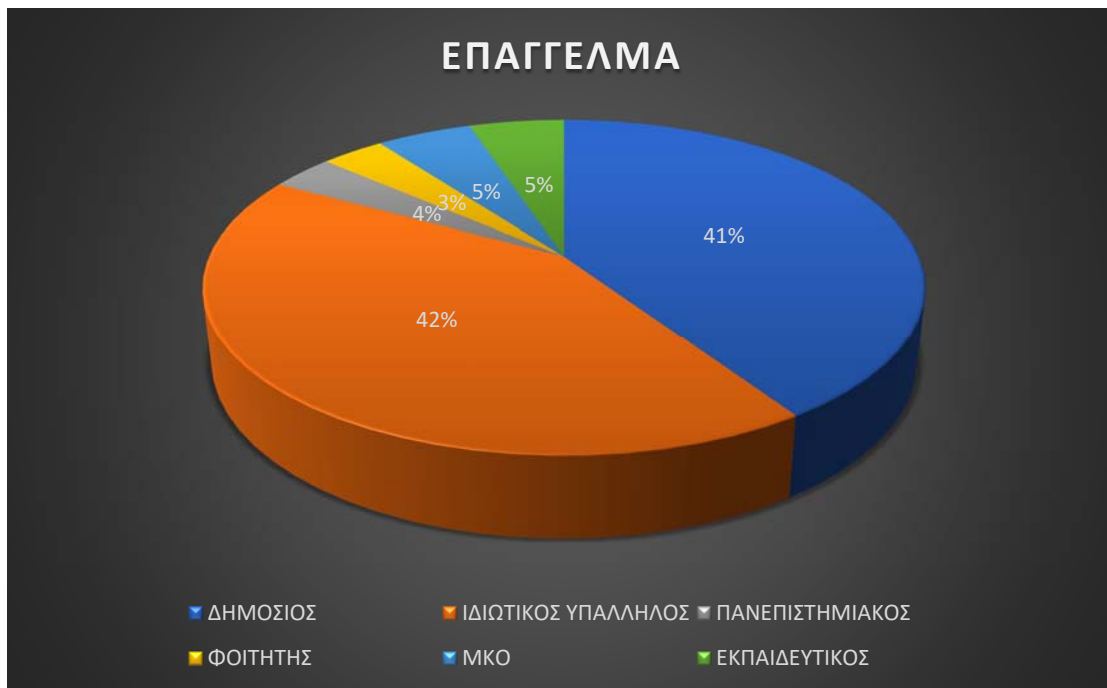

Διάγραμμα 22. Επάγγελμα Συνεντευξιζόμενων

Επιπλέον, για τους σκοπούς της έρευνας και για να γίνει συλλογή έγκυρων, μετρήσιμων, συγκρίσιμων, και αξιόπιστων δεδομένων συντάχθηκε ερωτηματολόγιο το οποίο δόθηκε ηλεκτρονικά σε δημόσιους και ιδιωτικούς υπαλλήλους (διάγραμμα 24) διαφόρων ειδικοτήτων και φύλου (διάγραμμα 23). Δόθηκαν 120 ερωτηματολόγια από τα οποία απαντήθηκαν τα 63 ως εξής:

Διάγραμμα 23. Φύλο Ερωτηθέντων

Διάγραμμα 24. Επάγγελμα Ερωτηθέντων

4.2 Διαδικασία – Πορεία Έρευνας

Στα πλαίσια της έρευνας συντάχθηκε οδηγός συζήτησης για τις συνεντεύξεις και ερωτηματολόγιο με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις – απαντήσεις που δόθηκε προς συμπλήρωση. Σε αρχικό στάδιο πραγματοποιήθηκε προ - έρευνα προκειμένου να εντοπιστούν και να αποφευχθούν παρανοήσεις και ερωτήσεις με καθοδηγητικό περιεχόμενο.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στο διάστημα από τέλος Φεβρουαρίου μέχρι και τέλος Μαρτίου. Προηγήθηκε τηλεφωνική επικοινωνία ή δια ζώσης για τις απαραίτητες πληροφορίες ώστε να διασφαλιστεί η συμμετοχή των συνεντευξιαζόμενων. Δόθηκαν πληροφορίες για την ακαδημαϊκή πτυχή της έρευνας, αναλύθηκαν κάποιοι βασικοί παράμετροι σχετικά με τους σκοπούς ενώ παράλληλα τονίστηκε η σημαντικότητα καταγραφής των απόψεών τους και των προσωπικών εμπειριών τους σχετικά με το θέμα. Σε ορισμένες περιπτώσεις αντιμετωπίστηκε με καχυποψία και επιφυλακτικότητα για το λόγω αυτό δόθηκαν περισσότερες πληροφορίες. Επίσης πρέπει να σημειώσουμε ότι από τις 20 που ήταν προγραμματισμένες τελικά απαντήθηκαν οι 16.

Το αρχικό πλάνο ήταν να γίνουν στο χώρο των συνεντευξιαζόμενων αλλά λόγω των παγκόσμιων εξελίξεων με το θέμα του κορονοϊού και των αυστηρών μέτρων περιορισμού, προσαρμόστηκαν οι ανάγκες της έρευνας στο να συμπληρωθούν ερωτήσεις γραπτώς οι οποίες παραδόθηκαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Στις περιπτώσεις που χρειάστηκε να γίνουν διευκρινήσεις υπήρχε τηλεφωνική επικοινωνία με τους συνεντευξιαζόμενους.

Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν για συμπλήρωση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στις αρχές Φεβρουαρίου και επιστράφηκαν σταδιακά έως τέλος Μαρτίου με αρχές Απριλίου. Απ' όλους, ζητήθηκε άδεια χρήσης των δεδομένων και ενημερώθηκαν ότι θα τηρηθεί αυστηρά η ανωνυμία τους.

Αφού συγκεντρώθηκαν συνεντεύξεις και ερωτηματολόγια ξεκίνησε η διαλογή των δεδομένων. Τα δεδομένα κατηγοριοποιήθηκαν και κωδικοποιήθηκαν σύμφωνα με τις αρχές της θεματικής ανάλυσης

4.3 Θεματική Ανάλυση Δεδομένων

Οι θεματικές που διερευνήθηκαν και αναλύθηκαν προκειμένου να διεξαχθούν δεδομένα σχετικά με το σκοπό της έρευνας αφορούν:

- ΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ- ΟΡΙΣΜΟΣ - ΕΝΝΟΙΑ
- Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης
- Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΙΔΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΩΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ
- Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ
- ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΗΚΑΝ - ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ
- Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΒΑΘΜΟΣ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ - ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ
- ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ
- ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΒΑΣΙΣΜΕΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΤΖΕΝΑ 2030

Αναλύοντας λοιπόν, τα δεδομένα που προέκυψαν τόσο από τις συνεντεύξεις όσο και από τα ερωτηματολόγια, καταγράφονται τα εξής αποτελέσματα:

Αναφορικά με τη σημασία της Βιώσιμης Ανάπτυξης, οι περισσότεροι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν τη σημαντικότητα της έννοιας η οποία συνδέεται απ' όλους άμεσα τόσο με την οικονομία μας χώρας όσο και με τις πολιτικές πρακτικές που αυτή ακολουθεί προκειμένου οι λαοί να έχουν ευημερία, βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσα από την ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων. *«Η βιώσιμη ανάπτυξη συνιστά μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, που περιλαμβάνει οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές, οι οποίες αλληλοενισχύονται».* *« Η ήπια ανάπτυξη η οποία χαρακτηρίζεται από σεβασμό προς τον άνθρωπο και το περιβάλλον και συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής».* Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης είναι συνυφασμένη με την αειφορία και αφορά το παρόν και το μέλλον. *«Η ποιότητα της ζωής των πολιτών βελτιώνεται, οι φυσικοί πόροι διατηρούνται, το περιβάλλον προστατεύεται, και η οικονομία δεν πλήττεται».*- *“Είναι συνυφασμένη με την αειφορία και βασίζεται στους πυλώνες περιβάλλον – οικονομία -κοινωνία – αλληλεγγύη”.* – *«Είναι στόχοι που πρώτιστο σκοπό έχουν τη βελτίωση, την ανάπτυξη και την ευημερία της ζωής, της οικονομίας, του περιβάλλοντος, της κοινωνικής θέσης και όλων γενικά των παραγόντων που επηρεάζουν τον άνθρωπο».*

Φυσικά, μέσα από τα ερωτηματολόγια διαπιστώθηκε ότι μεγάλος αριθμός πολιτών έχει άγνοια σχετικά με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και αδυναμία διατύπωσης ορισμού. Συγκεκριμένα από τα 63 ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν για συμπλήρωση, περίπου τα 24 δηλαδή ποσοστό σχεδόν 40 % απάντησε ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ. *« ...ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΧΩ ΕΝΗΜΕΡΩΘΕΙ»- «Δεν είμαι ενημερωμένη» (διάγραμμα 25).* Επιπλέον αρκετοί από τους ερωτώμενους γνωρίζουν στοιχειώδη πράγματα για την Βιώσιμη Ανάπτυξη και τους στόχους και η πληροφόρησή τους προέρχεται μέσα από το διαδίκτυο και από τα ευρωπαϊκά προγράμματα που «τρέχουν». *« Δεν γνωρίζω πολλά. Απλά ξέρω ότι υπάρχουν εθνικοί στόχοι και κονδύλια από την ΕΕ τα οποία αφορούν την επένδυση σε ΚΜ της ΕΕ για να επιτύχουν τους στόχους αυτούς. Αυτά μαθαίνω από το διαδίκτυο».*

Διάγραμμα 25. Γνώση Έννοιας Βιώσιμης Ανάπτυξης

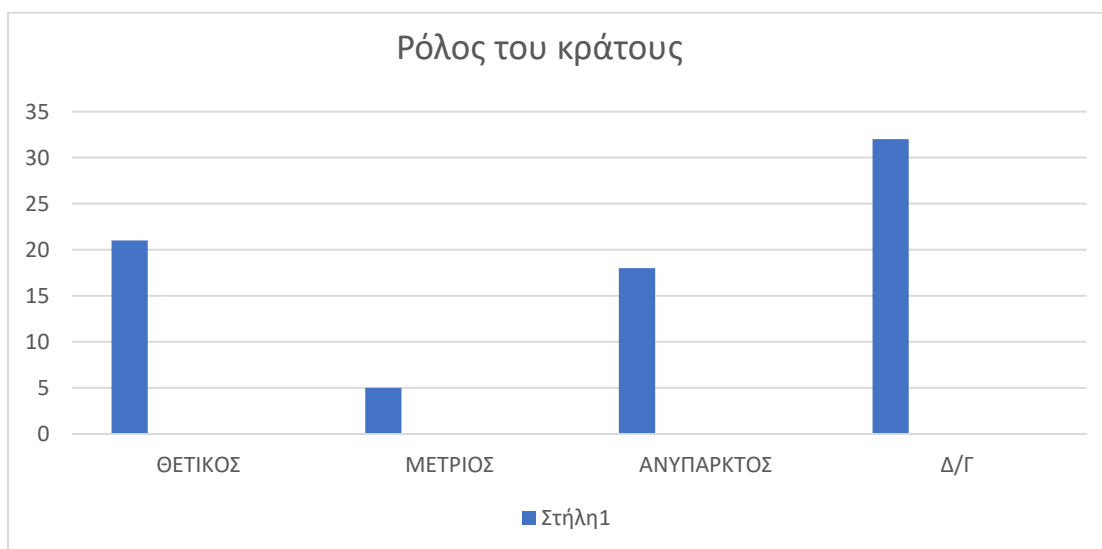
Σχετικά με την σημαντικότητα του κράτους ως προς την επίτευξη των στόχων (διάγραμμα 26) είναι σαφές ότι το κράτος είναι ο κύριος ρυθμιστής δεδομένου ότι ηγείται κάθε πολιτικής και οικονομικής προσπάθειας. «Καθορισμός και εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής, του νομικού πλαισίου και των σχεδίων προώθησης και στήριξης δράσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη». Επιπλέον είναι «αυτός» που όλοι θα ακολουθήσουν, θα παραδειγματιστούν από τις πράξεις του. «Η Κύπρος έχει «βαριά ευθύνη και υπεύθυνο ρόλο» για να αποδείξει στην ευρωπαϊκή οικογένεια, ότι είναι αξιόπιστος σύμμαχος και έχει συνεισφέρει στο δύσκολο αυτό έργο, που η ΕΕ θέλει να ηγηθεί και να αποτελέσει παράδειγμα στην σημαντική Ατζέντα του 2030».

«Ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ Αναστασιάδης, σε ομιλία του στην 73η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, στη Νέα Υόρκη, ανέφερε μεταξύ άλλων ότι «Όσον αφορά στη μεταρρύθμιση του Πυλώνα Ανάπτυξης, επαναλαμβάνουμε την πλήρη δέσμευσή μας για ενίσχυση της δυνατότητας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών να καταστεί πιο αποτελεσματικός και διαφανής, με στόχο την εφαρμογή της Ατζέντας 2030 για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Μια Ατζέντα που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των προσπαθειών μας για να βοηθήσουμε όλους τους λαούς να ζουν με αξιοπρέπεια. Παράλληλα, υπάρχει ανάγκη για ανάληψη περαιτέρω δράσης για την αντιμετώπιση της αδυναμίας των κρατών σε σχέση με την κλιματική αλλαγή, ιδίως των μικρών νησιωτικών κρατών, ενώ πρέπει επίσης

να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση και να επιταχυνθούν οι προσπάθειες για την υλοποίηση των Στόχων της Αειφόρου Ανάπτυξης».

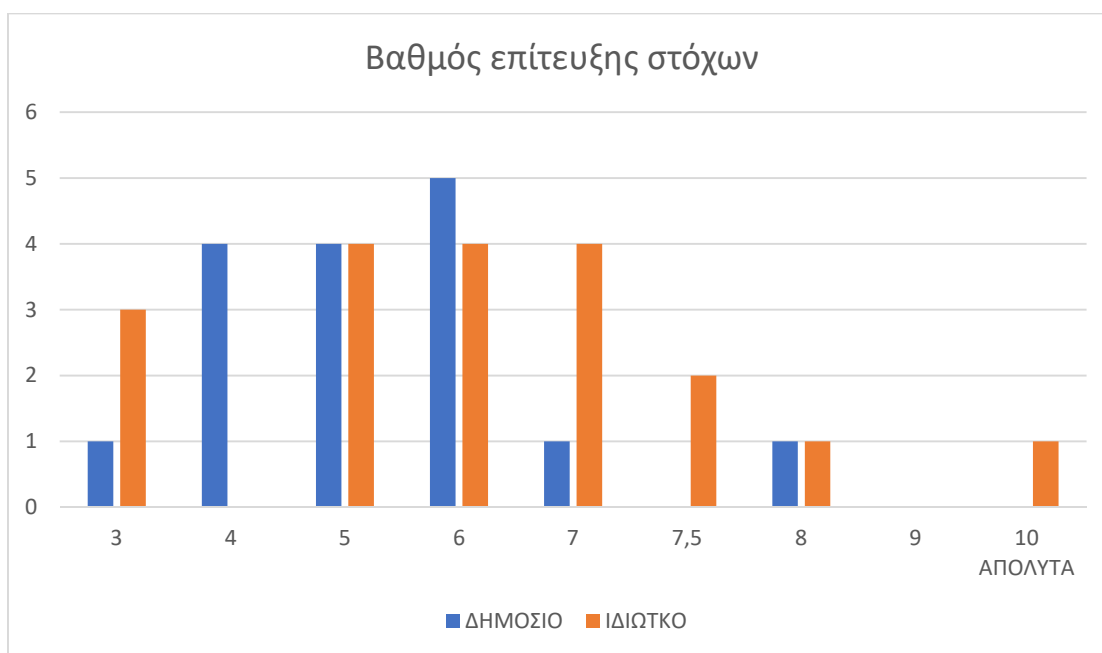
Παρόλα αυτά από τους περισσότερους θεωρείται ότι δεν κάνει εκείνα τα έργα που θα προάγουν την σωστή και αποτελεσματική εφαρμογή των 17 βιώσιμων στόχων. Επιπλέον, ενώ το κράτος θεωρητικά θα έπρεπε σύμφωνα με τους συμμετέχοντες να προσφέρει «βοήθεια» μέσω κονδυλίων ή άλλων ενισχυτικών μέτρων παρατηρείται αδράνεια στον τομέα αυτό και σε σχέση με άλλα κράτη που έχουν ουσιαστικότερη και αποτελεσματικότερη βοήθεια. «Στην Κύπρο δεν γίνεται κάποια ιδιαίτερη προσπάθεια επιπλέον των όσων προκύπτουν από τις Ευρωπαϊκές μας υποχρεώσεις». Ακόμα και στο θέμα ενημέρωσης παρατηρείται, πέραν από ευρωπαϊκούς θεσμούς που έχουν δημιουργήσει πλατφόρμα ενημέρωσης. Ακόμη και σε αυτή την περίπτωση το κίνητρο δεν έχει δοθεί εξωτερικά αλλά ο ίδιος ο πολίτης πρέπει από μόνος του να ενημερωθεί. Αυτό σαν αποτέλεσμα συνεπάγεται την μη σωστή και επί της ουσίας ενημέρωση των πολιτών. Όπως φάνηκε και από τις απαντήσεις στα ερωτηματολόγια, πολίτες που δεν έχουν επαφή άμεση μέσω του εργασιακού περιβάλλοντος είτε μέσω κάποιου προγράμματος, δεν έχουν αντίστοιχα και ουσιαστική ενημέρωση σχετικά με την βιώσιμη ανάπτυξη και την ατζέντα των στόχων. «Καμία βοήθεια. Ούτε και ενημέρωση»- «KAMIA ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ»- «Μόνο μέσα από τα Ευρωπαϊκά έργα στα οποία συμμετέχει η ANEL».

Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι παρόλο που ο τομέας με τον οποίο ασχολούνται είναι αυτό που καθορίζει και την επιλογή του πιο σημαντικού στόχου, κατ' εξαίρεση ορισμένοι συμμετέχοντες επιλέγουν διαφορετικό στόχο ως τον πιο σημαντικό κρίνοντας μέσα από την σημασία που αυτός έχει στο σύνολο της κοινωνίας (περιβάλλον, οικονομία).

Διάγραμμα 26. Ρόλος του Κράτους

Όσον αφορά τη θέση που η Κύπρος κατέχει στην αποτελεσματική εφαρμογή των ΣΒΑ συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες δυστυχώς τα αποτελέσματα είναι αποθαρρυντικά. Παρόλες τις προσπάθειες που γίνονται, ακόμη η Κύπρος βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο, νηπιακό σχεδόν σε όλους τους τομείς και κατ' επέκταση σ' όλους τους πυλώνες εφαρμογής των ΣΒΑ (διάγραμμα 27). «Η Κυπριακή Δημοκρατία θεωρώ ότι καταβάλλει κάθε προσπάθεια για επίτευξη των στόχων». - «Η κατάσταση είναι απαράδεκτη μιας και είμαστε η χειρότερη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση». - «Σήμερα υπάρχουν κάποιες επιχειρήσεις που έχουν ωριμάσει αρκετά σε θέματα ΕΚΕ και ενσωματώνουν κοινωνικές, περιβαλλοντικές και δεοντολογικές πρακτικές στην Στρατηγική τους αλλά δυστυχώς υπάρχουν ακόμα αρκετές που βρίσκονται σε πολύ πρώιμο στάδιο. Ένα πολύ βασικό πρόβλημα είναι διάχυση της σωστής έννοιας της ΕΚΕ, που αρκετά συχνά, θεωρείται συνώνυμη της φιλανθρωπίας και της εμπορικής χορηγίας. Υπάρχει λοιπόν πολύς δρόμος και πολύ προσπάθεια ακόμα για να φτάσουμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα». - «Είναι πρόωρο να συζητούμε για την Κύπρο, για αυτούς του στόχους καθώς δεν έχουν ληφθεί μέτρα προς την σωστή κατεύθυνση. Η μηχανή αδύνατη να εφαρμόσει σοβαρά μέτρα για το περιβάλλον και από αυτά, αδύνατη να τα υλοποιήσει στο σωστό χρόνο. Όλες οι πολιτικές των αποβλήτων έχουν αποτύχει». Υπάρχουν βέβαια και κάποιες μεμονωμένες περιπτώσεις που πιθανόν λόγω επαγγελματικής δραστηριότητας και άμεσης επαφής με προγράμματα ευρωπαϊκά θεωρούν ότι υπάρχει μια εξελισσόμενη θετικά κατάσταση στην Κύπρο όσον αφορά την Βιώσιμη Ανάπτυξη και την εφαρμογή των βιώσιμων στόχων. «Η κατάσταση στην Κυπριακή Δημοκρατία είναι ενθαρρυντική και εξελίσσεται θετικά». - «χρειάζεται να ορισθεί άτομο ή υπηρεσία που να παρακολουθεί συνεχώς το βαθμό υλοποίησης των Ευρωπαϊκών μας στόχων και υποχρεώσεων σε όλους τους στόχους της ατζέντας 2030 ώστε η Κυβέρνηση (Πρόεδρος και Υπουργικό Συμβούλιο) να γνωρίζουν ανά πάσα στιγμή τη συνολική εικόνα».

Διάγραμμα 27. Βαθμός Επίτευξης Στόχων

Ο ιδιωτικός τομέας κατανοεί σε μεγάλο βαθμό τα οφέλη από την εφαρμογή των βιώσιμων στόχων, όμως η συνεργασία με τον κρατικό φορέα χωλαίνει και δυσχεραίνει την αποτελεσματική έκβαση της προσπάθειας. Είναι πολλές οι εταιρείες και οι οργανισμοί που αντιλαμβάνονται την ευθύνη που έχουν απέναντι στην κοινωνία και στο περιβάλλον, αναπτύσσουν δράσεις εταιρικής κοινωνικής υπευθυνότητας και υιοθετούν στόχους που αποσκοπούν στην κοινωνική ευημερία, πρόοδο και αλληλεγγύη. *«Ο ιδιωτικός τομέας, έχει να επιτελέσει ένα πολύ σημαντικό ρόλο προς την επίτευξη των 17 ΣΒΑ, αφού αποτελεί τη ραχοκοκαλιά της Κυπριακής οικονομίας και ουσιαστικά έχει και τις μεγαλύτερες επιπτώσεις, περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές». – «αύξηση της ανταγωνιστικότητας, στην εξοικονόμηση πόρων και στη βελτίωση του προφίλ των επιχειρήσεων»*

Επιπλέον, ο ιδιωτικός τομέας, υστερεί σε θέματα ενημέρωσης. Όπως προκύπτει τόσο από τις συνεντεύξεις όσο και από τις απαντήσεις στα ερωτηματολόγια οι πλείστοι υπάλληλοι που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα έχουν άγνοια όχι μόνο για τους 17 βιώσιμους στόχους αλλά και γενικότερα για την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Φυσικά γίνονται προσπάθειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των υπάλληλων αλλά τις περισσότερες φορές είναι επιφανειακή χωρίς να καλλιεργείται ουσιαστική κουλτούρα κοινωνικής υπευθυνότητας και περιβαλλοντικής συνείδησης. *«Σίγουρα ο ιδιωτικός τομέας έχει να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση ειδικά μέσα από την*

προσέγγιση και στρατηγική της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Αυτό εξάλλου διαφαίνεται και μέσα από σχετικές δράσεις ΕΚΕ γενικότερα αλλά και ειδικά μέσα από δράσεις που αναπτύσσουν εταιρείες και συμμετέχουν στο Διαγωνισμό Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στον τομέα του εθελοντισμού που διεξάγει το ΠΣΣΕ».- Το θέμα είναι η υιοθέτηση να μην είναι ψεύτικη και μόνο στα χαρτιά. Στο σημείο αυτό θα κριθεί η ταχύτητα μεταφοράς των στόχων ουσιαστικά στην καθημερινότητά μας και σταδιακά να καταλήξει στάση ζωής»

Σχετικά με το ρόλο που μπορεί να αναλάβει ο πολίτης για την βελτίωση του βαθμού εφαρμογής των βιώσιμων στόχων στην Κύπρο και εάν αυτό είναι εφικτό, οι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι ο πολίτης μέσα από δράσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα θα μπορούσε να έχει καθοριστικό, υποστηρικτικό και βοηθητικό ρόλο ως προς την επίτευξη των ΣΒΑ αρκεί φυσικά να υπάρχει ουσιαστική και εποικοδομητική ενημέρωση. Επιπλέον θα πρέπει να παρέχονται τα κατάλληλα κίνητρα ώστε να αλλάξει καθημερινές συνήθειες, να καλλιεργηθεί το αίσθημα της υπευθυνότητας, η περιβαλλοντική συνείδηση και η αμερόληπτη συνεργασία. Αυτές οι μικρές καθημερινές αλλαγές στον τρόπο ζωής των πολιτών εάν συγκεντρωθούν και ποσοτικοποιηθούν θα δείξουν τελικά ότι δεν είναι μικρές αλλά πολύ μεγάλες. *«Με το παράδειγμά του στην καθημερινότητά του. Μπορεί να μέμφεται την μόδα και την ανάγκη αλλαγής παπουτσιού κάθε νέα σεζόν? Μπορεί να ζήσει σε μικρό σπίτι? Να επενδύσει σε ανανεώσιμες πηγές? Να ζήσει πιο λιτά? Να μην αλλάζει επίπλωση και αυτοκίνητο λες και είναι πουκάμισο? Πρακτικά. Αλλαγή στάσης ζωής».* – *«Ο κάθε πολίτης που σέβεται τον εαυτό του και την οικογένειά του, μπορεί να συμβάλει με το δικό του τρόπο στην αλλαγή της κουλτούρας».- «Ο απλός πολίτης με τις πρακτικές και τις αντιλήψεις που μπορεί να υιοθετήσει στην καθημερινότητα μπορεί να συμβάλει δραστικά στην επίτευξη των εθνικών, ευρωπαϊκών και διεθνών στοχεύσεων για την αειφόρο ανάπτυξη».*

Κλείνοντας το σύνολο των συμμετεχόντων συμφωνεί ότι όλοι οι στόχοι είναι πολύ σημαντικοί διότι είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι μεταξύ τους και για να υπάρχει αποτελεσματική εφαρμογή αυτών θα πρέπει να εργάζονται κράτος, πολίτες, επιχειρήσεις - επιχειρηματίες – εκπαίδευση προς όλες τις κατευθύνσεις. Παρόλα αυτά κρίνοντας από το πεδίο που δραστηριοποιούνται έθεσαν τον αντίστοιχο στόχο ως τον σημαντικότερο για εκείνους. *«Όλοι οι στόχοι είναι πολύ σημαντικοί, αλλά ξεχωρίζω τον στόχο 17, ο οποίος αφορά στη συνεργασία που χρειάζεται για επίτευξη των 17 ΣΒΑ. Πιστεύω ότι χωρίς συνεργασίες, είναι πολύ δύσκολη η επίτευξή τους ή ανάποδα, με τις συνεργασίες θα πετύχουμε πολύ περισσότερα».*

Τόσο ο δημόσιος τομέας όσο και ο ιδιωτικός είτε με δική τους πρωτοβουλία είτε με τη βοήθεια κάποιου ευρωπαϊκού προγράμματος ανέπτυξαν δράσεις άμεσα σχετιζόμενες με τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης. Σύμφωνα με τις απαντήσεις που πήραμε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, έχουμε τις εξής παραδοχές – δράσεις - καλές πρακτικές ανά στόχο στη Κύπρο:

Στόχος 1 - Μηδενική Φτώχεια

- Έχουμε καταφέρει να περάσουν προτάσεις και εισηγήσεις που αφορούν την εξάλειψη της φτώχειας.
- Το ΠΣΣΕ λειτουργεί Σώμα Εθελοντών το οποίο μέσω της εθελοντικής προσφοράς υποστηρίζει τις ευάλωτες ομάδες.
- ο Υλοποιεί επίσης ειδικές εκστρατείες για υποστήριξη των ευάλωτων ομάδων: Υιοθετήστε μια Οικογένεια τα Χριστούγεννα και το Πάσχα και ΟΛΑ τα παιδιά με σχολικά.
- Στα πλαίσια της εκπροσώπησης των οργανώσεων μελών του στα κέντρα λήψης αποφάσεων, το ΠΣΣΕ, προωθεί τις πάγιες θέσεις του για πάταξη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Στόχος 2 - Μηδενική Πείνα

- Μέσω του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος μια μεγάλη μερίδα του πληθυσμού έχει ξεφύγει από τα όρια της πείνας.

Στόχος 3- Καλή Υγεία και Ευημερία

- Το ΠΣΣΕ διασφαλίζει ότι οι ΜΚΟ έχουν όλα τα απαραίτητα εφόδια για να διασφαλιστεί ένα ευνοϊκό και υποστηρικτικό περιβάλλον για τις οργανώσεις ώστε να μπορούν να συμβάλλουν στην εξυπηρέτηση των αναγκών των ευπαθών ομάδων.

Στόχος 4 - Ποιοτική Εκπαίδευση

- Προσπαθούμε να εντάξουμε την έννοια της αειφορίας στα μεταπτυχιακά μας προγράμματα και στις εκπαιδεύσεις που γίνονται από το Executive μέσω της ΑΝΑΔ.
- ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ: Εκπαιδευτικές διαλέξεις και εργαστήρια σε μαθητές στα σχολεία, με την εκπαίδευση των επαγγελματιών, την εμπλοκή και την κινητοποίηση των ενδιαφερόμενων φορέων και την ενημέρωση και καθοδήγηση του ευρύτερου κοινού.
- Ευρωπαϊκό πρόγραμμα rulchra που σκοπο εχει τη διαχιση θετικων και μη επιστημων στο αστικο περιβαλλον μεσω της μαθησης.
- Ενημέρωση πολιτών/μαθητών σε θέματα που αφορούν στο περιβάλλον- Διεξαγωγή ή παρακολούθηση σχετικών σεμιναρίων
- Εκπαιδευτικό πρόγραμμα της «Terra Cyprgia», που αφορά ενημέρωση και εκπαίδευση των παιδιών σε θέματα αναγνώρισης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, μέσω διαφόρων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

- δωρεάν εκπαίδευση σε μαθητές από όλες της βαθμίδες της εκπαίδευσης και φοιτητές σε περιβαλλοντικά θέματα.

Στόχος 5 - Ισότητα των Φύλων

- Επιτυγχάνουμε την ισότητα των φύλων και τη χειραφέτηση όλων των κοριτσιών και γυναικών

Στόχος 6- Καθαρό Νερό και Αποχέτευση

- Πρόγραμμα διαχείρισης και προστασίας υδάτινων πόρων. Ο Δήμος εφαρμόζει μία συγκεκριμένη πολιτική όσον αφορά στην εξοικονόμηση νερού στους δημοτικούς χώρους πρασίνου. Με τη βοήθεια της τεχνολογίας εξασφαλίζεται ο συστηματικός έλεγχος της κατανάλωσης νερού, με το προσωπικό του Δήμου να έχει εκπαιδευτεί στην χρήση του εξοπλισμού.
- Συστήματα βιολογικής επεξεργασίας αστικών αποβλήτων σε 7 στρατόπεδα της Εθνικής Φρουράς και χρήση του ανακυκλωμένου νερού για σκοπούς άρδευσης
- Διασφαλίζουμε τη διαθεσιμότητα και τη βιώσιμη διαχείριση του νερού και των εγκαταστάσεων/συστημάτων υγιεινής για όλους

Στόχος 7 – Φθηνή και Καθαρή Ενέργεια

- ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ: Με την υιοθέτηση του πακέτου «Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους», αναμένεται ότι οι πρώτες Ενεργειακές Κοινότητες θα μπορούν να συσταθούν σύντομα στην Κύπρο
- Εφαρμογή Συστήματος Ενεργειακής Διαχείρισης σε ένα Στρατόπεδο της Εθνικής Φρουράς, σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο ISO 50001
- Ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
- υιοθετήθηκε η πολιτική της ελαχιστοποίησης της κατανάλωσης ενέργειας

Στόχος 8 – Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη

- Στήριξη της Σωματικής και Ψυχικής Υγείας του Προσωπικού μας

Στόχος 9 – Βιομηχανία, Καινοτομία, Υποδομές

Δημιουργία Υφυπουργείου Καινοτομίας το 2020 για ανάπτυξη νέων ιδεών.

Στόχος 10 – Λιγότερες Ανισότητες

- Προώθηση πάγιων θέσεων για πάταξη των ανισοτήτων και προώθηση των ίσων ευκαιριών για όλους. Σχετικές εκστρατείες ενημέρωσης για το θέμα αναλήφθηκαν στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Έτους ίσων ευκαιριών για όλους.

Στόχος 11 – Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες

- Η πιο προσωπική μου συμβολή υπήρξε η ανάληψη της θέσης του εισηγητή για την έκθεση για την Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζα, θέτοντας ως κύρια δράση της την πράσινη ανάπτυξη.
- Πρόταση του Κοινοβουλίου για την αειφόρο ανάπτυξη και την πράσινη οικονομία για οποιαδήποτε έγκριση ψηφίσματος.
- Σειρά πρωτοβουλιών και δράσεων που στόχο είχαν την βελτίωση της ζωής των πολιτών, την προστασία του περιβάλλοντος και την ορθή και βιώσιμη διαχείριση των πόρων.
- δόθηκαν στο Δημοτικό Συμβούλιο και τους εργαζομένους ερωτηματολόγια αυτό-αξιολόγησης για τη διάγνωση των αναγκών που αφορούν τη βιωσιμότητα, το “Green City Check Up”
- Πιλοτικό πρόγραμμα «Πράσινη Γειτονιά». Μέσω του προγράμματος, οι δημότες είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν για οικολογικές πρακτικές και να τις εφαρμόσουν στη γειτονιά τους.
- Ο Δήμος έχει προβεί σε παρεμβάσεις στη συγκριμένη γειτονιά όπως η αναβάθμιση του πάρκου της γειτονιάς και η αναβάθμιση του οδικού φωτισμού.

- «Κυκλικές Δημόσιες Συμβάσεις» και την «Αξιολόγηση Κόστους Κύκλου Ζωής» ως εργαλεία για την προμήθεια προϊόντων και υπηρεσιών από δημόσιες αρχές και αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης, με βασικά κριτήρια αξιολόγησης τις αρχές της κυκλικής οικονομίας
- εκστρατείες στην με στόχο τη μείωση της χρήσης του πλαστικού δίνοντας δωρεάν επαναχρησιμοποιήσιμες τσάντες από οικολογικό υλικό σε όλους τους Δημότες και επαναχρησιμοποιήσιμα καλαμάκια στα παιδιά των σχολείων του Δήμου μας.
- Εφαρμογή Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης σε 6 Στρατόπεδα της Εθνικής Φρουράς, σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό EMAS
- Προγράμματα Ανακύκλωσης σε συνεργασία με την GREEN DOT CYPRUS σε 17 Στρατόπεδα της Εθνικής Φρουράς
- Παγκύπρια περιβαλλοντικά βραβεία «προστάτης του περιβάλλοντος»,
- Δεντρεοφυτευσεις
- Ανακύκλωση
- Χρήση επίπλων από ανακυκλωσιμα υλικά.

Στόχος 12 - Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή

- Ανάπτυξη και Εφαρμογή Καινοτομίας σε νέα προϊόντα
- Μείωση αποβλήτων στην πανεπιστημιακή κοινότητα μέσω της ανακύκλωσης

Στόχος 13 - Δράση για το Κλίμα

Ενέργειες που υλοποιήθηκαν από οργανισμούς – εταιρείες.

- Αξιοποιώντας τις σύγχρονες τεχνολογικές λύσεις, για τον περιορισμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και τη δημιουργία ανθεκτικών κοινοτήτων, μέσω μέτρων προσαρμογής
- υλοποίηση δράσης βάση Πολιτικής για το Περιβάλλον με σκοπό την προώθηση των βασικών στόχων για το περιβάλλον τόσο στη λειτουργία των γραφείων του όσο και των δράσεων του.

Στόχος 14 - Ζωή στο Νερό

Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά προγράμματα από διάφορους ΜΚΟ.

Στόχος 15- Ζωή στη Στεριά

Στόχος 16 - Ειρήνη Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί

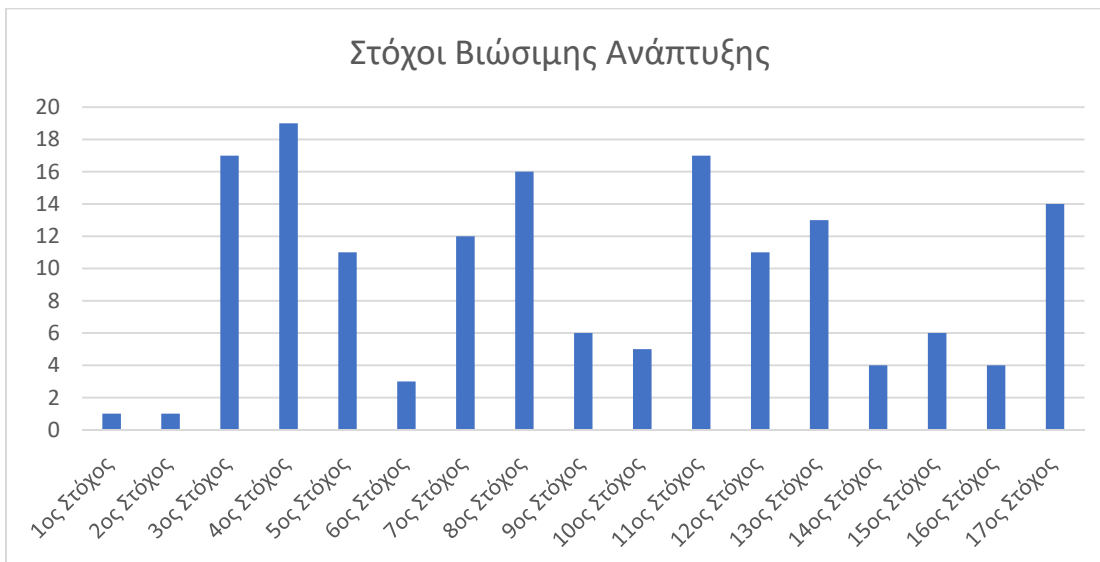
- «Κώδικας χρηστής διοίκησης συμπεριφοράς και δεοντολογίας για τις ΜΚΟ» μέσω του οποίου επιδιώκεται η χρηστή διοίκηση και η εμπιστοσύνη στο θεσμό του εθελοντισμού/εθελοντικού τομέα.

Στόχος 17- Συνεργασία για τους Στόχους

- όλες οι δραστηριότητες του Δήμου τίθενται κάτω από το φάσμα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ)
- συνεργαζόμαστε στενά με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, για να δημιουργηθεί έντυπο υλικό για τους 17 Στόχους, με στόχο την ενημέρωση των μαθητών.
- συναντήσεις με τη Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης (ΓΔ ΕΠΣΑ) για συζήτηση πιθανών ενεργειών.
- Σχέδιο δράσης Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.
- Προβάνουμε σε δράσης ΕΚΕ που συνδέονται με τους στόχους αυτούς.
- ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ: Συνεργασία με χρηματοδοτικούς οργανισμούς και τοπικούς φορείς, αναζητήσει εναλλακτικών μηχανισμών χρηματοδότησης για την υποστήριξη περιβαλλοντικά και οικονομικά βιώσιμων έργων.
- Καμία εργασία δεν αναλαμβάνεται (π.χ. ψηλοί πύργοι) εάν προηγουμένως δεν πειστούμε ότι η διεύθυνση είναι έτοιμη να εφαρμόσει ουσιαστικά τους 17 στόχους.

Στο παρακάτω (διάγραμμα 28) φαίνεται ανά στόχο πόσες δράσεις αναφέρθηκαν από τους συμμετέχοντες.

Διάγραμμα 28. Δράσεις ανά στόχο από από τους συμμετέχοντες

4.4 Αποτελέσματα Δήμων

Για να επιτευχθούν οι ΣΒΑ, απαιτείται η συνεισφορά του κοινού σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο χωρίς αποκλεισμούς (Westphal, Franceschini and Setti, 2018) και μέσω συνεργασιών με διάφορους φορείς δεδομένου του κοινού εδάφους και των ευκαιριών για ανάπτυξη νέων λύσεων και αρμοδιοτήτων. Πιο κάτω αναφέρονται τα αποτελέσματα και παραδείγματα δράσεων διαφόρων δήμων από την Κύπρο αλλά και ανά το παγκόσμιο.

4.4.1 Δήμος Στροβόλου – Κύπρος

Ο Δήμος Στροβόλου, μετά από απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου δεσμεύτηκε και στοχεύει να εργαστεί ως προς την επίτευξη των 17 (ΣΒΑ) μετατρέποντας την πόλη του σε μια βιώσιμη πόλη για τους κατοίκους της. Συνάπτοντας συνεργασίες όπως με το Γραφείο της Επιτρόπου Περιβάλλοντος της Κύπρου, ανέπτυξε σειρά πρωτοβουλιών και δράσεων που στόχο είχαν την βελτίωση της ζωής των πολιτών, την προστασία του περιβάλλοντος και την ορθή και βιώσιμη διαχείριση των πόρων.

Σε συνεργασία με ιδιωτική εταιρεία, δόθηκαν ξεχωριστά ερωτηματολόγια αυτό-αξιολόγησης για τη διάγνωση των αναγκών που αφορούν τη βιωσιμότητα, το “Green City

Check Up, στους Δημοτικούς Συμβούλους, στους εργαζόμενους του δήμου αλλά και από μερίδα των κατοίκων του Δήμου. Δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη η μελέτη.

Μια άλλη πρωτοβουλία, αφορούσε το πρόγραμμα «Πράσινη Γειτονιά». Μέσω του προγράμματος αυτού, οι δημότες είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν για οικολογικές πρακτικές και να τις εφαρμόσουν στη γειτονιά τους αλλά και στην οικία τους. Επιπρόσθετα ο Δήμος έχει προβεί σε παρεμβάσεις στη συγκριμένη γειτονιά όπως η αναβάθμιση του πάρκου της γειτονιάς, η αναβάθμιση του οδικού φωτισμού, η παραχώρηση κομποστοποιητών σε όσο νοικοκυριά του επιθυμούσαν με παράλληλη παραχώρηση έκπτωσης στη φορολογία σκυβάλων σε όσους αποδεδειγμένα συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

Ο Δήμος σε συνεργασία με άλλους φορείς υλοποίησε δύο εκστρατείες στην επικράτεια του με στόχο τη μείωση της χρήσης του πλαστικού δίνοντας δωρεάν επαναχρησιμοποιήσιμες τσάντες από οικολογικό υλικό σε όλους τους δημότες και επαναχρησιμοποιήσιμα καλαμάκια στα παιδιά όλων των σχολείων του Δήμου.

Μια δράση για την οποία ο Δήμος έχει βραβευτεί και με την Πράσινη Σημαία για το 2019 είναι το πρόγραμμα διαχείρισης και προστασίας υδάτινων πόρων. Ο Δήμος εφαρμόζει μία συγκεκριμένη πολιτική όσον αφορά στην εξοικονόμηση νερού στους δημοτικούς χώρους πρασίνου. Με τη βοήθεια της τεχνολογίας εξασφαλίζεται ο συστηματικός έλεγχος της κατανάλωσης νερού, με το προσωπικό του Δήμου να έχει εκπαιδευτεί στην χρήση του εξοπλισμού.

Ο Δήμος Στροβόλου ως Τοπική Αρχή συνεργάζεται με όλους τους κρατικούς φορείς αλλά και με τον ιδιωτικό τομέα στα πλαίσια των υποχρεώσεων του. Επιπρόσθετα, από τον Ιανουάριο του 2020 όλες οι δραστηριότητες του Δήμου τίθενται κάτω από το φάσμα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) καθιστώντας τον Δήμο Στροβόλου την πρώτη Τοπική Αρχή στην Κύπρο που εφαρμόζει διαδικασίες ΕΚΕ.

4.4.2 Δήμος Αθηνών – Κύπρος

Ο Δήμος Αθηνών έχει ως στόχο την εφαρμογή στρατηγικών σχεδιασμών που αποβλέπουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, που σχετίζονται με τη χρήση των φυσικών πόρων, ενεργειακών αποθεμάτων αλλά και με την επίδραση ανθρωπογενών δραστηριοτήτων

στο περιβάλλον του δήμου Αθηνών. Έχει αναγνωριστεί ως Ευρωπαϊκή Πόλη Καλής Πρακτικής για το έργο που επιτελείται στον τομέα του εθελοντισμού.

Το Συμβούλιο Κοινωνικού Εθελοντισμού Αθηνών (ΣΚΕ) αναγνωρίζει τις βασικές ανάγκες των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν τη φτώχεια και την κοινωνική απομόνωση. Χρησιμοποιώντας το εργαλείο του εθελοντισμού, συνδέει άτομα και υπηρεσίες μεταξύ τους. Ανέπτυξαν προγράμματα όπως φροντίδα ηλικιωμένων, κοινοτική βοήθεια και ψυχαγωγία, κοινωνική στήριξη αλλά και βρεφονηπιακή φροντίδα. Όλες αυτές οι δραστηριότητες ενώνουν τους ανθρώπους μεταξύ τους συνδυάζοντας διάφορες ηλικίες αλλά παράλληλα δίνει την απαραίτητη βοήθεια σε αυτούς που το έχουν ανάγκη μέσω της βοήθειας εθελοντών – ενεργών ατόμων του Δήμου.

Πέραν από το πεδίο του εθελοντισμού, ο δήμος Αθηνών συμμετέχει σε σωρεία Ευρωπαϊκών προγραμμάτων όπως στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα URBAN GreenUP που στοχεύει στην απόκτηση μιας προσαρμοσμένης μεθοδολογίας για την υποστήριξη της από κοινού ανάπτυξης Αστικών Σχεδίων Επαναφοράς της Φύσης, το URBAN NOSE ένα έργο στα πλαίσια του προγράμματος URBACT όπου ασχολείται με ένα δίκτυο αστικών εκκολαπτηρίων για κοινωνικές επιχειρήσεις, το «Το YOUROPE» που είναι ένα δίκτυο 8 ευρωπαϊκών πόλεων που επικεντρώνεται στους νέους και τον ρόλο τους στο παρόν και το μέλλον της Ευρώπης και άλλα.

Γενικά, οι δράσεις του δήμου για τους ΣΒΑ είναι:

- Να διασφαλίσει, έως το 2030 την πρόσβαση σε επαρκή, ασφαλή και προσιτή στέγαση, την πρόσβαση σε υπηρεσίες καθώς και την αναβάθμιση των φτωχογειτονιών στην επικράτεια του.
- Να παράσχει έως το 2030 ασφαλή, προσιτά, προσβάσιμα και βιώσιμα συστήματα μεταφοράς για όλους, να βελτιώσει την ασφάλεια των δρόμων, κυρίως με την επέκταση των δημόσιων συγκοινωνιών, δίνοντας ταυτόχρονα ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες εκείνων που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση, όπως οι γυναίκες, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρίες και οι ηλικιωμένοι.
- Να εφαρμόσει ολοκληρωμένες πολιτικές και σχέδια που αποβλέπουν στη συμμετοχικότητα, στην αποτελεσματικότητα των πόρων, στον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, αλλά και στην ανθεκτικότητα απέναντι στις φυσικές καταστροφές.
- Να ενισχύσει τις προσπάθειες για την προστασία και τη διαφύλαξη της πολιτισμικής και φυσικής κληρονομιάς του δήμου.

- Να μειώσει σημαντικά, έως το 2030 τον αριθμό των θανάτων και τον αριθμό των ανθρώπων που έχουν επηρεαστεί από τις φυσικές καταστροφές δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στους φτωχούς και στους ανθρώπους που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση.
- Να μειώσει έως το 2030 τον κατά κεφαλήν περιβαλλοντικό αντίκτυπο δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην ποιότητα του αέρα και τη διαχείριση των απορριμμάτων.
- Να διασφαλίσει, έως το 2030 την πρόσβαση για όλους και ιδίως για τις γυναίκες, τα παιδιά, τους ηλικιωμένους καθώς και τους ανθρώπους με αναπηρία, σε χώρους πρασίνου και σε δημόσιους χώρους με ασφάλεια.
- Να προωθήσει και να δημιουργήσει οικονομικούς κοινωνικούς περιβαλλοντικούς δεσμούς μεταξύ των αστικών, περιαστικών περιοχών, ενισχύοντας έτσι σε τοπικό επίπεδο τον προγραμματισμό και την ανάπτυξη.

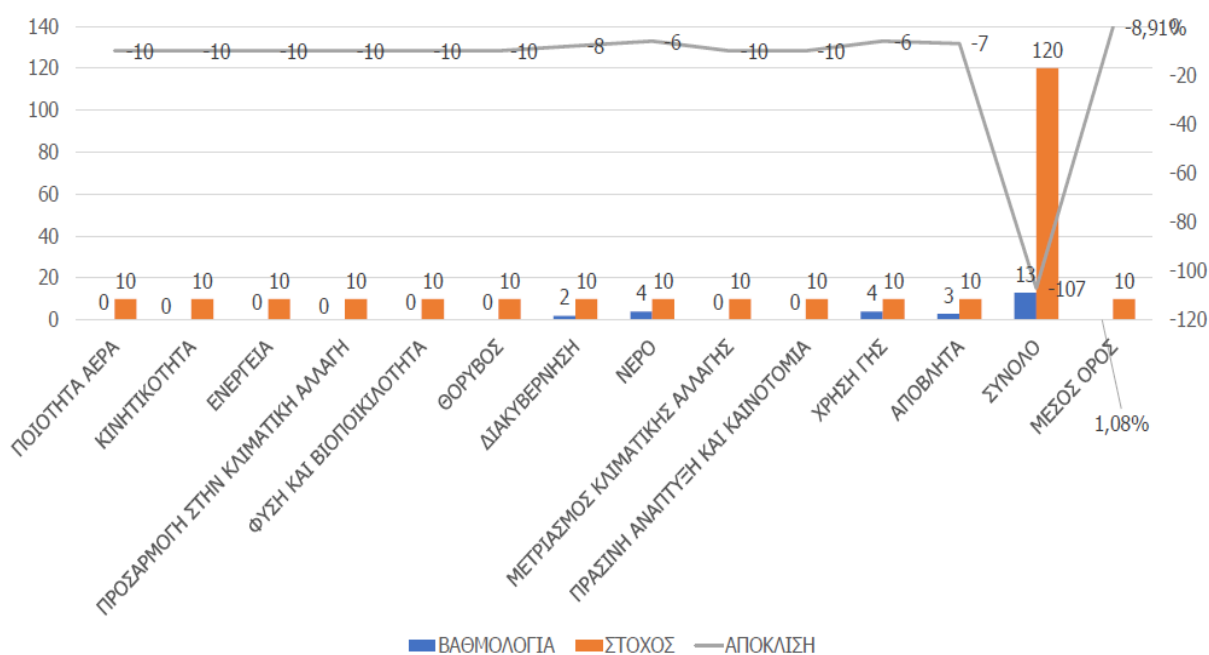
Ο δήμος πραγματοποίησε το 2019 περιβαλλοντική αξιολόγηση σε σχέση με τους 17 ΣΒΑ αλλά και την προσαρμογή στην Κλιματική αλλαγή, με στόχο:

- Δημιουργία ενός συστήματος δεικτών αξιολόγησης που θα χαρακτηρίζει ένα βιώσιμο περιβάλλον, όπως έχει οριστεί από τα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα.
- Έλεγχος εφαρμογής στην ευρύτερη περιοχή
- Ουσιαστική και πραγματική αντίληψη των δεικτών και της σπουδαιότητας αυτών από τους κατοίκους της περιοχής

Χρησιμοποιήθηκαν 12 πεδία μελέτης στην έρευνας που διεξήχθη με προσωπικές συνεντεύξεις στο Δήμαρχο, το Δημοτικό Συμβούλιο καθώς και ερωτηματολόγια από τους δημότες. Τα αποτελέσματα (πίνακας 6), (διάγραμμα 29) έφτασε το 13 %.

Πίνακας 6. Συγκεντρωτικός Πίνακας Αποτελεσμάτων Δήμου Αθηένου

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ	ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ	ΣΤΟΧΟΣ	ΑΠΟΚΛΙΣΗ
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΑΕΡΑ	0	10	-10
ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ	0	10	-10
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	0	10	-10
ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ	0	10	-10
ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ	0	10	-10
ΘΟΡΥΒΟΣ	0	10	-10
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	2	10	-8
ΝΕΡΟ	4	10	-6
ΜΕΤΡΙΑΣΜΟΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ	0	10	-10
ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	0	10	-10
ΧΡΗΣΗ ΓΗΣ	4	10	-6
ΑΠΟΒΛΗΤΑ	3	10	-7
ΣΥΝΟΛΟ	13	120	-107
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	1.08%	10	-8.91%

Διάγραμμα 29. Συγκεντρωτικός Πίνακας Αποτελεσμάτων

Στον Δήμο δόθηκαν οι ακόλουθες γενικές συστάσεις:

- Σχεδιασμός και εφαρμογή προγράμματος «Zero Waste to Landfill» στα δημοτικά κτίρια
- Δημιουργία ή αναδιαμόρφωση πάρκων στη βάση θεματικών ενοτήτων (πχ πάρκο μουσικής, science, ένα πάρκο με έξυπνο δέντρο με φωτοβολταϊκά, με επαναχρησιμοποίηση υλικών, πάρκα σκύλων κλπ.)
- Λειτουργία της γειτονιάς ως πυρήνα βιώσιμης ανάπτυξης και δημοκρατικής λειτουργίας
- Η κάθε γειτονιά να έχει το δικό της όνομα που θα συνδέεται με τον χαρακτήρα της και όλα μαζί τα ονόματα θα φτιάχνουν μια ιστορία που συνδέεται με τον δήμο
- Ο δήμος να εφαρμόσει πρόγραμμα δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης CSR.
- Ανάδειξη τοπικών αγροτικών προϊόντων της Κύπρου και ιδιαίτερα της περιοχής
- Ενθάρρυνση της δημιουργίας αγροκτημάτων με βιολογικές καλλιέργειες που να είναι επισκέψιμα
- Εφαρμογή κοινού προγράμματος με την εκτελεστική εξουσία για επαναξιολόγηση της κατάστασης στις βιομηχανικές περιοχές και μετατροπή τους σε βιώσιμες βιομηχανικές ζώνες
- Προσφορά κινήτρων στους βιομήχανους και άλλους επιχειρηματίες στα πλαίσια των νομικών και οικονομικών δυνατοτήτων του δήμου σε όσους εφαρμόζουν περιβαλλοντικά πρότυπα στις επιχειρήσεις τους (πχ ISO:14001, EMAS, ISO:5000)
- Δημιουργία Κέντρου ενθάρρυνσης της βιώσιμης επιχειρηματικότητας

Πιο συγκεκριμένα δόθηκαν συστάσεις για κάθε ένα πεδίο ως ακολούθως:

Αέρας (0/10):

- Δημιουργία ενεργού πρωτόκολλου παρακολούθησης για μέτρηση της ποιότητας του αέρα σε τοπικό επίπεδο.
- Συγκέντρωση στοιχείων για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και τη λήψη αποφάσεων.
- Δημιουργία πλατφόρμας ως πηγή στοιχείων και ενημέρωσης των πολιτών για την ποιότητα του αέρα στην πόλη και ταυτόχρονα να συνδέει την αξιολόγηση αυτή με συστάσεις όπως μη άσκηση βαριών σωματικών εργασιών, προειδοποιήσεις προς ευπαθείς ομάδες αποστέλλοντας μηνύματα σε κινητά.

- Σύνδεση της πλατφόρμας με το σχέδιου για την κλιματική αλλαγή αφού οι πηγές ρύπανσης είναι οι ίδιες.
- Ερευνήστε ποιες είναι οι τιμές υποβάθρου της ρύπανσης που προέρχεται από άλλες περιοχές (βαριά βιομηχανία, κλπ.)
- Εκστρατείες ευαισθητοποίησης για πολίτες και φορείς
- Πρωτοβουλίες για αύξηση των βιώσιμων τρόπων μετακίνησης, όπως το ποδήλατο, το περπάτημα ή οι δημόσιες μεταφορές
- Προώθηση της χρήσης ηλεκτρικών οχημάτων
- Σωστός χωροταξικός σχεδιασμός
- Καθορισμός ζωνών εισόδου αυτοκινήτων ανάλογα με το είδος

Κινητικότητα (0/10)

- Προωθήστε τη κοινή χρήση οχημάτων
- Προωθήστε τη χρήση εναλλακτικών καυσίμων
- Αποθαρρύνεται τη χρήση αυτοκινήτων εντός πόλεως
- Δημιουργήστε ένα λειτουργικό σύστημα δημοσίων μεταφορών
- Αλλαγή κουλτούρας
- Δημιουργήστε ένα κέντρα διανομής προϊόντων

Ενέργεια (0/10)

- Παραχωρήστε κίνητρα για ενεργειακή απόδοση κτιρίων
- Προτείνετε καλές πρακτικές υλοποιώντας τις σε δημοτικά κτίρια ως παράδειγμα
- Καταρτίστε σχέδιο διαχείρισης ενέργειας
- Καθορίστε στόχους μείωσης ενέργειας ανά έτος
- Κίνητρα για ΑΠΕ

Κλιματική Αλλαγή (0/10)

- Εκπονήστε μελέτη τρωτότητας στην κλιματική αλλαγή
- Αναλύστε τους κύριους κινδύνους για τη πόλη
- Χαράξτε στρατηγικές προσαρμογής και αντιμετώπισης
- Καθορίστε μακροπρόθεσμους και βραχυπρόθεσμους στόχους
- Εκπονήστε ένα τεκμηριωμένο σχέδιο δράσης που να καλύπτει διάφορα πιθανά σενάρια κλιματικής αλλαγής

- Αυστηρότερα κριτήρια σε νέα κτίρια για προσαρμογή

Φύση και Βιοποικιλότητα (0/10)

- Δημιουργία στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα
- Μέτρα κατά της αστικοποίησης
- απογραφή υφιστάμενης βιοποικιλότητας

Θόρυβος (0/10)

- Αξιολογήστε το ηχητικό περιβάλλον
- Δημιουργήστε πηγές ενημέρωσης για τους πολίτες
- Δημιουργήστε σύστημα προστασίας από τον θόρυβο
- Αναπτύξτε ένα σχέδιο δράσης για τη διαχείριση του θορύβου

Διακυβέρνηση (2/10)

- Κατάρτιση ολοκληρωμένου σχεδίου περιβαλλοντικής διαχείρισης
- Συμμετοχή όλων των σχετικών τοπικών φορέων και των πολιτών
- Υλοποίηση σχεδίου δράσης
- Εφαρμογή πράσινων δημόσιων συμβάσεων

Νερό (4/10)

- Καθορισμός στόχων για επίτευξη συνεχούς βελτίωσης
- Αναπτύξτε ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης υδάτων
- Καθοδήγηση από την ΕΕ
- Χρήση ανακυκλωμένων λυμάτων

Μετριασμός Κλιματικής Αλλαγής (0/10)

- Δημιουργία καταλόγου αναφοράς ισοδύναμων εκπομπών CO₂
- Αναπτύξτε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου
- Αναπτύξτε σχέδιο μετριασμού της κλιματικής αλλαγής

Πράσινη Ανάπτυξη και Καινοτομία (0/10)

- Σχέδιο για στήριξη της οικολογικής καινοτομίας, της κυκλικής οικονομίας και της πράσινης ανάπτυξης

- Δημιουργία νέων καινοτόμων θέσεων εργασίας
- Αξιοποιήσετε τις δυνατότητες πράσινης οικονομίας
- Δημιουργήστε συστήματα υποστήριξης για ενίσχυση οικολογική καινοτομίας

Χρήση Γης (4/10)

- Παρακολούθηση
- Έλεγχος εφαρμογής
- Αποτελεσματικότητα δράσεων
- Εμπνευστείτε από παραδείγματα άλλων πόλεων

Απόβλητα (3/10)

- Παρακολούθηση ποσοτήτων
- Κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης
- Καθορισμός μετρήσιμων στόχων
- Ανάπτυξη στρατηγικής και δράσεων

4.4.3 Δήμος Ύψωνα – Λεμεσός

Ο Δήμος Ύψωνα υπέγραψε το Σύμφωνο των Δημάρχων και ξεκίνησε με το σχέδιο δράσης αειφόρου ενέργειας 2014 – 2020 με στόχο την μείωση εκπομπών κατά 20 % (59.202 τόνους το2009) και αύξηση των ΑΠΕ κατά 20 % μέχρι το 2020. Κύρια μέτρα το στόχου ήταν η ενημέρωση και εκπαίδευση των δημοτών, τα δημοτικά κτίρια και στόλος αυτοκινήτων, ο οδικός φωτισμός η δημόσιες μεταφορές και η παραγωγή ηλεκτρισμού.

Έλαβε μέτρα αποθάρρυνσης χρήσης ιδιωτικών αυτοκινήτων, αναβάθμιση δημοσίων μεταφορών, χρήση ποδηλάτου και σχεδίασε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο κινητικότητας.

Θερμομόνωσε τα δημοτικά κτίρια και εγκατέστησε φωτοβολταϊκά συστήματα. Αντικατέστησε τους λαμπτήρες.

Διοργάνωσε περιπατηκές και ποδηλατικές ημερίδες για προώθηση εναλλακτικών μέσων διακίνησης. Διοργάνωσε ημερίδες εκπαίδευσης μείωσης αποβλήτων και κομποστοποίησης. Αντικατέστησε τους οδικούς λαμπτήρες και εκείνους των πάρκων με LED. Εγκατέστησε σταθμούς φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων, δημιούργησε ποδηλατοδρόμους και πεζόδρομους. Διοργάνωσε δενδροφυτεύσεις σε συνεργασία με σχολεία του δήμου, αναβαθμίζοντας τα πάρκα και φροντίζοντας το πράσινο. Όλα αυτά

στοίχισαν στο δήμο €11.975.327 και εξοικονομήθηκαν €13.122.800. Αποφάσισαν όπως προχωρήσουν με πιστοποίηση του δήμου με το ISO:37101. Ενώ ήταν ο πρώτος δήμος Παγκύπρια που οργάνωσε σύστημα διαχείρισης φαρμάκων.

Η συνολική περιβαλλοντική αξιολόγηση του Δήμου, σε σχέση με τους 17 Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης αλλά και την προσαρμογή στη Κλιματική αλλαγή, ήταν η βασική και δημιουργική ιδέα, που ώθησε σε μια ολιστική μελέτη, προκειμένου να διαπιστώσουν με βάση μετρήσιμα αποτελέσματα, τις δυνατότητες, τις αδυναμίες, τα πλεονεκτήματα αλλά και τις απειλές του Δήμου Ύψωνα από την εταιρεία που έκανε την μελέτη και στο Δήμο Αθένου. Το ποσοστό του δήμου ανήλθε στο 21,66 % (Πίνακας 7).

Δόθηκαν βαθμολογίες και συστάσεις για κάθε πεδίο ως ακολούθως:

Αέρας (2/10):

- Μέτρηση, καταγραφή και δημοσίευση στοιχείων ποιότητας αέρα
- Κατάρτιση σχεδίου δράσης
- Δημιουργία δράσεων (ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης)

Κινητικότητα (7/10):

- Κοινή χρήση ιδιωτικών αυτοκινήτων
- Χρήση εναλλακτικών καυσίμων
- Δημιουργία αστικού κέντρου διανομής για εμπορεύματα

Ενέργεια (1/10):

- Καθορισμός στόχου μείωσης ενέργειας
- Στρατηγική για χρήση ΑΠΕ
- Ετήσιο πλάνο δράσεων

Κλιματική Αλλαγή (2/10):

- Μελέτη τρωτότητας κλιματικής αλλαγής
- Σχέδιο δράσης με πιθανά σενάρια κλιματικής αλλαγής
- Αναλύστε τους κύριους κινδύνους για τη πόλη

Φύση και Βιοποικιλότητα (1/10):

- Δημιουργία στρατηγικής
- Μέτρα κατά της αστικοποίησης
- απογραφή υφιστάμενης βιοποικιλότητας

Θόρυβος (0/20):

- Μέτρηση και καταγραφή ηχητικού περιβάλλοντος
- Ενημέρωση επιπέδων στους πολίτες
- Σύστημα προστασίας για ευαίσθητες ζώνες
- Σχέδιο δράσης για διαχείριση και μείωση επιπέδων θορύβου

Διακυβέρνηση (3/10):

- Ανάπτυξη στρατηγικής και διακυβέρνησης
- Χρηστή διοίκηση

Νερό (2/10):

- Καθορισμός στόχων και καταγραφή στοιχείων
- Ανάπτυξη σχεδίου δράσης
- Σχέδιο διαχείρισης λυμάτων

Κλιματική Αλλαγή (1/10):

- Μέτρα μείωσης CO₂
- Καταγραφή στοιχείων
- Καθορισμός βημάτων μείωσης εκπομπών
- Ανάπτυξη στρατηγικής μετριασμού

Πράσινη Ανάπτυξη και Καινοτομία (2/10):

- Σχέδιο δράσης οικολογικής καινοτομίας, κυκλικής οικονομίας και πράσινης ανάπτυξης
- Προώθησης πράσινης βιομηχανίας

Χρήση Γης (5/10):

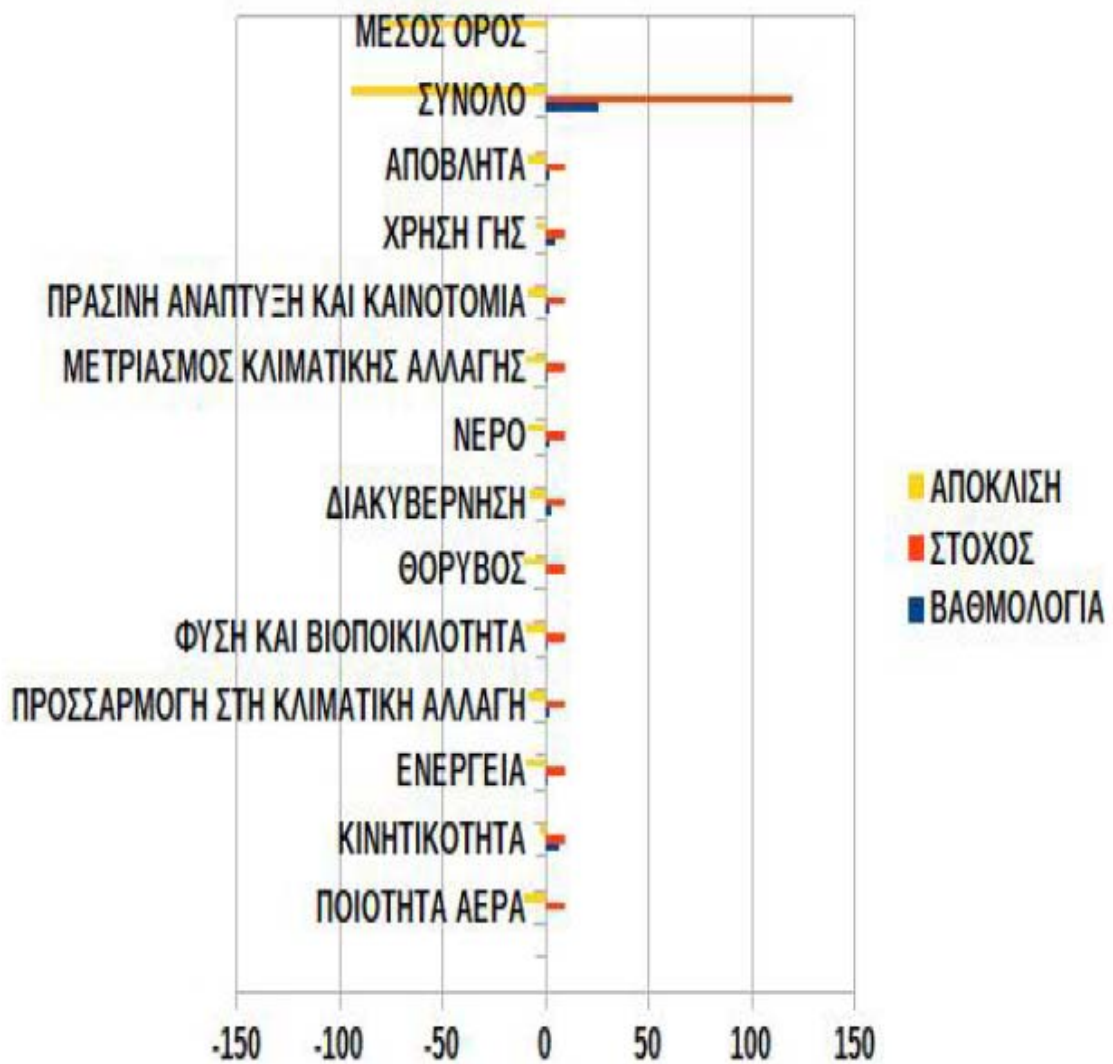
- Παρακολούθηση και καταγραφή αποτελεσμάτων δράσεων
- Εμπνευστείτε από παραδείγματα άλλων πόλεων

Απόβλητα (2/10):

- Συλλογή και καταγραφή και επεξεργασία στοιχείων
- Ανάπτυξη στρατηγικής και δράσεων

Πίνακας 7. Συγκεντρωτικά Αποτελέσματα Δήμου Ύψωνα

Θεματολογία	Βαθμολογία	Στόχος	Απόκλιση
Ποιότητα Αέρα	0	10	-10
Κινητικότητα	7	10	-3
Ενέργεια	1	10	-9
Προσαρμογή στη Κλιματική Αλλαγή	2	10	-8
Φύση και Βιοποικιλότητα	1	10	-9
Θόρυβος	0	10	-10
Διακυβέρνηση	3	10	-7
Νερό	2	10	-8
Μετριασμός Κλιματικής Αλλαγής	1	10	-9
Πράσινη Ανάπτυξη και Καινοτομία	2	10	-8
Χρήση Γης	5	10	-5
Απόβλητα	2	10	-8
Σύνολο	26	120	-94
Μέσος Όρος	21.66 %		-78.34

Διάγραμμα 30. Συγκεντρωτικά Αποτελέσματα Δήμου Ύψωνα

4.4.4 Περιφέρεια Κρήτης – Ελλάδα

Η περιφέρεια της Κρήτης αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα της συμβολής των ΣΒΑ υιοθέτησε το πλαίσιο εφαρμογής των πολιτικών της ΒΑ και συνάμα αναγνώρισε τη σημασία της διαβούλευσης, της συνεργασίας και της ανταλλαγής καλών πρακτικών μεταξύ περιφερειών προς επίτευξη των ΣΒΑ στην περιφέρεια της. Έτσι σε συνεργασία με φορείς της περιφέρειας όπως του πανεπιστημίου Κρήτης, χώρισε τις δράσεις της σε τρεις άξονες:

- Ποιοι εκ των στόχων ή και υποστόχων είναι οι σημαντικότεροι για την περιφέρεια της.

- Με ποιο τρόπο θα ενσωματώσει τους στόχους ή τους υποστόχους στις πολιτικές της.
- Ποιες προτεραιότητες θα δώσει για τις επιλογές της.

Η «Βιώσιμη Κρήτη 2030», όπως αποφασίστηκε εξελίχθηκε μέσω της ΒΑ και της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας. Πρόκειται για ένα φλέγον ζήτημα για τους δημότες, τη διοίκηση του δήμου καθώς και τις επιχειρήσεις δημιουργώντας ένα φιλικό περιβάλλον για πράσινες επενδύσεις στη γαλάζια και κυκλική οικονομία της περιφέρειας συμβάλλοντας στην επίτευξη των στόχων. Ο συνδυασμός υπευθυνότητας – τυπικότητας και βιωσιμότητας είναι καθοριστικός για την περιφέρεια μεγιστοποιώντας της επιχειρηματικές ευκαιρίες επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον της στο βιώσιμο τουρισμό, και τον αγροτικό τομέα. Στον αγροτικό τομέα, αναπτύχθηκαν συστήματα παραγωγής τροφίμων με πρακτικές όπου αυξάνουν την παραγωγή σε συνδυασμό με την προστασία τους περιβάλλοντος.

Υποστηρίχθηκαν οι νεοφυείς εταιρείες, μέσω παροχής σε αυτές χώρου εγκατάστασης, βοήθεια στη λειτουργία τους καθώς και παροχής εξειδικευμένων γνώσεων αλλά και οι οικονομικής βοήθειας. Δόθηκαν φορολογικές εκπτώσεις σε επιχειρήσεις όπου απέκτησαν πιστοποίηση για τα προϊόντα τους, οργάνωσαν τη διακίνηση αλλά και την τυποποίηση των προϊόντων τους. Δόθηκε οικονομική βοήθεια για εύρεση νέων αγορών καθώς και προβολής – διαφήμισης σε ξένες αγορές.

Στηρίχθηκαν οι ευπαθείς ομάδες μέσω ενός κοινωνικού προγράμματος δράσεων. Βοήθεια στον επαγγελματικό προσανατολισμό, επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση ευπαθών ομάδων. Βοήθεια σε νοικοκυριά όπου αντιμετωπίζουν φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό και ενίσχυση των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων. Πέραν των πιο πάνω η Περιφέρεια της Κρήτης συμμετείχε σε δεκάδες Ευρωπαϊκά Έργα προς ενσωμάτωση των ΣΒΑ που αφορούσαν κυρίως (H2020, Interreg MED, Interreg EU, Interreg Ελλάδα-Κύπρος, ADRION, LIFE κ.α.).

4.4.5 Δήμος Αγίου Δημητρίου Αττικής – Ελλάδα

Ο Δήμος Αγίου Δημητρίου υιοθέτησε τις αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου των ΗΕ και χρησιμοποιώντας τις οδηγίες του GRI – G4 κάνει τον απολογισμό του. Δεσμεύτηκε τον απολογισμό αυτό να τον δημοσιοποιεί αναδεικνύοντας την διαφάνεια. Το 2016 εκδίδει τον πρώτο απολογισμό βιωσιμότητας καθιστώντας τον, τον πρώτο δήμο πανελλήνια, που εφαρμόζει τις αρχές της ΒΑ στις δραστηριότητες του.

Ο δήμος δεσμεύτηκε να λειτουργεί ενάντια στη διαφθορά και με απόλυτο σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, το περιβάλλον και την εργασία. Υιοθέτησε τους ΣΒΑ και αποφάσισε πως όλες οι δράσεις και τα έργα του θα αποσκοπούν προς επίτευξη τους. Σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα του μέρη, δημότες, συνεργάτες, φορείς αποφάσισαν από κοινού τους τομείς προτεραιότητας.

Αναφορικά με το στόχο τέσσερα, ο δήμος δημιούργησε το μουσείο εκπαίδευσης στο δημοτικό σχολείου, αναδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο τα σχολεία ως κέντρα γνώσης, ως χώρους πολιτισμού, αναψυχής, άθλησης αλλά και εξυπηρέτησης των αναγκών της ευρύτερης κοινωνίας. Στον τομέα του πολιτισμού, διοργανώνει εκδηλώσεις για όλες τις ηλικίες ευαισθητοποιώντας όλους ανεξαρτήτως τους δημότες.

Τον κύριο φορέα Πολιτισμού και Αθλητισμού του Δήμου Αγ. Δημητρίου αποτελεί ο Οργανισμός Πολιτισμού, Αθλητισμού & Περιβάλλοντος, αναπτύσσοντας δράσεις πολιτισμού, διοργανώνοντας τις καθιερωμένες εκδηλώσεις του Δήμου, οργανώνοντας τμήματα αθλητισμού για όλες τις ηλικίες, αλλά και ευαισθητοποιώντας τους δημότες με περιβαλλοντικές δράσεις.

Στο τομέα του παιδιού, παρέχονται δωρεάν οι παιδικοί σταθμοί με βάση οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια. Επίσης την καλοκαιρινή περίοδο, διοργανώνονται θερινά προγράμματα για απασχόληση των παιδιών διαμέσου της άθλησης.

Ο δρόμος της ΒΑ, είναι ο δρόμος που επέλεξε ο δήμος να πορευτεί απρόσκοπτα προς επίτευξη των στόχων εξασφαλίζοντας για του δημότες τους ένα ψηλό επίπεδο διαβίωσης μέσω της χρηστής διακυβέρνηση και της οικονομικής βιωσιμότητας. Στο διάγραμμα 31 η αξιολόγηση του δήμου με βάση τους πυλώνες που επέλεξε να ευθυγραμμιστεί προς επίτευξη των 17 ΣΒΑ.

Διάγραμμα 31. Αξιολόγηση Δήμου Αγ. Δημητρίου στους 17 ΣΒΑ

4.4.6 Δήμος Κοπεγχάγης – Δανία

Η Κοπεγχάγη με βαθμολογία 68.7 (Πίνακας 8), (Διάγραμμα 32) δίνει ιδιαίτερη σημασία στη συνεργασία ανάμεσα σε πολίτες, επιχειρήσεις φορείς και πανεπιστήμια για εξεύρεση βέλτιστων λύσεων βιώσιμων λύσεων καθώς και βελτίωσης της ποιότητας ζωής των δημοτών της. Το 2014 κέρδισε το Ευρωπαϊκό Βραβείο Πράσινης Πρωτεύουσας (European Green Capital Award).

Για να μπορέσει να επιτύχει τους στόχους της, χώρισε τις προτεραιότητες της σε πέντε τομείς οι οποίοι ήταν:

- Σωστός αστικός σχεδιασμός – ποιότητα ζωής – έξυπνη και βιώσιμη πόλη
- Αποτελεσματική διαχείριση απορριμμάτων – πόρων – ανακύκλωσης
- Βιοποικιλότητα – διαχείριση λυμάτων – διαχείριση αστικού πρασίνου
- Κινητικότητα – ποδήλατα – μέσα μαζικής μεταφοράς
- Κλιματικός μετασχηματισμός – μείωση εκπομπών CO₂

Έχει επενδύσει ουσιαστικά στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αφού αξιοποίησε την αιολική ενέργεια κατασκευάζοντας μεγάλες ανεμογεννήτριες καθώς και προώθησε τις μονώσεις για όλα τα καινούργια κτίρια. Έθεσε αυστηρές προϋποθέσεις για την κατανάλωση ενέργειας σε υφιστάμενα και νέα κτίρια αφού στόχος της είναι μέχρι το 2025 να καταστεί η πρώτη πρωτεύουσα παγκόσμια με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα. Το 75 % από τις μειώσεις εκπομπών θα προέλθουν μέσω καινοτόμων λύσεων για θέρμανση

και ψύξη των κτιρίων <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/winning-cities/2014-copenhagen/>.

Ανέπτυξε ένα λειτουργικό περιβάλλον κατοικίας για τους δημότες της. Δημιούργησε υψηλή πυκνότητα δορυφορικών κοινοτήτων σε πολύ κοντινή απόσταση όπου υπάρχουν μέσα μαζικής μεταφοράς όπως τρένο και τραμ. Προωθήθηκε ιδιαίτερα η μετακίνηση με ποδήλατο στον τομέα της κινητικότητας, αφού 42 % του οδικού της δικτύου διαθέτει ποδηλατικές υποδομές με ένα μήκος που φτάνει τα 323 χιλιόμετρα και το ποσοστό των δημοτών που το χρησιμοποιούν σε καθημερινή βάση να ξεπερνά το 65% μειώνοντας έτσι αισθητά τη χρήση των αυτοκινήτων.

Ακόμη, η συνεχής επικοινωνία και η συμμετοχή των δημοτών σε όλη τη διαδικασία τόσο της καταγραφής των προβλημάτων, όσο και της εύρεσης λύσεων ώθησαν τους δημότες να νιώσουν μέρος της λύσης δημιουργώντας ένα ιδανικό μοντέλο πράσινης πόλης με καινοτόμες στρατηγικές προς επίτευξη των ΣΒΑ για το δήμο τους.

Πίνακας 8. Απόδοση Στόχων Κοπεγχάγης 2019

Στόχος	Ποσοστό
Στόχος 1	74.3 %
Στόχος 2	67.20 %
Στόχος 3	73 %
Στόχος 4	72.50 %
Στόχος 5	54.40 %
Στόχος 6	100 %
Στόχος 7	62.10 %
Στόχος 8	87.50 %
Στόχος 9	76.70 %
Στόχος 10	79.30 %
Στόχος 11	57.50 %
Στόχος 12	47.10 %
Στόχος 13	35.30 %
Στόχος 14	Δεν υπάρχουν Στοιχεία
Στόχος 15	36.80 %
Στόχος 16	55.00 %
Στόχος 17	Δεν υπάρχουν στοιχεία

Διάγραμμα 32. Απόδοση Στόχων Κοπεγχάγης 2019

4.4.7 Δήμος Φρανκφούρτης – Γερμανία

Η Φρανκφούρτη αποτελεί μια από τις περισσότερο βιώσιμες πόλεις της Ευρώπης με βαθμολογία 61.2 (Πίνακας 9), (Διάγραμμα 33). Τα κρίσιμότερα ζητήματα που επηρεάζουν το περιβάλλον της είναι η στροφή σε εναλλακτικές πηγές ενέργειας και η αναμενόμενη μελλοντική αύξηση της θερμοκρασίας αφού μόνο το 2008, στην ατμόσφαιρα της είχαν μετρηθεί περίπου 8 εκατομμύρια τόνοι CO₂. Για το λόγο αυτό, ο δήμος, συγκρότησε ομάδα συντονισμού που ασχολείται με την αντιμετώπιση θεμάτων που άπτονται της κλιματικής αλλαγής.

Δημιουργήθηκε ένα σχέδιο δράσης για υιοθέτηση μέτρων με στόχο την μείωση στη ζητούμενη ηλεκτρική ενέργεια με ταυτόχρονη χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας από τα νοικοκυριά όπως φωτοβολταϊκά και βιομάζα καθώς και η εφαρμογή ενός βιώσιμου αστικού σχεδιασμού. Όλα αυτά με την συνεργασία πάντα των κατοίκων, του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Ένας άλλος τομέας που έχει κάνει τεράστια βήματα προόδου είναι οι μεταφορές και βιώσιμη κινητικότητα. Μέσω διαφόρων Ευρωπαϊκών προγραμμάτων όπως το σχέδιο EVUE (Electric Vehicles in Urban Europe), η Φρανκφούρτη κατάφερε να αναπτύξει τεχνικές και στρατηγικές για προώθηση των ηλεκτρικών οχημάτων στη πόλη της μετατρέποντας την πόλη της σε πρωτοπόρα στον τομέα των ηλεκτρικών μεταφορών. Με τον τρόπο αυτό ξεκίνησε και η μαζική εισαγωγή και χρήση ηλεκτρικών ποδηλάτων, αυτοκινήτων και λεωφορείων με επιτυχία μέχρι και σήμερα μέσω και της καμπάνιας το 2010 «Frankfurtmobil». Προωθώντας ένα βήμα

παραπέρα, τη χρήση της ηλεκτρικής μετακίνησης, τ η διασύνδεση όλων των υπόλοιπων μέσων μεταφοράς μέχρι το 2025.

Η χρήση του ποδηλάτου, είναι ένα άλλο μέσο που προωθήθηκε από τον Δήμο στην προσπάθεια ανάδειξης του περιβαλλοντικού του προφίλ. Το 2003 τέθηκε στόχος για αύξηση χρήσης του ποδηλάτου κατά 15 % μέχρι το 2012 και αυτό έγινε εφικτό το 2011. Παράλληλα επεκτάθηκαν οι ποδηλατοδρόμοι, ενώ δημιουργήθηκαν καινούργιοι. Σηματοδοτήθηκαν και ψηφίστηκαν κανονισμοί χρήσης, δίνοντας στους ποδηλάτες προτεραιότητα.

Διαχειρίστηκε τα απορρίμματα για μην μολύνεται το περιβάλλον από επικίνδυνες ουσίες, μειώθηκαν οι όγκοι και αυξήθηκε η ανακύκλωση μέσω νομοθεσίας και φορολογικών ελαφρύνσεων σε φόρους. Εισήχθησαν έξυπνες μέθοδοι συλλογής, διαλογής και διαχωρισμού των απορριμμάτων. Διαφημιστικές καμπάνιες κατάφεραν να πείσουν τους δημότες να μειώσουν την κατανάλωση ενέργειας και νερού με παράλληλη βελτίωση του δικτύου σωληνώσεων για ελαχιστοποίηση των διαρροών.

Εμπλουτιστικέ το πράσινο στοιχείο της πόλης, με ένα μεγάλο ποσοστό της πόλη σαν είναι καλυμμένο με δέντρα, χωροθετήθηκαν πέραν των σαράντα δημόσιων πάρκων, κοινόχρηστοι χώροι καθώς και επιφάνειες με νερό. Επιπλέον, μια έκταση πέραν των 8,000 εκταρίων, σχηματίζει την πράσινη ζώνη (1/3 της πόλης), όπου συνυπάρχουν διαφορετικά τοπία, χλωρίδας και πανίδας δίνοντας την ευκαιρία στους κατοίκους της πόλης να απολαμβάνουν ένα περιβάλλον ιδανικό για ξεκούραση, περπάτημα και ποδηλασία.

Πίνακας 9. Απόδοση Στόχων Φρανκφούρτης 2019

Στόχος	Ποσοστό
Στόχος 1	77.90 %
Στόχος 2	63.20 %
Στόχος 3	74.30 %
Στόχος 4	62.70 %
Στόχος 5	45.40 %
Στόχος 6	99.50 %
Στόχος 7	25 %

Στόχος 8	85.70 %
Στόχος 9	76.40 %
Στόχος 10	70.80 %
Στόχος 11	57.80 %
Στόχος 12	75.20 %
Στόχος 13	35.90 %
Στόχος 14	Δεν υπάρχουν Στοιχεία
Στόχος 15	28.90 %
Στόχος 16	65.40 %
Στόχος 17	Δεν υπάρχουν στοιχεία

Διάγραμμα 33. Απόδοση Στόχων Φρανκφούρτης 2019

4.4.8 Πόλη Πόρτλαντ – Ηνωμένες Πολιτείες

Μια από τις πιο πυκνοκατοικημένες πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών που θεωρείται η πιο βιώσιμη αφού έχει χαρακτηριστεί ως η πιο πράσινη πόλη των ΗΠ και αποτελεί πρότυπο πόλης αειφόρου ανάπτυξης. Από το 1993, και όντας η πρώτη πόλη που ξεκίνησε την προσπάθεια μείωσης των αερίων του θερμοκηπίου υιοθετώντας καινοτόμες πολιτικές για την ενέργεια και το κλίμα.

Οι κάτοικοι της πόλης έχουν ιδιαίτερη ευαισθησία στην προστασία του φυσικού τους περιβάλλοντος και προσπαθούν να το διαφυλάξουν. Έχουν άριστη συνεργασία με τις αρχές της πόλης τους, δουλεύουν σκληρά για να το βελτιώσουν. Πέραν του 15 % της έκτασης της πόλης καλύπτεται από πάρκα, με το μεγαλύτερο της να έχει έκταση πέραν των 5,000 εκταρίων. Ένα από τα μεγαλύτερα αστικά δάση της χώρας που προσφέρει στους δημότες πέραν των 40 δραστηριοτήτων όπως τρέξιμο, πεζοπορία, ποδηλασία. Ακόμη, το συγκεκριμένο πάρκο αλλά και τα υπόλοιπα της πόλης, συμβάλλουν στην προστασία του νερού και του αέρα. Έχουν δημιουργήσει στα πλαίσια του σχεδίου κινητικότητας, πέραν των 7,000 μιλίων ποδηλατοδρόμων. Στον τομέα της αειφορίας αλλά και ως τρόπο ενίσχυσης της τοπικής αγοράς, οι πολίτες παροτρύνονται να αγοράζουν τουλάχιστον το 10 % από τοπικές αγορές. Έντονο είναι και το στοιχείο της πράσινης αρχιτεκτονικής στη πόλη. Οι αρχές έχουν εκπονήσει σχέδιο αύξησης από τους δημότες τους εναλλακτικών καυσίμων.

4.4.9 Νέα Υόρκη – Ηνωμένες Πολιτείες

Τα χαρακτηριστικά της Νέας Υόρκης είναι διαφορετικά από τις άλλες πόλεις της Αμερικής. Λόγο των χαρακτηριστικών αυτών όπως το εξαιρετικό σιδηροδρομικό δίκτυο, το δίκτυο του μετρό, η εύκολη πρόσβαση με τα πόδια σε τοπικές επιχειρήσεις διευκολύνουν τις μετακινήσεις παρόλη τη πυκνότητα του πληθυσμού, την καθιστούν από τις πιο βιώσιμες πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών και θεωρείται ιδανική για κατοικία και εργασία. Ένα ποσοστό κάτω του 25 % των κατοίκων του Μανχάταν διαθέτουν δικό τους αυτοκίνητο αφού πέραν του 50 % χρησιμοποιεί τις δημόσιες συγκοινωνίες και ένας μεγάλος αριθμός το ποδήλατο για τις μετακινήσεις του.

Τα αστικά πάρκα καλύπτουν μεγάλο ποσοστό από την έκταση της ΝΥ, δημιουργώντας ένα πράσινο πνεύμονα στην πόλη αλλά και μια εναλλακτική επιλογή άθλησης για τους κατοίκους. Λόγο της αρχιτεκτονικής με τους ουρανοξύστες, έχει καταφέρει να έχει μια εξελιγμένη πράσινη αρχιτεκτονική χωρίς να επιβαρύνετε πολύ το περιβάλλον. Μέσω της δημιουργίας κοινοτικών επιχειρήσεων που λειτουργούν με φιλικές μεθόδους παραγωγής σε πρόγραμμα αστικών κήπων, προμηθεύουν τους κατοίκους της πόλης με τοπικά προϊόντα.

Καλείται να αντιμετωπίσει σοβαρές προκλήσεις λόγω της αυξημένης ατμοσφαιρικής ρύπανσης αλλά και της πυκνότητας του πληθυσμού, όπως το τεράστιο κόστος ζωής που

για πολλούς είναι απαγορευτικό αλλά και η μικρή στροφή προς της ΑΠΕ. Για το λόγο αυτό, οι αρχές της πόλης υιοθέτησαν μια ενιαία στρατηγική για ΒΑ στο σχεδιασμό, τις λειτουργίες αλλά και τις δράσεις της πόλης. Μέσω του προγράμματος «One New York» αντιμετωπίζονται σφαιρικά οι κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις παίρνοντας παράλληλα και δράσεις άλλων πόλεων με παράλληλη ενδυνάμωση των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων (διάγραμμα 34).

Διάγραμμα 34. Απόδοση Στόχων Η.Π.Α

4.4.10 Τόκιο - Ιαπωνία

Το Τόκιο θεωρείται πόλη πρότυπο στη ΒΑ αφού η Ιαπωνία είχε πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της Ατζέντας του 2030 (διάγραμμα 35). Μεταρρύθμισε τα σχετικά συστήματα, έθεσε την ανθρώπινη ασφάλεια ως κατευθυντήρια αρχή στην προάσπιση της ανθρώπινης ασφάλειας, μείωσε τους κινδύνους καταστροφών και επένδυσε στην ισότητα των φύλων. Δημιούργησε το «Αρχηγείο Προώθησης ΣΒΑ» για να ενισχύσει την συνεργασία μεταξύ φορέων και να οδηγήσει στην ολοκληρωμένη εφαρμογή των στόχων.

Μέσω συνεργασιών από ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων μερών, πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις ώστε να αντληθούν κατευθυντήριες γραμμές για δημιουργία στρατηγικής

της πόλης. Η στρατηγική υιοθέτησε το όραμα «Γίνετε ηγέτης προς ένα μέλλον όπου οι οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές βελτιώσεις επιτυγχάνονται με ολοκληρωμένο, βιώσιμο και ανθεκτικό τρόπο, χωρίς να αφήνουν κανέναν πίσω».

Καταγράφηκαν οκτώ τομείς ενδιαφέροντος όπου αναπτύχθηκαν και οι εξής δράσεις:

- Ενδυνάμωση όλων των ατόμων (στόχοι 1, 4, 5, 8, 10, 12)
- Καλής υγείας και μακροζωία (στόχος 3)
- Ανάπτυξης, αναζωογόνηση αγροτικών Περιοχών και Προώθηση Επιστημονικής Τεχνολογίας και Καινοτομίας (στόχοι 2, 8, 9, 11)
- Αειφόρος και ανθεκτική χρήση γης, ποιοτικής υποδομής (στόχοι 2, 6, 9, 11)
- ΑΠΕ, Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής (στόχοι 7, 12, 13)
- Διατήρηση του περιβάλλοντος, βιοποικιλότητας (στόχοι 2, 3, 14, 15)
- Ασφαλής και ειρηνική κοινωνία (στόχος 16)
- Ενίσχυση μέσων και πλαισίων επίτευξης ΣΒΑ (στόχος 17)

Αποφασίστηκε όπως δημιουργηθεί διαγωνισμός ανάμεσα σε ιδιωτικές εταιρείες και οργανισμούς για πρωτοβουλίες προς επίτευξη των στόχων. Προωθήθηκε η σημασία των στόχων μέσω επικοινωνιακών εκστρατειών, η αναγνώριση της σημασίας τους και η ευαισθητοποίηση των πολιτών πάνω στο θέμα αυτό. Προωθήθηκε στα σχολεία η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, ενθαρρύνθηκε η μάθηση των ΣΒΑ σε όλους τους τομείς συμπεριλαμβανομένων σχολείων, νοικοκυριών, χώρων εργασίας και τοπικών κοινοτήτων.

Ακόμη ο Δήμος προσέφερε πρόγραμμα ανταμοιβής βαθμών στους δημότες που συμμετέχουν στις δράσεις με στόχο την ενθάρρυνση τους για επίτευξη των ΣΒΑ όπως:

- Επιβράβευση όσων χρησιμοποιούν τα ΜΜΜ και ειδικότερα σε ώρες μη αιχμής
- Η μη χρήση πλαστικών τσαντών από καταστήματα
- Η αγορά επαναχρησιμοποιήσιμων κουτιών φαγητού

Οι βαθμοί αυτοί εξαργυρώνονται σε καφετέριες και άλλα καταστήματα της πόλης.

Διάγραμμα 35. Απόδοση Στόχων Τόκυο 2019

4.4.11 Κάλαμπαρ - Νιγηρία

Η Κάλαμπαρ της Νιγηρίας, μετέτρεψε την πόλη της σε «έξυπνη πόλη». Εξασφάλισε στους πολίτες ποιοτική και απρόσκοπτη σύνδεση στο διαδίκτυο μέσω του έργου «CallySmart». Κατασκεύασε δίκτυο οπτικών ινών προσφέροντες υπηρεσίες διαδικτύου σε χαμηλές τιμές δίνοντας έτσι την ευκαιρία πρόσβασης σε όλους τους κατοίκους χωρίς περιορισμούς. Αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα απρόσκοπτης χρήσης του διαδικτύου, οι κάτοικοι είχαν καλύτερη ενημέρωση, βελτιώθηκε ο τομέας της υγείας μέσω προηγμένων υπηρεσιών, εκπαιδευόταν καλύτερα ο κόσμος, αναπτύχθηκαν οι μεταφορές προστατεύοντας το περιβάλλον. Δημιουργήθηκαν νέες μορφές και θέσεις εργασίας, συστάθηκαν νέες επιχειρήσεις. Το έργο, λόγω κόστους υλοποιήθηκε μέσω σύμπραξη ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Από αυτό και μόνο το έργο, βοηθήθηκε κάπως να ικανοποιηθούν διάφοροι από τους ΣΒΑ αφού η Νιγηρία έχει βαθμολογία 46,4 και είναι στην 159^η θέση (διάγραμμα 36).

Διάγραμμα 36. Απόδοση Στόχων Νιγηρίας 2019

4.5 Τι υπολείπεται να γίνει για εκπλήρωση των ΣΒΑ εκ μέρους της Κύπρου

Η Κύπρος έχει υποβάλει ήδη την πρώτη έκθεση της το 2017 με τα αποτελέσματα να είναι γνωστά και να κατατάσσεται στην τελευταία θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Πέραν της ανάγκης για αντιμετώπιση του δημόσιου χρέους, της ανεργίας, της απαίτησης για περισσότερη εμπλοκή στο ΑΕΠ της χώρας του τομέα της γεωργίας, της τεράστιας εξάρτησης της χώρας από εισαγόμενα προϊόντα για κάλυψη των ενεργειακών αναγκών, τη μη επαρκή συμμετοχή των γυναικών στη πολιτική ζωή, την αειφόρο κατανάλωση και άλλα που εξήχθησαν ως αποτελέσματα, επιβάλλεται ορθότερος προγραμματισμός για να επιτύχει τους στόχους της. Συνεχίσει ενεργά στον καθορισμό και την πλήρη εφαρμογή στην ημερήσια διάταξη καθώς και στις διάφορες εκδηλώσεις της ΕΕ προς επίτευξη των ΣΒΑ.

Μέσα από τη συνεργασία των ενδιαφερομένων μερών, αλλά και μέσω μιας έρευνας όπου διεξήχθη από τα Υπουργεία Παιδείας και Πολιτισμού μαζί με το Υπουργείο Εσωτερικών, για τις προτεραιότητες επίτευξης των ΣΒΑ, διοργανώνεται εκστρατεία ενημέρωσης και εκπαίδευσης του κοινού σε συνεργασία και των τοπικών αρχών για μεγαλύτερη εμπλοκή της κοινωνίας των πολιτών.

Επιθυμητή αλλά και επιβεβλημένη είναι και η εμπλοκή των πολιτών της χώρας. Υπάρχουν διάφορα που μπορεί να κάνει ένας πολίτης τόσο από μόνος του όσο και μέσω συλλογικής δράσης, όχι αποκλειστικά μόνο από τον εθελοντισμό, ο οποίος φυσικά και αποτελεί ένα χρήσιμο τρόπο συνεισφοράς. Κατ' αρχάς εξέχουσας σημασίας είναι η επιδίωξη συμμετοχής από τον ίδιο τον πολίτη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, η ενεργή ενημέρωση και συμπεριφορική αλλαγή και αλλαγή νοοτροπίας τόσο των ίδιων των ατόμων, όσο και η προώθηση τέτοιων αλλαγών μέσω της διάδοσης πληροφορίας. Οι συμπεριφορικές αλλαγές εκτείνονται από την προσπάθεια ανακύκλωσης και σεβασμού του περιβάλλοντος γενικότερα, μέχρι την αλλαγή απόψεων για διάφορα κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα. Κυρίως όμως, θα πρέπει να επιδιώξει τη συμμετοχή σε συλλογική δράση μέσω οργανωμένων συνόλων της κοινωνίας, η οποία έχει και τον μεγαλύτερο αντίκτυπο και είναι και πιο αποτελεσματικός. Μέχρι σήμερα, η Κύπρος, έχει καταφέρει να εκπληρώσει ένα μέρος από κάθε στόχο μέσω δράσεων ενώ έχει θέσει χρονικό πλαίσιο ώστε να καταφέρει να ολοκληρώσει όλους τους στόχους (πίνακας 10) με τις δράσεις που αναφέρονται στον (πίνακα 11).

Πίνακας 10. Αναμενόμενο Έτος Υλοποίησης Στόχων από Κυπριακή Δημοκρατία

ΣΤΟΧΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ 2019	ΕΤΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ
1	99%	2021
2	52,50%	2026
3	92,80%	2023
4	97%	2022
5	71,30%	2025
6	70,10%	2025
7	92,20%	2023
8	74,50%	2024
9	54,30%	2029
10	77,40%	2027

11	77,70%	2027
12	41,70%	2030
13	72,20%	2026
14	32,80%	2030
15	77,50%	2024
16	81,20%	2023
17	27,20%	2030

Πίνακας 11. Δράσεις που υπολείπονται να γίνουν:

- Διαμόρφωση και εφαρμογή ολοκληρωμένης στρατηγικής στον τουριστικό τομέα
- Επέκταση ναυτιλιακού τομέα
- Εκσυγχρονισμός επαγγελματικών υπηρεσιών
- Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας πρωτογενούς και δευτερογενούς γεωργικού τομέα
- Αναζωογόνηση Κυπριακής υπαίθρου
- Εκσυγχρονισμός και βελτίωση ανταγωνιστικότητας στο γεωργικό τομέα
- Αύξηση βιολογικής γεωργίας
- Αναζωογόνηση αγροτικού πληθυσμού
- Ενθαρρύνοντας νέων να μετακινούνται προς την ύπαιθρο
- Βιώσιμη παραγωγικότητα του γεωργικού τομέα μέσω αποτελεσματική χρήση των πόρων,
- Βιώσιμων προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης
- Μείωση ρύπανσης από την παραγωγή
- Προώθηση της πράσινης ανάπτυξης
- Δημιουργίας πράσινων θέσεων εργασίας
- Επένδυση στη διαχείριση αποβλήτων
- Μείωση αερίων θερμοκηπίου
- Αύξηση ανακύκλωσης
- Προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος
- Αξιοποίηση και ενίσχυση των συνεργειών μεταξύ περιβαλλοντικών και άλλων οικονομικών τομέων σε όπως η γεωργία, οι υδάτινοι πόροι, η βιοποικιλότητα και η

πράσινη υποδομή, τα δάση, η ενέργεια, των μεταφορών, της βιομηχανίας, της διαχείρισης των αποβλήτων, του τουρισμού, της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής

- Ανάπτυξη ολοκληρωμένης και ολιστικής εθνικής βιομηχανικής πολιτικής
- Βελτίωση ψηφιακής και της βιομηχανικής ικανότητας
- Ενσωμάτωση πρωτογενούς τεχνολογίας
- Επένδυση στην έρευνα και ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών
- Αύξηση παραγωγικότητας και εξαγωγών (υποδομή, εκβιομηχάνιση και καινοτομία)
- Ολοκληρωμένη βιομηχανική στρατηγική
- Εφαρμογή Εθνική Στρατηγική Νεολαίας
- Ενεργή συμμετοχή όλων των νέων στην κοινωνία
- Δημιουργία ολοκληρωμένου μηχανισμού για σχεδιασμό, εφαρμογή και παρακολούθηση όλων των τομέων πολιτικής που συνδέονται μεταξύ τους και επηρεάζουν άμεσα τους νέους ανθρώπους, καθώς και μια συμμετοχική προσέγγιση, με τη συμμετοχή των νέων στη διαμόρφωση πολιτικής.
- βελτίωση της κατάστασης των νέων με σχέδιο για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, την απασχόληση και επιχειρηματικότητα, την υγεία και ευεξία, τη συμμετοχή και τον εθελοντισμό
- Απρόσκοπτη πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους

Μια σωστά σχεδιασμένη πολιτική από μέρους του κράτους θα επιταχύνει την πρόοδο. Μέσα από την πολιτική αυτή, η τοπική αυτοδιοίκηση λαμβάνει ιδιαίτερο ρόλο αφού η ΣΒΑ είναι συνυφασμένοι με τους στόχους των δήμων να προσφέρουν καλύτερη ποιότητα ζωής στους δημότες τους και μέσα από τις δράσεις τους να βοηθούν στην εκπλήρωση των στόχων του κράτους. Μέσω του «Σύμφωνου των Δημάρχων» για το κλίμα και την ενέργεια, οι Δήμαρχοι ενώθηκαν με στόχο την συνεργασία και δεσμεύτηκαν να υποστηρίξουν τους στόχους της ΕΕ υιοθετώντας μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, εξασφαλίζοντας παράλληλα πρόσβαση στους δημότες τους σε ασφαλή, βιώσιμη, και οικονομικά προσιτή ενέργεια στους κατοίκους τους.

Η μεθοδολογία προς επίτευξη των στόχων της Κύπρου χωρίζεται σε πέντε φάσεις με βάση τον πίνακα 12.

Πίνακας 12. Προτεινόμενη μεθοδολογία για επίτευξη των ΣΒΑ

Φάση	Όνομα Φάσης	Βήμα
1	Ανάλυση πλαισίου	Βέλτιστες Πρακτικές συγκριτικής Αξιολόγησης Ανάλυση Τρέχουσας Κατάστασης
2	Αξιολόγηση ικανότητας	Ενδιαφερόμενα μέρη ΣΒΑ Θεσμική ικανότητα
3	Στρατηγική	Όραμα ΣΒΑ Στόχοι και μοντέλο διακυβέρνησης
4	Σχέδιο Δράσης	Ευθυγράμμιση πρωτοβουλιών ΣΒΑ Πιλοτικά σχέδια και προγράμματα
5	Αξιολόγηση	Παρακολούθηση έργου Αναφορά Επιπτώσεων

4.6 Καλές Πρακτικές Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης

Στόχος 1

Η Κολομβία σχεδίασε ένα σύστημα εθελοντικής χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης και αποταμίευσης για άπορα ή χαμηλόμισθα άτομα. Με το σύστημα αυτό, οι άνθρωποι κτίζουν κεφάλαιο για να μπορούν να επιβιώσουν κατά τη συνταξιοδότηση, μειώνοντας την οικονομική ανοχή.

Στόχος 2

Η Ουγκάντα πραγματοποίησε μια στρατηγική ανασκόπηση για καταγραφή της διατροφή και της επισιτιστικής ασφάλειας, εξασφαλίζοντας ποιότητα στη διατροφική αλυσίδα. Καθορίστηκαν οι δράσεις και συστάσεις πολιτικών για κυβερνητικές χορηγίες μόνο όσων κατέχουν πιστοποιητικό συμμόρφωσης.

Στόχος 3

Στη Μακάσαρ της Ινδονησίας υπήρχε μεγάλη δυσκολία πρόσβασης στη υγεία τόσο λόγω απόστασης, όσο και κόστους. Μέσω του προγράμματος Dottorotta, εξασφαλίστηκε η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας σε όσους ήταν κάτω από το όριο της φτώχειας στον προσωπικό τους χώρο.

Στόχος 4

Σε συνεργασία μεταξύ της UNESCO και του Plan International δημιουργήθηκε το πρόγραμμα P21 όπου εξασφαλίζεται η ομαλή κοινωνική ένταξη ατόμων με ειδικές ανάγκες μέσω του αθλητισμού και του παιχνιδιού. Καθηγητές και εργαζόμενοι βοηθούν με τις απαιτούμενες ενέργειες ώστε να προωθείται η ένταξη των ατόμων αυτών και να ενσωματώνονται στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Plan Ireland, εξαλείφεται η περιθωριοποίηση, ο στιγματισμός και κατ' επέκταση ο κοινωνικός αποκλεισμός που τα άτομα αυτά βιώνουν στην καθημερινότητα τους συνδέοντας τους στόχους 1,3,4,5,10,16.

Στόχος 5

Στη Βραζιλία, 37 % των κοριτσιών θεωρούν πως αγόρια και κορίτσια δεν έχουν τα ίδια δικαιώματα. Για να αλλάξει αυτό, θεσμοθέτησε τη δράση «Κορίτσι Κοσμήτορας ή διευθυντής για μια μέρα». Ενθάρρυνε την ενδυνάμωση των μαθητών, προωθώντας την προσωπική ασφάλεια και την ατομική συνείδηση ευθύνης. Ενθάρρυνε τα κορίτσια να κατανοήσουν την εξέχουσα θέση και προώθησε την εκπροσώπηση τους στις δομές λήψης αποφάσεων.

Στόχος 6

Το Μπαχρέιν δημιούργησε μια εθνική βάση δεδομένων πόρων. Στατιστικά και δεδομένα καταγράφονται στο σύστημα στατιστικών υδάτων. Οι πληροφορίες παρέχουν πολλαπλές χρήσεις για τις υπηρεσίες ύδρευσης, αποχέτευσης και άλλων αναπτυξιακών θεμάτων. Μέσα από τα δεδομένα δίνονται τα απαραίτητα στοιχεία για υποστήριξη διαδικασιών, λήψης αποφάσεων, σχεδιασμού και διαχείρισης στρατηγικής για τους υδάτινους πόρους.

Στόχος 7

Η Υεμένη υποστήριξε άτομα περιθωριοποιημένα, νέους, γυναίκες και άντρες να δημιουργήσουν αποκεντρωμένα συστήματα ηλιακής ενέργειας βελτιώνοντας την πρόσβαση τους σε φθηνή ενέργεια Βελτιώσαν τον τομέα απασχόλησης καθώς και της αυτοπεποίθησης τους, προσφέροντας τους παράλληλα και ένα εισόδημα.

Στόχος 8

Η Φορταλέζα της Βραζιλίας, σε μια συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα ανάπτυξαν ένα περιβάλλον καινοτομίας και δημιουργίας ευκαιριών στην αγορά, παρέχοντας στο κόσμο και του επενδυτές ένα περιβάλλον ευέλικτο που προωθούσε το άνοιγμα επιχειρήσεων. Στόχος η προώθηση νέων ευκαιριών ώστε να προωθηθεί το αίσθημα της συμμετοχικότητας από τους πολίτες και να προσελκύσουν εσωτερικές και εξωτερικές επενδύσεις.

Στόχος 9

Στις Αφρικανικές χώρες, ένα έργο, χρησιμοποιώντας τις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών, ενισχύει τις ικανότητες των ιδρυμάτων κατάρτισης των εκπαιδευτικών τους. Έτσι βελτιώνεται η ποιότητα των εκπαιδευτικών συμβάλλοντας στον στόχο 4. Παράλληλα συμβάλλει στο στόχο 9 για τις υποδομές και την τεχνολογία.

Στόχος 10

Επαγγελματίες από το ΗΒ, δημιούργησαν εκπαιδευτικό πρόγραμμα βελτίωσης της ζωής των ΛΟΑΤ, προσφύγων και μεταναστών. Καλύπτει το κενό στην πληροφόρηση για την κατάσταση των ατόμων αυτών σε διάφορα κέντρα κράτησης. Δίνει την ευκαιρία να αντιμετωπιστούν ορθότερα τα θέματα αξιοπρέπειας, σεβασμού, ένταξης και διακρίσεων.

Στόχος 11

Στην πόλη Ούμεο της Σουηδίας επιβάλλεται η παροχή χώρου στάθμευσης μαζί με απόκτηση άδεια; οικοδομής. Μέσω ενός συστήματος, οι προγραμματιστές δημιούργησαν 40% λιγότερες θέσεις στάθμευσης. Ως αντάλλαγμα, κατάφεραν να αλλάξουν την κουλτούρα των κατοίκων και μείωσαν τη χρήση αυτοκινήτου κατά 40 % προσφέροντας του παράλληλα εναλλακτικές χρήσεις MMM.

Στόχος 12

Η ένωση καταναλωτών Ιαπωνίας, κατέγραψε και συγκέντρωσε όλα τα φιλικά ως προς το περιβάλλον προϊόντα που παρήγαγε και διέθετε. Διοργάνωσε εκστρατεία ενημέρωσης και διάδοσης της ιδέας της ηθικής κατανάλωσης στο κοινό. Επίσης προώθησε τις πωλήσεις των τοπικών παραγωγών και μέσω της εκστρατείας δόθηκαν και εναλλακτικές λύσεις σε ζητήματα ασφάλειας τροφίμων.

Στόχος 13

Το 70 % των κατοίκων της Σομαλίας εξαρτάται από τη γεωργία. Συνέπεια της ξηρασία και των πλημμυρών, λιγοστεύουν οι φυσικοί πόροι. Δεν υπάρχει πολιτική για διαχείριση καταστροφών και εκπαίδευσης στην ανθεκτικότητα αλλαγής του κλίματος. Καινοτόμες δράσεις όπως η κατασκευή φράγματος άμμου για συλλογή του βρόχιμου νερού σε πηγάδια για χρήση σε περιόδους ξηρασίας, βελτίωσε τη διαβίωση των αγροτών και τους βοήθησε στην κλιματική μεταβλητότητα.

Στόχος 14

Αναπτύχθηκαν δείκτες για κοινή αλιευτική πολιτικοί σε όλα τα ύδατα της ΕΕ. Τα αποτελέσματα των δεικτών, χρησιμοποιούνται για δηλώσεις πολιτικής και αξιολόγησης εφαρμογής των στόχων βιωσιμότητας. Με αυτό τον τρόπο, διατηρείται συνεχής ανάλυση ελεύθερων δεδομένων και καθορίζονται οι αλιευτικές δυνατότητες για τα αποθέματα ιχθύων.

Στόχος15

Η Βραζιλία, προώθησε την πληρωμή υπηρεσίας οικοσυστήματος όπου ενθάρρυνε τους αγρότες να φυτεύουν συγκεκριμένο είδος φυτού, κατά μήκος των δρόμων και ιδιοκτησιών. Οι αγρότες αμείβονται από ιδιωτικές εταιρείες όπου χρησιμοποιούν τα δένδρα ως αποζημίωση από τις εκπομπές αερίων τους καθώς και για εξωραϊσμό δρόμων. Με αυτό τρόπο επωφελείται η πανίδα και δημιουργείται σκιά για τα βοοειδή ενώ παράλληλα παρουσιάζει μια μοναδική φυσική ομορφιά λόγω του σχήματος και των διαστάσεων του.

Στόχος 16

Στη Μπογκοτά της Κολομβίας, μια αυτόνομη υπηρεσία δημιουργήθηκε για να διερευνά, ελέγχει και αναλύει διοικητικές ανεπάρκειες ή και διαφθορά από κυβερνητικούς φορείς.

Σε συνεργασία με τους πολίτες και τον ιδιωτικό τομέα, εντοπίζει θεσμικές ατασθαλίες και αποτρέπει τυχόν διάπραξη τους. Εφαρμόζει καλές πρακτικές και δράσεις ώστε να αντιμετωπίσει τυχόν κρούσματα.

Στόχος 17

Η Βραζιλία μέσω ΜΚΟ, επικεντρώθηκε στη προστασία παιδιών που δεν έχουν γονική φροντίδα. Μέσω μιας σειράς από κόμικς, συνδυάζει πληροφοριακό περιεχόμενο για τους ΣΒΑ σε παιδική γλώσσα προσαρμοσμένο στις ανάγκες της παιδικής ηλικίας σε παιδική γλώσσα. Παιδικοί χαρακτήρες ευρέως γνωστοί, αναπτύχθηκαν για να περάσουν τα μηνύματα των στόχων και να ενισχύσουν τη συνεργασία τους.

Στόχοι 2,3,12,13,15

Δημιουργία ΜΚΟ στο Κολοράντο των Ηνωμένων Πολιτειών για αντιμετώπιση της υγείας και διατροφής των αγροτικών περιοχών μέσω της εκπαίδευσης. Χρησιμοποιώντας το STEAM, δημιουργούνται αίθουσες όπου προλαμβάνουν συμπεριφορές και αντιμετωπίζουν το άγχος απαλλαγμένοι από χημικές ουσίες. Αναπτύσσοντας της ικανότητες τους για υγιή και βιώσιμα συστήματα διατροφής κάνοντας χρήση τεχνολογιών όπως υδροπονική.

<https://sustainabledevelopment.un.org/partnerships/goodpractices>

4.7 SWOT Analysis Κύπρου

Πίνακας 13. SWOT Analysis Κύπρου

Δυνατά Σημεία

- Βιοτικό επίπεδο
- Πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας
- Υποχρεωτική φοίτηση μέχρι τα 15 χρόνια
- Αριθμός ατόμων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας
- Ανισότητες στη κοινωνία
- Παροχή πόσιμου νερού σε όλα τα νοικοκυριά

- Καινοτομία
- Πρόσβαση σε ηλεκτρική ενέργεια και καύσιμα
- Πρόσβαση σε Ηλεκτρονικές συναλλαγές και διαδίκτυο
- Συμμετοχή μεγάλων εταιρειών
- Ασφάλεια

Αδύνατα Σημεία

- Δεν είναι γνωστό από το ευρύ κοινό
- Εκπαίδευση στις αξίες των ΣΒΑ
- Κυβερνητική δράση
- Συνεργασία μεταξύ ενδιαφερομένων μερών
- Εκπροσώπηση γυναικών στη Βουλή
- Χρηματοδότηση
- Ανθρώπινα δικαιώματα

Ευκαιρίες

- Εκπαίδευση - πληροφορίες - επικοινωνία
- Βελτίωση διαδικασιών
- Επεξεργασία λυμάτων
- Ρυθμός ανάπτυξης οικονομίας
- Δαπάνες σε έρευνα και τεχνολογία
- Σύστημα δημοσιών μεταφορών
- Φορολογικό σύστημα
- Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Απειλές

- Αλλαγές στη διεθνή πολιτική
- Συνεργασίας μεταξύ ενδιαφερομένων μερών
- Απλοποίηση μηνυμάτων στόχων για ευκολότερη κατανόηση
- Εκπομπές CO₂ από παραγωγή ηλεκτρισμού και καυσίμων από μεταφορές
- Δείκτης ανεργίας
- Ποσότητες οικιακών αποβλήτων
- Θαλάσσια ρύπανση
- Διαθεσιμότητα ψαριών στη Μεσόγειο
- Εισαγόμενες απειλές για βιοποικιλότητα

Κεφάλαιο 5

Συμπεράσματα

5.1 Περιορισμοί μελέτης

Σημαντικός περιορισμός της διατριβής αφορά τα δείγματα της έρευνας δεδομένου του αριθμού των απαντήσεων που συλλέγηκαν. Είναι ένα μικρό δείγμα και δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αντιπροσωπευτικό για το σύνολο του πληθυσμού και να γενικευτούν τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα για το σύνολο της Κύπρου.

Το αρχικό πλάνο των συνεντεύξεων ανατράπηκε λόγω της έξαρσης του κορονοϊού και των αυστηρών μέτρων περιορισμού. Προσαρμόστηκαν οι ανάγκες της έρευνας στο να συμπληρωθούν ερωτήσεις γραπτώς οι οποίες παραδόθηκαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αντί να γίνουν συνεντεύξεις δια ζώσης. Αυτό, στέρησε την ευκαιρία συμπληρωματικών και επεξηγηματικών ερωτήσεων κατά την ώρα της συνέντευξης. Στις περιπτώσεις που χρειάστηκε να γίνουν διευκρινήσεις, υπήρχε τηλεφωνική επικοινωνία με τους συνεντευξιζόμενους.

5.2 Συμπεράσματα

Τα γενικά συμπεράσματα που προκύπτουν από τη μεταπτυχιακή αυτή διατριβή και πιο συγκεκριμένα από την υφιστάμενη κατάσταση στην Κυπριακή Δημοκρατία του βαθμού ωριμότητας ως προς την ενσωμάτωση των 17 ΣΒΑ, της ανάλυσης SWOT και των αποτελεσμάτων της Πρώτης Εθελοντικής Αξιολόγησης, συνοψίζονται ως ακολούθως.

Η νομοθεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας έχει ψηφίσει μόνο εναρμονιστικούς νόμους που αφορούν μέρος ή αποσπασματικά μέρος των στόχων ή υποστόχων. Απαιτείται η χάραξη μιας στρατηγικής από μέρους του κράτους για κατ' αρχή νομοθετικής ψήφισης όλων των τομέων που καλύπτουν τους στόχους. Χάραξη μιας ολοκληρωμένη στρατηγική προσέγγιση για κάθε στόχο ξεχωριστά ως προς το τι χρειάζεται, ποιες ενέργειες

απαιτούνται να γίνουν, συντονισμός ενδιαφερομένων μερών και ένα εφαρμόσιμο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης.

Ενημέρωση και εκπαίδευση πολιτών. Η έναρξη δράσεων ενημέρωσης και εκπαίδευσης του κοινού για το τι απαιτείται αλλά και για το πως θα μπορέσει ο κάθε ένας από το δικό του ρόλο να εκπληρώσει τις απαραίτητες απαιτήσεις που απαιτούνται. Πέραν από το γεγονός ότι η Κύπρος βρίσκεται σε πολύ πρώιμο επίπεδο ως προς την ενσωμάτωση των στόχων, αυτό έχει και ως αντίκτυπο αρνητικές επιπτώσεις σε όλους του τομείς αειφορίας όπως τη μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη με νέες θέσεις εργασίας και τη συνεχή εξέλιξη προς νέους τομείς, τη διαφύλαξη των φυσικών πόρων μέσω της κοινωνικής συνοχής αλλά και της κοινωνικής ευημερίας μέσω της καινοτομίας και του υψηλού βιοτικού επιπέδου της χώρας.

Λαμβάνοντας υπόψη, τόσο τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, τις τιμές των δεικτών της Κυπριακής Δημοκρατίας από τη πρώτη εθελοντική έκθεση προόδου για εφαρμογή της Ατζέντας 2030 όσο και τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας, μπορούμε να διακρίνουμε μια σχετική ομοφωνία. Όχι μόνο στις απόψεις που επικρατούν στην κρατική μηχανή και στον ιδιωτικό τομέα, στην κοινωνία των πολιτών αναφορικά με το βαθμό εφαρμογής των ΣΒΑ καθώς και για τα αποτελέσματα που αυτή η εφαρμογή έχει επιφέρει στην Κυπριακή Δημοκρατία, αλλά και από Ευρωβουλευτές και βουλευτές του τόπου.

Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι ο απλός πολίτης ενώ ενημερώνεται για διάφορα θέματα που αφορούν τόσο στην πολιτική όσο και την οικονομική ζωή του τόπου, παρόλα αυτά μεγάλο ποσοστό ερωτωμένων (40 %) δεν γνώριζε την έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης και των ΣΒΑ, πράγμα που δικαιολογεί εν μέρη την χαμηλή κατάταξη της Κύπρου τόσο ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 28^η θέση (τελευταία) και στην 61^η θέση ανά το παγκόσμιο. Απαιτείται η επένδυση ενός σεβαστού ποσού ανά έτος από την κυβέρνηση για ενημέρωση των πολιτών τόσο για τους στόχους, όσο και για την πορεία υλοποίησης τους κάνοντας τους πολίτες μέρος της διαδικασίας.

Η κοινωνία των πολιτών, η τοπική αυτοδιοίκηση, οι οργανισμοί και επιχειρήσεις αναμένουν από το κεντρικό κράτος να θέσει σε προτεραιότητα τους στόχους που θεωρεί πιο αναγκαίους, να διαμορφώσει και να θέσει σε εφαρμογή τις απαραίτητες στρατηγικές και δράσεις με τέτοιο τρόπο, ώστε να εφαρμοστούν με βάση τις ιδιαιτερότητες της Κύπρου.

Ήδη πολλές από τις στρατηγικές και δράσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και των επιχειρήσεων, προάγουν την εφαρμογή των στόχων. Αυτό όμως δεν γίνεται συντονισμένα και κάτω από μια συγκεκριμένη στρατηγική, αλλά με τρόπο σπασμωδικό και διάσπαρτο χωρίς το τελικό αποτέλεσμα να είναι ουσιαστικό και εποικοδομητικό σε όλους τους πυλώνες ανάπτυξης.

Κλείνοντας, στην παρούσα διατριβή έχουν συγκεντρωθεί και αναλυθεί στοιχεία και αναλύθηκαν δεδομένα βάση των οποίων καταλήγουμε με ασφάλεια στο συμπέρασμα πως η Κύπρος έχει σημαντικές προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπίσει μέχρι να φτάσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Μέχρι στιγμής είναι αρκετά μακριά. Οι βασικές προκλήσεις και τα κενά εστιάζονται κυρίως στον τομέα της εκπαίδευσης και ενημέρωσης. Του περιβάλλοντος και της ενέργειας, όπου είναι και οι περισσότερες αδυναμίες. Λιγότερες αλλά εξίσου σημαντικές αδυναμίες υπάρχουν σε κοινωνικά θέματα όπως η ισότητα των φύλων, η εκπαίδευση, η υγεία.

5.3 Εισηγήσεις

Τα μέτρα που προτείνονται για αύξηση του βαθμού ωριμότητας της Κύπρου ως προς την ενσωμάτωσή των 17 ΣΒΑ και εκπλήρωση των στόχων μέχρι το 2030 έχουν ως εξής: Δημιουργία ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής με βάση της ανάγκες τόσο για το σύνολο των στόχων, όσο και για κάθε στόχο ξεχωριστά μαζί με το προσυπολογιζόμενο κόστος και το χρονοδιάγραμμα επίτευξης του. Δημιουργία υπό – στρατηγικών σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης ώστε να προωθηθούν οι υφιστάμενες δράσεις τους και παράλληλα να υπάρχει συντονισμός μεταξύ τους για καλύτερα αποτελέσματα. Μέσω της εθνικής στρατηγικής η βουλή των αντιπροσώπων θα πρέπει να ψηφίσει όλες τις απαραίτητες νομοθεσίες που θα προκύψουν από την εθνική στρατηγική.

Οι τοπικές αυτοδιοικήσεις με την καθοδήγηση του κεντρικού κράτους μπορούν να δημιουργήσουν μέσα και εργαλεία για προώθηση στρατηγικών και παράλληλα να εμπνεύσουν και να εκπαιδεύσουν τους πολίτες αλλά και τις τοπικές επιχειρήσεις. Η τοπική αυτοδιοίκηση βρίσκεται πιο κοντά στους πολίτες και τις επιχειρήσεις που λειτουργούν στα όρια τους, έχοντας άμεση και ουσιαστικότερη επιρροή σε αυτούς. Επιβάλλεται να σχεδιάσουν και αυτοί ευέλικτες στρατηγικές που θα βελτιστοποιήσουν τις υπάρχουσες διαδικασίες τους όπως διαχείριση απορριμμάτων, εξοικονόμηση ενέργειας.

Η κοινωνία των πολιτών, όπως διαφάνηκε και από την έρευνα επιθυμεί να ενημερωθεί περισσότερο για τους ΣΒΑ και να συμμετάσχει σε διάφορες δράσεις όπως καθαρισμό

ακτών, διαδραστικά παιχνίδια, σεμινάρια. Να μπορέσει να αναγνωρίσει τη σημασία και τα προβλήματα βιωσιμότητας τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο για να μπορέσει να συνδυάσει τις δράσεις και τις συμπεριφορές του.

Διαμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας όπου θα στηρίζεται στη ΒΑ έχοντας καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα και θα παράγει ευσυνείδητους πολίτες όπου θα συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων. Το σύστημα θα πρέπει να είναι ευέλικτο και να μπορεί να παρακολουθεί και αξιολογεί τα αποτελέσματα ώστε οι όποιες αλλαγές απαιτούνται να εφαρμόζονται άμεσα. Δημιουργία οικολογικών σχολείων, περιβαλλοντικών εκπαιδευτικών κέντρων, ένταξη ενοτήτων για τη ΒΑ στο ωρολόγιο πρόγραμμα, συνεργασία με ΜΚΟ

Η στροφή προς την ΒΑ δίνει την ευκαιρία να αναπτυχθούν νέες καινοτόμες ιδέες. Η παραχώρηση διευκολύνσεων στις εταιρείες που επενδύουν στην καινοτομία, όπως χρηματοδότηση, μείωση της γραφειοκρατίας, μείωση της φορολογίας θα βοηθήσει τις προσπάθειες των εταιρειών και παράλληλα θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας.

Οι επιχειρήσεις επιβάλλεται να μετατρέψουν το όραμα, τη στρατηγική και τις δραστηριότητες τους μεταμορφώνοντας τις, σε υπεύθυνες επιχειρήσεις αντιλαμβανόμενοι τις δραστηριότητες και τον αντίκτυπο των δραστηριοτήτων τους. Μέσω της ΕΚΕ του, οι εταιρείες πρέπει να επικοινωνούν τις δράσεις τους και τη συνεισφορά τους στη ΒΑ. Με αυτό τον τρόπο, οι καταναλωτές θα μπορούν να κάνουν «ηθικές επιλογές» ως προς την εταιρεία που θα επιλέξουν να προμηθευτούν αυτό που επιθυμούν. Να αξιοποιήσουν τις διαφημίσεις τους προωθώντας παράλληλα και μηνύματα βιώσιμα μοντέλα κατανάλωσης για φίλο-περιβαλλοντικού τρόπου ζωής.

Λόγω των τελευταίων παγκόσμιων εξελίξεων της έξαρσης του κορονοϊού και του υποχρεωτικού εγκλεισμού των ανθρώπων στις οικίες τους αλλάζουν άρδην οικονομικές, πολιτικές, περιβαλλοντικές και πολιτιστικές συνθήκες που ίσχυαν μέχρι πρότινος. Ήδη τα ΜΜΕ προβάλλουν τις ανυπολόγιστες συνέπειες που αυτό έχει επιφέρει σε όλους τους τομείς ανεξαιρέτως. Η πανδημία του κορονοϊού επέβαλε με έναν «ανορθόδοξο» τρόπο γρήγορες αλλαγές ώστε η ανθρωπότητα να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες εργασιακές, οικονομικές, θρησκευτικές, πολιτιστικές κ.α. Η νέα τάξη πραγμάτων αποτελεί πραγματικότητα. Η παγκόσμια κοινότητα σημάνει συναγερμό για τις μελλοντικές συνέπειες της σημερινής πανδημίας. Με βάση το πλάνο αυτό και δεδομένου ότι οι ανακατατάξεις και οι νέες πολιτικές πρακτικές προκειμένου να εναρμονιστεί η παγκόσμια κοινότητα στη νέα πραγματικότητα. Την πραγματικότητα του μετά-κορονοϊού, δεν αφήνουν ανεπηρέαστη και την Ατζέντα 2030, την Βιώσιμη ανάπτυξη και

τους ΣΒΑ, θεωρείται σοφό να πραγματοποιηθεί έρευνα με σκοπό τη διερεύνηση των επιπτώσεων της εξάπλωσης του κορονοϊού στην ζωή των ανθρώπων σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΒΑΘΜΟΥ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ 17 ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΧΩΡΑΣ

Το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί αποτελεί μέρος της Μεταπτυχιακής Διατριβής με θέμα «**Προσδιορισμός Βαθμού Βιώσιμης Ανάπτυξης με Βάση τους 17 Στόχους των Ηνωμένων Εθνών σε Επίπεδο Χώρας**». Το Μεταπτυχιακό διεξάγεται στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου και ανήκει στο πρόγραμμα «Διαχείριση και Προστασία Περιβάλλοντος».

Σας παρακαλώ θερμά όπως συμπληρώσετε τις ερωτήσεις που ακολουθούν προκειμένου να ολοκληρωθεί η έρευνα για το συγκεκριμένο θέμα.

Σας διαβεβαιώνω ότι τα στοιχεία σας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τις ανάγκες της εν λόγω έρευνας και για κανέναν άλλο σκοπό.

Όνομα-Επώνυμο: .....

Φορέας: .....

Θέση:.....

1. Ποια είναι η κύρια πηγή ενημέρωσής σας;

Τηλεόραση.....

Εφημερίδα.....

Διαδίκτυο .....

Άλλο;.....

2. Ποια θέματα σας ενδιαφέρουν περισσότερο σχετικά με την ενημέρωσή σας;
Προσδιορίστε

.....
.....
.....
.....
.....

3. Τι γνωρίζετε για τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης; Από που ενημερωθήκατε;

.....
.....
.....
.....
.....

4. Με βάση τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, μπορείτε να αναφέρετε τις θεματικές που εσείς (ως εταιρεία, οργανισμός ή φορέας τοπικής αυτοδιοίκησης) δραστηριοποιείστε;

.....
.....
.....
.....
.....

5. Θεωρείτε ότι οργανωτικά η εταιρεία που εργάζεστε είναι επαρκής για την επίτευξη των στόχων που έχετε θέσει σε σχέση με την βιώσιμη ανάπτυξη; αναφέρετε κάποια θετικά και αρνητικά που έχετε διαπιστώσει.

.....
.....
.....
.....

6. Έχοντας ως γνώμονα τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης που αφορούν το πεδίο εργασίας σας, καταγράψτε δράσεις που έχουν υλοποιηθεί και δράσεις που προτίθεστε να υλοποιήσετε.

.....
.....
.....
.....

7. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι η κυπριακή κοινωνία έχει ενσωματώσει τους στόχους αυτούς; Ποια ήταν η ανταπόκριση του απλού πολίτη;

.....
.....
.....
.....

8. (για τους οργανισμούς/εταιρείες). Υπήρξε βοήθεια από την κρατική μηχανή για την επίτευξη των στόχων σας; Αν ναι, με ποιους τρόπους;

.....
.....
.....
.....

9. Υπήρξε βοήθεια από κάποιους ευρωπαϊκούς θεσμούς ώστε να γίνει σωστή υιοθέτηση των ΣΒΑ;

.....
.....

.....
.....

10. Γνωρίζετε τι συμβαίνει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες σχετικά με την υιοθέτηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης; Πείτε μας παραδείγματα.

.....
.....
.....
.....

11. Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την δική σας προσπάθεια και δράση σχετικά με την υιοθέτηση των ΣΒΑ; Δώστε παραδείγματα.

.....
.....
.....
.....

12. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι έχει επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα; Αξιολογήστε σε μια κλίμακα από το 1 έως το 10 όπου το 1 καθόλου και το 10 απόλυτα. Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

.....
.....
.....
.....
.....

Ευχαριστώ για το χρόνο σας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Οδηγός Συζήτησης συνεντεύξεων

Όνομα-Επώνυμο:.....

Φορέας/ Θέση που κατέχει: .....

Ημερομηνία συνέντευξης:.....

Αρ. Συνέντευξης:.....

Ερωτήσεις

1. Τι σημαίνει για εσάς βιώσιμη ανάπτυξη;
2. Σε ποιες δράσεις έχετε προβεί για την υιοθέτηση και εφαρμογή των 17 βιώσιμων στόχων;
3. Ποιος είναι ο ρόλος του κράτους προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης;
4. Υπάρχει συνεργασία του Οργανισμού σας και του κράτους; Αν ναι, σε ποιο βαθμό;
5. Ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να συνεισφέρει ως προς την επίτευξη των στόχων; Με ποιο τρόπο;
6. Πως κρίνεται ότι είναι η κατάσταση στην κυπριακή δημοκρατία;
7. Γνωρίζεται σε άλλες χώρες τι ακριβώς γίνεται; Μπορείτε να κάνετε συγκρίσεις;
8. Ποιος στόχος είναι ο πιο σημαντικός για τον Οργανισμό σας και γιατί;
9. Υπάρχει ρόλος που μπορεί να αναλάβει ένας απλός πολίτης;

Παράρτημα Γ

17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

Στόχος 1 - Μηδενική Φτώχεια

- Εξάλειψη της ακραίας φτώχειας παντού και για όλους τους ανθρώπους μέχρι το 2030. Συνθήκες ακραίας φτώχειας αφορούν άτομα που ζουν με λιγότερα από \$1,25 την ημέρα.
- Μείωση κατά το ήμισυ της αναλογίας αντρών – γυναικών και παιδιών όλων των ηλικιών που ζουν υπό το καθεστώς φτώχειας σε όλες τις μορφές της με βάση τους εκάστοτε εθνικούς ορισμούς.
- Εφαρμογή κατάλληλων Εθνικών συστημάτων και μέτρων κοινωνικής προστασίας για όλους, πετυχαίνοντας ουσιαστική κάλυψη των φτωχών και ευάλωτων ατόμων μέχρι το 2030.
- Διασφάλιση πως όλοι οι άνδρες και γυναίκες, κυρίως οι φτωχοί, έχουν ίσα δικαιώματα πρόσβασης σε οικονομικούς πόρους καθώς και πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας και ελέγχου γης, καθώς και σε άλλα αγαθά όπως τους φυσικούς πόρους, νέες τεχνολογίες και οικονομικές υπηρεσίες.
- Προσαρμογή των φτωχών και ευάλωτων ατόμων, μείωση της έκθεσης και της ευαισθησίας τους απέναντι σε ακραία φαινόμενα όπως το κλίμα, καθώς και άλλα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, αλλά και περιβαλλοντικές καταστροφές.
- Διασφάλιση κινητοποίησης πόρων προερχόμενων από διάφορες πηγές μέσω της ενισχυμένης ανάπτυξης της συνεργασίας, με τρόπο που να παράσχει επαρκή και αξιόπιστα μέσα στις αναπτυσσόμενες χώρες και να εφαρμόζει προγράμματα και πολιτικές που θα τερματίσουν όλες τις μορφές φτώχειας.
- Δημιουργία κατάλληλων πολιτικών πλαισίων σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, στηριζόμενο σε στρατηγικές ανάπτυξης που θα προστατεύουν τους φτωχούς και θα σέβονται την ισότητα των φύλων, με τρόπο που θα επιταχύνουν επενδύσεις για εξάλειψη της φτώχειας.

Στόχος 2 - Μηδενική Πείνα

- Να δοθεί τέλος στην πείνα μέχρι το 2030 και να εξασφαλιστεί πρόσβαση σε επαρκή θρεπτική τροφή καθ' όλη την διάρκεια του έτους προς όλους τους ανθρώπους, κυρίως στους φτωχούς αλλά και στα άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες όπως τα παιδιά.
- Να δοθεί τέλος σε όλες τις μορφές κακής διατροφής μέχρι το 2025. Επιτυγχάνοντας τους διεθνώς συμφωνημένους στόχους για την καχεξία και την εξασθένηση των παιδιών που βρίσκονται σε ηλικία κάτω των πέντε ετών, καθώς και να αντιμετωπίσει τις διατροφικές ανάγκες εφήβων, έγκυων και ηλικιωμένων μέχρι το 2030.
- Διπλασιασμός της γεωργικής παραγωγής και των εισοδημάτων των μικροπαραγωγών τροφίμων, κυρίως των γυναικών των αυτόχθονων λαών, των αγροτών, των ψαράδων. Διπλασιασμός μέσω ασφαλούς και ισότιμης πρόσβασης στη γη, άλλων παραγωγικών πόρων και εισροών, προαγωγή της γνώσης και βελτίωση των οικονομικών υπηρεσιών και αγορών. Ακόμη προσβλέπει σε ευκαιρίες εργασίας σε όσους δεν ασχολούνται με τον αγροτικό τομέα.
- Διασφάλιση μέχρι το 2030 της χρήσης βιώσιμων συστημάτων παραγωγής τροφίμων και εφαρμογής ανθεκτικών γεωργικών πρακτικών που θα αυξήσουν την παραγωγικότητα συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στη διατήρηση των οικοσυστημάτων και ενισχύοντας την ικανότητα για προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, τα ακραία καιρικά φαινόμενα και άλλες καταστροφές βελτιώνοντας προοδευτικά την ποιότητα του εδάφους.
- Διατήρηση της γενετικής ποικιλίας των σπόρων, των καλλιεργούμενων φυτών, των οικοσιτών ζώων καθώς και των άγριων ειδών μέσω σωστής διαχείρισης και χρήσης ποικίλων σπόρων αλλά και της συνδρομής τραπεζών σπόρων σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Στόχος, η προαγωγή πρόσβασης σε μια δίκαια και ισότιμη κατανομή των οφειλών που προκύπτουν από την χρήση γενετικών πηγών οι οποίες συνδέονται με την παραδοσιακή γνώση.
- Αύξηση επενδύσεων μέσω ενισχυμένης διεθνούς συνεργασίας σε αγροτικές υποδομές, στη γεωργική έρευνα και στις υπηρεσίες γεωργικών εφαρμογών, στην τεχνολογική ανάπτυξη και στις τράπεζες γονιδίων (ζωικών, φυτικών) ώστε να ενισχυθεί η γεωργική παραγωγική ικανότητα σε αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες.

- Αποτροπή και διόρθωση εμπορικών περιορισμών και στρεβλώσεων στις παγκόσμιες γεωργικές αγορές μέσω της ταυτόχρονης εξάλειψης όλων των μορφών γεωργικών επιδοτήσεων αλλά και όλων των εξαγωγικών μέτρων με ισοδύναμο αποτέλεσμα στη βάση της εντολής του Γύρου της Ντόχα και της Ανάπτυξης.
- Υιοθέτηση μέτρων που εξασφαλίζουν την εύρυθμη λειτουργία των αγορών των βασικών διατροφικών προϊόντων και των παραγώγων τους, αλλά και να ευκολύνει την έγκαιρη πρόσβαση σε πληροφορίες για τις αγορές και πιο συγκεκριμένα αναφορικά με τα αποθέματα τροφής με τρόπο που να διευκολυνθεί ο περιορισμός στην ακραία αστάθεια των τιμών.

Στόχος 3 - Καλή Υγεία και Ευημερία

- Μείωση παγκόσμιου ποσοστού μητρικής θνησιμότητας σε λιγότερους από 70 θανάτους ανά 100,000 γεννήσεις μέχρι το 2030.
- Μείωση αποτρέψιμων θανάτων νεογνών και παιδιών κάτω των πέντε ετών ωθώντας τα κράτη να μειώσουν τη βρεφική θνησιμότητα στους 12 θανάτους ανά 1,000 γεννήσεις. Ακόμη στη μείωση θανάτων παιδιών ηλικίας κάτω των πέντε ετών στους 25 θανάτους ανά 1,000 γεννήσεις μέχρι το 2030.
- Να δοθεί τέλος σε επιδημίες όπως AIDS, φυματίωση, ελονοσία και άλλες αρρώστιες μέχρι το 2030, καθώς και να καταπολεμηθεί η ηπατίτιδα και άλλες μεταδοτικές ασθένειες που μεταδίδονται μέσω του νερού.
- Μέχρι το 2030 να μειωθεί κατά το ένα τρίτο η πρόωρη θνησιμότητα από ασθένειες μεταδοτικές μέσω πρόληψης και θεραπείας. Προώθηση ευημερίας και ψυχικής υγείας.
- Ενίσχυση πρόληψης και θεραπείας σχετικά με την κατάχρηση ουσιών όπως, ναρκωτικών και κατανάλωσης αλκοόλ.
- Μείωση θανάτων από τροχαία ατυχήματα κατά το ήμισυ μέχρι το 2020.
- Διασφάλιση ουσιαστικής μείωσης θανάτων και ασθενειών μέχρι το 2030 που οφείλονται σε επικίνδυνες χημικές ουσίες αλλά και τη μόλυνση των υδάτων, του νερού και του εδάφους.
- Ενίσχυση εφαρμογής της Σύμβασης Πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τον Έλεγχο του καπνού σε όλες τις χώρες, ως ενδείκνυται.
- Ενδυνάμωση έρευνας και ανάπτυξης φαρμάκων και εμβολίων για ασθένειες οι οποίες επηρεάζουν αναπτυσσόμενες χώρες και να παράσχουν πρόσβαση σε προσιτά και απαραίτητα φάρμακα και εμβόλια. Οι αναπτυσσόμενες χώρες να

μπορούν να χρησιμοποιούν τις διατάξεις της συμφωνίας TRIPS για ευελιξίες ως προς την προστασία της δημόσιας υγείας και πιο συγκεκριμένα, της παροχής φαρμακευτικής αγωγής προς όλους.

- Ουσιαστικής αύξησης της χρηματοδότησης στον τομέα της υγείας καθώς και της πρόσληψης, ανάπτυξης, εκπαίδευσης και διατήρησης υγειονομικού δυναμικού στις αναπτυσσόμενες χώρες, στοχεύοντας κυρίως σε μικρά αναπτυσσόμενα νησιωτικά κράτη.
- Ενίσχυση της ικανότητας όλων των χωρών και πιο συγκεκριμένα των αναπτυσσόμενων μέσω συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης, ώστε να μειώνουν τον κίνδυνο εμφάνισης ασθενειών αλλά και να μπορούν να διαχειρίζονται κρίσεις υγείας σε εθνικό επίπεδο.

Στόχος 4 - Ποιοτική Εκπαίδευση

- Διασφάλιση πως μέχρι το 2030 όλα τα αγόρια και κορίτσια θα μπορούν να ολοκληρώνουν ελεύθερα, ισότιμα και ποιοτικά την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Διασφάλιση πως μέχρι το 2030 όλα τα παιδιά θα έχουν πρόσβαση σε ποιοτική ανάπτυξη και φροντίδα στα πρώτα χρόνια της παιδικής τους ηλικίας καθώς και πρόσβαση σε προσχολική εκπαίδευση για να είναι προετοιμασμένα για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
- Ουσιαστική αύξηση μέχρι το 2030 του αριθμού νέων και ενηλίκων οι οποίοι κατέχουν κατάλληλες επαγγελματικές δεξιότητες, παρέχοντας τους πρόσβαση σε εργασιακό περιβάλλον με αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας.
- Διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης για όλους σε προσιτή, ποιοτική, τεχνική και επαγγελματική κατάρτιση καθώς και πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέχρι το 2030, συμπεριλαμβανομένων και των πανεπιστημίων.
- Εξάλειψη διακρίσεων με βάση το φύλο στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση για τα άτομα με αναπηρίες και άτομα σε ευάλωτη κατάσταση μέχρι το 2030.
- Διασφάλιση μέχρι το 2030 πως ολόκληρη η νεολαία καθώς και μεγάλο ποσοστό ενηλίκων θα πετύχουν τον γραμματισμό και τον αριθμητισμό.
- Εξασφάλιση πως μέχρι το 2030, όλοι οι εκπαιδευόμενοι θα αποκτήσουν τη γνώση και θα μπορέσουν να καλλιεργήσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για να

προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη, και μεταξύ άλλων, μέσω εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη και μέσω του βιώσιμου τρόπου ζωής, να προάγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα των φύλων, την προώθηση της ειρήνης καθώς και την αναγνώριση της πολιτιστικής ποικιλίας και της συμβολής της στη βιώσιμη ανάπτυξη.

- Να οικοδομήσουν και να αναβαθμίσουν τις εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες ατόμων με ειδικές ικανότητες και αναπηρίες λαμβάνοντας υπόψη το φύλο, καθώς και να προσφέρει ασφαλή, ειρηνικό, μαθησιακό περιβάλλον για όλους.
- Ουσιαστικής αύξησης μέχρι το 2020 του διαθέσιμου αριθμού υποτροφιών στις αναπτυσσόμενες χώρες, στα μικρά νησιώτικα αναπτυσσόμενα κράτη και τις αφρικάνικες χώρες. Ωθώντας έτσι τους μαθητές να έχουν την ευκαιρία να φοιτήσουν στην ανώτατη εκπαίδευση και να συμμετέχουν σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης σε τομείς όπως η τεχνολογία της πληροφορίας, μηχανολογία και άλλα επιστημονικά προγράμματα σε αναπτυσσόμενες περιοχές.
- Ουσιαστική αύξηση του αριθμού των καταρτισμένων δασκάλων μέσω διεθνούς συνεργασίας για την εκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού στις αναπτυσσόμενες χώρες και κυρίων στις λιγότερες αναπτυγμένες χώρες και τα μικρά νησιώτικα κράτη μέχρι το 2030.

Στόχος 5 - Ισότητα των Φύλων

- Να δοθεί ένα τέλος σε κάθε μορφής διάκριση κατά των γυναικών και των κοριτσιών οπουδήποτε στο κόσμο.
- Να εξαλειφθούν όλες οι μορφές βίας κατά των γυναικών και κοριτσιών τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια ζωή, καθώς επίσης και να εξαλειφθεί η εμπορία ανθρώπων, η σεξουαλική εκμετάλλευση αλλά και όλα τα άλλα είδη εκμετάλλευσης.
- Να εξαλειφθούν όλες οι επιζήμιες πρακτικές, όπως ο παιδικός αναγκαστικός γάμος καθώς και ο ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων.
- Αναγνώριση της αξίας της αμισθί φροντίδας και της εργασίας στο σπίτι, μέσω της παροχής δημοσίων υπηρεσιών, υποδομών και πολιτικών κοινωνικής προστασίας, προάγοντας με αυτό τον τρόπο την κοινή ευθύνη μέσα σε ένα νοικοκυριό και στην οικογένεια ανάλογα με τις ιδιομορφίες της κάθε χώρας.

- Διασφάλιση της πλήρους και αποτελεσματικής συμμετοχής, καθώς και τις ισότιμες ευκαιρίες ανάληψης ηγετικού ρόλου του γυναικείου φύλου σε όλες τις βαθμίδες λήψης αποφάσεων τόσο στην πολιτική, όσο και στην οικονομική και δημόσια ζωή.
- Διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγειονομική περίθαλψη και να προστατεύσει τα αναπαραγωγικά δικαιώματα των γυναικών με βάση το πρόγραμμα δράσης της Διεθνούς Διάσκεψης για τον πληθυσμό και την ανάπτυξη και την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνο καθώς επίσης και σύμφωνα με τα έγγραφα που προέκυψαν μέσα από τις διασκέψεις αναθεώρησης.
- Δρομολόγηση μεταρρυθμίσεων που προσφέρουν στις γυναίκες ίσα δικαιώματα προς τους οικονομικούς πόρους, καθώς και πρόσβαση στην ιδιοκτησία και στον έλεγχο της γης αλλά και άλλων μορφών ιδιοκτησίας οικονομικών υπηρεσιών κληρονομιάς και φυσικών πόρων με βάση την εκάστοτε εθνική νομοθεσία.
- Ενίσχυση χρήσης της τεχνολογίας και συγκεκριμένα της τεχνολογίας της πληροφορίας και των επικοινωνιών, προωθώντας με τον τρόπο αυτό τη χειραφέτηση των γυναικών.
- Υιοθέτηση και ενίσχυση ορθών πολιτικών και εφαρμόσιμων νομοθεσιών προσβλέποντας στην προώθηση της ισότητας των φύλων και της χειραφέτησης των γυναικών και των κοριτσιών σε όλα τα επίπεδα.

Στόχος 6 - Καθαρό Νερό – Αποχέτευση

- Επίτευξης καθολικής και ισότιμης πρόσβασης σε ασφαλές και προσιτό πόσιμο νερό για όλους μέχρι το 2030.
- Επίτευξη επαρκούς και ισότιμης πρόσβασης σε εγκαταστάσεις υγιεινής και προαγωγή πρακτικών προσωπικής υγιεινής για όλους, τερματίζοντας την «ανοικτή αφόδευση» και δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις γυναικείες ανάγκες αλλά και των ευάλωτων ομάδων μέχρι το 2030.
- Βελτίωση της ποιότητας του νερού μειώνοντας τη μόλυνση, εξαλείφοντας τη ρίψη αποβλήτων, καθώς και ελαχιστοποιώντας την απελευθέρωση επικίνδυνων χημικών υλικών. Προσβλέπει στη μείωση κατά 50 % των λυμάτων που δεν τυγχάνουν επεξεργασίας καθώς και ουσιαστικής αύξησης της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης του νερού μέχρι το 2030 σε παγκόσμιο επίπεδο.

- Ουσιαστική αύξηση της αποτελεσματικής χρήσης του νερού σε όλους τους τομείς. Διασφάλιση της βιώσιμης άντλησης και προμήθειας πόσιμου νερού. Αντιμετώπιση της λειψυδρίας και μείωση του αριθμού των ατόμων που υποφέρουν από αυτή μέχρι το 2030.
- Εφαρμογή ενοποιημένης διαχείρισης υδάτινων πόρων σε όλα τα επίπεδα μέσω της διασυνοριακής διασύνδεσης μέχρι το 2030.
- Προστασία και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων που σχετίζονται με το νερό, όπως τα βουνά, τα ποτάμια, οι υδροβιότοποι, οι λίμνες και ο υδροφόρος ορίζοντας μέχρι το 2030.
- Επέκταση της διεθνούς συνεργασίας και ενίσχυση των αναπτυξιακών ικανοτήτων και δομών, στηρίζοντας τις αναπτυσσόμενες χώρες σε τομείς που σχετίζονται με το νερό και τις εγκαταστάσεις υγιεινής, καθώς και σε προγράμματα συλλογής υδάτων, αφαλάτωσης, υδατικής απόδοσης, διαχείρισης των λυμάτων, ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης του νερού μέχρι το 2030.
- Στήριξη και ενθάρρυνση της συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών στη βελτίωση διαχείρισης των υδάτων και εγκαταστάσεων υγιεινής.

Στόχος 7 - Φθηνή και Καθαρή Ενέργεια

- Διασφάλιση καθολικής πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, αξιόπιστες και σύγχρονες υπηρεσίες ενέργειας έως το 2030.
- Ουσιαστική αύξηση του ποσοστού ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο παγκόσμιο ενεργειακό μείγμα μέχρι το 2030.
- Διπλασιασμός παγκόσμιου ποσοστού βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας έως το 2030.
- Ενίσχυση της Διεθνούς συνεργασίας ούτως ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην «καθαρή» έρευνα και ενεργειακή τεχνολογία, προωθώντας τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας, την ενεργειακή αποτελεσματικότητα καθώς και τις προηγμένες «καθαρές» τεχνολογίες ορυκτών καυσίμων. Προσβλέπει ακόμα στη προώθηση επενδύσεων σε ενεργειακές υποδομές και στην καθαρότερη τεχνολογία της ενέργειας μέχρι το 2030.
- Επέκταση υποδομών και αναβάθμιση τεχνολογίας παροχής σύγχρονων και βιώσιμων υπηρεσιών ενέργεια σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες και κυρίως στις

λιγότερο αναπτυγμένες καθώς και στα μικρά αναπτυσσόμενα νησιά με αντίστοιχα προγράμματα στήριξης έως το 2030.

Στόχος 8 - Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη

- Διατήρηση της αύξησης του κατά κεφαλήν εισοδήματος με βάση τις εθνικές δυνατότητες και αύξηση κατά ελάχιστο 7 % τουλάχιστον του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος ανά έτος στις λιγότερες αναπτυγμένες χώρες.
- Επίτευξη ψηλότερων οικονομικών επιπέδων παραγωγικότητας μέσω της διαφοροποίησης, της τεχνολογικής αναβάθμισης και καινοτομίας, κάνοντας στροφή σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας και έντονης εργασίας.
- Προώθηση πολιτικών που στοχεύουν στην ανάπτυξη και στηρίζουν παραγωγικές δραστηριότητες, δημιουργία αξιοπρεπών θέσεων εργασίας, επιχειρηματικότητας, δημιουργικότητας και της καινοτομίας, ενθαρρύνοντας την επισημοποίηση και την ανάπτυξη μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικές υπηρεσίες.
- Προοδευτική βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πόρων ανά το παγκόσμιο αναφορικά με την παραγωγή και την κατανάλωση και να διαχωριστεί η οικονομική ανάπτυξη από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος με βάση το δεκαετές πλαίσιο των προγραμμάτων για τη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση, με τις αναπτυγμένες χώρες να προπορεύονται του εγχειρήματος μέχρι το 2030.
- Επίτευξη πλήρους και παραγωγική απασχόληση και αξιοπρεπείς θέσεων εργασίας για όλες τις γυναίκες και άντρες καθώς και ατόμων με ειδικές ανάγκες εξασφαλίζοντας τους ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας.
- Ουσιαστική μείωση του ποσοστού των νέων που δεν εργάζονται και μορφώνονται ή εκπαιδεύονται μέχρι το 2020.
- Λήψη άμεσων και αποτελεσματικών μέτρων για εξάλειψη της αναγκαστικής εργασίας, οποιασδήποτε μορφή σύγχρονης δουλείας και εμπορίας ανθρώπων, καθώς και διασφάλιση της απαγόρευσης και εξάλειψη οποιασδήποτε μορφής παιδικής εργασίας συμπεριλαμβανομένης και στρατολόγησης της, χρησιμοποιώντας τους ως παιδιά – στρατιώτες, μέχρι το 2025.
- Προστασία εργασιακών δικαιωμάτων και προαγωγής ασφαλών συνθηκών εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των εργαζομένων μεταναστών και κυρίως των γυναικών καθώς επίσης και των ατόμων που κατέχουν επισφαλείς θέσεις εργασίας.

- Ανάπτυξη και εφαρμογή πολιτικών που προωθούν τον βιώσιμο τουρισμό, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας και προωθώντας τοπικά προϊόντα και τοπικούς πολιτισμούς.
- Ενίσχυση της ικανότητας των εγχώριων χρηματοπιστωτικών θεσμών ώστε να διερευνούν και να ενθαρρύνουν την πρόσβαση στις ασφαλίσεις καθώς και στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.
- Στήριξη αναπτυσσόμενων χωρών και κυρίως λιγότερο ανεπτυγμένων, ενισχύοντας την προσπάθεια του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας καθώς και μέσω της εφαρμογής του ολοκληρωμένου πλαισίου για την τεχνική βοήθεια των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή μιας παγκόσμιας στρατηγικής για την απασχόληση των νέων και εφαρμογή του Παγκόσμιου Συμφώνου Απασχόλησης της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας.

Στόχος 9 - Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές

- Δημιουργία ποιοτικών, αξιόπιστων, βιώσιμων και ανθεκτικών υποδομών συμπεριλαμβανομένων τοπικών και διασυνοριακών υποδομών, στηρίζοντας την οικονομική ανάπτυξη και την ανθρώπινη ευημερία, επικεντρώνοντας την προσοχή στην προσιτή και ισότιμη πρόσβαση σε αυτές για όλους.
- Προαγωγή χωρίς αποκλεισμούς της βιώσιμη βιομηχανοποίηση και της ουσιαστικής αύξησης του ποσοστού απασχόλησης στον βιομηχανικό κλάδο καθώς και στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε συνάρτηση με τις εθνικές περιστάσεις. Ακόμη προσβλέπει στην αύξηση του ποσοστού απασχόλησης στον βιομηχανικό κλάδο στις λιγότερες ανεπτυγμένες χώρες.
- Αύξηση προσβασιμότητας μικρών βιομηχανικών και άλλων επιχειρήσεων και πιο συγκεκριμένα εκείνων που δραστηριοποιούνται στις αναπτυσσόμενες χώρες σε χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, παρέχοντας προσιτές πιστώσεις αλλά και να διευκολύνει την ενσωμάτωση τους στην αλυσίδα της αξίας και τις αγορές.
- Κατασκευή και αναβάθμιση βιομηχανιών, μετατρέποντας τις σε βιώσιμες και αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα της χρήσης των πόρων τους καθώς και να τις ενθαρρύνει να υιοθετήσουν περισσότερες «καθαρές» και περιβαλλοντικά «ορθότερες» τεχνολογίες και βιομηχανικές μεθόδους μέχρι το 2030. Όλες οι χώρες θα πρέπει να δράσουν ανάλογα με τις εκάστοτε δυνατότητες τους.

- Ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας, αναβάθμιση τεχνολογικών ικανοτήτων του βιομηχανικού κλάδου σε όλες τις χώρες και κυρίως τις αναπτυσσόμενες. Μέχρι το 2030 προσβλέπει στην ενθάρρυνση της καινοτομίας και ουσιαστικής αύξησης του αριθμού των εργαζομένων στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης κατά ένα εκατομμύριο ανθρώπους, καθώς και να αυξήσει τις δαπάνες για την έρευνα και την ανάπτυξη στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα.
- Διευκόλυνση και ανάπτυξη βιώσιμων και ανθεκτικών υποδομών στις αναπτυσσόμενες χώρες με ακόμη μεγαλύτερη χρηματοοικονομική, τεχνολογική και τεχνική υποστήριξη σε Αφρικανικές χώρες, στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, καθώς και στα νησιώτικα κράτη.
- Στήριξη της εγχώριας τεχνολογικής έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας, στις αναπτυσσόμενες χώρες, εξασφαλίζοντας μια αποτελεσματική πολιτική που στηρίζει τη βιομηχανική διαφοροποίηση και την προσθήκη αξίας στα εμπορεύματα.
- Σημαντική αύξηση πρόσβασης στην τεχνολογία των επικοινωνιών και της πληροφόρησης και να επιδιώξει στην παροχή καθολικής και προσιτής πρόσβασης στο διαδίκτυο μέχρι το 2020 στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.

Στόχος 10 - Λιγότερες Ανισότητες

- Να διατηρήσει και να αυξήσει προοδευτικά το εισόδημα των φτωχότερων τάξεων του πληθυσμού, πετυχαίνοντας ψηλότερο ποσοστό από το μέσο εθνικό εισόδημα μέχρι το 2030.
- Προαγωγή και ενδυνάμωση της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ένταξης όλων, ανεξαρτήτως φυλής, φύλου, ηλικίας, θρησκείας, εθνικότητας, αναπηρίας, οικονομικής κατάστασης ή άλλου χαρακτήρα μέχρι το 2030.
- Εξασφάλιση ισότιμων ευκαιριών, καταργώντας νόμους και διαγράφοντας πρακτικές και πολιτικές που προκαλούν διακρίσεις και δεν προάγουν τις πρόπουσες πολιτικές και ενέργειες.
- Υιοθέτηση κατάλληλων μισθολογικών, φορολογικών και πολιτικών κοινωνικής προστασίας πετυχαίνοντας προοδευτικά τη μέγιστη ισότητα.
- Βελτίωση ρύθμισης και ελέγχου των χρηματοπιστωτικών αγορών και ιδρυμάτων ανά το παγκόσμιο και ενίσχυση της εφαρμογής αυστηρότερων διαδικασιών.
- Διασφάλιση και ενίσχυση εκπροσώπησης των αναπτυσσόμενων φωνών αναφορικά με τη λήψη αποφάσεων από διεθνής θεσμούς ούτως ώστε να

προκύπτουν αποτελεσματικότεροι, περισσότερο αξιόπιστοι, υπεύθυνοι και νόμιμοι θεσμοί.

- Ασφαλής διευκόλυνση με υπεύθυνο τρόπο της κινητικότητας και της μετανάστευσης των ανθρώπων μέσω διαφανών και οργανωμένων μεταναστευτικών πολιτικών.
- Εφαρμογή της αρχής της ειδικής και διαφορετικής διαχείρισης προς αναπτυσσόμενες χώρες και προς λιγότερο αναπτυγμένες σε συνάρτηση με τις συμφωνίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.
- Ενθάρρυνση της δημόσιας αναπτυξιακής βοήθειας και τις χρηματικές ροές, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων, σε χώρες που το έχουν περισσότερη ανάγκη και κυρίως στις λιγότερο αναπτυγμένες, τις Αφρικανικές και τα μικρά νησιώτικα κράτη με βάση τις εθνικές στρατηγικές και τους εθνικούς στόχους.
- Μείωση κάτω από 3 % των εξόδων μεταφοράς εμβασμάτων των μεταναστών μέχρι το 2030 και εξάλειψη των ροών εμβασμάτων που υπερβαίνουν το 5 %.

Στόχος 11 - Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες

- Διασφάλιση πρόσβασης σε ασφαλή, επαρκή και προσιτή στέγαση μέχρι το 2030 για όλους, καθώς και σε υπηρεσίες, αναβαθμίζοντας ταυτόχρονα και τις διάφορες παραγκουπόλεις.
- Παροχή ασφαλή, προσιτών, προσβάσιμων και βιώσιμων συστημάτων μεταφοράς για όλους, βελτιώνοντας την ασφάλεια των δρόμων, κυρίως με την επέκταση των δημόσιων συγκοινωνιών, επικεντρώνοντας παράλληλα την προσοχή τους στις ανάγκες των ατόμων που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση.
- Ενίσχυση χωρίς αποκλεισμούς της βιώσιμης αστικοποίησης για όλους μέχρι το 2030 και παράλληλη ενίσχυση της δυνατότητας συμμετοχής και ενσωμάτωσης σε ένα βιώσιμο προγραμματισμό για διαχείριση των ανθρώπινων οικισμών σε όλες τις χώρες.
- Ενίσχυση προσπάθειας για προστασία και διαφύλαξη της πολιτισμικής και φυσικής κληρονομιάς του κόσμου.
- Σημαντική μείωση του αριθμού θανάτων και του αριθμού ατόμων που επηρεάστηκαν από φυσικές καταστροφές καθώς και ουσιαστικής μείωσης των άμεσων οικονομικών απειλών που σχετίζονται με το Παγκόσμιο Ακαθάριστο

Εγγώριο Προϊόν και οφείλονται σε φυσικές καταστροφές, δίνοντας έμφαση σε φτωχές και ευάλωτες ομάδες.

- Μείωση του κατά κεφαλήν περιβαλλοντικού αντίκτυπου των πόλεων, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην ποιότητα του αέρα και τη διαχείριση των δημοτικών απορριμμάτων.
- Εξασφάλιση πρόσβασης για όλους, κυρίως σε παιδιά, ηλικιωμένους, γυναίκες και άτομα με ειδικές ανάγκες σε δημόσιους χώρους και χώρους πρασίνου με ασφάλεια μέχρι το 2030.
- Προώθηση και δημιουργία κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών δεσμών μεταξύ των αστικών και επαρχιακών περιοχών, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό σε τοπικό και εθνικό επίπεδο τον αναπτυξιακό προγραμματισμό.
- Ουσιαστική αύξηση του αριθμού των πόλεων και των ανθρώπινων οικισμών μέχρι το 2020, υιοθετώντας και εφαρμόζοντας ολοκληρωμένες πολιτικές και σχέδια που στόχο έχουν την συμμετοχικότητα, την αποτελεσματικότητα των πόρων, τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, καθώς και στην ανθεκτικότητα ενάντια στις φυσικές καταστροφές. Ανάπτυξη και εφαρμογή της παγκόσμιας διαχείρισης καταστροφών σε όλα τα επίπεδα με βάση το πλαίσιο Sendai για μείωση των φυσικών καταστροφών 2015 – 2030.
- Οικονομική και τεχνική στήριξη στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες για οικοδόμηση ανθεκτικών και βιώσιμων κτιρίων με τη χρήση τοπικών υλικών.

Στόχος 12 - Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή

- Εφαρμογή δεκαετούς πλαισίου προγραμμάτων για βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση. Ανάληψη δράσεων από όλες τις χώρες, με πρωτοστάτες τις ανεπτυγμένες, λαμβάνοντας υπόψη τις αναπτυξιακές τους ικανότητες.
- Μείωση κατά 50 % μέχρι το 2030 της κατά κεφαλήν σπατάλης τροφίμων παγκοσμίως σε επίπεδο καταναλωτών και λιανεμπόρων, καθώς και μείωση στις απώλειες τροφίμων από όλη τη αλυσίδα παραγωγής – κατανάλωσης.
- Ορθή περιβαλλοντική διαχείριση των χημικών αποβλήτων μέχρι το 2020 αλλά και όλων των αποβλήτων με βάση τα διεθνή συμφωνηθέντα πλαίσια. Σημαντική μείωση των αέριων εκπομπών τους καθώς και στο νερό και το έδαφος, έτσι ώστε να μειωθούν οι αρνητικές επιπτώσεις στον άνθρωπο.
- Ουσιαστική μείωση της παραγωγής αποβλήτων μέσω της πρόληψης, της μείωσης, της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης.

- Ενθάρρυνση μεγάλων εταιρειών για υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών και ενσωμάτωση πληροφοριών αναφορικά με τις βιώσιμες πρακτικές στις αναφορές τους.
- Προαγωγή δημόσιων συμβάσεων με βάση τις εθνικές πολιτικές και προτεραιότητες.
- Διασφάλιση πρόσβασης όλων των ανθρώπων παντού μέχρι το 2030 σε απαραίτητες πληροφορίες και γνώσεις αναφορικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη, τον βιώσιμο τρόπο ζωής σε αρμονική συνύπαρξη με τη φύση.
- Στήριξη αναπτυσσόμενων χωρών στην επιστημονική και τεχνολογική τους ικανότητα προς μετάβαση σε ένα βιώσιμο μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης.
- Ανάπτυξη και χρήση κατάλληλων εργαλείων ελέγχου του αντικτύπου βιώσιμης ανάπτυξης από τον τομέα του τουρισμού δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας και προωθώντας τα τοπικά ήθη και έθιμα της χώρας.
- Κατάργηση επιζήμιων περιβαλλοντικών επιδοτήσεων όπου υφίστανται, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες των αναπτυσσόμενων χωρών, μειώνοντας παράλληλα οποιεσδήποτε πιθανές επιπτώσεις στην ανάπτυξη τους με προτεραιότητα τις ασθενέστερες ομάδες του πληθυσμού.

Στόχος 13 Δράση για το κλίμα

- Ενίσχυση ανθεκτικότητας και προσαρμοστικής ικανότητας των κρατών απέναντι σε φυσικές καταστροφές και κινδύνων που προέρχονται από την κλιματική αλλαγή.
- Ενσωμάτωση μέτρων κατά της κλιματικής αλλαγής στο σχεδιασμό εθνικών πολιτικών και στρατηγικών.
- Βελτίωση ενημέρωσης, εκπαίδευσης και θεσμών σε τομείς που αφορούν την μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την έγκαιρη προειδοποίηση αλλά και τη μείωση των επιπτώσεων από τις φυσικές καταστροφές.
- Εφαρμογή δέσμευσης ανεπτυγμένων χωρών για διάθεση από κοινού \$100 δισεκατομμυρίων ετησίως ώστε να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών για δράσεις μέτρων μετριασμού της κλιματικής αλλαγής.
- Προώθησης μηχανισμών αυξημένης ικανότητας οργάνωσης και διαχείρισης συνεπειών από την κλιματική αλλαγή στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.

Στόχος 14 Ζωή στο Νερό

- Σημαντική αποτροπή και μείωση όλων των μορφών θαλάσσιας ρύπανσης και πιο συγκεκριμένα μόλυνσης που προέρχεται από δραστηριότητες όπως θαλάσσια απορρίμματα και ρύπανσης από θρεπτικές ουσίες.
- Ουσιαστική προστασία και διαχείριση μέχρι το 2020 των θαλάσσιων και παράκτιων οικοσυστημάτων, ενισχύοντας την ανθεκτικότητά τους, αλλά και μεριμνώντας για την αποκατάστασή τους ώστε να υπάρχουν υγιείς και παραγωγικοί ωκεανοί.
- Αντιμετώπιση και ελαχιστοποίηση επιπτώσεων της οξείδωσης των ωκεανών μέσω ενισχυμένης επιστημονικής συνεργασίας σε όλα τα επίπεδα.
- Αποτελεσματική ρύθμιση μέχρι το 2020 της αλιευτικής εκμετάλλευσης, τερματίζοντας την υπεραλίευση, την παράνομη αλιεία και τις καταστροφικές αλιευτικές τεχνικές. Επιστημονική εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης και αποκατάστασης αποθεμάτων αλιευμάτων το συντομότερο δυνατό, σε επίπεδα όπου θα επιτρέπουν την παραγωγή της μέγιστης βιώσιμης απόδοσης με βάση τα βιολογικά τους χαρακτηριστικά.
- Διατήρηση του 10 % τουλάχιστον των θαλασσιών και παρακτίων περιοχών με βάση την εθνική και διεθνή νομοθεσία μέχρι το 2020.
- Απαγόρευση συγκεκριμένων μορφών επιδοτήσεων αλιείας μέχρι το 2020 οι οποίες προωθούν την υπεραλίευση. Εισαγωγή νέων επιδοτήσεων για διαφορετική προσέγγιση στις αναπτυσσόμενες χώρες όπου η αλιεία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των αλιευτικών επιδοτήσεων στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.
- Αύξηση οικονομικών οφελών προς τα μικρά αναπτυσσόμενα νησιά για βιώσιμη χρήση των θαλάσσιων πόρων, συμπεριλαμβανομένης της βιώσιμης διαχείρισης της αλιείας, της υδατοκαλλιέργειας αλλά και του τουρισμού.
- Αύξηση επιστημονικής γνώσης και ανάπτυξης δυνατοτήτων έρευνας και μετάδοσης θαλάσσιων τεχνολογιών έχοντας υπόψη τα κριτήρια και τις κατευθυντήριες γραμμές στα πλαίσια της Διακυβερνητικής Ωκεανογραφικής Επιτροπής με τρόπο που βελτιώνει την υγεία των ωκεανών και ενισχύει την συμβολή της θαλάσσιας βιοποικιλότητας.
- Παροχή πρόσβασης σε πόρους και αγορές σε αλιείς μικρής κλίμακας.
- Διατήρηση και ενίσχυση βιώσιμης χρήσης των ωκεανών και των πόρων τους, εφαρμόζοντας διεθνείς νομοθεσίες για το Δίκαιο της Θάλασσας.

Στόχος 15 - Ζωή στη Στεριά

- Διατήρηση και αποκατάσταση βιώσιμης χρήσης εσωτερικών και χερσαίων οικοσυστημάτων γλυκού νερού και των υπηρεσιών τους και συγκεκριμένα των υδροβιότοπων, των βουνών, των δασών και των άνυδρων ζωνών με βάση τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις διεθνείς συμβάσεις.
- Προαγωγή και εφαρμογή βιώσιμης διαχείρισης όλων των τύπων των δασών, τερματίζοντας την αποψίλωση και αποκατάσταση των υποβαθμισμένων δασών αυξάνοντας ουσιαστικά την αναδάσωση σε παγκόσμιο επίπεδο.
- Καταπολέμηση της ερημοποίησης και αποκατάσταση της υποβαθμισμένης γης και του εδάφους συμπεριλαμβανομένης της γης που έχει επηρεαστεί από την ερημοποίηση, την ξηρασία, και τις πλημύρες, επιδιώκοντας ένα κόσμο όπου θα διαθέτει ασφαλές έδαφος.
- Διατήρηση και διασφάλιση οικοσυστημάτων των βουνών, συμπεριλαμβανομένης της βιοποικιλότητας τους, με τρόπο που να ενισχύει την ικανότητα τους να παρέχουν οφέλη που είναι απαραίτητα για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- Λήψη άμεσης και ουσιαστικής δράσης για μείωση υποβάθμισης των φυσικών οικοτόπων, αποτρέποντας την απώλεια της βιοποικιλότητας και προστασίας απειλούμενων ειδών ζώων.
- Προαγωγή δίκαιου και ισότιμου καταμερισμού οφελών προερχόμενων από τη χρήση των γενετικών πόρων και προαγωγής της ορθής πρόσβασης σε πόρους με βάση τις διεθνείς συμφωνίες.
- Λήψη δράσεων ενάντια στη λαθροθηρία και την παράνομη διακίνηση προστατευόμενων ειδών χλωρίδας και πανίδας αντιμετωπίζοντας την προσφορά και την ζήτηση παράνομων προϊόντων χλωρίδας και πανίδας.
- Θέσπιση μέτρων πρόληψης του αντίκτυπου των χωροκατακτητικών ειδών στα χερσαία και υδάτινα οικοσυστήματα.
- Ενσωμάτωση αξιών των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας στον εθνικό σχεδιασμό και τις στρατηγικές μείωσης της φτώχειας.
- Κινητοποίηση πόρων από άλλες πηγές για χρηματοδότηση της βιώσιμης διαχείρισης των δασών και παραχώρηση κινήτρων στις αναπτυσσόμενες χώρες για να ενισχύσουν μέτρα υπέρ της αναδάσωσης.
- Ενίσχυση ανά το παγκόσμιο στις προσπάθειες καταπολέμησης της λαθροθηρίας και παράνομης διακίνησης προστατευόμενων ειδών.

Στόχος 16 - Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Δεσμοί

- Σημαντική μείωση όλων των μορφών βίας αλλά και τα ποσοστά θανάτων που σχετίζονται με αυτό σε ολόκληρο τον κόσμο.
- Να δοθεί τέλος στην κακοποίηση, την εκμετάλλευση, τη διακίνηση των παιδιών καθώς και σε όλες τις μορφές βίας και βασανιστηρίων όπου αυτά υφίστανται.
- Προαγωγή κράτους δικαίου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο διασφαλίζοντας ίση πρόσβαση για όλους στη δικαιοσύνη.
- Σημαντική μείωση στις παράνομες ροές όπλων και χρημάτων ώστε να ενισχυθεί η ανάκτηση κλεμμένων περιουσιακών στοιχείων αλλά και η καταπολέμηση οποιασδήποτε μορφής οργανωμένου εγκλήματος.
- Ουσιαστική μείωση οποιασδήποτε μορφής δωροδοκίας και διαφθοράς.
- Αποτελεσματική ανάπτυξη αξιόπιστων και διαφανών θεσμών σε όλα τα επίπεδα..
- Εξασφάλιση υπεύθυνης, συμμετοχικής και αντιπροσωπευτικής εκπροσώπησης χωρίς κανένα αποκλεισμό σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων.
- Διεύρυνση και ενίσχυση συμμετοχής των αναπτυσσόμενων χωρών στους θεσμούς παγκόσμιας διακυβέρνησης.
- Παροχής νομικού καθεστώτος για όλους διασφαλίζοντας την καταγραφή των γεννήσεων μέχρι το 2030.
- Διασφάλιση δημόσιας πρόσβασης σε πληροφορίες και προστασία του δικαιώματος της θεμελιώδους ελευθερίας με βάση τις εκάστοτε εθνικές νομοθεσίες και διεθνείς συμφωνίες.
- Ενίσχυση εθνικών θεσμών μέσω διεθνούς συνεργασίας για οικοδόμηση ικανοτήτων σε όλα τα επίπεδα, κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, με στόχο την πρόληψη της βίας και της καταπολέμησης της τρομοκρατίας.
- Εφαρμογή νομοθεσίας χωρίς διακρίσεις με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Στόχος 17 - Συνεργασία για τους Στόχους

Οικονομία

- Ενίσχυση εγχώριας κινητοποίησης πόρων μέσω διεθνούς στήριξης στις αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς και βελτίωση της εγχώριας ικανότητας για συλλογή φορολογιών.

- Ωθηση ανεπτυγμένων χωρών όπως εφαρμόσουν πλήρως τις επίσημες αναπτυξιακές τους δεσμεύσεις όπως για παράδειγμα να δαπανήσουν το 0,7 % του Ακαθάριστου Εθνικού τους Προϊόντος σε βοήθεια προς αναπτυσσόμενες χώρες και το 0,15 % - 0,20 % του ΑΕΠ τους προς λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.
- Κινητοποίηση επιπλέον χρηματοοικονομικών πόρων για τις αναπτυσσόμενες χώρες από άλλες πηγές χρηματοδότησης.
- Βοήθεια προς τις αναπτυσσόμενες χώρες ώστε να επιτύχουν μακροπρόθεσμη βιωσιμότητας του χρέους τους μέσω συντονισμένων στρατηγικών που στοχεύουν στην προώθηση της χρηματοδότησης με δανεικά κεφάλαια, προς βοήθεια και αναδιάρθρωση του χρέους τους.
- Υιοθέτηση και εφαρμογή συστημάτων επενδύσεων προς όφελος των υποανάπτυκτων χωρών.

Τεχνολογία

- Ενίσχυση διεθνής συνεργασίας με στόχο την πρόσβαση στην τεχνολογία, την επιστήμη και την καινοτομία ενισχύοντας την ανταλλαγή γνώσεων με αμοιβαία συμφωνημένους όρους και βελτιστοποίησης του συντονισμού των υπαρχουσών μηχανισμών.
- Προαγωγή της ανάπτυξης, της μετάδοσης και των περιβαλλοντικά ορθών τεχνολογιών για τις αναπτυσσόμενες χώρες με ευνοϊκούς όρους με βάση διεθνής συμφωνίες.
- Δημιουργία τραπεζών τεχνολογίας και επιστήμης προάγοντας καινοτόμους μηχανισμούς ανάπτυξης στις υποανάπτυκτες χώρες.

Ανάπτυξη Ικανοτήτων

- Ενίσχυση διεθνής στήριξης για εφαρμογή αποτελεσματικών ικανοτήτων ανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες χώρες για να προωθηθούν τα εκάστοτε εθνικά σχέδια των κρατών, τα οποία θα βοηθήσουν στην εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσω της συνεργασίας.

Εμπόριο

- Προώθηση ενός καθολικού εμπορικού συστήματος χωρίς αποκλίσεις υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου μέσω των διαπραγματεύσεων στα πλαίσια της Ατζέντας της Ντόχα για την Ανάπτυξη.

- Σημαντική αύξηση των εξαγωγών από τις αναπτυσσόμενες χώρες με στόχο τον διπλασιασμό του ποσοστού τους στο χάρτη των παγκόσμιων εξαγωγών .
- Έγκαιρη υλοποίηση προγράμματος κατάργησης δασμών για όλες τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, εξασφαλίζοντας απλούς και διαφανείς κανόνες.

Συστημικά προβλήματα

Θεσμική και πολιτική συνοχή

- Ενίσχυση παγκόσμιας μακροοικονομικής σταθερότητας μέσω ενός προγράμματος συντονισμού και συνοχής των πολιτικών που ακολουθούνται.
- Ενίσχυση πολιτικής συνοχής με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη.
- Σεβασμός πολιτικής ηγεσίας κάθε χώρας για δημιουργία και εφαρμογή στρατηγικών που στόχο έχουν την εξάλειψη της φτώχειας αλλά και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Πολυμερείς εταιρικές συνεργασίες

- Ενίσχυση παγκόσμιας συνεργασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω πολυμερών εταιρικών συνεργασιών που θα διαχύσουν τη γνώση, την εμπειρία, την τεχνολογία και τους χρηματοοικονομικούς πόρους για στήριξη και επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις χώρες.
- Ενθάρρυνση και προώθηση της αποτελεσματικής σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αλλά και της κοινωνίας των πολιτών εκμεταλλευόμενοι τις εμπειρίες και τις στρατηγικές που παρέχουν οι εταίροι.

Στοιχεία, έλεγχος και αξιοπιστία

- Ενίσχυση ανάπτυξης ικανοτήτων για τις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και τα μικρά νησιά.
- Σημαντική ενίσχυση της διαθέσιμης ψηλής ποιότητας και αξιόπιστων στοιχείων ανεξαρτήτων εισοδήματος, ηλικίας, φυλής ή γεωγραφικής τοποθεσίας.
- Περαιτέρω ανάπτυξη υπαρχουσών πρωτοβουλιών για μέτρηση της προόδου της βιώσιμης ανάπτυξης αλλά και της μέτρησης του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος.
- Στήριξη ανάπτυξης ικανοτήτων στατιστικής για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Βιβλιογραφία

Acuti, D., Bellucci, M. and Manetti, G. (2020) 'Company disclosures concerning the resilience of cities from the Sustainable Development Goals (SDGs) perspective', *Cities*, 99, p. 102608. doi: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102608>.

Al Yammahi, K., Pereira, V. and Temouri, Y. (2019) 'Supporting National Responsibilities in the Quest to Achieve an International Agenda: An Exploratory Case Study from the UAE BT - Practising CSR in the Middle East', in Rettab, B. and Mellahi, K. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 119–160. doi: 10.1007/978-3-030-02044-6_7.

Bayarçelik, E. B. and Taşel, F. (2012) 'Research and Development: Source of Economic Growth', *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 58, pp. 744–753. doi: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.09.1052>.

Bennich, T., Weitz, N. and Carlsen, H. (2020) 'Deciphering the scientific literature on SDG interactions: A review and reading guide', *Science of The Total Environment*, p. 138405. doi: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.138405>.

Bibri, S. E. (2018) 'A foundational framework for smart sustainable city development: Theoretical, disciplinary, and discursive dimensions and their synergies', *Sustainable Cities and Society*, 38, pp. 758–794. doi: <https://doi.org/10.1016/j.scs.2017.12.032>.

Bradley, P. (2019) 'Integrating sustainable development into economics curriculum: A case study analysis and sector wide survey of barriers', *Journal of Cleaner Production*, 209, pp. 333–352. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.10.184>.

Brundtland, G. H. (2017) 'Godmother of Sustainable Development BT - Nature's Allies: Eight Conservationists Who Changed Our World', in Nielsen, L. A. (ed.). Washington, DC: Island Press/Center for Resource Economics, pp. 196–222. doi: 10.5822/978-1-61091-797-1_9.

Brunelli, S. and Ranalli, F. (2020) 'SDGs Achievement: Commitment, Channels of Action and the Role of Integrated Reporting in the Disclosure Mechanisms BT - Accountability, Ethics and Sustainability of Organizations: New Theories, Strategies and Tools for

Survival and Growth', in Brunelli, S. and Di Carlo, E. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 45–64. doi: 10.1007/978-3-030-31193-3_3.

Centobelli, P., Cerchione, R. and Esposito, E. (2020) 'Pursuing supply chain sustainable development goals through the adoption of green practices and enabling technologies: A cross-country analysis of LSPs', *Technological Forecasting and Social Change*, 153, p. 119920. doi: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.119920>.

Chams, N. and García-Blandón, J. (2019) 'On the importance of sustainable human resource management for the adoption of sustainable development goals', *Resources, Conservation and Recycling*, 141, pp. 109–122. doi: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2018.10.006>.

Cheong, L. Y. (2017) 'Evidence Based Education and the UN Sustainable Development Goals (SDGs) 2016–2030 BT - Children and Sustainable Development: Ecological Education in a Globalized World', in Battro, A. M. et al. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 85–92. doi: 10.1007/978-3-319-47130-3_7.

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. R. B., (2011). *Research methods in education*. Oxon, UK: Routledge.

Costanza, R. *et al.* (2016) 'Modelling and measuring sustainable wellbeing in connection with the UN Sustainable Development Goals', *Ecological Economics*, 130, pp. 350–355. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2016.07.009>.

Costanza, R. et al. (2017) 'Building a Sustainable and Desirable Economy-in-Society-in-Nature BT - Green Economy Reader: Lectures in Ecological Economics and Sustainability', in Shmelev, S. (ed.). Cham: Springer International Publishing, pp. 367–454. doi: 10.1007/978-3-319-38919-6_16.

Costa-Pierce, B. A. (2012) 'Ocean/oceanic Farming/ocean/oceanic farming and Sustainable Aquaculture/ocean/oceanic sustainable aquaculture Science and Technology, An Introduction to BT - Encyclopedia of Sustainability Science and Technology', in Meyers, R. A. (ed.). New York, NY: Springer New York, pp. 7263–7267. doi: 10.1007/978-1-4419-0851-3_933.

Curren, R. (2011) 'Sustainable Development BT - Encyclopedia of Global Justice', in Chatterjee, D. K. (ed.). Dordrecht: Springer Netherlands, pp. 1048–1050. doi: 10.1007/978-1-4020-9160-5_396.

Danilov-Danil'yan, V. I. and Reyf, I. E. (2018) 'Programs of Change: Stockholm—Rio De Janeiro—Johannesburg—Rio+20 BT - The Biosphere and Civilization: In the Throes of a Global Crisis', in Danilov-Danil'yan, V. I. and Reyf, I. E. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 127–136. doi: 10.1007/978-3-319-67193-2_8.

Delli Paoli, A., Addeo, F. and Mangone, E. (2020) 'Sustainability and Sustainable Development Goals (SDGs): From Moral Imperatives to Indicators and Indexes. A Methodology for Validating and Assessing SDGs BT - Perspectives for a New Social Theory of Sustainability', in Nocenzi, M. and Sannella, A. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 47–68. doi: 10.1007/978-3-030-33173-3_5.

Drupp, M. A. et al. (2020) 'Between Ostrom and Nordhaus: The research landscape of sustainability economics', *Ecological Economics*, 172, p. 106620. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2020.106620>.

E. S. Adler & R. Clark, Κοινωνική έρευνα: Μια ξενάγηση στις μεθόδους και στις τεχνικές, μτφρ. Α. Χράπαλος, Τζιόλας, Θεσσαλονίκη 2018, σελ. 150-166.

Eigner, M., von Hauff, M. and Schäfer, P. D. (2011) 'Sustainable Product Lifecycle Management: A Lifecycle based Conception of Monitoring a Sustainable Product Development BT - Glocalized Solutions for Sustainability in Manufacturing', in Hesselbach, J. and Herrmann, C. (eds). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, pp. 501–506.

Ekins, P. (1995) 'Rethinking the costs related to global warming: A survey of the issues', *Environmental and Resource Economics*, 6(3), pp. 231–277. doi: 10.1007/BF00705981.

Estrela, T. and Vargas, E. (2012) 'Drought Management Plans in the European Union. The Case of Spain', *Water Resources Management*, 26(6), pp. 1537–1553. doi: 10.1007/s11269-011-9971-2.

Freeman, C. (2002) 'Continental, national and sub-national innovation systems—complementarity and economic growth', *Research Policy*, 31(2), pp. 191–211. doi: [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(01\)00136-6](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(01)00136-6).

Giannetti, B. F. et al. (2020) 'Insights on the United Nations Sustainable Development Goals scope: Are they aligned with a “strong” sustainable development?', *Journal of Cleaner Production*, 252, p. 119574. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.119574>.

- Gibbs, D. (2020) 'Green Economy', in Kobayashi, A. B. T.-I. E. of H. G. (Second E. (ed.). Oxford: Elsevier, pp. 267–274. doi: <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-102295-5.10792-9>.
- González-Val, R. and Pueyo, F. (2019) 'Natural resources, economic growth and geography', *Economic Modelling*, 83, pp. 150–159. doi: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2019.02.007>.
- Groumpos, P. P. (2013) 'A Geometric Approach for the Sustainable Economic Growth of a Country: The Equilateral Triangular Model', *IFAC Proceedings Volumes*, 46(8), pp. 225–230. doi: <https://doi.org/10.3182/20130606-3-XK-4037.00016>.
- Grunwald, A. (2020) 'Bioeconomy: Key to Unlimited Economic and Consumption Growth? BT - Bioeconomy for Beginners', in Pietzsch, J. (ed.). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, pp. 203–209. doi: 10.1007/978-3-662-60390-1_10.
- Gusmão Caiado, R. G. *et al.* (2018) 'A literature-based review on potentials and constraints in the implementation of the sustainable development goals', *Journal of Cleaner Production*, 198, pp. 1276–1288. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.07.102>.
- Hák, T. *et al.* (2018) 'Closing the sustainability gap: 30 years after “Our Common Future”, society lacks meaningful stories and relevant indicators to make the right decisions and build public support', *Ecological Indicators*, 87, pp. 193–195. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2017.12.017>.
- Handel, M. D. and Risbey, J. S. (1992) 'An annotated bibliography on the greenhouse effect and climate change', *Climatic Change*, 21(2), pp. 97–255. doi: 10.1007/BF00140914.
- He, J. *et al.* (2020) 'Opportunity-based entrepreneurship and environmental quality of sustainable development: A resource and institutional perspective', *Journal of Cleaner Production*, 256, p. 120390. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.120390>.
- Hens, L. and Pimentel, D. (2011) 'Global climate interdisciplinary science for the COP17 in Durban, South Africa', *Environment, Development and Sustainability*, 13(6), p. 955. doi: 10.1007/s10668-011-9317-5.
- Herbert, D. and Burton, I. (1999) 'Climate change BT - Environmental Geology', in. Dordrecht: Springer Netherlands, pp. 81–83. doi: 10.1007/1-4020-4494-1_56.

- Hueting, R. (1990) 'The Brundtland report: A matter of conflicting goals', *Ecological Economics*, 2(2), pp. 109–117. doi: [https://doi.org/10.1016/0921-8009\(90\)90002-C](https://doi.org/10.1016/0921-8009(90)90002-C).
- Jacobson, M. Z. et al. (2019) 'Impacts of Green New Deal Energy Plans on Grid Stability, Costs, Jobs, Health, and Climate in 143 Countries', *One Earth*, 1(4), pp. 449–463. doi: <https://doi.org/10.1016/j.oneear.2019.12.003>.
- Johnson, L., Matloff, G. L. and Bangs, C. (2010) 'Climate Change BT - Paradise Regained: The Regreening of Earth', in Johnson, L., Matloff, G. L., and Bangs, C. (eds). New York, NY: Springer New York, pp. 49–57. doi: 10.1007/978-0-387-79986-5_6.
- Jonas, M. et al. (2019) 'Quantifying greenhouse gas emissions', *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, 24(6), pp. 839–852. doi: 10.1007/s11027-019-09867-4.
- Kalkstein, A. J. (2019) 'Defining Climate Change: What to Expect in a Warmer World BT - The Environment-Conflict Nexus: Climate Change and the Emergent National Security Landscape', in Galgano, F. (ed.). Cham: Springer International Publishing, pp. 47–57. doi: 10.1007/978-3-319-90975-2_3.
- Keeping Track of Our Changing Environment - From Rio to Rio +20 (1992-2012)' (2012) *Environmental Development*, 3, pp. 166–179. doi: <https://doi.org/10.1016/j.envdev.2012.05.013>.
- Kemfert, C. (2019) 'Green Deal for Europe: More Climate Protection and Fewer Fossil Fuel Wars', *Intereconomics*, 54(6), pp. 353–358. doi: 10.1007/s10272-019-0853-9.
- Kleine, A. and von Hauff, M. (2009) 'Sustainability-Driven Implementation of Corporate Social Responsibility: Application of the Integrative Sustainability Triangle', *Journal of Business Ethics*, 85(3), p. 517. doi: 10.1007/s10551-009-0212-z.
- Kozar, R. et al. (2019) 'Multi-level networks for sustainability solutions: the case of the International Partnership for the Satoyama Initiative', *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 39, pp. 123–134. doi: <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2019.09.002>.
- Kurz, R. (2020) 'UN SDGs: Disruptive for Companies and for Universities? BT - The Future of the UN Sustainable Development Goals: Business Perspectives for Global Development in 2030', in Idowu, S. O., Schmidpeter, R., and Zu, L. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 279–290. doi: 10.1007/978-3-030-21154-7_14.

Lightfoot, S. (2012) 'The EU in the World Summit on Sustainable Development BT - The European Union and Multilateral Governance: Assessing EU Participation in United Nations Human Rights and Environmental Fora', in Wouters, J. et al. (eds). London: Palgrave Macmillan UK, pp. 232–250. doi: 10.1057/9780230375918_12.

Lu, Q. C. et al. (2017) 'Adaptation of Behavior to Overcome Natural Disasters BT - Life-Oriented Behavioral Research for Urban Policy', in Zhang, J. (ed.). Tokyo: Springer Japan, pp. 321–383. doi: 10.1007/978-4-431-56472-0_12.

Mabuza, M. P. (2020) 'The UN Millennium Development Goals (MDGs) and Sustainable Development Goals (SDGs) BT - Evaluating International Public Health Issues: Critical Reflections on Diseases and Disasters, Policies and Practices', in Mabuza, M. P. (ed.). Singapore: Springer Singapore, pp. 77–103. doi:10.1007/978-981-13-9787-5_4.

Mason J., 2003. *Η Διεξαγωγή της Ποιοτικής Έρευνας*. Ελληνικά Γράμματα.

Mason, J. (2009). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας* (8η εκδ.) (μτφρ. Ε. Δημητριάδου, επιμ. Ν. Κυριαζή) Αθήνα: Πεδίο.

Mayerhofer, P. et al. (2001) 'Regional Air Pollution and Climate Change in Europe: an Integrated Assessment (Air-Clim)', *Water, Air, and Soil Pollution*, 130(1), pp. 1151–1156. doi: 10.1023/A:1013992025515.

Meurs, M., Seidelmann, L. and Koutsoumpa, M. (2019) 'How healthy is a "healthy economy"? Incompatibility between current pathways towards SDG3 and SDG8', *Globalization and Health*, 15(1), p. 83. doi: 10.1186/s12992-019-0532-4.

Mjimba, V. and Odularu, G. O. A. (2020) 'Pushing Ahead with the Drive to Scaling up SDGs Implementation BT - Scaling up SDGs Implementation: Emerging Cases from State, Development and Private Sectors', in Nhamo, G., Odularu, G. O. A., and Mjimba, V. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 183–188. doi:10.1007/978-3-030-33216-7_13.

Moglia, M. et al. (2018) 'Urban transformation stories for the 21st century: Insights from strategic conversations', *Global Environmental Change*, 50, pp. 222–237. doi: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2018.04.009>.

Morgan, E. A. et al. (2017) 'Implications of the Paris Climate Change Agreement for Adaptation Research and Universities BT - Climate Change Research at Universities:

Addressing the Mitigation and Adaptation Challenges’, in Leal Filho, W. (ed.). Cham: Springer International Publishing, pp. 251–262. doi: 10.1007/978-3-319-58214-6_15.

Morita, K., Okitasari, M. and Masuda, H. (2020) ‘Analysis of national and local governance systems to achieve the sustainable development goals: case studies of Japan and Indonesia’, *Sustainability Science*, 15(1), pp. 179–202. doi:10.1007/s11625-019-00739-z.

Morseletto, P. (2020) ‘Targets for a circular economy’, *Resources, Conservation and Recycling*, 153, p. 104553. doi: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2019.104553>.

Muff, K., Kapalka, A. and Dyllick, T. (2017) ‘The Gap Frame - Translating the SDGs into relevant national grand challenges for strategic business opportunities’, *The International Journal of Management Education*, 15(2, Part B), pp. 363–383. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2017.03.004>.

Nadeem, S. P., Garza-Reyes, J. A. and Glanville, D. (2018) ‘The Challenges of the Circular Economy’, in Conway, E. and Byrne, D. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 37–60. doi: 10.1007/978-3-319-91113-7_3.

Nhamo, G. and Mjimba, V. (2020) ‘Scaling Up SDGs Implementation: Down the Road to Fast Approaching 2030 BT - Scaling up SDGs Implementation: Emerging Cases from State, Development and Private Sectors’, in Nhamo, G., Odularu, G. O. A., and Mjimba, V. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 3–19. doi: 10.1007/978-3-030-33216-7_1.

Nhamo, G. and Mjimba, V. (2020) ‘Scaling Up SDGs Implementation: Down the Road to Fast Approaching 2030 BT - Scaling up SDGs Implementation: Emerging Cases from State, Development and Private Sectors’, in Nhamo, G., Odularu, G. O. A., and Mjimba, V. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 3–19. doi: 10.1007/978-3-030-33216-7_1.

Oliver, J. E. (2005) ‘Kyoto Protocol BT - Encyclopedia of World Climatology’, in Oliver, J. E. (ed.). Dordrecht: Springer Netherlands, p. 443. doi: 10.1007/1-4020-3266-8_118.

Omri, A. and Ben Mabrouk, N. (2020) ‘Good governance for sustainable development goals: Getting ahead of the pack or falling behind?’, *Environmental Impact Assessment Review*, 83, p. 106388. doi: <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2020.106388>.

Patz, J. A. (2016) ‘Solving the global climate crisis: the greatest health opportunity of our times?’, *Public Health Reviews*, 37(1), p. 30. doi: 10.1186/s40985-016-0047-y.

Pedersen, C. S. (2018) 'The UN Sustainable Development Goals (SDGs) are a Great Gift to Business!', *Procedia CIRP*, 69, pp. 21–24. doi: <https://doi.org/10.1016/j.procir.2018.01.003>.

Rajput, S. P. S. and Datta, S. (2020) 'Sustainable and green manufacturing – A narrative literature review', *Materials Today: Proceedings*. doi: <https://doi.org/10.1016/j.matpr.2020.02.535>.

Redclift, M. (1989) 'The environmental consequences of Latin America's agricultural development: Some thoughts on the Brundtland Commission report', *World Development*, 17(3), pp. 365–377. doi: [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(89\)90210-6](https://doi.org/10.1016/0305-750X(89)90210-6).

RITCHIE J, LEWIS J. *Qualitative research practice*. Sage Publications, London, 2004

Rose, A. et al. (2017) 'Equity, Emissions Allowance Trading and the Paris Agreement on Climate Change', *Economics of Disasters and Climate Change*, 1(3), pp. 203–232. doi: 10.1007/s41885-017-0012-3.

Roshan, G. R., Ranjbar, F. and Orosa, J. A. (2010) 'Simulation of global warming effect on outdoor thermal comfort conditions', *International Journal of Environmental Science & Technology*, 7(3), pp. 571–580. doi: 10.1007/BF03326166.

Runhaar, H. et al. (2018) 'Mainstreaming climate adaptation: taking stock about “what works” from empirical research worldwide', *Regional Environmental Change*, 18(4), pp. 1201–1210. doi: 10.1007/s10113-017-1259-5.

Saner, R., Yiu, L. and Kingombe, C. (2019) 'The 2030 Agenda compared with six related international agreements: valuable resources for SDG implementation', *Sustainability Science*, 14(6), pp. 1685–1716. doi: 10.1007/s11625-019-00655-2.

Sannigrahi, S. et al. (2020) 'Ecosystem service valuation of a natural reserve region for sustainable management of natural resources', *Environmental and Sustainability Indicators*, 5, p. 100014. doi: <https://doi.org/10.1016/j.indic.2019.100014>.

Schubert, A. and Láng, I. (2005) 'The Literature Aftermath Of The Brundtland Report “Our Common Future”. A Scientometric Study Based On Citations In Science And Social Science Journals', *Environment, Development and Sustainability*, 7(1), pp. 1–8. doi: 10.1007/s10668-003-0177-5.

- Scopéltis, J. et al. (2011) 'Coral colonisation of a shallow reef flat in response to rising sea level: quantification from 35 years of remote sensing data at Heron Island, Australia', *Coral Reefs*, 30(4), p. 951. doi: 10.1007/s00338-011-0774-y.
- See, M. (2001) 'Global Warming BT - Greenhouse Gas Emissions: Global Business Aspects', in See, M. (ed.). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, pp. 3–6. doi: 10.1007/978-3-642-56908-1_2.
- Segerstrom, P. S. (1991) 'Innovation, Imitation, and Economic Growth', *Journal of Political Economy*. The University of Chicago Press, 99(4), pp. 807–827. doi: 10.1086/261779.
- Stajano, A. (ed.) (2006) 'From the Treaty of Rome to the Constitution BT - Research, Quality, Competitiveness: European Union Technology Policy for the Information Society', in. Boston, MA: Springer US, pp. 15–51. doi: 10.1007/0-387-28742-6_2.
- Stein, U. et al. (2016) 'European Drought and Water Scarcity Policies BT - Governance for Drought Resilience: Land and Water Drought Management in Europe', in Bressers, H., Bressers, N., and Larrue, C. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 17–43. doi: 10.1007/978-3-319-29671-5_2.
- Suárez-Eiroa, B. et al. (2019) 'Operational principles of circular economy for sustainable development: Linking theory and practice', *Journal of Cleaner Production*, 214, pp. 952–961. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.12.271>.
- Tal, A. and Kerret, D. (2020) 'Positive psychology as a strategy for promoting sustainable population policies', *Heliyon*, 6(4), p. e03696. doi: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e03696>.
- Tosun, J. and Leininger, J. (2017) 'Governing the Interlinkages between the Sustainable Development Goals: Approaches to Attain Policy Integration', *Global Challenges*. John Wiley & Sons, Ltd, 1(9), p. 1700036. doi: 10.1002/gch2.201700036.
- Ueta, K. (2014) 'Introduction to the special issue of the progress in sustainable development economics', *Environmental Economics and Policy Studies*, 16(4), pp. 303–304. doi: 10.1007/s10018-014-0092-z.
- Visaria, P. (1989) 'Population and sustainable development.', *Population bulletin of the United Nations*, (27), pp. 1–12. Available at: <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-0024847107&partnerID=40&md5=ad6ae49aef07ceeaf263c1304aaf1980>.

Voukkali, I., Pantelitsa, L. and Zorpas, A. A. (2014) 'Definitions of sustainability', in Sustainability behind Sustainability. Department of Research and Development, Institute of Environmental Technology and Sustainable Development, EnviTech Ltd, United Kingdom: Nova Science Publishers, Inc., pp. 1–6. Available at: <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-84953380216&partnerID=40&md5=512b537ec3f470104c9054bd10fd8d04>.

Watkiss, P. (2015) 'The Cost of Climate Change in Europe BT - Economic Evaluation of Climate Change Impacts: Development of a Cross-Sectoral Framework and Results for Austria', in Steininger, K. W. et al. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 9–27. doi: 10.1007/978-3-319-12457-5_2.

Westphal, M. F., Franceschini, M. C. and Setti, A. F. F. (2018) 'How Can the Healthy Municipalities, Cities and Communities Strategy Advance the Sustainable Development Goals Agenda? Lessons from Agenda 21 and the MDGs in Brazil BT - Lifelong Learning and Education in Healthy and Sustainable Cities', in Azeiteiro, U. M. et al. (eds). Cham: Springer International Publishing, pp. 265–282. doi: 10.1007/978-3-319-69474-0_16.

Willig C., 2015, Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην ψυχολογία. Εισαγωγή, μτφρ. Ε. Αυγήτα, επιμ. Ε. Τσέλιου, Αθήνα: Gutenberg

Wu, C.-Y. (1974) 'Growth models and limits-to-growth models as bases for public policymaking in economic development', Policy Sciences, 5(2), pp. 191–211. doi: 10.1007/BF00148040.

You, Q. et al. (2019) 'Robust elevation dependency warming over the Tibetan Plateau under global warming of 1.5 °C and 2 °C', Climate Dynamics, 53(3), pp. 2047–2060. doi: 10.1007/s00382-019-04775-4.

Zhang, W. et al. (2018) 'Impacts of the Pacific Meridional Mode on Landfalling North Atlantic tropical cyclones', Climate Dynamics, 50(3), pp. 991–1006. doi: 10.1007/s00382-017-3656-3.

Zorpas, A. A. et al. (2015) 'Promoting Sustainable Waste Prevention Strategy Activities and Planning in Relation to the Waste Framework Directive in Insular Communities', Environmental Processes, 2(1), pp. 159–173. doi: 10.1007/s40710-015-0093-3.

Zorpas, A. A. et al. (2018) 'Monitoring and evaluation of prevention activities regarding household organics waste from insular communities', *Journal of Cleaner Production*, 172, pp. 3567–3577. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.03.155>.

Αθανασίου, Λ., (2007). Μέθοδοι και τεχνικές έρευνας στις επιστήμες της αγωγής: ποσοτικές και ποιοτικές προσεγγίσεις. Ιωάννινα : Εφύρα.

Δημητρόπουλος, Ε., (2004). Εισαγωγή στη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας: προς ένα συστηματικό δυναμικό μοντέλο μεθοδολογίας επιστημονικής έρευνας. Αθήνα: Έλλην.

Ζορπάς, Α., 2015. SWOT – PESTEL – Πολυκριτηριακή ανάλυση. Λευκωσία: Ανοικτό

Ιωσηφίδης, Θ., (2008). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες. Αθήνα: Κριτική.

Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Πούρκος, Μ. & Δαφέρμος, Μ. (2010). *Ποιοτική Έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες: Επιστημολογικά, μεθοδολογικά και ηθικά ζητήματα*. Αθήνα. Τόπος.

Βιβλιογραφία – Ιστοσελίδες

<https://www.kemel.gr/articles/viosimi-anaptyxi> - (Κέντρο Εθελοντών Μάνατζερ Ελλάδος)

<https://parallaximag.gr/parallax-view/i-gennisi-ke-i-exelixa-tis-viosimis-an> (Η γέννηση και η εξέλιξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης) (22/04/2015)

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B5%CE%B9%CF%86%CF%8C%CF%81%CF%BF%CF%82_%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7 (4/12/2019)

http://www.dgepcd.gov.cy/dgepcd/dgepcd.nsf/page57_gr/page57_gr?OpenDocument (08/01/2020)

<http://hellenicplatform.org/oi-17-stoxoi/>

<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EL/COM-2016-810-F1-EL-MAIN-PART-1.PDF>

<https://eu-dashboards.sdgindex.org/>

<https://www.brief.com.cy/oikonomia/kypros/ee-i-kypros-stis-teleytaies-theseis-tis-biosimis-aeiforoy-anaptyx>

https://imegsevee.gr/wp-content/uploads/2019/09/%CE%95%CE%A3_Agenda-2030_9-2019.pdf

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52016DC0739> (22/11/2016)

<https://www.linkedin.com/pulse/european-green-deal-role-businesses-article-greek-kostopoulos/>(Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία) (03/03/2020)

<https://ourworldindata.org/blog> (Country reports progress in multistakeholder monitoring frameworks that track implementation of commitments to SDGs) (28/06/2018)

<https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/> (SDGs Indicator)

https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Conference_on_the_Human_Environment/Stockholm_Agreement, (12/08/2019)

https://www.ecologic.eu/sites/files/download/projekte/1900-1949/1921-1922/1921-1922_background_paper_waste_en.PDF EU Waste Policy and Challenges for Regional and Local Authorities; Background Paper for the Seminar on Household Waste Management “Capacity Building on European Community's Environmental Policy” (2002) (Hansen et al., 2002).

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-02-19-165>(Sustainable development in the European Union — Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context — 2019 edition (28/06/2019)

<https://cor.europa.eu/el/events/Pages/making-SDGs-happen.aspx> Regions and Cities Making the SDGs Happen (11/04/2019)

https://hellenicaid.mfa.gr/media/images/docs/Agenda_2030.pdf (Η Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη) (Αθήνα 2019)

<https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/winning-cities/2014-copenhagen/> (2014 – Copenhagen) (2014)

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/15886Cyprus.pdf> (REVIEW ON THE IMPLEMENTATION OF THE 2030 AGENDA IN CYPRUS) (2017)

<https://sustainabledevelopment.un.org/partnerships/goodpractices> (SDG GOOD PRACTICES) (2019)

<https://dashboards.sdgindex.org/#/CYP> (Cyprus Ranking) (2019)

<https://www.strovolos.org.cy/archiki-selida/enimerosi/perivallon/#toggle-id-1> (Δήμος Στροβόλου) (2020)

<https://ipsonas.org/> (Δήμος Ύψωνα) (2020)

<https://www.athienou.org.cy/egkrisi-symmetochis-tou-sto-efropaiko-programma-horizon2020-smart-cities-urban-greenup-project/> (Δήμος Αθηνών) (2020)